

Møte torsdag den 11. mars 2010 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 56):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en registreringsordning for lobbyvirksomhet i Stortinget, i departementene og på Statsministerens kontor (Innst. 179 S (2009–2010), jf. Dokument 8:14 S (2009–2010))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova) (Innst. 176 L (2009–2010), jf. Prop. 8 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 107 (2008–2009))
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en fleksibel foreldrepermisjon (Innst. 174 S (2009–2010), jf. Dokument 8:6 S (2009–2010))
4. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å overføre oppgaver fra Barne-, ungdoms- og familieetatens regionskontorer til den kommunale barnevernstjenesten (Innst. 173 S (2009–2010), jf. Dokument 8:18 S (2009–2010))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2008 (Innst. 94 S (2009–2010), jf. St.meld. nr. 43 (2008–2009))
6. Interpellasjon fra representanten Per Roar Bredvold til landbruks- og matministeren:

«Ifølge Statistisk sentralbyrå var det i 2008 34 000 tomme gårdsbruk i Norge. Dette betyr at 22 pst. av landbrukseiendommer med boligbygning står tomme. Samtidig fremkommer det i undersøkelser at nær 400 000 personer kan tenke seg å kjøpe et småbruk, mens det er svært få eiendommer til salgs, bl.a. grunnet politiske reguleringer. Dette viser at den gjennomregulerte landbrukspolitikken, der mye av disposisjonsretten over landbrukseiendommer er overført fra grunneiere til politikere og byråkrater, er mislykket. Dagens reguleringer av eiendomsforholdene i landbruket medfører fraflytting og tomme gårdsbruk samtidig som mange mennesker har et ønske om å kjøpe en landbrukseiendom.

Vil statsråden ta et initiativ for å styrke grunneiers disposisjonsrett over egen eiendom i landbruket?»
7. Interpellasjon fra representanten Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren:

«Ved utgangen av året 2007/2008 var det registrert ca. 252 400 rein. Man må tilbake til driftsåret 1988/1989 for å finne et tilsvarende høyt reintall. Det er reintallutviklingen i Finnmark som er styrende for utviklingen på landsbasis der reintallet i perioden 2000/2001 til 2003/2004 økte med 50 pst. Finnmark

har omtrent 74 pst. av det samlede reintallet. Antallet rein gir et sterkt press på ressurs situasjonen og skaper store problemer for folk flest i Finnmark ved at rein trekker inn på innmarken til bønder og inn på riksveiene flere steder i Nord-Norge, noe som stadig fører til trafikkulykker. Det er også en økning når det gjelder erstatningsutbetalingene for tap av tamrein for rein driftsåret 2008/2009. Bare for Finnmark ble det meldt inn et tap på 49 000 tamrein av et totalt reintall på drøyt 187 000. Både Riksrevisjonen og næringskomiteen har tidligere påpekt behovet for å få på plass en bærekraftig reindrift.

Hva vil statsråden gjøre i saken?»

8. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til landbruks- og matministeren:

«For kort tid tilbake ble det avdekket kritikkverdige forhold på norske pelsdyrfermer. Dette har ført til at ulike initiativ er blitt tatt fra Landbruks- og matdepartementet og Mattilsynet. Forholdene i pelsdyrnæringen reiser spørsmålet om flere sider av oppfølgingen av norsk dyrehold krever en kritisk gjennomgang. Flere peker på at det i dag finnes alternativer tilgjengelig som kan styrke dyrs velferd, men som av ulike årsaker ikke tas i bruk i dyreholdet. Vi har også sett eksempler på at uklare ansvarsforhold i forvaltningen kan føre til at det offentlige håndtering av mishandlingssaker fremstår som passiv. Målet med en kritisk gjennomgang av dyreholdet må være å styrke dyrs levevilkår og å forhindre at dyr utsettes for unødvendige lidelser.

Vil statsråden ta initiativ til en ny og bred kritisk gjennomgang av oppfølgingen av dyreholdet i Norge?»
9. Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til justisministeren:

«Det er viktig at landet har en god og velfungerende erstatningsordning for voldsofre, fordi gjerningspersonene ofte ikke kan gjøre opp for seg. Mange voldsofre opplever imidlertid en manglende oppfølging fra det offentlige når det gjelder oppfølging i tiden før erstatning blir tilkjent og utbetalt. Svært mange opplever også at erstatningen ikke er på nivå med den skade som er skjedd og de kostnader som offeret har blitt påført og vil bli påført kanskje for resten av livet. Saksbehandlingstiden for å bli tilkjent voldsoffererstatning er ofte unødvendig lang i tillegg til at politiet bruker unødvendig lang tid på etterforskningen. En lovendring har også ført til at voldsofre med eldre saker får betydelig lavere erstatning enn saker etter 1. juli 2001, noe som oppleves som urimelig for disse.

Hva vil statsråden gjøre for at voldsofre får den oppfølging og oppreisning som de har krav på?»
10. Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justisministeren:

«13. november 2009 streiket de ansatte i kriminalomsorgen for å markere sin sterke misnøye med Regjeringens forslag til budsjett for kriminalomsorgen for 2010. De pekte på at hver fjerde tjenestemann i fengslene ikke har etatsutdanning, og at opptaket til etatsutdanningen ble redusert. Flere frykter at soningskøene

om kort tid begynner å øke igjen, at sikkerheten rundt ansatte og innsatte reduseres, og at varetektskapasiteten på tross av åpningen av Halden fengsel fortsatt vil være utfordrende.

Hvorledes vurderer statsråden situasjonen i kriminalomsorgen, de ansattes bekymringer og behovet for en bedre balanse i straffesaksjeden?»

11. Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justisministeren:

«Krigen mellom Hells Angels og gjenger med innvandrerbakgrunn i København har krevd flere menneskeliv i 2009. Politiet tror at bandekrigen startet som krangel om salg av narkotika, men at det har utviklet seg til også å gjelde andre typer kriminalitet, som menneskehandel og bestikkelser. Norge har til nå vært forskånet for en sammenlignbar situasjon, men det er grunn til å advare mot at vårt lille, rike land i fremtiden kan risikere de samme forholdene her. Norske myndigheter reagerte adekvat i etterkant av NOKAS, men har kommet på etterskudd i forhold til organisert vinningskriminalitet. Det er grunn til å tro at importen av denne form for kriminalitet kan medføre flere og grovere voldsepisoder fremover.

Hvorledes vurderer statsråden Norges beredskap i forhold til å håndtere liknende situasjoner som dem man gjennom tid har sett utvikle seg i vårt naboland Danmark i forhold til de pågående «bandekrigene» der?»

12. Stortingets vedtak til lov om vergemål (vergemålsloven)
(Lovvedtak 36 (2009–2010), jf. Innst. 154 L (2009–2010), Prop. 4 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 110 (2008–2009))
13. Stortingets vedtak til lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven)
(Lovvedtak 37 (2009–2010), jf. Innst. 101 L (2009–2010), Prop. 6 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 98 (2008–2009))
14. Stortingets vedtak til lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)
(Lovvedtak 38 (2009–2010), jf. Innst. 139 L (2009–2010), Prop. 12 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 108 (2008–2009))
15. Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):
«Stortinget ber regjeringen legge til rette for interkommunalt samarbeid til løsning av overformynderiets oppgaver i stedet for den foreslåtte ordningen med fylkesmannen.»
16. Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):
«Stortinget ber regjeringen endre forskriften, jf. ny vergemålslov § 49 første ledd, slik at beløpsgrensen endres til 250 000 kroner for når det offentlige skal overta forvaltningen av finansielle eiendeler.»
17. Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på

vegne av Fremskrittspartiet og Venstre fremsatt i Stortingets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget for å klargjøre i hvilken grad mindreårige kan inngå avtaler som forplikter dem til senere betalinger, abonnementsforpliktelser og avgivelse av personinformasjon uten godkjenning fra verge.»

18. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Kristin Kverneland Lønningdal*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Kristin Kverneland Lønningdal er død, 87 år gammel.

Kristin Lønningdal ble født 1. januar 1923 i Stavanger. Hun tok examen artium i 1942 og apotekereksamen i 1947. Hun var utdannet farmasøyt og arbeidet ved apotek i Risør, Tvedestrand og Stavanger.

I 1963 ble Kristin Lønningdal innvalgt i Stavanger bystyre og formannskap for Høyre. Frem til 1973 hadde hun en rekke tillitsverv både i offentlige og politiske organer. Hun var medlem av fylkestinget og fylkesutvalget, og i perioden 1969–1974 var hun medlem av Høyres sentralstyre. Hun var også medlem av Husbankens avdelingsstyre for Vestlandet og varamedlem til styret i Statoil.

Kristin Lønningdal var vararepresentant til Stortinget for Rogaland i to perioder, fra 1965 til 1973. Ved stortingsvalget høsten 1973 ble hun valgt inn som fast representant for Høyre. Hun ble gjenvalgt i 1977, men frasa seg gjenvalg ved stortingsvalget i 1981. I den første perioden var hun medlem av kommunal- og miljøvernkomiteen og deretter finanskomiteen. I løpet av den tiden hun var fast representant på Stortinget, var hun delegert til FN's generalforsamling og medlem av styret i Stortingets gruppe av Den Interparlamentariske Union. Kristin Lønningdal var varasekretær i Odelstinget fra 1977 frem til hun høsten 1980 ble valgt som varapresident i samme ting.

Kristin Lønningdal ble utnevnt til fylkesmann i Rogaland i 1981 og innehadde dette embetet i ti år.

Kristin Lønningdals engasjement på Stortinget favnet vidt. Hun interesserte seg for mange oppgaver – fra boligbygging og sykehuspolitikk til miljøvern og økonomisk politikk. Hun var opptatt av enkeltindividets rett og av å hjelpe dem som følte at de kom til kort i møtet med offentlig byråkrati. Dette var spørsmål som hun var sterkt opptatt av i sin gjerning som fylkesmann. Kristin Lønningdal hadde en tydelig profil. Hun var alltid rett på sak og hevdet sine meninger klart og utvetydig, samtidig som hun hele tiden var preget av et vennlig vesen overfor kolleger og medarbeidere.

Vi minnes Kristin Kverneland Lønningdal for hennes virke i Stortinget og lyser fred over hennes minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Line Henriette Hjemdal overtok her presidentplassen.

Presidenten: Fra Fremskrittspartiet stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Åse Michaelsen fra og med 11. mars og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Tor Sigbjørn *Utsogn*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud vil framsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:06:07]: På vegne av representantene Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om en utvidet og bindende investeringsplan for norsk jernbane.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik vil framsette et representantforslag.

Arne Sortevik (FrP) [10:06:34]: På vegne av representantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen og meg selv har jeg fornøyelsen av å sette frem forslag om en utvidet og bindende nasjonal investeringsplan for stamveinetet.

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen vil framsette to representantforslag.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:07:08]: Jeg har den ut-søkte glede å fremme forslag på vegne av representantene Siri A. Meling, Line Henriette Hjemdal, Borghild Tenden og meg selv om å forlenge utleieperioden for vannkraftverk til 30 år.

Jeg vil så på vegne av representantene Siri A. Meling, Line Henriette Hjemdal, Borghild Tenden og meg selv fremme forslag om småkraftverk i overgangsordningen for grønne sertifikater.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr vil framsette et representantforslag.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:07:44]: På vegne av stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Morten Ørsal Johansen, Per Sandberg og meg selv er det en stor ære å fremme forslag om begrensninger i utenlandske kriminelles sosiale rettigheter i Norge.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:08:13]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en registreringsord-

ning for lobbyvirksomhet i Stortinget, i departementene og på Statsministerens kontor (Innst. 179 S (2009–2010), jf. Dokument 8:14 S (2009–2010))

Stortingspresident Dag Terje Andersen [10:09:04]: Som presidenten sa, har vi til behandling Representantforslag 14 S fra Trine Skei Grande og Borghild Tenden, fremmet på vegne av Venstre. Dette er et forslag med nesten samme ordlyd som tidligere forslag som har vært behandlet ved tre anledninger, i 2000–2001, 2003–2004 og 2007–2008.

Som ved tidligere behandlinger foreslår Presidentskapet at forslaget ikke bifalles. Bakgrunnen, og begrunnelsen, for det er i veldig stor grad den samme som ved tidligere behandlinger av tilsvarende forslag, nemlig at vi oppfatter det slik at det er en kvalitet ved Det norske storting at det er veldig åpent og tilgjengelig, og at det er lett for norske borgere å få kontakt med Stortingets representanter. Det mener vi fortsatt skal være situasjonen. Og når det gjelder det konkrete innholdet i forslaget punkt 1, som omhandler Stortinget, ville jo ikke det ha vært et register bare for profesjonelle lobbyister, men et register over enhver person som ønsker å ta kontakt med en stortingsrepresentant. Det mener vi vil redusere en viktig kvalitet ved demokratiet, nemlig den lette tilgangen til Stortinget.

Vi har denne gangen hatt en relativt grundig gjennomgang av andre lands forskjellige former for lobbyregistrering og funnet at det er lite å hente av erfaring knyttet til forslaget innfallsvinkel, nemlig ved rett og slett å ha et register for ankomst til Stortinget. For eksempel har man i EU-parlamentet laget en ordning der man kan registrere seg som lobbyist og dermed få adgangstegn til EU-parlamentet, men det er altså en helt annen løsning enn det som blir foreslått i representantforslaget. Det betyr ikke at Presidentskapet ikke synes at mange av implikasjonene knyttet til lobbyvirksomhet er verdt å diskutere – og det har vært en god og bred diskusjon om det de siste månedene. Det i seg selv bidrar til bevissthet rundt hvem som påvirker de politiske prosessene. Vi mener altså at det er en viktig debatt, men i stor grad en annen debatt enn det som adresseres i det framlagte representantforslaget.

Vi vet f.eks. at mye av de profesjonelle PR-byråenes virksomhet nettopp ikke ville bli omfattet av et register i Stortinget, fordi den i veldig stor grad foregår enten ved å møte Stortingets representanter utenfor Stortinget eller, kanskje i all hovedsak, ved å være rådgiver for dem som møter i Stortinget – men ikke selv møter i Stortinget – f.eks. i forbindelse med høringer. Allikevel synes vi det er viktig å ha en levende diskusjon om det, og her mener jeg vi har noe å lære av andre land. For den type ordninger som i vesentlig grad finnes i andre land, er det vi f.eks. har lagt inn etter vedtak i 2005, om karantene for politikere som enten kommer fra den type PR-byråer og som pr. definisjon har ukjent kundemasse, eller for den saks skyld for dem som går ut av politikken og inn i den type PR-virksomhet. Intensjonen med vedtaket i 2005 var å organisere dette på en god måte. Dette har nå vært praktisert siden 2005, med diskusjoner f.eks. om hvem av dem som er til behandling i Karanteneutvalget, som får karan-

tene, og ikke minst hvem som ikke får karantene, og forskjellen mellom dem som får karantene, og dem som får saksforbud. Presidentskapet mener det er viktig å se på alle disse tingene med bakgrunn i den erfaringen vi har. Derfor ber vi Regjeringen om å komme med en vurdering av erfaringene med karantenebestemmelsene.

Jeg har lyst til å understreke at i den offentlige debatten om dette spørsmålet har det vært påstått at det å ha karantenebestemmelser er til hinder for at man kan gå fra politikk til privat næringsvirksomhet og, ikke minst, fra privat næringsvirksomhet til politikk. Jeg er opptatt av at vi skal ha med representanter for privat næringsliv i Norge også i politikken. Men det er altså ikke slik at en konsulentbransje som har skjult medlemsmasse, og som har som formål å påvirke beslutninger i storting og regjering, er det samme som en hvilken som helst jobb i privat sektor i et selskap der man vet hvem man jobber for. Noe av det spesielle med bransjen – og da tenker jeg på den profesjonelle delen av bransjen – er nettopp at man har skjult kundemasse. Et mindretall i Presidentskapet vil kanskje si noe om en del av innstillingen som handler om nettopp det. Samtidig er det slik at det er mange, f.eks. en del advokater, som bidrar med rådgivning om hvordan man skal kommunisere med og påvirke offentlig myndighet, og de har i lovs form beskyttet retten til – de er faktisk pålagt – å holde skjult hvem som er deres klienter. Det er altså mange dilemmaer ved dette spørsmålet.

Så er det et annet tema som har vært sentralt i debatten, og som Presidentskapet også har brukt tid på. Det er spørsmålet om tidligere stortingsrepresentanters adgang til Stortinget. Det er jo sånn at en del tidligere stortingsrepresentanter også bistår med å veilede om hvordan man skal forholde seg til den offentlige og politiske beslutningsprosessen. Det ble i forrige stortingsperiode avklart, eller vedtatt, at tidligere stortingsrepresentanter ikke kan ta med seg andre inn. Man kan altså ikke være vert i Stortinget med utgangspunkt i sitt adgangskort til Stortinget. Det synes jeg var en viktig presisering, for det har jo også skjedd at Stortingets representanter kan være noe usikre på om tidligere kolleger er her profesjonelt, eller om de er her nettopp som tidligere kolleger. Presidentskapet er innstilt på å tydeliggjøre nettopp dette, at den invitasjonen som ligger i det å ha et adgangstegn til Stortinget, er selvfølgelig for å kunne besøke Stortinget og tidligere kolleger som tidligere representant, ikke ment å skulle være et adgangstegn som brukes i en annen, profesjonell sammenheng. Presidentskapet er altså klar på at dette skal tydeliggjøres.

Så vil jeg til slutt få lov til å si at det har vært mange diskusjoner knyttet til folk som kommer fra PR-bransjen, folk som går til PR-bransjen, og i noen tilfeller også varamenn som jobber i PR-bransjen. Det er også Presidentskapets oppfatning at det ikke er alle ting vi kan klare å regulere med lov. Til syvende og sist er det altså slik at Stortingets representanter ikke er ansatt av Presidentskapet. De er faktisk ikke ansatt av noen. Presidentskapet kan heller ikke be en som er varamann til Stortinget, om å slutte i den jobben vedkommende har, for å begynne i en annen jobb. Til syvende og sist handler dette også om at partiene er seg bevisst hvordan de forholder seg til sine

kandidater, og hvordan partier og kandidater vurderes av sine velgere. Noe av dette skjønnet vil også i fremtiden måtte ligge nettopp i demokratiets vesen. Det er et spørsmål om tillit, og det er i stor grad et spørsmål om partienes ansvar for at den tilliten opprettholdes.

På den bakgrunn vil jeg anbefale at Stortinget vedtar innstillingen som nå foreligger fra Presidentskapet.

Svein Roald Hansen (A) [10:18:01]: Jeg tror vi alle er enige om betydningen av å beskytte den verdien som ligger i å ha et åpent storting og lett tilgang til oss stortingsrepresentanter, og betydningen av stor åpenhet rundt politiske prosesser.

Nå ser jeg av innstillingen at Presidentskapet ser Venstres forslag slik at det bare er møter eller påvirkningsforsøk her i huset som omfattes av forslaget om en registrering. Jeg må innrømme at jeg stusser litt over denne definisjonen. Det kan godt hende den er i tråd med hvordan Venstre definerer sitt eget forslag, men jeg stusser likevel litt over denne definisjonen av begrepet «Stortinget», for jeg mener det vanskelig kan begrenses til bygningen. Jeg mener det må forstås slik at det omfatter Stortingets organer og oss representanter. Det er nå engang vi som utgjør Stortinget. I hvert fall ville dette fort bli en problemstilling hvis forslaget var blitt vedtatt og resultatet ble – som stortingspresident Dag Terje Andersen pekte på, og som det pekes på i innstillingen – at møtevirksomheten ble flyttet over gaten til Grand Hotel. Da tror jeg man fort ville få en ny definisjon av begrepet Stortinget.

Derfor må vi unngå å byråkratisere dette. Vi må ha regler som er praktikable. Jeg tror vi alle i løpet av en uke har mange henvendelser som kan falle inn under kategorien påvirkningsforsøk, selv om interessene bak eller saken det dreier seg om, kan være av ulik omfang og tyngde, og særlig hvis vi er bekymret for at tunge økonomiske interesser lettere skal vinne fram enn interesser med små ressurser.

Jeg var i går på et møte i FN-sambandets regi i Skien. På vei til stasjonen etter møtet tok lederen opp med meg en gammel kampsak for denne organisasjonen, nemlig å få gjort FN-dagen til offisiell flaggdag. Det var et forsøk på å påvirke. Skulle det vært notert i et slikt register eller ikke? For dette er en sak av begrenset omfang, for å si det forsiktig. Men hva hvis han hadde forsøkt å uttrykke ønske om økt bevilgning til FN-sambandet? Ville det da vært innenfor eller utenfor en registreringsplikt?

Poenget med at jeg nevner disse banale eksemplene, er at grensedragningen mellom hva som skulle holdes utenfor, og hva som skulle være innenfor plikten til å registrere, veldig fort – i det daglige – kunne vise seg å bli krevende. Politikk er jo i sitt vesen en dragkamp mellom ulike hensyn og interesser, og jeg tror det aller meste av det som skjer i den dragkampen – enten det er forsøk på å sette dagsorden eller å ivareta sine interesser – skjer i det offentlige rom, og ofte med utstrakt og velvillig bruk av media. Jeg har i hvert fall til gode å oppleve at noen i det skjulte har forsøkt å påvirke utfallet av en sak gjennom meg, enten som stortingsrepresentant, som politisk rådgiver eller som statssekretær i regjeringsapparatet. Det mest alvorlige eksemplet på skjulte forbindelser som jeg kjen-

ner til når det gjelder stortingsrepresentanter, er tidligere stortingsrepresentant og statsminister Kåre Willoch eks-tralønn, først fra Rederiforbundet og deretter som et splei-selag mellom Rederiforbundet og Industriforbundet. Men slike forhold skal vi jo nå ha åpenhet om i registeret over økonomiske interesser.

Derfor støtter vi flertallets innstilling, som er i tråd med de vurderinger som det også har vært bred enighet om tidligere, når det gjelder forslaget om å opprette et regi-ster. Jeg mener nøkkelen her er åpenhet om kontakten mellom interesseorganisasjoner etc. og Stortingets organer og oss som representanter. Her har vi alle et ansvar for at åpenheten ivaretas.

Jeg er enig i det stortingspresident Andersen nevnte, at det kan være nyttig å ha en gjennomgang av adgangs-grunnlaget til dette hus, også når det gjelder tidligere stor-tingsrepresentanter, slik at både vi som er her og tar imot besøk, og de som kommer på besøk, er seg bevisst i hvil-ken egenskap de besøker oss. Det er jo ikke skrevet inn i Grunnloven, så vidt jeg vet, at tidligere stortingsrepre-sentanter skal ha adgang til dette huset på linje med sit-tende stortingsrepresentanter. Så den kollegiale ordningen er også noe man kan tenke igjennom nødvendigheten av.

Så foreslår Presidentskapet en gjennomgang av karantenebestemmelsene. Det er vi enig i. Jeg vil vise til den begrunnelse som ble gitt i innlegget. Vi må få et regel-verk hvor bestemmelsene hviler på klare hensyn, også for å gjøre jobben for Karanteneutvalget enklest mulig slik at en får et klarest mulig beslutningsgrunnlag.

Det trengs en grundig gjennomgang, for også her er det hensyn som må veies mot hverandre. Et slikt åpenbart hensyn er selvsagt den innsideinformasjonen man kan ta med seg fra en jobb, særlig i regjeringsapparatet, men også her i huset, til den neste. Hvor lang tid skal det gå før den er foreldet? Det nettverk man tar med seg, foreldes atskil-lig langsommere, hvilket er et problem i forhold til tids-spennet man skal ha på karantene. Skal det skilles mel-lom de som etablerer egne rådgivningsfirmaer og de som ansettes i informasjonsbyråer eller i media, eller de som ansettes i organisasjoner som ønsker den type kompetanse innomhus? Vi må også tenke gjennom problemstillingene rundt yrkesforbud, selv om det vil være av midlertidig art. Hvis veien tilbake til det sivile yrkesliv etter en tid her i huset, spesielt i Regjeringen, blir for kronglete – hva gjør det med rekrutteringen til politikken? Demokratiet hviler på at folket velger sine egne representanter, og derfor har vi ytterst få begrensninger på hvem som er valgbare til denne sal. Vi må også ivareta det hensynet at folk har vært i denne sal og i regjeringskontorene og skal tilbake til det sivile – og kanskje komme tilbake til politikken igjen. Det er litt som i fotballen – mange vandrer mellom banen og reservebenken. Det skal det også være rom for i politik-ken. Derfor er det vi skal passe på at de ikke foretar seg ting som ikke tåler dagens lys, når de er på reservebenken eller når de er på banen.

Jan Tore Sanner (H) [10:24:36]: Jeg slutter meg i det alt vesentlige til de vurderinger som ble foretatt av stor-tingspresidenten og representanten Svein Roald Hansen,

og Høyre støtter konklusjonen til flertallet i Presidentska-pet.

La meg også innledningsvis si at Høyre er glad for at Presidentskapet ber om en gjennomgang av karantene-bestemmelsene. En slik evaluering vil være fornuftig av flere grunner, nå som de har vært praktisert i en periode. Jeg viser bl.a. til de spørsmål som har vært stilt ved over-gangen fra politikk til rådgivning det siste året. Men jeg mener også det er viktig å reise problemstillingen over-gangen mellom rådgivning og politikk, særlig knyttet til regjering, hvor det ikke er kjent hvilke kunder rådgiverne har hatt før man eventuelt trer inn i en politisk stilling i et departement. Det er en problemstilling som det vil være nyttig å gå skikkelig gjennom.

Når det gjelder selve forslaget, har, som sagt, både stortingspresidenten og representanten Svein Roald Han-sen gått igjennom hvilke argumenter som taler imot, og jeg slutter meg i det all hovedsak til det.

Det ene spørsmålet er: Er det offentlighetens rett å vite hvem stortingsrepresentanter snakker med, og hva man snakker om? Jeg er enig i at det er viktig med åpenhet rundt en beslutningsprosess, men til syvende og sist er det de beslutninger vi som politikere fatter, som skal evalueres, og ikke hvem vi til enhver tid snakker med. Jeg mener det kaster et mistenkelighetens lys over representantenes in-formasjonsinnhenting. Det er beslutningene som skal eva-lueres, og jeg mener det er viktig at vi som representanter har frihet til å snakke med hvem vi vil, når vi vil.

Det andre er spørsmålet om man oppnår det som er hensikten – nemlig åpenhet. Hvis man definerer åpenhe-ten til å gjelde møter som foregår i Stortinget, eller i loka-ler i tilknytning til Stortinget, vet vi at slike møter veldig raskt vil bli flyttet ut av Stortinget hvis man ikke ønsker at det skal være åpenhet rundt det. Da er spørsmålet om forslagsstillerne har oppnådd det man ønsket.

I tillegg er det spørsmålet om et slikt register vil bidra til å heve barrieren for å ta kontakt med Stortinget. Jeg tror ikke at de lobbyistene eller de store selskapene som man her har et ønske om åpenhet rundt, vil føle noen slik barriere, men det er kanskje andre grupper som ikke har den samme interesse av å bli registrert når de har et møte med en representant.

Det siste er at dette forslaget heller ikke dekker annen informasjonsflyt som måtte skje mellom lobbyister og po-litikere i form av telefonsamtaler, mailer eller notater. Der-med tror jeg at forslaget blir et slag i luften, hvor man ikke oppnår det man ønsker, nemlig større åpenhet. Jeg tror også det er viktig at vi som representanter opprettholder friheten til å møte hvem vi vil, når vi vil, og til å snakke om hva vi vil.

Akhtar Chaudhry (SV) [10:29:00]: Åpen påvirkning er en helt legitim del av det norske demokratiet. Det er – og skal være – en høy dør og en vid port for folk som ønsker å besøke Stortinget for å framføre sin sak og sine argumenter. De demokratiske problemene oppstår først når forsøkene på påvirkning gjennom betalte informasjons-rådgivere foregår i det skjulte. Mens tradisjonell lobby-virksomhet kjennetegnes av profesjonelle lobbyister som

fremmer saken på vegne av andre, er situasjonen i Norge at selskap som driver med informasjonsrådgivning, opptrer som usynlige bakspillere for oppdragsgiverne, som selv har kontakt med politikere.

Venstres forslag er rettet inn mot tradisjonell lobbyvirksomhet, og selv om et slikt lobbyregister er en god idé og SV støtter intensjonene bak forslaget, vil et lobbyregister alene ikke løse det problemet vi er ute etter å løse.

For det første vil et lobbyregister raskt kunne bety at kontakten mellom Stortinget og lobbyistene flyttes ut av Stortinget, og da er vi like langt, selv om jeg hadde håpet – og jeg er nesten sikker på – at stortingsrepresentantene respekterer de lovene de selv vedtar. Men som andre før meg har sagt, er faren til stede for at en slik lov likevel vil kunne bli omgått.

For det andre er ikke hovedproblemet i dag at Stortinget rennes ned av profesjonelle lobbyister. Snarere vil jeg si at det kunne gjerne vært flere som kom til Stortinget og sa ifra hva de mente om politikk, hva de mente var viktig for Norge, hvilken vei de mener utviklingen bør ta. Det er bl.a. derfor SV har gjennomført mange lobbykurs for interesseorganisasjoner, for at de skal lære seg triksene gratis, de triksene som andre må betale dyrt for. Det er derfor SV også har arrangert egne innspillsrunder for statsbudsjettet, senest nå i vinter, som vi kaller «Gi SV beskjed», hvor mange små – kjente og ukjente – interesseorganisasjoner får komme og møte stortingsrepresentanter og gi innspill til neste års statsbudsjett.

Det som er viktig i denne saken, er det vi i andre sammenhenger kaller – om presidenten tillater det – for «profesjonelle bakmenn». Det som jo har gjort denne saken aktuell, er at kjente politikere, som tidligere stortingsrepresentant Carl I. Hagen og tidligere representant og statsråd Bjarne Håkon Hanssen, har blitt ansatt i profesjonelle rådgivningsselskaper som leier ut sine tjenester, også lobbyister, for gode penger til de selskapene og de interessene som har råd til å betale for dem.

Det er her problemene oppstår, når profesjonelle bakmenn selger sine råd om hvordan man skal vinne fram i demokratiet, for flere tusen kroner timen, til dem som har råd til å kjøpe disse rådene. Da er ikke lenger påvirkningen åpen og direkte, men indirekte og skjult. Det er de med mest penger som har råd til å kjøpe seg de dyreste tjenestene. Derfor har SVs inngang i denne saken først og fremst vært å gjøre noe med det faktum at informasjonsrådgivningsselskapene i dag ikke oppgir hvem de har som kunder, og i hvilket omfang, og at det er her vi bør gjøre noe. SV mener derfor at informasjonsrådgivere bør være åpne om hvem de har som oppdragsgivere. Uten en slik åpenhet vil et slikt lobbyregister som Venstre foreslår – og som vi i SV synes er en god idé – være nødvendig, men ikke tilstrekkelig.

Det bør eksistere tilgjengelige kundelister for å få fram i lyset hvilke organisasjoner, bedrifter, offentlige myndigheter og politikere som har betalt for deres tjenester. SV har derfor tatt til orde for at Regjeringen burde legge fram forslag til endring av selskapslovgivningen med sikte på å pålegge selskaper hvor hele eller deler av virksomheten går ut på informasjonsrådgivning for oppdragsgivere som

driver myndighetskontakt, full åpenhet om hvem som er deres oppdragsgivere.

Så registrerer jeg at partiene på Stortinget, med unntak av SV og Venstre, ikke ønsker å gå nærmere inn på forslagene om å stramme inn overfor profesjonell lobbyvirksomhet overfor Stortinget. Det synes jeg er beklagelig. Jeg hadde spesielt håpet at de partiene som har vært i vinden i forbindelse med at tidligere partitopper har meldt overgang til informasjonsrådgivningsselskaper den siste tiden, ville vært med på å markere tydelighet og stramme inn overfor dette for å ta et klart og tydelig standpunkt i saken. Jeg registrerer at det ikke skjer.

Jeg har imidlertid med glede registrert at det finnes en enighet i Presidentskapet om å se på karantenereglementet, og ser fram til denne gjennomgangen. Det betyr at saken går framover, om enn med liten hastighet.

Jeg tar dermed opp mindretallets forslag fra Presidentskapet.

Presidenten: Representanten Akhtar Chaudhry har tatt opp de forslag han refererte til.

En kommentar fra presidenten: Jeg tror at representanten Akhtar Chaudhry står seg på å bruke begrepet «profesjonelle rådgivere» om det han kaller «profesjonelle bakmenn» i denne tjenesten.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:35:57]: Det er sjelden jeg begynner et innlegg i salen med å si at jeg er enig i alt det Jan Tore Sanner sa. Det er jeg i dag. Jeg er også enig i alt det Svein Roald Hansen sa – det er jeg litt oftere, men ikke alltid det heller. Det er stor grad av enighet.

Den salen vi sitter i, ble av Langlet tegnet som en åpen sal med rotunden, slik at salen skulle være ute blant folket. Vi er i et rom som det var tenkt åpenhet rundt. Når vi har debatter, er det alltid folk på galleriet. Alle debatter som er her i salen, er åpne. Alle saker som kommer til Stortinget, blir fremmet gjennom denne talerstolen, og alle vedtak blir fattet i denne salen. Alt skjer åpent når beslutninger fattes i Stortinget, og hele arbeidsformen og hele Stortingets historie er preget av åpenhet.

Det er mange gode intensjoner bak forslaget til Venstre. Grunnen til at Senterpartiet kommer til å stemme sammen med flertallet i Presidentskapet, er at vi ikke tror det kommer til å løse noe problem. Vi er også litt usikre på hva som er problemet. Det er en stor styrke i det norske stortinget at vi har dyrket ombudsmannsrollen, at vi har møter med mange om mangt. De fleste møtene er med ordførere, LO og ulike typer interessegrupper. I de fem årene jeg har vært på Stortinget, har det vært veldig få møter med såkalte profesjonelle lobbyister fra lobbybyråer. Det er et lite fenomen, men de står bak.

Spørsmålet er jo også: Hvordan skal man klare å lage et system som fanger opp alle de møter og alle de kontaktpunkter som den enkelte stortingsrepresentant har med ulike aktører? Det systemet er ikke mulig å lage, og da blir det fort mistenksomhet og uro i stedet for at vi løser problemet.

Så er det flere som har hatt innlegg før som har sagt at

det kan medføre at det er møter utenfor, i stedet for at det er møter i huset, hvis vi skal ha et system som bare registrerer møtene i huset. Det ønsker vi i hvert fall ikke. Stortinget skal være den felles politiske møteplassen. Det er her diskusjonene skal skje, og alle skal kunne komme hit. Hvis det er en varsler i UDI eller en eller annen plass som reagerer på noe, skal han også kunne komme til Stortinget og vite at hans sjef e.l. ikke skal kunne lese i et register at vedkommende har hatt kontakt med oss som er folkets representanter, og som skal tørre å være maktkritiske og tørre å snakke også med dem i systemene som ikke er fornøyd med makta. Det var punkt 1.

Punkt 2 er karantenerregelverket. Jeg synes det er veldig fornuftig nå, etter at vi har kjørt regelverket fra Bondevik II-regjeringen, å ta en gjennomgang og se hva som er styrkene, og hva som er svakhetene. Vi fikk en stor debatt i fjor høst om personer som gikk fra regjeringsapparatet over i PR-bransjen. Nå har vi erfaringer nok til å ta en evaluering. Vi kan stramme inn der det er behov for det, og eventuelt gjøre andre endringer rundt det regelverket. Så Senterpartiet støtter Presidentskapet der.

Så er det også fornuftig, det president Dag Terje Andersen tar til orde for, å ha en gjennomgang av tidligere stortingsrepresentanters virke her på huset. Det er i vår alles interesse at det er ryddighet og klare regler rundt det. Der har det vært en del tvilstilfeller, som jeg også selv har erfart. Derfor er det godt at en nå tar en runde og ser på det regelverket.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:39:15]: Forholdet mellom lobbyister og kommunikasjonsbransjen på den ene siden og politikerne på den andre har blitt aktualisert gjennom flere enkeltsaker i media i den senere tid. Ikke minst har karantenereglene for Regjeringens medlemmer blitt gjenstand for oppmerksomhet. Derfor mener også Kristelig Folkeparti at det er viktig og riktig at Stortinget i dag ber Regjeringen gjennomgå erfaringene med karantenerregelverket og presentere erfaringene for Stortinget.

Når det gjelder Venstres forslag om en registreringsordning for lobbyister, har Kristelig Folkeparti kommet til at ulempene med det er flere enn fordelene.

Det er en viktig verdi at det er lave terskler for å henvende seg til beslutningstakerne. Denne nærheten mellom folk, organisasjoner, bedrifter og lokalsamfunn på den ene siden og sentrale politikere på den andre er det verdt å verne om. Kristelig Folkeparti frykter at den registreringsordningen som er foreslått, kan bidra til høyere terskler. De profesjonelle aktørene klarer seg alltid, men vanlige folk kan oppleve at det buttrer imot når man tar kontakt. Dessuten kan et register bidra til at representantene avgrensere strengere hvem de lytter til, av frykt for at det skal skapes et inntrykk av at man er «i lomma» på den ene eller den andre. I så fall kan registeret resultere i at den viktige og positive delen av lobbyvirksomheten hemmes.

På den annen side er det et faktum at lobbyvirksomhet har utviklet seg til å bli mer profesjonell med årene. Større åpenhet rundt denne virksomheten er ønskelig, og her deler Kristelig Folkeparti forslagsstillernes intensjoner. Mer åpenhet kan bidra til at borgerne får bedre innsyn i

viktige deler av den politiske beslutningsprosessen og økt tillit til at de politiske beslutningene tas på rett grunnlag.

Men Kristelig Folkeparti setter spørsmålsteget ved om det foreslåtte registeret vil være egnet og effektivt for å skape den ønskede åpenheten. Annen kontakt enn det personlige oppmøtet på Stortinget skal f.eks. ikke registreres. For eksempel faller mail- og sms-kontakt utenfor. Møter som holdes andre steder, faller også utenfor. Derfor er det naturlig å spørre om den skisserte ordningen vil bidra til et riktig bilde av lobbypåvirkning overfor Stortinget.

Ordningen kan også få uheldige effekter ved at møter som av en eller annen grunn holdes utenfor Stortinget, blir mistenkeliggjort. Gjør man det fordi man vil slippe registrering? Det vil være en åpenbar oppfølging fra pressen. Den andre siden av dette er jo nettopp at de møter og kontakter som det kan være størst grunn til offentlighet om, bevisst legges utenfor Stortinget.

Ingen av våre nordiske naboland har innført en slik registreringsordning som foreslått. Flere land har tatt denne debatten og har konkludert slik som flertallet gjør i dag.

Etter disse motforestillingene vil jeg si at det også er gode argumenter for Venstres forslag, og Venstre skal ha honnør for en klar linje i arbeidet for åpenhet i offentligheten. Kristelig Folkeparti deler Venstres intensjon om større åpenhet, men er ikke overbevist om at den foreslåtte ordningen vil være et effektivt redskap i så måte. Og det er viktig for Kristelig Folkeparti å holde terskelen lav for enkeltborgere når det gjelder å ta kontakt med beslutningstakerne.

Utfordringene knyttet til lobbyisme må uansett møtes med klare holdninger fra den enkelte stortingsrepresentant og partigruppe når det gjelder hvem man vil møte, osv. Dersom denne debatten bidrar til større bevissthet rundt dette, er det positivt og viktig i seg selv.

Trine Skei Grande (V) [10:44:43]: Det forslaget som behandles i dag, fra Venstre, er ikke et forslag om lobbyisme. Det er et forslag om åpenhet.

Lobbyisme er bra for demokratiet. Lobbyisme er faktisk grunnlaget for demokratiet, for det handler om at vi som stortingsrepresentanter får belyst saker på en helt annen måte.

Jeg tror at det er veldig lite vi gjør som vi har behov for å skjule. Jeg tror faktisk det ikke er noe av det vi gjør som vi har behov for å skjule. Men vi er i en tid da man merker at politikerforakten øker, da tilliten til avgjørelser vi tar, synker, da konspirasjonsteoriene om hvem som snakker sammen, blir flere. Da må vi gjøre noe. Da må vi sette i verk tiltak for å øke tilliten til vårt demokrati.

Tilliten til demokratiet baserer seg på ett ord: åpenhet. Det er sjølve tankegangen knyttet til demokratiet, åpenhet rundt beslutninger, åpenhet om hvem som har påvirket – åpenhet og tillit.

Når det står representanter her og sier at hvis noen hadde visst hvem man skulle ha møte med, hadde det avgrenset hvem man hadde lyttet til. Mener man virkelig det? Mener man at hvis noen hadde visst om et møte, så hadde man ikke hatt det? Hvis representanten Bekkevold skulle hatt det, hva slags møte skulle det ha vært? Hva

slags møte kan man tenke seg at politikere ikke skulle ha hvis noen hadde fått vite om det? Da bør de kanskje ikke ha det møtet, hvis man har sånne typer møter.

Det går ikke an å lovregulere alt. Det er jeg veldig enig i. Veldig mange av systemene her i huset er basert på tillit. Veldig mye av lovreguleringa her i huset og i demokratiet vårt er basert på tillit. Men her forutsetter man på en måte at hvis vi lager et system over hvem som påvirker oss, så kommer noen til å utnytte det. Det er et system vi ikke har tillit til at noen kommer til å følge, der vi ikke har tillit til at stortingsrepresentantene kommer til å opplyse det, da kommer stortingsrepresentantene helt sikkert til å finne en annen arena å snakke på. Det er en grunnleggende mangel på tillit til at noen skal bruke et sånt system.

Venstre har foreslått en rekke ting knyttet til åpenhet opp gjennom historien, og vi har stort sett møtt de samme argumentene hver gang. Jeg vil bare vise til historien da vi vedtok åpne høringer her på Stortinget. Da var det akkurat de samme argumentene, at da kom høringene til å bli uinteressante, da kom ingen til å interessere seg for hva som skjedde der, da kom ting til å bli flyttet inn i lukkede rom, og høringene kom til å miste sin interesse. Det er på samme måte som da vi kjempet for åpne komitémøter rundt omkring i kommunestyrene. Hvis det ble åpenhet, sånn at noen fikk høre hva politikernes sa på disse komitémøtene, så kom de til å bli helt uvesentlige. Det var ingen som kom til å bry seg om dem. Det kom ikke til å skje noe viktig på et komitémøte i en kommune fordi det ble åpenhet. Det er akkurat de samme argumentene.

Det samme gjaldt da vi skulle innføre offentlighetsloven. Det er mange ting som ikke blir organisert i forhold til offentlighetsloven. Det er veldig mange ting som ikke er med i offentlighetsloven. Betyr det at man er imot offentlighetsloven fordi den ikke regulerer absolutt all kontakt i en saksbehandlingsprosess? Det er ikke noe om sms i offentlighetsloven heller. Jeg er interessert i å få vite om noen er imot offentlighetsloven fordi den ikke regulerer absolutt all kontakt.

Senterpartiet synes det er kjempeviktig at vi holder hemmelig hvem vi har møte med, fordi det kanskje kommer en varsler. Jeg er enig i det. Kanskje vi skal lage et unntak for varslerne. Men det er ganske rart at Senterpartiet mener akkurat det, for det er det samme partiet som stemte imot at vi skulle ha anonym varsling da vi skulle ha dette inn i lovverk. Det er det samme partiet som mente at det ikke skulle være mulig å være anonym varsler overfor en bedrift, men som synes det er veldig viktig at vi skal ha mulighet til å holde alle møter hemmelig, knyttet til dette.

Det ble sagt tidligere her: Jeg har til gode å møte noen som skal møte oss i det skjulte. Jeg har også til gode det. De aller, aller fleste er stolte over å ha vært her. Jeg kan faktisk ikke komme på noen som ikke er det, enten det er ved å fortelle ved middagsbordet når de kommer hjem at de har vært her, eller det er en bedrift eller en interesseorganisasjon som gjerne skriver i årsmeldinga si at de har vært her. Hvorfor er det da så viktig å holde det hemmelig? Hvorfor er det da så viktig at vi ikke skal fortelle at vi har møtt dem, når de gjerne skryter av at de har møtt oss?

Jeg bruker et eksempel her, for jeg synes det er et godt eksempel. Vi har i min tid på Stortinget opplevd flere ganger at stortingsrepresentanter har kjempet for å få medisiner over på blå resept-ordninga. Det synes jeg er et godt eksempel på åpenhet. Jeg tror at mange av dem som har kjempet for det, er interesseorganisasjoner for sykdommer. Som diabetiker vet jeg at det er viktig å få de nye legemidlene fort over på blå resept-ordninga. Tilliten til systemet, tilliten til de vedtakene vi har fattet, blir svekket fordi noen tror at det er legemiddelselskapene som har gjort at vi har fattet dem. Hvis vi hadde hatt åpenhet om hvorvidt det var interesseorganisasjoner eller legemiddelprodusentene som hadde påvirket, hadde det økt tilliten til våre vedtak. Jeg tror at åpenhet rundt påvirkning på vedtak øker tilliten til våre vedtak.

Jeg er også for gjennomgangen, som Presidentskapet snakker om, når det gjelder karantene og adgangskort for tidligere representanter. Jeg ser ingen grunn til å begrense noe når det gjelder tilgangen til dette huset. Men det jeg synes er viktig, er å få vite om en stortingsrepresentant er her på kaffeslabberas, eller om han har 50 000 kr i året for å kjempe for ei bru. Da vil jeg vite hvilken bru. Jeg vil ha oversikt over hva det er tidligere stortingsrepresentanter er betalt for å gå her og lobbe for. Så må de gjerne gjøre det. Da vet jeg, når en setter seg ved kaffebordet mitt, hva han har som tema og vil snakke med meg om. Det er greit. Det er åpenhet som er løsninga når det gjelder tilliten. Det er åpenhet som kan motvirke den tillitskrisen som noen av de tidligere stortingsrepresentantene har bygd opp under.

Det er blitt sagt at mistenkelighetens lys blir kastet over noe når man har åpenhet rundt det. Nei, det er faktisk helt motsatt. Det er mistenkelighetens lys som kastes over noe når man ikke har åpenhet.

Geir Pollestad (Sp) [10:51:53]: Lobbyvirksomhet er et gode. Stortingets arbeid skal være kjennetegnet av å være åpent og av å være tilgjengelig. Jeg tror det i stor grad er tilfellet i dag. Men vi må erkjenne at makten i samfunnet er skeivt fordelt. Noen har større ressurser enn andre og kan derfor påvirke mer. De har mer makt. De har mer ressurser til lobbyvirksomhet. Så jeg har stor sans for Venstres forslag.

Men det er noe inne i dette. Det er tre vilkår jeg vil ta fram. Det ene er at det kun skal gjelde dem som oppsøker Stortinget. Det andre er at det kun er de som oppsøker Stortinget for å påvirke, som skal omfattes, og at det er begrenset til saker som er til behandling i Stortinget. Jeg tror ikke Venstres forslag treffer det behovet vi har.

I forrige periode, eller før jeg ble valgt inn på Stortinget, fikk jeg kjennskap til det som kanskje er landets mektigste lobby, nemlig den såkalte oljelobbyen. Dette er ikke en lobby som er kjennetegnet ved at de står i resepsjonen i Stortinget eller i departementet og venter på den politiske ledelsen. Det som kjennetegner mektige lobbyorganisasjoner, er jo nettopp at de vet at statsforvaltningen er stor, og de setter inn store ressurser på å jobbe inn mot mektige embetsmenn og byråkrater i departementer og direktorater. Dette vil ikke Venstres forslag fange opp. Jeg mener dét er en langt mer interessant debatt.

Så kan man også se på hva man kan gjøre for å senke terskelen, for å øke tilgjengeligheten og for å øke åpenheten på Stortinget. I høst, da vi diskuterte budsjett og hadde budsjettprosess, var det åpne høringer. I min komité og i mange andre komiteer måtte man si nei til organisasjoner som ønsket å komme med innspill og kommentarer til budsjettet i de åpne høringene. Men de mest ressurssterke og de største organisasjonene var på plass i alle komiteer.

Så tror jeg at vi som folkevalgte må stå til ansvar overfor våre velgere, og det er dét som er garantien for åpenheten. Når en hører på representanten Skei Grande, kan en få inntrykk av at det er et forbud mot åpenhet. Det er det ikke. Hver enkelt representant og hvert enkelt parti kan ha full åpenhet om sin lobbyvirksomhet. Det blir litt søkt når representanten Skei Grande snakker om en tidligere stortingsrepresentant som skulle lobbe for en bro, og at hun da vil vite hva han eller hun lobber om. Jeg vil jo tenke at denne lobbyisten er en dårlig lobbyist hvis hun har hatt dette møtet uten å vite hva denne tidligere stortingsrepresentanten lobber for.

Det er partiene og den enkelte representant som skal bidra til åpenhet. Jeg tror ikke at dette er siste gang vi har denne typen debatt. Jeg tror vi må ta debatten i et enda bredere perspektiv der maktbegrepet er mer sentralt enn det som jeg oppfatter det er i Venstres forslag. Det er tema som pressen har tatt opp, og som er en oppfølging av den tabloide pressens behov og ikke behovet til folk der ute for åpenhet og tilgjengelighet til Stortinget.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:56:14]: Eg er veldig for lobbyisme fordi lobbyisme er organisert påverknad. Vi politikarar bør etter mitt syn la oss påverke så mykje som mogleg, meir enn i dag. Dersom den påverknaden kan vere organisert og god, er dét mykje betre enn at han er uorganisert og dårleg – så det er eg for. Derfor er dette slik eg les dette forslaget og innstillinga, forslag som sikrar gode vilkår for påverknad, men som kanskje kan bidra til to viktige forhold ved det som er viktige.

For det første: Eg er for påverknad og lobbyisme, men eg vil samstundes at det skal vere moglegheit for påverknad for alle – at flest mogleg skal kunne nytte seg av han på ein god måte. Derfor er det m.a. som representanten Chaudhry har sagt, at SV arrangerer lobbykurs, der vi rett og slett prøver å bidra med vår beste kunnskap om korleis ein kan påverke godt. Alle andre tiltak som dreg i same retning, er etter mitt syn positive.

Den andre viktige delen av dette er at det må vere størst mogleg openheit og kunnskap om den påverknaden som skjer i eit samfunn. Derfor vil eg takke Venstre og representanten Skei Grande for både innlegget og forslaget, som eg oppfattar har å gjere med openheit. Etter mitt syn er det to gode grunnar bak forslaga som no vert fremma.

For det første er eg av den oppfatninga at det er av interesse, og prinsipielt sett, for allmenta, å vite kven stortingsrepresentantar og politisk leiing i departementa faktisk møter. Det er viktig og interessant kunnskap. Lat meg gi eit konkret eksempel: Dersom Miljøverndepartementet behandlar ei viktig vernesak av eit eller anna slag, møter dei då verneinteressene og næringsinteressene omtrent like

mykje, eller er det eit veldig skeivt forhold? Kven av organisasjonane og miljøa som har teke kontakt, får faktisk møte, og kven får det ikkje? Det trur eg faktisk er ganske interessant å vite. Eg trur det kan føre til offentleg og viktig debatt i ettertid, dersom det viser seg at det ikkje er eit rimeleg forhold her, og det kan gi kunnskap om korleis det politiske systemet fungerer, og kven som når fram og ikkje. Det same trur eg ein kunne sagt for alle departement og for Stortinget.

Den andre viktige grunnen er: Eg meiner, som det er sagt tidlegare, at påstanden om at det kan føre til eit mistenkjelegheitas lys over påverknad dersom vi har meir openheit om det, er det stikk motsette av det som er riktig. Les avisene, då – det siste halve året. Avisene er jo fulle av mistenkjelegheitas lys av påverknad no!

Eg la merke til at det står i innstillinga at dersom ein innfører eit slikt register som er foreslått, kan det skape eit feilaktig inntrykk av påverknaden. Eg må jo seie at eg trur det hadde vore riktigare å seie at det kan skape eit riktig inntrykk av påverknaden, fordi ein faktisk då ville få kunnskap, ikkje basere seg på mytar, om kva for påverknad som skjer i samfunnet.

Mange her har vedkjent at dei enno har til gode å oppleve det som kan kallast skjult påverknad. Eg er òg i den klassen, men eg la særleg merke til at representanten Hansen sa – ein representant som eg samarbeider så godt med i komitear, særleg på grunn av hans svært lange erfaring i politikken på veldig mange ulike nivå – at han aldri har opplevd det. Eg trur òg det er utruleg lite av det. Men nettopp derfor – dersom det er så lite skjult påverknad som føregår – kvifor er det då eit problem at vi faktisk får eksakt kunnskap om han i staden for å basere oss meir på førestellingar om at det skjer mykje av den typen påverknad?

Eit anna argument som vert brukt ein del her i salen, som mange har teke opp, er at mykje påverknad vil flytte ut av huset om vi skulle registrere det, f.eks. ned til Grand. Eg må leggje til at om ein har eit møte som ikkje toler offentlegheitas lys, ville ein kanskje ikkje flytte det til Grand, men til ein eller annan stad – eg veit ikkje, men eit nedlagt industrianlegg i Groruddalen eller noko slikt kan ein førestelle seg.

Eg må berre seie at dersom det er mange slike møte på Stortinget, då treng vi i alle fall langt meir omfattande tiltak enn eit lobbyregister. Men eg føler meg nesten sikker på at det er utruleg få slike møte. Eg trur tvert imot det vil fortsetje å vere slik at FN-sambandet og andre har sine møte på Stortinget fordi det er eigentleg heilt greitt at folk får vite kven ein møter, og det kan bidra med ny kunnskap. Eg trur ikkje at denne problemstillinga vil oppstå.

Så seier representanten Slagsvold Vedum, som eg vanlegvis er heilt einig med – i alle fall i denne salen, heldt eg på å seie – at eit eksempel på dette kan vere ein varsalar. Det var eit godt eksempel. Då ville ein sikkert ha drege ein annan plass og hatt det møtet. Ville det ha vore noko som helst problem i høve til eit lobbyregister at det dei få gongene det skjer, ikkje vert registrert, men vert teke på ein annan måte? Nei, sjølv sagt ikkje. Det er ikkje det som er hensikta med eit lobbyregister.

Mange har prøvd å seie at det kan vere mange praktiske

problem. Eg kjenner utruleg få reguleringar og lover der det ikkje er ein del praktiske problemstillingar som oppstår når ein skal innføre dei. Det vil det vere her òg. Det vil det vere i alle liknande situasjonar. Men dei er løyselege dersom føremålet er godt. Det er det i desse tilfella.

Så er det fleire, f.eks. representanten Pollestad, som seier at vi må gå etter andre og breiare tiltak enn berre eit lobbyregister for storting og regjering. Det er eg òg heilt einig i – absolutt. Men det kan ikkje på nokon måte vere ei hindring for at vi òg skal gjere dette tiltaket.

Eg vil avslutte med å seie at eg er glad for at Presidentskapet foreslår ein gjennomgang av karanteneleglane no. Det trur eg er klokt i lys av det siste halvårets debatt. Eg vil òg peike på at det er ei rekkje andre ting enn det som er foreslått her, som vil vere viktig, f.eks. spørsmålet om openheit om kundeforhold. Det er eg rimeleg sikker på vil kome til å presse seg fram i løpet av få år. Her er det faktisk slik at bransjen sjølv har kome atskilleg lenger enn det fleirtalet her har. Det er fleire aktørar i bransjen som sjølve opererer med openheit om alle kundeforholda sine. Mange har teke til orde for at ein bør innføre regelverk på dette området.

Eg møter denne debatten med låge skuldrer, for eg føler meg heilt sikker på at det her, som i resten av samfunnet, gradvis vil bevege seg mot meir openheit på dette området. Det går berre litt saktare enn det burde gjort.

Svein Roald Hansen (A) [11:03:37]: Representanten Trine Skei Grande startet sitt innlegg med å si at dette ikke er et forslag om register, men et forslag om åpenhet, og at vi ikke har behov for å skjule noe. Jeg mener det er helt feil å si at fordi vi ikke har et register over hvem vi møter, så er det ikke åpenhet. Man må ikke sette likhetstegn mellom å registrere og åpenhet. Det er åpenhet.

Da jeg satt i møte med tidligere kollega Øystein Singsaas, som kom for å snakke med oss om redningshelikopter – han innledet mailen med at han er helikopter-selger, for at det ikke skulle oppstå noen tvil om på hvilket grunnlag han kom – gjorde vi det i stortingsrestauranten. Det er ganske krevende å skjule et slikt møte i stortingsrestauranten.

Jeg vil ta avstand fra den koblingen mellom det å registrere det vi gjør, og det å si at fordi vi ikke gjør det, er det skjult. Det mener jeg er helt feil. Men det er slik Venstre alltid argumenterer: Hvis man er imot ethvert forslag til endring og justering i offentlighetsloven, er man imot åpenhet. Men det er ikke slik det er.

Trine Skei Grande sa, jeg tror det var til representanten Bekkevold: Hvilke møter ville man ikke hatt hvis man måtte registrere det? Jeg tror ikke det ville vært noe problem. Men det finnes møter som ikke burde være registrert, for her snakker vi ikke bare om Stortinget, vi snakker også om regjeringen, f.eks. i en fastlåst forhandlings-situasjon knyttet til lønnsoppgjøret. Da bør det være mulig for en statsråd å ta en underhåndskontakt som ingen kan slå opp og se er tatt.

Det finnes situasjoner hvor vi i politikken må ha et fortrolighetsrom som det offentlige ikke skal ha krav på å titte inn i. Det er det bred enighet om. Vi har det i komi-

teene på Stortinget. Vi har det i Regjeringen. Det er nedfelt i offentlighetsloven beskyttelsen av regjeringsnotater og regjeringens interne overlegninger. Og vi må kunne ha det i samtaler oss imellom. Det er ikke sikkert det rødgrønne regjeringsalternativet hadde vært mulig hvis man ikke kunne ha et fortrolighetsrom hvor man kunne snakke sammen og utvikle tillit og legge grunnlaget for det. Det tror jeg også opposisjonspartiene vil erfare hvis de forsøker å utvikle det andre steder, i det offentlige rom – der går det som regel ikke så bra.

Men igjen – det er altså ikke slik at ting ikke har skjedd hvis det ikke er på tv. Det er ikke slik at ting ikke er offentlig hvis det ikke står i et register.

Så brukte representanten Skei Grande kampen for å få enkelte medisiner over på blå resept, som jo ble ført av profilerte representanter her i Stortinget. Så lurte vi på hvem som sto bak: Var det industrien, eller var det interesseorganisasjonene? Så vidt jeg kan huske, var det i hvert fall ingen som la skjul på det – det var ikke særlig hemmelig at interesseorganisasjonene var opptatt av dette. Så kan man lure på om det ligger noe økonomiske interesser bak. Det går det i så fall an å bore i. Vi har en presse som har en oppgave, og vi kan stille spørsmål. Vi kan innkalle til høring, og vi kan stille de spørsmålene i høringen. Det er ikke slik at det er registeret som er garantien for åpenhet.

Så berørte Trine Skei Grande – og det gjorde også stortingspresidenten, Dag Terje Andersen, i sitt innlegg – noe som vi kanskje må se nærmere på, nemlig våre tidligere kolleger, som altså har fri adgang til dette huset. Av og til kommer de på vegne av noen. Av og til har de med seg noen lokale ordførere som skal ha bygd en bro, og av og til har de med seg NAF eller hva det nå måtte være, og av og til har de ikke med seg noen. Så lurte vi på: Er det nå en tidligere kollega som jeg snakker med om dette og hint, eller har han antennene ute, fordi han har en avtale med organisasjonene x og y om å ha ører og øyne oppe og hjelpe til – for det finnes. Ja, da er det to ting vi kan gjøre. Enten kan vi begrense adgangen og si at nei, når du er ferdig her på huset, har du ikke adgang. Skal du ha adgang, må du ha avtale. Da har han en avtale med oss, og da vet vi hvorfor han har avtale. Eller så får vi stille spørsmålet: Hva sitter du her og slarver om nå? Hvorfor spør du meg om det? Hvem er det du bringer dette videre til? Der har vi alle da en gard å sette opp.

Jeg tror dette må løses på flere måter, og registre er ikke løsningen på de problemstillingene som ligger rundt dette med åpenhet.

Jeg takker representanten Bård Vegar Solhjell for tilfyllt uttalelse. Jeg må ta en liten reservasjon i forhold til hans innledning om at vi bør la oss påvirke mest mulig. Jeg vil si at vi må lytte mest mulig. Og det jeg hører, går av og til i litt motsatte retninger, slik at det da å la oss påvirke av alt vi hører, kan føre til litt spagat. Vi må ikke komme i den situasjonen at vi er deres ledere, så vi må følge dem. Da kan vi virre litt rundt i ulike retninger. Så vi skal lytte, men av og til må vi også lede.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 2353)

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Sak nr. 2 [11:09:31]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova) (Innst. 176 L (2009–2010), jf. Prop. 8 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 107 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 70 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Siri A. Meling (H) [11:10:39] (ordfører for saken): Norge er å regne som en stormakt når det gjelder havområder, og vi har et stort potensial for å utnytte disse for å produsere havbasert energi enten i form av vindkraft eller andre energiformer. Proposisjonen og lovforslaget som vi i dag har til behandling, omfatter både en strategi for utvikling av næringsliv og energiresurser knyttet til havbasert fornybar energi og et forslag til lov om fornybar energi til havs, nemlig havenergiloven.

Dette er en sak som først og fremst kjennetegnes av stor grad av tverrpolitisk enighet, og jeg vil takke energi- og miljøkomiteens medlemmer for et godt samarbeid under behandlingsprosessen.

Saken har sin bakgrunn i klimaforliket mellom regjeringspartiene og Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fra januar 2008, hvor partene var enige om å lage en nasjonal strategi for kraftproduksjon fra havmøller og andre marine fornybare energikilder. En slik strategi skulle se på behovet for forskningsinnsats, vurdere å opprette et eget senter for forskningsdrevet innovasjon på området og finne et egnet lovverk, konsesjonssystem og ikke minst definere arealer som kan la seg benytte til energiproduksjon uten å komme i for stor konflikt med fiskeriinteresser og andre næringer samt det marine miljø.

Lovforslaget er basert på Norges lange erfaring med forvaltning av vannkraftressursene, petroleumsressurser og infrastruktur for elektrisitet og gass. Forslaget innebærer en regulering av hele livsløpet til et energianlegg, dvs. både planlegging, utbygging, drift og nedstenging, og det omfatter både anlegg for fornybar energiproduksjon og anlegg for omforming og overføring av elektrisk energi til havs. Loven slår fast at retten til å utnytte de fornybare energiresurser til havs tilhører staten.

Lovens virkeområde er som hovedregel havområdene utenfor grunnlinjen, men den kan også gjøres gjeldende innenfor grunnlinjen i visse tilfeller. Lovforslaget fastsetter konsesjonsplikt for å bygge, eie og drive slike anlegg. Videre er lovfremlegget basert på arealvurderinger med tilhørende prosedyre for konsekvensutredninger.

Ved åpning av areal inviteres aktører til å søke konsesjon. Det åpnes for mulighet for prekvalifisering av anbydere samt krav om konsekvensutredning. For å sikre fremdrift i prosjekter vil også myndighetene ha mulighet for å sette tidsfrister for oppstart av energianlegg. Det slås videre fast i forslaget at nettinfrastrukturen til havs ikke skal belastes strømkundene på land.

Konsesjonsperioden er foreslått å gjelde for inntil 30 år. Fra Høyres side ønsker vi å ha en konsesjonsperiode på inntil 50 år og fremmer forslag om dette. Bakgrunnen for at vi ønsker en lengre konsesjonsperiode, er todelt: I Storbritannia settes konsesjonsperioden til 50 år, og vi er fra Høyres side opptatt av å gi like rammebetingelser rundt Nordsjøbassenget. Videre har flere høringsinstanser gitt uttrykk for at en lengre konsesjonsperiode er å foretrekke med bakgrunn i hvor omfattende og kostnadskrevenne denne type investeringer i fornybar energi faktisk er, og at dette krever en lang og forutsigbar horisont i forhold til rammebetingelsene.

Det er positivt at det allerede nå er igangsatt et arbeid med å vurdere egnede arealer, og at resultatet av dette arbeidet skal presenteres i siste halvdel av 2010, og videre at det legges opp til en strategisk konsekvensutredning av disse, inkludert en høringsprosess, i 2011. Det er viktig at denne fremdriftsplanen holdes.

Komiteen har i sine merknader understreket betydningen av å ta hensyn til fiskeriaktivitetene i våre havområder, og jeg vil også fra talerstolen i dag signalisere betydningen av dette. Utviklingen av havbasert fornybar energi må skje i god sameksistens med andre næringer, spesielt fiskerinæringen.

Forslaget har utpekt den sørlige del av Nordsjøen som det området en regner med at det i første omgang vil være mest aktuelt med utnyttelse av havenergi, fordi området ligger nær store markeder og tilknytning til infrastruktur sannsynligvis vil være lettere. Det er verdt å merke seg at en samlet komité ber om at også den nordlige Nordsjø ses på med samme intensitet, bl.a. fordi det kan være andre vindforhold her som gjør det interessant i et helhetlig bilde av energiproduksjonen til kontinentet.

Det er bra at et lovverk nå kommer på plass for å utnytte havenergiressursene også utenfor grunnlinjen. I Europa, særlig i Tyskland og Storbritannia, foreligger det store planer for utbygging av havvind – ikke bare planer, men også økonomiske tilskuddsordninger som gjør det attraktivt å investere. Faktisk regner en med et marked på mellom 700 og 900 milliarder kr som skal investeres i energiproduksjon fra havvind i de kommende årene. Dette er et marked som også norske bedrifter og kompetansmiljøer posisjonerer seg for.

Statoil og Statkraft har fått konsesjon til å videreutvikle og eventuelt bygge ut et stort felt på Doggerbank i britenes tredje konsesjonsrunde, som ble offentliggjort nylig.

Det er bra at disse selskapene satser ute, for det er ikke til å underslå at utbygging av havenergi i Norge har et såpass høyt kostnadsnivå i forhold til muligheter for økonomisk støtte at det ikke er realistisk å se for seg en storstilt utbygging av havenergi i Norge med det første. Derfor er det viktig å få et demonstrasjonsanlegg for norsk teknologi på plass.

Til slutt vil jeg ta opp forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet om en konsesjonsperiode på 50 år.

Presidenten: Representanten Siri A. Meling har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Per Rune Henriksen (A) [11:16:18]: Klimakrisen stiller verdenssamfunnet overfor store utfordringer. Den viktigste utfordringen er på energisiden. Det er å få til en overgang fra fossil til fornybar energi. Dette er helt nødvendig både av hensyn til klimaet og av hensyn til velstandsutviklingen i den fattige delen av verden, hvor befolkningen øker raskt.

Europas valg av energipolitiske strategier tar opp i seg klimautfordringene. I tillegg har Europa et sterkt ønske om å bli mindre avhengig av Russland som dominerende gassleverandør. De sterkeste driverne i den europeiske energipolitikken er altså klima og energisikkerhet. Utfaset kullkraft må erstattes. Naturgass og fornybare energikilder som sol og vind seiler opp som de nye energikildene.

Vindkraften har i årtier blitt utnyttet som energikilde, men det er først i de senere årene utbyggingen virkelig har tatt helt av. Vindmøller til havs har blitt en stor og viktig del av forventet framtidig energiproduksjon. Det er enorme perspektiver i satsingen på vindkraft. Den raske utbyggingen skaper muligheter for industriutvikling og sysselsetting, som er svært kjærkomment i en tid hvor økonomien er på lavbluss etter finanskrisen. Det sies at i Tyskland er det nå flere sysselsatte innenfor vindkraftutbygging enn i bilindustrien. I England har statsminister Gordon Brown sagt at han forventer 70 000 nye arbeidsplasser i denne industrien. Det forventes at det innen 2020 vil være installert 40 GB vindkraft til havs, noe som innebærer investeringer på om lag 800 milliarder kr. Om 20 år forventes det at det globale markedet for investeringer i vindkraft totalt vil ligge på 1 700 milliarder kr.

Europas behov for mer fornybar energi gir store muligheter for Norge, både som energileverandør og som leverandør av infrastruktur. Vår tradisjonelle satsing på vannkraft har gitt oss en fornybarandel i energimiksen som er formidabel. I tillegg kommer våre store gassressurser på sokkelen. Begge deler har et vekstpotensial. Når vi i tillegg til vannkraft også tar med vårt store potensial på vindkraft, ser vi at Norges rolle i europeisk kraftforsyning kan bli stor.

Vindkraft er kostbar kraft sammenlignet med vannkraft. Kostnadsbildet på produksjon og prisleiet på elektrisk kraft i Norge gjør at vindkraft pr. i dag og i nærmeste framtid vil spille en marginal rolle i den norske energibalansen. Dette må ikke føre til forhastede konklusjoner om at vindkraft ikke er interessant.

Den voldsomme satsingen på vindkraft globalt vil medføre en produkt- og produksjonsutvikling som nok vil senke kostnadene betraktelig. Det er derfor flere grunner til at vi bør engasjere oss politisk for utviklingen av vindkraft, og særlig for havvind. Vi har et stort potensial for produksjon av kraft til havs. Enova snakker om 1 400 TWh. Men i den nærmeste framtiden mener jeg det er viktigst for oss å fokusere på industrien. Vi har en industri med offshoreerfaring og kraftkompetanse som vil kunne hevde seg i konkurransen om oppdrag. Den kompetansen som har vært bygd opp gjennom 40 års utvikling av sokkelen i olje- og gassindustrien, er gull verdt når vi nå skal bygge videre på dette med fornybar energi til havs.

Men da er det, som saksordføreren også var inne på, viktig for vår leverandørindustri at staten bidrar med midler til forskning og utvikling. De bidragene som gis i dag, har bl.a. ført til at vi har fått Hywind utenfor Karmøy, som er verdens første flytende havvindmølle. Selskapet SWAY har fått konsesjon og økonomisk støtte til utbygging av en kjempestor vindmølle i Øygarden, hvor man prøver ut oppdimensjonerte vindmøller, noe som er helt nødvendig for å få ned kostnadene med vindmøller på sikt. Vi har forskningscentre for miljøvennlig energi. Vi har diverse nettverk av industri og forskning rundt i Norge som jobber med dette, som er store og trekker til seg et ufattelig antall bedrifter og næringsmiljøer i tillegg til forsknings- og utviklingsmiljøer, som er med og driver fram utviklingen, og som er med og driver fram en omstilling i industrien til å ta fatt på de utfordringene som ligger i å komme inn på leverandørsiden på vindkraft.

Den rollen Statoil og Statkraft har fått i utviklingen av havbasert vindkraft i Storbritannia, er kjent. Vi er på mange måter helt i tet både teknologisk og når dette skal bygges ut, men det er en tøff konkurranse for vår industri for å komme inn på denne sektoren. Jeg synes det kan være grunn til å nevne at den erfaringen vi har med drift og vedlikehold på installasjoner i Nordsjøen i dag, også vil være gull verdt når disse vindmøllene kommer opp og skal driftes i framtiden.

Så har det fra industri- og forskningsmiljøene blitt framhevet behovet for test- og demonstrasjonsanlegg i en større skala enn det vi har i dag. Jeg tror at det er viktig å få til. Jeg tror at f.eks. Havsulprosjektet, som Vestlandsalliansen har fått konsesjon på og står klar til å bygge ut på Nordvestlandet, kan være et godt sted å etablere et test- og demoanlegg. Vi har også fått innspill fra bransjen, som dette notatet «Demo 2020» – et test- og demonstrasjonsanlegg med åtte turbiner til vel 2,5–4 milliarder kr. Dette er interessante innspill, og jeg mener det er viktig at vi fra statlig side også er med, og at vi kontant, raskt, kommer med støtte til denne produktutviklingen for at norsk industri skal kunne ta den rollen som vi håper de skal få nå når utviklingen og utbyggingen begynner, spesielt på britisk sektor.

Den andre rollen vi som politikere spiller, er rollen som regulatorer. Det lovforslaget som vi her har til behandling, er selvfølgelig den viktigste delen av det, og det føyer seg

på mange måter inn i rekken av de tradisjoner vi har for forvaltning av landets naturressurser, spesielt på energisiden. Vi slår kort og godt fast at disse ressursene tilhører staten. Det legges rammer som gir demokratisk kontroll over utbyggingen av dette og over forvaltningen av ressursene. Det legges opp til en balansert utnyttning av arealer, og det tas hensyn til både miljø, annen næring og de forholdene som måtte være aktuelle.

Det er bred politisk enighet om lovverket, slik som det ligger. Det eneste spørsmålet jeg vil kommentere her nå, er spørsmålet om konsesjonstid. Dette spørsmålet er blitt behandlet i proposisjonen og er blitt drøftet der, og det er klart at det er gode argumenter for både 30 år og 50 år. Det som det er viktig å ha med seg, er at det legges opp til at det normale skal være forlenget konsesjon når det søkes om det, dersom det ikke er spesielle forhold som tilsier noe annet.

Avslutningsvis vil jeg takke saksordføreren for en god og ryddig jobb i komiteen under behandlingen av denne saken. Jeg synes det har vært en lærerik prosess for oss alle, og det er et godt lovforslag som vi nå behandler.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Henning Skumsvoll (FrP) [11:24:53]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren og komiteen for et godt samarbeid om en viktig og framtidrettet lov som havenergiloven virkelig er. Fremskrittspartiet er enig med Regjeringen i at det er viktig å få fram et lovverk som regulerer bruk av arealer og de forskjellige energiformer til havs.

Lovforslaget om fornybar energiproduksjon til havs skal gi staten det rettslige rammeverket for å gi konsesjoner og på annen måte regulere forhold knyttet til planlegging, utbygging, drift og nedlegging av anlegg for produksjon av fornybar energi. Lovforslaget omhandler også anlegg for omforming og overføring av elektrisitet fra produksjonssted og videre mot konsument.

Lovforslaget er i store trekk basert på arealvurderinger med tilhørende prosedyrer for konsekvensutredninger. Regjeringen skriver i proposisjonen at den ønsker at Norge skal utvikles videre som en miljø- og klimavennlig nasjon og være ledende innenfor utviklingen av miljøvennlig energi.

EU er en pådriver for fornybar energi med sine 2020-målsettinger. Innen 2020 skal EU-landene produsere 20 pst. mer fornybar energi enn i dag. Svært mye av denne fornybare energien vil komme fra vindmøller, og da særlig vindmøller til havs.

Som Regjeringen skriver, vil det nok ta lang tid før vi i Norge bygger vindmøller i stor skala til havs, og da i særdeleshet flytende vindmøller, som er både kostbare og teknisk vanskelige. Strømprisen fra vindmøller til havs vil for Norges del bli altfor høy. Likevel er det av stor betydning at norsk leverandørindustri forbereder seg på å kunne levere utstyr til bl.a. havvindmøller. Statoils og Statkrafts innpass på det britiske gigantprosjektet for vindmøller på Doggerbank vil kunne få stor betydning for den norske leverandørindustrien.

En stor del av klimautfordringene som verden står overfor, skal løses med fornybar energi. Dette er Fremskrittspartiet også enig i. En større produksjon av fornybar energi vil være med på å redusere klimautslippene globalt. Havvind vil på lang sikt kunne gi et betydelig tilskudd til den fornybare energien som produseres i dag.

Fremskrittspartiet vil særlig peke på Norge som en stormakt på energieksport.

Vannkraft har vært og er grunnpilaren i det innenlandske forbruket av energi, både til industri og til husholdninger. Norge har et stort potensial fra både regulerbare og ikke-regulerbare energikilder.

Reserver i vannkraft er ikke ubetydelig, og bør etter Fremskrittspartiets mening bygges ut. Vernede vassdrag må vurderes på nytt i lys av dagens mer miljøvennlige utbyggingsmuligheter. Energi fra vannkraft er billig å produsere, og bør i langt større grad enn i dag bygges ut. Vannkraft vil bli enda viktigere når EUs fornybardirektiv blir gjort gjeldende. På vindstille dager og når behovet for elektrisk strøm er særlig stort innenfor EU, kan et stort norsk vannkraftoverskudd være den beste garantien for lavere klimagassutslipp fra EU-landene. Alternativet for norsk vannkraft som erstatning for EU-vindkraft vil i stor grad måtte være kullkraft.

Vindkraft fra landbaserte anlegg har også et meget stort energipotensial og vil bli prioritert før anlegg bygges på dypt vann i norske farvann.

Fremskrittspartiet mener det er et stort behov for en grundig gjennomgang av gjenværende vann- og vindressurser i Norge. Når slike oversikter foreligger, vil prioritering være lettere. Uten slike prioriteringer vil det være vanskelig å planlegge og bygge ut et tilfredsstillende nett for framføring av den elektriske kraften til forbruker.

Fremskrittspartiets syn er at utbygging av vannkraft er mest miljøvennlig og billigst. Derfor må denne type fornybar energi komme først. Dette synet deles av mange i bransjen og blant ledende økonomer. I et marsnummer av Teknisk Ukeblad sier BI-professor Torger Reve bl.a. at Norge bør satse på den miljøteknologien der vi er best. Han sier videre at vannkraften er den beste fornybare energien vi har, og at det ikke er noen form for fornybar energiproduksjon vi kan bedre i dette landet.

Det er viktig at operatører på norsk sektor får samme betingelser som i andre nærliggende land. Derfor foreslår Fremskrittspartiet, sammen med Høyre, at konsesjonsperioden settes til 50 år fra igangsetting av anleggene, mot Regjeringens 30 år. I begge forslagene er det altså mulighet for å søke om forlengelse av konsesjonsperioden. Storbritannia, som det er naturlig å sammenligne seg med, har 50 års konsesjonsperiode.

Fremskrittspartiet, sammen med Høyre og Kristelig Folkeparti, legger til grunn at Petroleumstilsynet vil få ansvar for helse, miljø og sikkerhet for energianleggene til havs.

Oppsummert støtter Fremskrittspartiet Regjeringens forslag til havenergilov. Det er viktig at lovverket er i forkant av behovet, og er samstemt med andre lands lovgivninger på området. Standarder for kraftproduksjon, ikke minst for et nettverk for avhenting og leve-

ranse av vindkraften, må utarbeides sammen med EU-landene.

Regjeringen legger i lovforslaget opp til en fornuftig framdrift hvor Regjeringen selv skal vurdere søkende selskaper, og til sist tildele konsesjoner. Fremskrittspartiet deler her Regjeringens syn.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:31:28]: Allerede etter fem måneder på Stortinget må jeg innrømme at noen dager er mer spennende enn andre – og dagen i dag er veldig spennende. I dag er jeg faktisk veldig stolt, for jeg vil kunne være blant dem som om noen tiår sier at jeg var med å behandle havenergiloven, var med da vi la grunnlaget for det neste energieventyret i Norge. Og det synes jeg er veldig artig. Og så gjør jo det at salen ikke er veldig full, opplevelsen enda mer eksklusiv.

For 100 år siden viste Norge vei med sitt lovverk for vannkraften. Det at rikets ressurser kommer fellesskapet til gode, er ikke en hovedregel på verdensbasis. I en rekke land ser vi fortsatt resultatene av en villet politikk, der noen få tjener store summer på å høste av verdier som burde tilhørt mange flere. Kanskje har det ekstra stor symbolkraft når det gjelder oljen. Nesten ingen land kan vise til den fordelingen av oljerikdom som Norge kan. Tvert imot er olje i mange deler av verden assosiert med uro, sosial ustabilitet og konflikt – endog krig. Oljen er et eksempel på at ressursrikdom i seg selv ikke nødvendigvis skaper velstand for folk – det er politiske valg som gjør det. Derfor er det helt naturlig at Norge sikrer rettighetene for utnyttelse også av vindressursene våre til havs. Det er en del av en stolt tradisjon, der helhetlig planlegging og politikk skaper verdier til fellesskapets beste. Det er derfor helt naturlig at loven baseres på elementer i petroleumslovgivningen. Det er bra for fagmiljøer og næringsliv, for koblingene er mange mellom dagens offshorevirksomhet, vår forvaltning av vannkraften og framtidens energiproduksjon til havs. Samarbeidet mellom Statkraft og Statoil i Doggerbank-prosjektet illustrerer dette.

Det er også bra for demokratiet, fordi det ikke blir internasjonale kapitalkrefter alene som får diktere betingelsene for landets ressursutnyttning. Det er også viktig for å sikre en helhetlig planlegging av energiproduksjonen til havs. Tyskland har et lovverk som gir det offentlige styringen med utbygging av nett og infrastruktur, England har det ikke. For hver enkelt aktør er så klart marginalutbygginger som akkurat passer egne behov, det mest lønnsomme. Overordnet planlegging er ikke deres ansvar. Det er derimot i samfunnets interesse at utbygging av infrastruktur til havs, framtidens potensielle supergrid og kraftdistribusjon til havs, er et offentlig ansvar. Vi i SV mener derfor dette perspektivet er viktig, og at det i forlengelsen av det arbeidet som gjøres i dag, er naturlig å se til f.eks. Statnett som systemoperatør.

Dette spørsmålet er ett av flere som nå skal utredes, sammen med aktuelle arealer for fornybar energiproduksjon til havs og miljø-, nærings- og fiskeriinteresser osv. En interdepartemental arbeidsgruppe – det høres veldig tørt ut, men jeg tror arbeidet er spennende – skal legge fram en rapport om dette allerede til høs-

ten, og det er bare å håpe at vi klarer å holde trykket framover.

Oppstart av en prosess som munner ut i et nytt energieventyr for Norge, krever at vi beholder engasjementet og beholder grepet om saken, utover debatten i dag. Det krever økonomiske ordninger som tar høyde for både langsiktig lønnsomhet og de store kostnadene som vil påløpe i starten. Det krever at vi opprettholder fokuset på kunnskapsmiljøene i Norge og bedriftene som er spydspisser, bl.a. SWAY i Bergen og Smartmotor i min hjemby. Det forutsetter test- og demonstrasjonsanlegg og aktiv involvering av industrien, som har en helt naturlig rolle i utviklingen av denne energien. Vi vet at det teoretiske potensialet for fornybar energi til havs i Norge er kjempestort. Det har vi visst ganske lenge. Men det er opp til oss å sørge for at dette potensialet hentes ut på en samfunnsnyttig måte, på en måte som skaper nye norske arbeidsplasser, nye utfordringer for teknologimiljøene våre og for leverandørindustrien.

Loven vi vedtar i dag, er et første skritt på veien, men først og fremst er det en forpliktelse som vi bør ta på oss med den største iver og glede.

Irene Lange Nordahl (Sp) [11:36:11]: Dette er historisk. Norge er, og skal fortsatt være, en energinasjon, også når oljen gradvis erstattes av fornybare energikilder. Derfor er jeg glad for at det juridiske rammeverket for produksjon av fornybar energi til havs nå er på plass.

Havenergi representerer en tilnærmet ubegrenset kraftreserve. Potensialet er enormt. Enova har regnet ut at det fysiske potensialet for havvind i norske farvann er svimlende 14 000 TWh pr. år. For å sette det i perspektiv: 1 TWh er omtrent det årlige strømforbruket i Drammen.

Havvind er bare én av flere energiformer som kan høstes fra havet. Også bølgekraft, tidevannskraft og saltkraft kan gi spennende muligheter. Riktignok ligger en storskala norsk satsing på offshore vindkraft langt fram i tid, men på sikt kan det bli en stor inntektskilde for Norge.

I Soria Moria slås det fast at Norge skal være en miljøvennlig og verdensledende energinasjon. Klimautfordringene og forventet energibehov i verden framover krever et massivt skifte fra fossile til fornybare energikilder. Havenergi kan få oss et godt stykke i retning av det målet.

Soria Moria slår også fast at grønne arbeidsplasser innenfor energiproduksjon og miljøteknologi skal bli en ny vekstnæring i Norge. Satsing på havbasert fornybar energi representerer gode muligheter for norske bedrifter og kompetansmiljøer. Det globale markedet for vindkraft til havs er forventet å øke raskt. Vi må raskt inn på markedet. Norge har et betydelig fortrinn gjennom vår erfaring med olje- og gassproduksjon på norsk sokkel. Vi har lang erfaring med å bygge, drifte og vedlikeholde havbaserte installasjoner.

Vi ser allerede at nye markeder åpner seg. Det er gledelig at norske aktører deltar i byggingen av det som er blitt omtalt som verdens største vindmøllepark til havs.

Det fysiske potensialet for kraftproduksjon er gigantisk. Vi må ha fokus ikke bare på mulighetene, men også

på utfordringene som ligger i en framtidig utbygging av havbasert energi.

Teknologi for havbasert kraftproduksjon er fremdeles i en tidlig fase, med både økonomiske og teknologiske utfordringer. Det er også utfordringer når det gjelder utvikling av kraftnett til havs. Verdens eneste fullskala flytende vindmølle er nettopp satt i drift. For å få fornybar energi-produksjon til havs kommersielt tilgjengelig trengs enda mer forskning og teknologiutvikling. I tillegg til de teknologiske utfordringene skal også miljø, sikkerhet og næringsvirksomhet ivaretas. Loven fastslår at energianlegg skal planlegges, bygges og disponeres i balanse med miljø, sikkerhet, fiskeri og sjøtransport.

Produksjon av havenergi er i en tidlig fase, og vi har fremdeles kunnskapsbehov. Vi vet ikke nok om konsekvensene av offshore vindkraft for sjøfugl. Vi har også manglende kunnskap om hvordan støy fra vindturbinene virker på fisk og sjøpattedyr. I tiden framover blir det avgjørende viktig å bygge ytterligere kunnskap. Det er også helt avgjørende at det tas hensyn til fiskeriinteressene når det skal utpekes egnede felt for vindkraftanlegg. Dialogen med berørte interesser, særlig fiskerinæringen, må være god, særlig når det gjelder valg av areal.

I tiden framover må vi fokusere på å skaffe et bredest mulig grunnlag for å peke ut areal som ut fra tekniske og økonomiske forhold er egnet for utbygging av vindkraftanlegg. Areal i sørlige Nordsjø vil ha kortest overføringsavstand til forbruksmarkedene i Europa, men har utfordringer knyttet til samvariasjon med andre store planlagte utbygginger i samme havområde. Arealer i nordlige Nordsjø har lengre overføringsavstander til markedene, men vil på grunn av andre vind- og værssystemer ha mindre grad av samvariasjonsproblematikk ved strømekspport og har også større vindressurser.

I begge havområdene trengs det også mer kunnskap om mulig elektrifisering av sokkelen med offshore vindkraft. Derfor er det viktig at man i kommende arealutredninger vurderer mulige areal i nordlige Nordsjø i tillegg til i den sørlige Nordsjø, ut fra de tekniske og økonomiske forholdene det er pekt på i proposisjonen, og i begge havområder får fram vurderinger om mulig elektrifisering av sokkelen med havbasert vindkraft.

I dag har vi gått et viktig steg på veien for å legge grunnlaget for en framtidig storskala norsk vindkraftproduksjon. Det juridiske rammeverket er på plass. Vi har lært av vår lange erfaring med forvaltning av vannkraftressurser, petroleumsressurser og infrastruktur for elektrisitet og gass. Loven om fornybar energi-produksjon til havs bygger på dette. Naturressursene skal fortsatt være i offentlig eie og skal forvaltes til fellesskapets beste. Vi har tatt et viktig steg i retning av grønne arbeidsplasser, grønn energi-produksjon og grønn miljøteknologi.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:41:23]: Lovforslaget og strategien som Stortinget behandler i dag, er et første forsiktig skritt på veien mot det som kan vise seg å bli en viktig framtidsnæring for Norge. Oljealderen er på hell, og vi er på vei inn i den fornybare tidsalderen. Om en del år kan dagens oljeinstallasjoner i Nord-

sjøen være erstattet av vindmøller og andre fornybare energiteknologier.

Oljen i Nordsjøen har gitt oss enorme verdier og bidratt sterkt til utviklingen av vårt velferdssamfunn. Det er jeg takknemlig for. Samtidig vet vi at oljeressursene ikke varer evig, og at forbrenningen av olje og andre fossile energikilder har skapt utfordringer når det gjelder klimaet på kloden. Forbrenning av olje og gass bidrar sterkt til global oppvarming.

Det er vanskelig å forutbestemme framtiden, men jeg har et håp om at dagens fossile energi-produksjon på sikt blir erstattet av fornybar, også i Nordsjøen.

Proposisjonen vi behandler i dag, er todelt. Den inneholder både en strategi for utvikling av næringsliv og energiressurser knyttet til havbasert fornybar energi og et forslag til lov om fornybar energi til havs.

Strategien er en oppfølging av klimaforliket mellom regjeringspartiene og Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fra januar 2008, der det ble enighet om at det skulle lages en nasjonal strategi for kraftproduksjon fra havmøller og andre marine fornybare energikilder. Loven skal gi det rettslige rammeverket for å gi konsesjoner og på annen måte regulere forhold knyttet til planlegging, utbygging, drift og nedlegging av anlegg for produksjon av fornybar energi og anlegg for omforming og overføring av elektrisitet til havs.

Bruk av fossil energi står for 70 pst. av klimagassutslippene globalt, og energibruken i verden øker med folketall og bedret levestandard. Økt produksjon av fornybar energi vil være et viktig bidrag til bedre miljø globalt. Havvindkraft vil på sikt kunne gi et betydelig tilskudd til den fornybare energien som produseres i Norge i dag.

Satsing på havbasert fornybar energi vil representere muligheter for norske bedrifter og kompetansemiljøer. Det globale markedet for vindkraft til havs er forventet å øke raskt. Norske bedrifter har betydelig kompetanse fra petroleumsvirksomhet til havs og kraftproduksjon på land, noe som kan gi muligheter også innen fornybar energi-produksjon til havs. Norge har i dag en viktig posisjon som energileverandør til Europa. Ved å satse ytterligere på energi-produksjon vil vi videreutvikle Norges rolle som energistormakt.

Flere land har allerede satset betydelig på utvikling av havenergi, og da spesielt offshore vindmøller som faste installasjoner på relativt små dyp. EU-kommisjonen har allerede varslet en handlingsplan for vindbasert havenergi som en del av sitt fornybardirektiv.

Det største konfliktpotensialet i denne saken retter seg sannsynligvis mot fiskeriinteressene. For Kristelig Folkeparti er det avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene langs kysten.

Etablering av vindkraftproduksjon til havs eller bølgekraftanlegg kan påvirke fisket negativt, dersom installasjonene blir plassert i fiskeriområder.

Potensialet for vindkraft til havs, både fra faste og flytende installasjoner, overstiger forventet behov for elektrisk kraft i Norge de kommende årene. Derfor er det viktig at det er gode muligheter for avsetning av kraft fra norsk

vindkraftproduksjon til havs i det europeiske kraftmarkedet. Et nytt tredje generasjons hovednett for overføring av kraft i sjøkabel langs kysten, et såkalt supernett, vil kunne være viktig i så måte. Dersom et slikt nytt nett skal bygges, betyr det store investeringer, men det vil også legge til rette for store framtidige inntekter. Det er derfor viktig at et slikt nett blir utredet grundig, og at man setter i gang de første utredningene allerede nå.

Borghild Tenden (V) [11:46:15]: Havenergiloven, som behandles her i dag, er en viktig byggekloss i det byggverket som en storsatsing på marin energiproduksjon vil innebære. Venstre slutter seg til komiteens innstilling, som også er en oppfølging av enigheten i klimaforliket. Det er positivt at klimaforliket følges opp på ett punkt til, selv om Venstre synes Regjeringen er for passiv med oppfølging av de nasjonale målsettingene for utslippsreduksjoner, som det er bred enighet om.

Forslaget til havenergilov inneholder også en nasjonal strategi for marine fornybare energikilder. Allerede så tidlig som i april 2007 foreslo Venstre i Stortinget at det skulle utarbeides en nasjonal strategi for fornybar energiproduksjon til havs, herunder havmøller. Dette forslaget stemte regjeringspartiene ned, men etter press fra Venstre, Høyre og Kristelig Folkeparti kom dette inn i klimaforliket som ble inngått i Stortinget i januar 2008. Den strategien Regjeringen har lagt fram, mangler imidlertid viktige elementer, slik som konkrete målsettinger for utbygging og signaler om et konkurransedyktig støtteapparat, noe som vil gjøre at utbygging kan finne sted i Norge, og ikke bare i andre land, som f.eks. Storbritannia.

Jeg har lyst til å bruke tiden her i dag på å dra opp noen linjer for fremtiden. Fremveksten av næringsaktivitet knyttet til olje og gass har vært en viktig årsak til Norges sterke økonomiske utvikling og velstandsvekst de siste ti-årene. Vi ser nå at det tas en rekke statlige initiativ for å få fart på satsingen på fornybar energi i mange land, og at Norge dessverre er på jumboplass når det gjelder støtteopplegg til fornybar energi. Som en del av Venstres samlede strategi for gradvis å erstatte olje- og gassutvinning med produksjon av ren, fornybar energi, vil vi stimulere dagens næringsklynger rundt olje- og gassindustrien til å flytte investeringer og kompetanse over til fornybar energi og fremtidsrettet næringsaktivitet. I fremtiden må det være produksjon av fornybar energi og eksport av fornybare energiløsninger som skal skaffe de store inntektene. Norge har særlig store muligheter til å lykkes med å utvikle og ta i bruk ny teknologi innen ny fornybar kraftproduksjon, både på land og til havs. For å nå dette trengs økt forskningsinnsats og bedre rammevilkår for utvikling av fornybare energikilder og klimatilpasset kraftteknologi.

Dette er bakgrunnen for at Venstre har etterlyst, og også foreslått, å opprette et statlig investeringsselskap som har som formål å investere forretningsmessig i klimateknologi, klimagründere og miljøriktig omstilling av eksisterende næringsliv. Og vi er utålmodige når det gjelder å få på plass det grønne sertifikatmarkedet for støtte til landbasert fornybar energiproduksjon.

Avslutningsvis: Venstre mener det er behov for å

etablere et samlet støtteregeime for utvikling av fornybar kraftproduksjon til havs, som er internasjonalt konkurransedyktig, og vi mener det bør opprettes et nasjonalt verdiskapingsprogram for satsing på utvikling av marine fornybare energikilder, hvor staten bl.a. bidrar med en kraftig økning i bevilgninger til forskning og pilotanlegg på fornybar energi.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:50:06]: Regjeringen la i juni i fjor fram proposisjonen om lov om fornybar energiproduksjon til havs – havenergiloven. Dette dokumentet består av en strategidokument som peker ut retninga for offshore vind i Norge, og en lovdel som gir grunnlag for konsesjonsbehandling av anlegg utenfor grunnlinja. Det er en historisk begivenhet at vi i dag fullfører lovverket for disponering av naturressursene våre til energiformål til fellesskapets beste. Først kom vannkraften med banebrytende lovverk for 100 år siden, deretter petroleumslovgivinga tidlig på 1970-tallet, og nå fullfører vi med å sikre rettighetene for utnyttelse av vindressursene våre til havs. Loven markerer samtidig at vi nå tar satsinga på fornybar energi ut i havet! 50 år fram i tid er det godt mulig at når man ser tilbake i historien, ser man at 11. mars 2010 er en dato som man husker tydelig i den sammenhengen.

Det er gode grunner til at Norge bør satse på vindkraft til havs. Energipotensialet i norske havområder er svært stort. Vårt næringsliv er basert på en teknologi som gir oss et godt utgangspunkt for å delta aktivt i utviklinga av fornybar energiproduksjon til havs.

Lovforslaget gir offentlig styring og kontroll med disponeringa av fornybare energiresurser til havs og er basert på elementer i petroleumslovgivinga. Staten skal stå for en tidlig vurdering av andre relevante samfunns- og miljøinteresser før områder åpnes for søknader. Det vil redusere potensielle konflikter, sikre koordinering med nettutvikling og gi økt forutsigbarhet for aktører.

Loven er et rammeverk, og det er nødvendig med utfyllende forskrifter, bl.a. når det gjelder helse, miljø og sikkerhet. For å vurdere hvordan vi skal organisere tilsynet av HMS best mulig, er det satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe som nå vurderer bl.a. hvilken tilsynsmyndighet som er best egnet. Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkepartis forslag om at Petroleumstilsynet skal være tilsynsmyndighet, er en forskuttering av denne utredninga.

Norge har over 100 års erfaring fra vannkraft, og vi har 40 års erfaring fra offshore petroleumsaktivitet. Vi er en skipsfartsnasjon som kjenner forholdene til havs, og vi har forskningskompetanse og høyt teknologiske leverandørbedrifter som er verdensledende. Et eksempel er Statoils Hywind-mølle, som er verdens første flytende vindturbin i full størrelse.

Forskning og demonstrasjon er nødvendig for å få ned kostnadene og for å bidra til at framtidig utbygging i Norge og i Europa kan gjøres med et stort innslag av norsk teknologi og kompetanse. Historien har vist at norsk leverandørindustri er omstillingsdyktig og at den griper nye muligheter. Det gir meg håp om at mange arbeidsplasser innen teknologi og leverandørindustri også på dette området er noe vi vil se i årene som kommer.

Fornybar energi til havs er gitt høy prioritet innen forskning og demonstrasjon. Som vi har framhevet i strategien, er det viktig å få fram demonstrasjonsprosjekter som kan ta kunnskapen fra forskningsmiljøene videre. Dette er sentralt for at norsk næringsliv skal lykkes med en havenergisatsing i årene som kommer.

To av de åtte forskningssentrene vi har for miljøvennlig energi, har fokus på vind til havs. Et tredje senter skal se på hvordan vannkraften kan utnyttes best mulig og mest mulig miljøvennlig i samspill med andre fornybare energikilder. I tillegg har Enova opprettet et demonstrasjonsprogram for havbasert kraftproduksjon med økonomisk støtte bl.a. til demonstrasjonsprosjektene Hywind og SWAY.

I september i fjor fikk NVE i oppdrag å lede en direktoratgruppe med Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet, Kystverket og Oljedirektoratet. Denne gruppen skal grovsortere aktuelle arealer for fornybar produksjon til havs. Det skal bl.a. tas hensyn til andre arealbruksinteresser, miljø, havdyp, vindressurser, markedspotensial og forholdet til overføringsnett mv. Som komiteen påpeker, er det viktig at det gjøres en bred vurdering av de ulike havområdene i norsk økonomisk sone. Gruppen skal legge fram sitt arbeid denne høsten.

Arealvurderinger for havvind og planlegging av overføringsnett til havs henger nært sammen. Det er mulig å se for seg ulike løsninger for nettknytning av vindkraft til havs. Det viktigste prinsippet som foreslås i denne omgangen, er at nettkundene på land ikke skal dekke kostnadene for et overføringsnett til havs.

Jeg vil også kort nevne at vi har undertegnet en deklarasjon om et offshorenett i Nordsjøen. Det er et viktig arbeid og en del av den brede jobben vi nå gjør for å få havenergisatsinga på plass og omgjort i konkret energiproduksjon.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:55:39]: Den proposisjonen som vi behandler i dag, er det knapt noen uenighet om. Men mange i bransjen sitter likevel og lurer på hva som skjer framover med hensyn til faktisk å kunne skape de arbeidsplassene mange snakker om, og når kommersialisering vil skje.

I valgkampen reiste Erik Solheim til Rogaland for å se på Hywind-møller, og utbrøt gledestrålende at dette ville være med og hjelpe EU til å innfri sine 2020-mål. Det betyr også at en må ha bygd ut ganske mange TWh med offshore vindkraft i Norge for at Erik Solheims løfte skal kunne innfris.

Tror statsråden at Norge vil ha bygd ut særlig mange kommersielle havvindmøller som leverer strøm til EU, allerede i 2020?

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:56:30]: Nei, jeg gjør ikke det. Jeg mener at perspektivet på dette nok er lengre. Grunnen til det er at vi pr. i dag har et kostnadsnivå på dette området som er veldig høyt, og jeg tror at vi må se betydelige teknologiske gjennombrudd før vi ser den store kommersielle utbredelsen og det store gjennombruddet for havenergiteknologien.

Jeg mener vel at SWAY, som vi nå ser utvikle seg på Vestlandet, og hvor en har teknologi som bidrar til å redusere vekten i toppen av møllene betydelig, er et eksempel på hva vi må jobbe mer med. De møllene vi har i dag, er antakeligvis ikke godt nok tilpasset sterk vind og røffe havforhold, så vi har en lang vei å gå her. Jo før, jo heller, men her må det gås betydelige runder med tanke på teknologiutvikling.

Siri A. Meling (H) [11:57:40]: Dette handler om energi, men det handler først og fremst om industri og det å bygge industri her hjemme.

Statsråden sier selv at han ikke forventer noe hjemmemarked. Da blir betydningen av å få opp test- og demonstrasjonsanlegg viktigere, for utbyggingen i Nord-Europa skjer nå. Norsk industri trenger en plass til å utvikle teknologi og prøve ut, få frem referanseprosjekter – og det trenger de nå. Demo 2020 er et prosjekt med over 100 bedrifter, fem universiteter og fire forskningsinstitutter som har gått sammen om å ønske et test- og demonstrasjonsanlegg, nettopp for å kvalifisere norsk industri til å utnytte mulighetene i Europa nå. De ber om støtte og dialog med myndighetene, og mener at et slikt anlegg må opp å stå i 2011 for at vi i det hele tatt skal ha muligheten til å benytte oss av markedet i Europa.

Statsråden har fått en henvendelse fra denne gruppen. Den fikk han i februar. Kan statsråden si noe om mulighetene for å støtte Demo 2020?

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:58:47]: Jeg er litt overrasket hvis representanten Meling mener at vi nå skal la enkeltprosjekter – jeg hadde nær sagt – gå utenom køen og utenom de formelle prosessene vi har når det gjelder støtte til fornybar energi i Norge.

Stortinget har vedtatt et rammeverk knyttet til Enova, hvor Enova gis nødvendig kompetanse til å fatte beslutninger om enkeltprosjekter. Det ville være helt galt hvis jeg gikk inn og signaliserte støtte til enkeltprosjekter og enkeltideer fra denne talerstolen. Vi har betydelige ressurser. Vi har bortimot 2 milliarder kr innenfor Enova-systemet i 2010. Senest for noen uker siden ga vi 135 mill. kr av det til SWAY-prosjektet, som i praksis er det som representanten Meling her er opptatt av, nemlig demonstrasjonsprosjekter og utviklingsprosjekter som bidrar til å ta teknologien videre.

Så vi jobber bredt med den intensjonen jeg hører i representantens spørsmål, som jeg deler fullt og helt, men å gå inn på enkeltprosjekter her og skulle kortslutte prosessene når det gjelder søknader, ville være galt.

Borghild Tenden (V) [12:00:08]: I mitt innlegg nevnte jeg at Venstre har foreslått å opprette et nytt halvstatlig investeringselskap, Klimatek, som skal investere målrettet i teknologibedrifter. Synes statsråden det er noen god idé?

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:00:28]: Jeg mener at når vi nå har løftet bevilgningene i Enova opp på et nivå som er svært høyt i forhold til hva det var bl.a. da Venstre

styrte over det, så har vi fått en mulighet til å være aktive fra myndighetenes side og gå inn og støtte teknologiutvikling. Jeg nevnte prosjektet SWAY akkurat. Vi har hatt Hywind-mølla hvor vi har vært inne med flere titalls millioner kroner. Vi har nå muskler fra myndighetenes side, noe som gjør at vi kan være en aktør, at vi kan være en medspiller i forhold til teknologiutvikling.

Så er det selvsagt mulig å se på det i forhold til organisering, men jeg tror nok vi skal være ærlige og si at det reelt sett handler om å ville bruke penger på dette området. Det vil vi nå når vi bruker nesten 2 milliarder kr på fornybar energi over statsbudsjettet i 2010.

Siri A. Meling (H) [12:01:31]: Da vil jeg benytte anledningen til å spørre ytterligere om dette med hvordan statsråden har tenkt at norsk industri og norske leverandørbedrifter skal kunne klare å komme inn i et marked i Europa, som Tyskland og Storbritannia – vi snakker om 700 milliarder–900 milliarder kr – og levere det vi alle roser av kompetanse og teknologiske løsninger, når vi vet hvordan britene f.eks. la ut sine anbud. Statoil og Statkraft måtte der skissere hvilke britiske industribedrifter som de så hadde mulighet til å levere til prosjekter.

Det er klart at de legger masse penger på bordet i subsidier, og de ønsker jobbskaping tilbake igjen i Storbritannia. Det er konkurransebildet. Hvis vi skal ha håp om at norske miljøer skal kunne hevde seg i dette markedet – så lenge vi vet at vårt eget hjemmemarked ligger langt fram i tid – så haster det med å få det på plass. Jeg skulle ønske at statsråden viste større utålmodighet når det gjelder å benytte seg av denne muligheten for norsk industri.

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:02:36]: Jeg mener at min utålmodighet er svært stor. Jeg mener jeg også har vist det ved mange, mange anledninger når det gjelder å bidra til å løfte de samlede statlige bevilgningene til dette sånn at vi får fram nye prosjekter, kan bruke penger på demonstrasjon og kan bidra til teknologiutvikling i Norge. Jeg nevnte SWAY og Hywind som eksempler på det, hvor vi er i verdenstoppen når det gjelder teknologiutvikling. Det er konkret også bedriftsutvikling.

For en drøy uke siden var jeg i Sogn og Fjordane, bl.a. i Måløy. Der så jeg også en del av den virkeligheten vi ser ute på kysten. Jeg besøkte konkrete bedrifter som nå er operative, som er i markedet, og som har kompetanse som vindkraftindustrien i Europa etterspør. Det dreier seg om spesialbygde båter, det dreier seg om ny teknologi for å utprøve vindmotstand, osv. Så heldigvis er vi der at industrien i Norge er i markedet. Men jeg er utålmodig, som representanten, etter å komme videre. Derfor skal vi bruke masse penger i 2010 nettopp på det.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Marianne Marthinsen (A) [12:04:01]: Det er flere i denne debatten som har trukket parallellen til petroleumshistorien og de strategiske veivalgene som ble gjort den gangen på slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet. Det er på mange måter en god parallell. Den hand-

ler om noen som trodde på noe få andre trodde på. Den handler om noen som så muligheter der hvor få andre så dem. Det handler om politikere som tok grep, tok styring og sørget for nasjonal kontroll, og det handler om norsk teknologiutvikling.

Den loven vi vedtar i dag, er også nybrottsarbeid. Den legger det juridiske rammeverket for det som skal skje på norsk sokkel i årene som kommer. Så er det selvfølgelig all grunn til å være ganske nøktern når det gjelder hva havenergi vil bety for norsk energiforsyning de nærmeste årene.

Dette er teknisk krevende. Det er dyrt, det vet vi. Men det er også all grunn til å ha store visjoner på vegne av norsk leverandørindustri og de store mulighetene som ligger i å ta del i den teknologiske utviklingen som kommer til å skje både her og andre steder i årene som kommer. Representanten Henriksen refererte til de 800 milliardene som man anslår skal investeres i havvind fram mot 2020.

Det er først og fremst her vi har mye å lære av petroleumshistorien, om hvor avgjørende hjemmemarkedet har vært for at norsk leverandørindustri i dag konkurrerer med de beste i verden. Fram til vi er der, er det avgjørende viktig at vi har gode test- og demoprojekter på plass.

For noen uker siden fikk vi melding om at Statkraft og Statoil har dratt i land en gigantkontrakt om utbygging av Doggerbank utenfor Storbritannia. Den meldingen førte med seg en del kritikk som handlet om at dette skulle ha skjedd i Norge. Jeg må si at jeg er enormt glad for det prosjektet og for den rollen som to svært tunge norske energiselskaper har i det.

Storbritannia er et land som i stor grad er fyrt opp på kull. De har tatt på seg enorme forpliktelser gjennom fornybardirektivet. De er nødt til å ta drastiske grep. Det at andre land bidrar med kraftige subsidier, bidrar til teknologisk utvikling, må ikke gjøres til noe problem, og særlig ikke når de viktigste energiselskapene i Norge er med og drar tunge vekslere på det. Forhåpentligvis ligger det mye lærdom i de prosjektene som kan brukes når vi skal kommersialisere flytende havvind i Norge, som jo er langt mer krevende teknisk.

Vi har Hywind, verdens første flytende havvindmølle, men vi er fortsatt på forskningsstadiet. Derfor er det bra at to av de åtte sentrene for fornybar energi som ble opprettet for drøyt et år siden, driver med havvind. Så er havenergi mer enn bare vind. Vi har fått verdens første saltkraftverk på Hurum, også et veldig spennende prosjekt. Potensialet i bølger er ukjent, men kan også være stort.

Det er mange som er skeptiske til lønnsomheten i havvind. Det er selvfølgelig her den store usikkerheten ligger. Forskning, testing og piloter kan dra kostnadene ned. Men samtidig tror jeg at fornybardirektivet og de tunge forpliktelsene som mange land nå har fått, vil bidra til å øke etterspørselen og betalingsviljen for norsk fornybar energi, selv om perspektivet på dette selvfølgelig går mye lenger enn 2020. De fleksible mekanismene i det direktivet kan også sette oss i den situasjon at utenlandske aktører kommer til Norge med sine nasjonale støttesystemer i ryggen og ønsker utbygging av havvindkraft her.

Så er det også mitt sterke ønske at havvind kan bidra til større grad av elektrifisering av norsk sokkel enn det som er realistisk å se for seg i dag. Da kan vi bidra til utslippskutt fra den sektoren som har hatt den sterkeste utslippsveksten av alle siden 1990, med i nærheten av en dobling.

Utfordringene er store, men så er det også store ting vi ønsker å få til. I dag legger vi på plass en byggestein i det som kan bli fundamentet for en ny æra for energinasjonen Norge.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:08:36]: Dette er en debatt der stort sett alle er enige om selve innholdet som ligger foran oss, men der nok enkelte av oss blir veldig ivrige og andre blir litt mer festbrems med hensyn til hvordan framtiden vil se ut rent kommersielt sett for aktørene som skal leve av dette. Regjeringen har ikke lagt fram et regime – og det skal de heller ikke få kritikk for, for jeg respekterer at det er komplisert og tar tid. Men jeg tror likevel at når mange skisserer så store visjoner som man gjør her, skaper man et inntrykk i næringen av at det vil komme rammevilkår som faktisk gjør det mulig å leve opp til de visjonene. Og det vil jeg advare litt mot, for vi har altfor mange ganger i norsk energidebatt framskrevet ting som skal skje, uten at rammebetingelsene faktisk ligger der når tiden er kommet. Det fikk vi et eksempel på i Dagens Næringsliv den 12. januar 2010, der lederen for Statoils fornybare energistrategi, Alexandra Bech Gjørvi, uttrykte at de i ti år har fått beskjed om å satse på onshore vindkraft, og når prosjektene kommer, er ikke rammene der likevel. Litt blir realisert, men langt fra det som bransjen trodde de skulle få realisere. Og det tror jeg kan bli det samme her.

Sammenlikningen med olje og gass synes jeg blir litt søkt, for olje og gass har stått på egne ben nærmest fra dag én. Man har hatt risikovillig kapital, man har tjent penger på det. Vi vet at offshore vindkraft i lang tid framover vil kreve betydelige subsidier. Det kan være interessant kommersielt sett fra en aktørs side å investere selv om det er subsidiert, for så lenge man tjener penger, er det interessant. Men vi vet samtidig at i mange land i Europa har de hatt sjenerøse støtteordninger, f.eks. når det gjelder sol i Spania, men når man begynner å skjerpe inn de støtteordningene fordi det begynner å koste en del penger totalt sett, ser vi også at bransjen rundt kolliderer fordi den er blitt bygd ut for raskt i umoden tilstand og ikke klarer å forsvare investeringene sine i konkurranse med andre når man ikke får de samme sjenerøse subsidiene.

Selv om Storbritannia har vedtatt å studere Doggerbank og gitt oppdrag til bl.a. Statoil og Statkraft om å skissere mulighetene, skal vi ha respekt for at engelskmennene gjerne når dette kommer på bordet og de ser totalregningen, ikke nødvendigvis vedtar full utbygging. Så det å forvente at det her er et marked på 900 milliarder kr som Norge bare kan tappe av så mye vi vil, tror jeg vi skal være litt forsiktig med. Men jeg vil samtidig si at det betyr ikke at det ikke er næringsveier her for norsk leverandørindustri. Vi vet allerede i dag at det er norske selskap som er godt knyttet til f.eks. Vestas som underleverandører, bl.a.

fra mitt hjemfylke, Rogaland, og lever godt med det. Men det er forskjell fra å være underleverandør til å tro at man skal få styring på hele bransjen selv, slik som enkelte gir inntrykk av.

Det er to viktige tema som Stortinget må ha med seg, og ikke minst Regjeringen, når man går videre i dette. Det ene er: Hva skal vi med kraften? Det er åpenbart at skal vi bygge betydelig med havbasert vindkraft i Norge, er det for eksport. Da tror jeg at veldig få norske skattebetalere vil synes at det er greit at den eksporterte kraften også skal subsidieres med kroner pr. kWt bare for at vi skal få europeere til å kjøpe den. Dermed betyr det at jeg tror ikke at det blir bygd ut veldig mye offshore vindkraft i Norge i den nærmeste framtid, og jeg er veldig glad for det svaret som statsråden ga, for det viser en viss nøkternhet som SV-statsråder ikke har hatt i denne saken.

Spørsmål to, som er relatert til spørsmål én, blir da: Med et manglende hjemmemarked, hvordan skal man klare å utvikle leverandørindustrien, slik at de faktisk kan konkurrere ute? Der mener jeg at vi som politikere absolutt har en rolle med å sikre at det er FoU-prosjekt, og med å sikre at vi er med på å bidra til finansieringen av pilotprosjekt for å teste ut teknologi. Det er måten man kan få leverandørindustrien til å øve seg på og til å få på plass det grønne sertifikatmarkedet, slik at man kan realisere litt flere vindkraftprosjekt enn det man har gjort de siste årene. Da vil man også få erfaringen.

Vi skal i denne sammenhengen huske at i Europa og i verden for øvrig installeres det uhorvelig store mengder vindkraft i mange land. I USA, i Tyskland og i Kina har de allerede et enormt forsprang. Ja, vi er flinke til å få ting til å flyte, men jeg tror det er mer realistisk hvis vi sier at vi skal være mer prosjektpartnere framover enn at vi skal overta denne næringen bare fordi Statoil og Statkraft har kommet inn i et prosjekt i England. Dette handler om god ressursbruk. Engelskmennene må gjerne gjøre dette, for de har ikke andre alternativ innen fornybar energi. Norge har betydelige mengder vann, onshorevind, bioenergi og geotermisk varme som utkonkurrerer offshorevind. Det er et perspektiv man må ta med seg i denne debatten.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Bjørn Lødemel (H) [12:14:07]: Den nye havenergilova er eit viktig verkemiddel for fornybar energi til havs, og den vil danne grunnlaget for ei satsing på dette området i åra som kjem.

Noreg har vore ei energistormakt på olje og gass i fleire tiår, og det vil vi også vere i mange år framover. På same måten har vi store ressursar som kan utnyttast når det gjeld vindkraft både til lands og til havs.

Vi ser i dag at andre land satsar stort på utbygging av vindkraft til havs. Dette gjeld ikkje minst i Storbritannia der òg norske interesser er med på store utbyggingar.

Både i Norskehavet og i Nordsjøen er det eit stort potensial for produksjon av vindkraft. Vindkraft er ein viktig ressurs for å nå måla både i klimaforliket og i EU sine målsettingar om 20 pst. fornybar energi frå 2020. Det er

forventa at det innan 2020 er installert 40 GW vindkraft til havs, og det betyr formidable investeringar i åra som kjem dersom dette skal realiserast.

Det er svært positivt at ein samla komité går inn for å vurdere areala i den nordlege Nordsjøen også i den første rundan. Det trengst store areal for utbygging av vindkraft til havs. Ulike vindsystem og havdjup gjer at det er behov for ulike løysingar. Areal i sørlege Nordsjø har kortaste overføringsavstand til forbruksmarknaden i Europa, men dei har på same tid utfordringar knytte til samvariasjon med andre store planlagde utbyggingar i same havområde. Areal i nordlege Nordsjø har lengre overføringsavstand til marknaden, men vil på grunn av andre vind- og vær-system ha mindre grad av samvariasjonsproblematikk ved straumeksport, og ein har også større vindkraftressursar i den nordlege delen av Nordsjøen. Denne fleksibiliteten er viktig å ha med seg frå starten.

Potensialet for vindkraft til havs, både frå faste og flytande installasjonar, er langt større enn behovet for elektrisk kraft innanlands dei komande åra. Med bakgrunn i Europa sitt store behov for fornybar energi vil dette gje store moglegheiter for eksport av elektrisk kraft frå vindkraftproduksjon til havs i den europeiske kraftmarknaden. Norsk vindkraft til havs kan spele ei viktig rolle for å møte det europeiske behovet for fornybar energi i framtida, både for å redusere klimagassutslepp og for å sikre Europa sin forsyningstryggleik for elektrisk kraft.

God infrastruktur for overføring av elektrisk kraft er avgjerande for utviklinga og utbygginga av fornybar energiproduksjon til havs, forsyningstryggleik og ein fornuftig bruk av ressursane. Eit nytt 3. generasjons hovudnett for overføring av kraft i sjøkabel langs kysten, eit såkalla supernett, vil vere viktig for å få dette til.

Det er svært positivt at Noreg slutta seg til arbeidet med planlegging av eit europeisk supernett i Nordsjøen i starten av februar. Det gjer at norsk fornybar energi kan få ein viktig plass i den europeiske kraftbalansen. Norsk vasskraft er peika på som ein viktig faktor i det europeiske kraftsystemet, og Noreg må leggje til rette for å utnytte dette potensialet.

Det gjer at vi allereie no bør starte planlegginga av eit norsk supernett vidare nordover langs norskekysten. Det vil tilføre både norsk vasskraft og norsk vindkraft til det europeiske supernettet, og det kan vere med på å få fleire deltakarar i spleiselaget for å få fram nettkapasitet lenger nord. Det vil også gjere det lettare å vurdere vidare utbygging av vindkraft, og det kan redusere behovet for dei største linene inne i landet. Det vil vere positivt på mange måtar.

Vi ser i dag at det er for dyr og for dårleg teknologi for å få utnytta vindenergien på ein økonomisk forsvarleg måte. Derfor ønskjer Høgre å leggje til rette for demonstrasjonsanlegg både for å teste ut teknologi og for å prekvalifisere norske aktørar med tanke på marknader utanfor Noreg. Norske bedrifter viser stor vilje til å vere med på den teknologiske utviklinga innan havvindkraft, og Demo 2020 er eit godt døme på dette. Dei representerer meir enn eit hundretals industribedrifter, fem universitet og fire forskingsmiljø, frå Verdal i nord til Kristian-

sand i sør. Dei har innleidd eit unikt samarbeid og ønskjer å etablere eit norsk test- og demonstrasjonsprogram for havvind og havenergi.

Som statsråden nemnde, er teknologimiljøet i Måløy i Sogn og Fjordane også retta inn mot offshore vind. Søsterbedriftene Easy Form og Best Mould designar og produserer originale støypeformer for vindmøller til kundar i utlandet. Stadt Towing Tank har eit 182 meter langt testbasseng og lanserer nyutvikla teknologi bl.a. inn mot offshore vind. Brothers AS utviklar det nye konseptet Sea Bridge for entring av offshore vindmøller frå båt, medan Måløy Verft byggjer service- og forsyningskip for vindmølleparkar.

Skipsreiar Fredrik Odfjell i FOB Shipping har tinga den første båten og har opsjon på tre til. Odfjell seier til avisa Firda at bransjen meiner at det innan tre–fire år er behov for 100 nye båtar til vindmølleparkane. Det syner litt av potensialet i denne industriutviklinga, og det er også ein viktig del av ei framtidig satsing på vindenergi til havs.

Tor-Arne Strøm (A) [12:19:32]: Vi behandler i dag et lov- og rammeverk for den framtidige fornybare energiproduksjonen i våre havområder. Vi har tradisjoner i Norge når det gjelder denne type lovgivning. Det startet med konsesjonslovene tidlig på 1900-tallet for utnyttelse av vannkraft. Det fortsatte med lovverket knyttet til høstingen av petroleumsforekomstene på 1970-tallet, og det fortsetter i dag med behandlingen av denne proposisjonen.

Samfunnets konflikt mellom privatkapitalistiske interesser og fellesskapets interesser blir tydelig i slike saker. Vi husker alle sammen hvordan interessemotsetninger har blusset opp ved de siste års behandling av hjemfallsinstituttet. Når det står om milliardverdier, er det viktigere enn noensinne å være ideologisk bevisst og hele tiden ha fellesskapets beste for øye. Når det blåser som verst og presset er størst, kreves det en sterk rygg og en tydelig politisk forankring.

For Arbeiderpartiet er dette resultatet av en ideologisk forankring samt bevisste valg når vi er tydelige på at landets store og naturgitte energiresurser er vår alles eiendom, og skal derfor komme fellesskapet til gode i så stor utstrekning som mulig. Etter vår mening er det grunnleggende urettferdig om så store verdier skulle havne i lommene på enkeltstående privatpersoner eller selskaper. For å unngå at nettopp det skal skje, trenger man tydelig lovgivning, både i forhold til eventuell eiendomsrett samt rammeverk og kjøreregler når det kommer til hvem som skal stå for den konkrete høstingen av ressursene. I tillegg er det avgjørende at man har et skatte- og avgiftsregime som sikrer en rettferdig fordeling av de høstede gevinster og verdier.

I tillegg til de perspektivene jeg nå har omtalt, er et godt rammeverk viktig med tanke på å tiltrekke seg privat kapital og private interessenter. Stabilitet og forutsigbarhet er kanskje den viktigste faktoren for et vellykket Offentlig Privat Samarbeid.

Det er vanskelig i dag å inneha en sikker og bestemt oppfatning om framtidspotensialet til fornybar energiproduksjon til havs, enten det er vindmøller til havs eller andre

fornybare energikilder ute i havet. Her spriker prognosene enormt, fra den største optimist til den mest negative pessimist. Uavhengig av hvem som skulle får rett, er det viktig å ha en industriell tenkning rundt det som kan komme av fornybare energikilder fra havområdene i framtiden.

Norge innehar stor industriell kompetanse når det gjelder installasjoner og løsninger offshore. I tillegg til dette er vi en stor energinasjon, med alle de fortrinn det fører med seg. Det må vi forvalte med alt det ansvar som ligger i det. Vi må sørge for at denne kompetansen gjør oss til verdensledende innenfor fornybar energi. Dette gir oss store industrielle muligheter som vi ikke må la gå fra oss. Vi kan skape tusenvis av arbeidsplasser og få stor verdiskaping innenfor dette området i framtiden. Denne sjansen må vi ta vare på, og behandlingen av dagens sak er et viktig ledd i dette arbeidet.

Rammeverket for produksjon av fornybar energi til havs, som vi i dag vedtar, tror jeg vil vise seg å bli svært viktig for vår framtidige verdiskaping, slik at vi kan ha store verdier til fordeling også i framtiden.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Heikki Holmås (SV) [12:23:00]: Jeg synes det er utrolig gledelig at vi får på plass dette regelverket i dag, for uansett hvordan en vrir og vender på ting, er det slik at hvis en ikke har et regelverk som ligger til grunn, kan en heller ikke få noen utvikling. Derfor er dette veldig, veldig bra. Det er også et første skritt på veien til noe som kan bli stort, og som uansett vil være viktig, for uansett hvordan en vrir og vender på det, er vi nødt til å snu energiproduksjonen vår, slik også sakens ordfører var inne på. En er nødt til å sørge for å komme fra en fossil energiverden til en fornybar energiverden, og da finnes det ikke ett spor som er det enkle svaret – en er nødt til å følge alle veiene til målet.

Offshorevind er utvilsomt en av veiene som har stort potensial, på grunn av at ressursene er svære, områdene er svære, og det finnes mange land som er interessert i å hente ut dette. Jeg tror at en av de sentrale rollene som Norge kan spille, er den rollen som vi nå tar i forhold til teknologiutvikling. Det er nettopp fordi vi i Norge har vesentlig lavere strømpriser enn det en har i de fleste andre land, og vi har også et strømsystem som er basert på fornybar energi, og derfor vil det være slik at vi har den motsatte veien inn i denne problemstillingen enn det en del andre land har. Andre land sier: Vi har svært forurensende energiproduksjon, vi må over til noe annet – og da er offshorevind en satsing både i Danmark, i Storbritannia, i Tyskland. Vi har en energiproduksjon som er ganske så ren. Det betyr at vårt mål, når vi får opp dette, vil være eksportmålet, som er ekstremt viktig for oss på litt lengre sikt.

Det andre er at vi har en motsatt vei innenfor teknologisiden, for der andre land har satsset på vind på land først, og deretter satsset på vind til havs, har vi hatt en offshore-teknologikompetanse. Det at vi nå er gode på understell i offshoreteknologien, gjør at vi har fått bedrifter som Ovec

Tower, Aker Verdal og andre som er interessert i å bringe denne teknologien ut og er teknologileverandører der. På teknologisiden synes jeg også at det er riktig å nevne nettopp SWAY og Hywind, som er prosjekter som er veldig spennende, og som trekker på mange miljøer.

Men jeg vil si én ting til slutt, og det er at vi må ha en helhetlig tilnærming til dette. Det er ett område der vi forurensar mye i dag på energiproduksjon, og det er offshore, i forhold til petroleumsvirksomheten. Det er ingen tvil om at kostnadene ved energiproduksjon når det gjelder petroleumsvirksomheten i dag, er høye nok til å forsvare f.eks. vindkraft produsert fra offshorevindmøller. Det er derfor det er ekstremt viktig at staten har en helhetlig tilnærming når vi ser på hvordan vi kan skape vekst innenfor denne næringen i tiden som kommer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2353)

Sak nr. 3 [12:26:18]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en fleksibel foreldrepermisjon (Innst. 174 S (2009–2010), jf. Dokument 8:6 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Solveig Horne (FrP) [12:27:33] (ordfører for saken): Dette er også et tema som kommer til å bli debattert flere ganger denne våren, men som det sies, en god ting kan ikke gjøres for ofte.

Det vi er nødt til å slå fast, er at Norge har en av verdens beste ordninger når det gjelder foreldrepermisjon. Dagens ordning gir gode muligheter til å kombinere arbeid og permisjon. Det som er viktig for alle familier, er jo å kunne få lov til å tilbringe tid sammen i den viktige tiden som de første årene av barnets leveår er med tanke på barnets sosiale og menneskelige utvikling.

Forslagsstillerne er inne på viktige problemstillinger. De mener at det skal legges til rette for at foreldrene selv skal kunne velge når og hvordan de vil ta ut sin foreldrepermisjon, og de vil ha utvidet adgangen til permisjon til barnet er 12 år.

Selv om komiteen ikke støtter forslaget, er komiteen enig i veldig mye av det forslagsstillerne sier her, men da

innenfor den totale rammen for dagens ordning. Ulike foreldre har forskjellige behov, og det er politikken nødt til å ta høyde for.

Selv om komiteen ikke støtter forslagsstillerne med hensyn til å innføre en fleksibel foreldrepermisjon som gjelder fram til barnet fyller tolv år, er det faktisk verdt å merke seg – og det er faktisk veldig gledelig – at en samlet komité påpeker hvor viktig det er å ha en politikk som tar utgangspunkt i at den enkelte familie skal ha stor frihet til å finne de løsninger som passer best for dem. En samlet komité er også enig i at ulike foreldre har ulike behov, og at politikken som føres, må ta høyde for dette. Det som jeg synes er litt utrolig i denne saken, er at en er enige om dette, når en da vet at Regjeringen fører en litt annen politikk.

For Fremskrittspartiet har det også vært viktig ikke å gå inn og detaljstyre de ukene som foreldrene har til disposisjon. Hver enkelt familie må ha stor frihet til å finne løsninger som er best for dem. Her må en ha barns beste i fokus, og ikke straffe barnet hvis far ikke har anledning eller mor ikke har anledning til å ta ut alle de ukene. Situasjonen i dag er at mor mister de ukene som far ikke har anledning til å ta, og det rammer barnet, for de trenger å ha foreldrene hjemme det første året.

Fremskrittspartiet har tro på far og at far ønsker å være mer hjemme, og vi har tro på familien og at de klarer å finne ut av dette selv. Målet må hele tiden være å gi barnet tid sammen med sine foreldre, noe vi sikrer gjennom å gi familien full frihet til å dele foreldrepermisjonen seg imellom slik de finner det best for sin familie.

Til forslaget: Komiteen støtter intensjonen med forslaget. Det er veldig mange gode ting som er tatt opp der, men vi støtter ikke selve forslaget om å utvide dette til også å gjelde fram til 12 år.

Gunn Karin Gjøl (A) [12:30:53] (komiteens leder):

La meg fastslå – på lik linje med sakens ordfører – at Norge har verdens mest sjenerøse foreldrepermisjonsordning. Selv om svenskene har litt lengre permisjon enn det vi har i Norge, er utbetalingene i norske foreldrepermisjonsordninger betydelig bedre.

Jeg synes det er ganske artig at Fremskrittspartiet skryter av den foreldrepermisjonsordningen vi har i Norge. Den er vitterlig kjempet fram av venstresida og kvinnebevegelsen og de såkalte statsfeministene som man snakker så foraktelig om fra den sida. Det hadde ikke vært en så god foreldrepermisjonsordning i Norge i dag hvis ikke de kreftene på venstresida hadde kjempet det igjennom i regjeringer som stort sett har utgått fra venstresida.

Når det gjelder Venstres forslag om å utvide foreldrepermisjonen til 15 måneder, der tre måneder skal være forbeholdt far – og at det skal tas ut i løpet av en tiårsperiode – så støtter ikke vi det. Årsaken er at kostnaden – prislappen på forslaget – vil være på mellom 4 og 6 milliarder kr. Vi mener det finnes langt mer målrettede tiltak å bruke så mye penger på, og vi mener vi får lite igjen for det. Vi ville ha brukt dem helt annerledes hvis vi hadde hatt så mye penger å bruke på småbarnsfamiliene.

Svakheten ved dagens foreldrepermisjon er ikke at den

er for kort, eller at den ikke er fleksibel nok. Den største svakheten ved foreldrepermisjonen i dag er at ikke alle fedre har opptjent rettigheter, og at 80 pst. av foreldrepermisjonen blir tatt ut av mor.

Derfor ønsker regjeringspartiene å styrke fedres opptjente rettigheter, og vi har sagt i Soria Moria at vi ønsker å utvide fedrekvoten til 14 uker. Vi har allerede utvidet, fra seks til ti uker i forrige stortingsperiode. Det skal bli ganske spennende å se på erfaringene fra utvidelsen til ti uker, for jeg tror at en slik utvidelse vil bidra til at vi får et langt mer likestilt foreldreskap enn det vi har hatt fram til nå. Årsaken til det er at mens vi kun har hatt seks ukers fedrekvote, er den av halvparten av familiene tatt ut i forbindelse med ferie. Da får ikke far muligheten til å være hjemme alene sammen med det lille barnet, bli kjent med rutinene og føle på gleden ved å være hjemme og ha omsorgen for barnet.

Jeg tror at i løpet av et par år vil vi se en enorm effekt av nettopp dette. Derfor vil jeg på det sterkeste advare mot Fremskrittspartiet, og deler av Høyre, som nå ønsker at vi skal fjerne fedrekvoten. Hadde vi ikke hatt fedrekvoten, som ble innført av Grete Berget i 1993, ville fedre i dag hatt mye mindre tid sammen med ungene sine. Det er en sannhet at vi i Norge fremdeles er veldig tradisjonsbundet, og vi har sterke kjønnsrollemønstre. Det forventes at far skal være hovedforsørger, og at mor skal være den som er hovedomsorgsperson på hjemmebane. Så det å fjerne fedrekvoten vil være å sette det likestilte foreldreskapet – og fars muligheter til å ta del i omsorgen – langt tilbake i tid.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at det har jo vært 8. mars. Det store temaet 8. mars i år ble boka til Marie Simonsen og Ingunn Yssen, der de er litt provokative i form og sier at jenter taper når de får barn. I realiteten sier de egentlig bare det samme som Likelønnskommissjonen har sagt: Når familier får barn, skjer det noe spesielt, for fram til man får barn, er gutter og jenter ganske likestilt i forhold til lønnsutvikling og karriere. Men idet barnet kommer, blir jentene parkert med hensyn til lønnsutvikling og karriere – mens guttene bare raser forbi dem. Så hvis vi også skal se på likelønnsdimensjonen i dette, er vi nødt til å sørge for at vi har et likestilt foreldreskap på hjemmebane. Et av de viktigste bidragene vi kan komme med der, er nettopp å utvide fedrekvoten og holde steinhardt på den.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [12:36:02]: Foreldrepermisjonen har sørget for at barnet i sitt første leveår får muligheten til å motta god og riktig omsorg. For alle de familiene som omfattes av denne ordningen, er det verdifullt å ha muligheten til å kunne tilbringe tid sammen med barnet i det første leveåret – og være med på barnets sosiale og menneskelige utvikling.

Jeg synes forslaget fra Venstre på mange måter er godt. Det er godt fordi det nettopp reiser spørsmålet som mange er opptatt av om dagen, nemlig om familiene skal gis mer valgfrihet – dette er et spørsmål som blir mer og mer viktig i debatten. Man har på den ene siden den rød-grønne regjeringen, som ønsker en lengre foreldrepermisjon på grunn av at man ønsker å gi mer tid til far. For regjerings-

partiene ser det altså ut til at det er viktigere å øke likestilling mellom foreldrene enn faktisk å bidra til at familiene kan leve gode familieliv og gi barna sine god omsorg.

På den annen side ser vi nå i denne saken at det er ingen av partiene i opposisjonen som er fornøyd med dagens ordning med foreldrepermisjon. Vi ser at både Kristelig Folkeparti, Venstre, Fremskrittspartiet og Høyre etterspør mer valgfrihet og mer fleksibilitet. Og det er ikke noe rart, fordi vi vet at det foreldrene også ønsker seg, er å kunne styre hverdagen til familien i enda større grad selv.

I Høyre er vi bekymret for en stadig større statliggjøring av barndommen og familielivet, som vi ser under den rød-grønne regjeringen. Vi er også bekymret for at det blir vanskelig for de rød-grønne å oppfylle de løftene fra Soria Moria-erklæringen der man ønsker å utvide fars permisjon. Når vi hører om finansministerens innstrammingsprosjekter, skjønner vel alle at det ikke kommer mye penger til å utvide foreldrepermisjonen den nærmeste tiden. Derfor frykter Høyre at utvidelsen av permisjonsuker til far vil gå på bekostning av mor.

For Høyre er det viktigste at det er familien selv som skal ha muligheten til å bestemme og finne løsninger som passer den enkelte familie best, nettopp fordi familier og foreldre og barn har ulike behov og ulike ønsker for livet sitt. Derfor er også vi villig til å gå inn i en debatt og se på hvordan vi kan gjøre permisjonsordningen mer fleksibel og mer preget av valgfrihet.

Vi deler langt på vei forslagsstillernes, Venstres, syn i denne saken, men vi er ikke rede til å gå inn på den løsningen som Venstre foreslår. Vi vil likevel fra Høyres side understreke viktigheten av å legge til rette for at barn får mulighet til å tilbringe mye tid sammen med både mor og far i første leveåret. Det er ingen som er uenig i at far også bør ta mye ansvar for barneomsorgen det første året, men det er likevel viktigst at mor og far skal få bestemme dette selv. Det gir god omsorg for barnet, det gir gode muligheter for mor og far, og det er det som gir godt familieliv.

Gina Knutson Barstad (SV) [12:40:24]: Representanten Solveig Horne har helt rett i at den norske foreldrepermisjonsordningen er blant de mest sjenerøse i verden, og representanten Gunn Karin Gjøl har helt rett i at mye av det er kvinnebevegelsens fortjeneste. Betalt foreldrepermisjon er ikke en selvfølge over hele verden, og det har heller ikke alltid vært det i Norge. Men det er viktig for velferden, og det er viktig for likestilling.

Vi vet at kvinner fremdeles gjør mer arbeid hjemme og tar mer omsorg for barn, og vi vet at det er en faktor som spiller inn med tanke på at vi fortsatt har ulikelønn i Norge. SV har ambisjoner om at foreldrepermisjonen og et mer likestilt foreldreskap skal bidra til å minske lønnsgapet i Norge.

I mange saker som omhandler arbeidsrettigheter, viser partiet Venstre manglende evne eller vilje til å forstå maktforhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og jeg mener at det samme er tilfellet i dette spørsmålet. Jeg mener at det med en periode på tolv år, slik som foreslått, vil innebære fare for at arbeidsgiver kan presse på for utsetting av permisjonsuttak. Særlig tror jeg det vil kunne være et problem

for menn som også med dagens ordning har problemer med å få tatt ut mer enn sine 14 uker. I dette perspektivet blir høyresidens retorikk om valgfrihet meningsløs. Vi snakker om foreldres tid med barn, og de fleste foreldre er jo arbeidstakere.

Så til sist vil jeg legge inn som en liten visitt at norske familier stort sett har gode vilkår i Norge gjennom et anstendig arbeidsliv med gode ferierettigheter og gode arbeidsrettigheter, og hvis venstre- og høyresiden fortsatt er opptatt av å sikre foreldretid med sine barn, er også arbeidet for en sterk fagbevegelse og sentrale oppgjør avgjørende i den kampen.

Venstres forslag viser at det ikke er forståelse for makt, enten den utøves mellom kjønn eller mellom klasser. Derfor vil ikke SV støtte forslaget.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:42:36]: Aller først vil jeg benytte anledningen til å takke Venstre for at de har fremmet representantforslaget om foreldrepermisjon. Det er uttrykk for et positivt engasjement for familiesaker, som vi også vet og har sett gjennom media den siste tiden at Senterpartiet deler. Det viser at her er det et fellesskap i sentrum for familien.

Vi er alle opptatt av å bedre familiens kår, og det med barnets beste som utgangspunkt. Vi er opptatt av bedre foreldrepermisjon, men også av foreldrepermisjon til flere ved å gi selvstendig opptjeningsrett til fedrene og mer til dem som ikke følger arbeidslinjen og dermed mottar en engangsstøtte som bare utgjør en brøkdelen av det andre mottar i støtte.

Vi har en veldig god foreldrepermisjonsordning i Norge. Det skal vi være stolte av og takknemlige overfor våre forgjengere for. Den kan imidlertid bli enda bedre. Den bør komme flere til gode, og den bør utvikles videre i tråd med behovene vi ser i samfunnet.

Kristelig Folkeparti ønsker en fleksibel foreldrepermisjon. Vi har programfestet at vår løsning er en fleksibel foreldrepermisjon på 68 uker, dvs. 16 måneder, og at disse kan tas ut fram til barnet fyller ti år. Vi mener foreldrene skal kunne fordele permisjonstiden fritt seg imellom, men at ti uker skal være forbeholdt hver av foreldrene.

Jeg tar opp det forslaget som Kristelig Folkeparti har fremmet i innstillingen.

Hensikten vår er å legge til rette for en bedre hverdag for barna ved at de skal få mer tid sammen med foreldrene sine. Vi vil også gjøre livet lettere for alle foreldre ved at det skal bli enklere å kombinere arbeidslivet og familielivet. Vi tror hverdagen kunne blitt mye enklere for mange dersom de hadde hatt mer permisjonstid å ta ut, f.eks. i forbindelse med skoleferier og langhelger. Akkurat hvordan familiene skal bruke den ekstra tiden, skal vi ikke legge oss opp i, poenget er mer tid til familien og at barna skal få vært mer sammen med foreldrene sine. Vi vet i dag at ettersom mange familier opplever samlivsbrudd, vil nettopp den fleksibiliteten som både Venstre og Kristelig Folkeparti her legger opp til, gjøre det enklere å få kabalen til å gå opp også etter samlivsbrudd, når samværet skal fordeles mellom foreldrene. Det er klart at dette koster penger, som det er vist til, men vi tror det er riktig

å prioritere det. Det er tid sammen som virkelig er viktig. Og samfunnsøkonomisk er det viktig å legge til rette for og stimulere til at det kan fødes flere barn.

Så litt om fars del av foreldrepermisjonen, siden det er blitt et tema i innstillingen. Kristelig Folkeparti synes det er svært positivt at fedre tar og får mer ansvar for egne barn. Fedres omsorgsdeltakelse i barnets første leveår er viktig for tidlig å etablere en god kontakt mellom far og barn.

Fedrekvoten er spesielt viktig fordi kjønnsfordelingen i foreldrepermisjonen ofte setter standard for arbeidsfordelingen mellom foreldrene senere i samlivet. Økt fedreuttak av foreldrepermisjonen vil bidra til mer deling av omsorg for barna også når de blir større. Samtidig har vi sett at det statistisk synes å være en sammenheng mellom deling av omsorgsoppgaver og risiko for samlivsbrudd. Dessuten er bedre fordeling av permisjonsuttaket positivt for kvinners posisjon i arbeidslivet.

Erfaringen viser at mild tvang er det som skal til for å endre kjønnsstradisjonelle valg på dette området. Fedrekvoten har vist seg svært effektiv for å øke andelen fedre som tar ut foreldrepermisjon.

Kristelig Folkeparti har gjentatte ganger fremmet forslag og bedt Regjeringen legge fram sak om at far på selvstendig grunnlag opparbeider seg rett til pappapermisjon, noe ikke alle har i dag.

Til slutt vil jeg følge opp representanten Gjuls innlegg, der hun refererer til de utspillene som kom 8. mars omkring boka fra Simonsen og Yssen. Det er mange viktige diskusjoner som skal tas om fordeling av omsorg på hjemmebane også i årene framover, men nettopp for å oppnå det vi ønsker, at fedre skal komme mer på banen, er det viktig å snakke om det på en måte som ikke nedvurderer foreldrerollen; at det er en byrde som foreldrene må fordele seg imellom. Det er faktisk noe positivt. Vi ønsker fedrene på banen for å ta et større ansvar – som et privilegium som foreldrene skal fordele seg imellom, ikke som en byrde.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har tatt opp det forslaget han refererte til.

Trine Skei Grande (V) [12:48:08]: Det er mulig jeg må begynne med en liten historietime. Kvinnebevegelsen har vært enormt viktig for å få til spesielt den permisjonsordningen vi snakker om her, men å gi venstresida ansvaret for alle sosiale reformer er kanskje en lettere historiemalstrøking. Alt fra åttetimersdag til sykelønnsordning var tross alt Venstre-reformer lenge før partier som i dag skryter det på seg, var påtenkt – bare så det er sagt.

Jeg er enig i Arbeiderpartiets definisjon av hva som er utfordringen i dag, nemlig at fedre må få rett til opptjening, og at fedre må ta ut større del av permisjonen. Det er jeg helt enig i. Det er derfor Venstre har lagt inn fedres rett til opptjening i sine budsjetter, og det er derfor vi har satt fram dette representantforslaget.

Vi var innom et snev av skolevalgsretorikk og gammel-sosialistisk tankegang om makten i arbeidslivet her for litt siden. Jeg har lyst til å dra dette ned til virkeligheten til

folk, til forståelsen av virkeligheten der ute. Da kan jeg fortelle to historier om to pappaer som har kjempet for at dette skal få gjennomslag i Venstre. Den ene hadde akkurat startet en bedrift da kona oppdaget at hun var gravid. De ville selvfølgelig ha denne babyen. Mannen har nettopp startet eget firma og vet at akkurat det halvåret som det er aktuelt for ham å ta ut permisjon, er helt kritisk for bedriften hans. Her er det ikke noen arbeidssjef som krever. Han er bare i den fasen i livet sitt. Dette var ikke helt superplanlagt, men kjempekoselig. Han mistet sin valgfrihet, for han får selvfølgelig overført sin permisjon til mor. Da er du faktisk i en fase som er så viktig at det etter dagens reglement er greit å overføre selv de minste ukene til mor.

Den andre historien er om en pappa som akkurat har reist på turné, en stor turné med platelansering. Dette er også en sann historie. Dette var planlagt i mange år, den babyen var ikke akkurat så planlagt. Det er veldig mange fedre som opplever at dette krasjer med livet deres. Det har ikke noe å gjøre med arbeidsgivere som presser dem til ikke å ta ut permisjon. Jeg tror det heller ikke er så mye lettere for en arbeidsgiver å presse noen som vil ha permisjon for en ettåring, enn noen som vil ha permisjon for en seksåring.

Dette er virkeligheten der ute. Virkeligheten er at folk ikke er ansatt i store firma med ekle kapitalister som eiere. Det er veldig mange som er ansatt i egne, små selskap. Av og til er det sånn at man planlegger at mor skal få barn når det passer mor, men man bryr seg ikke så mye om at det skal passe for far samtidig. Med vårt forslag kan det passe far når det passer far, og far får muligheten til å ta ut mye lengre permisjon enn det han har ifølge det systemet vi har i dag.

Dette er først og fremst et forslag om å øke fedres valgfrihet og fedres mulighet til å ta ut lengre permisjon.

Vi kunne ha fremmet vårt grunnforslag, men vi i Venstre er opptatt av dialog og av saksbehandlingen i komiteen, og nå ser vi at vi kan få flere med på laget. Derfor støtter vi Kristelig Folkepartis forslag, som vi ser på som et litt omforent forslag av vårt. Så er vi i hvert fall to partier.

Jeg tror at dette kommer til å bli framtida, for det leves veldig ulike liv. Det er ikke alle som passer inn i de sosialistiske, firkantede maktstrukturene. Det er faktisk helt annerledes der ute. Der ute er det småbedriftspappaer. Der ute er det pappaer på musikkturné, der ute er det mammaer og pappaer som lever veldig ulike liv. Vi må ha regler for at de skal få lov til å være gode mammaer og pappaer som blir kjent med barna sine og får bruke tid til dem, sjøl om det ikke passer inn i «firkantene» vi bestemmer her på huset. Dette er ikke bare en sosialreform og en pappareform, men først og fremst en valgfrihetsreform som gjør at folk får være sammen med barna sine mye mer enn de får i dag. For i dag tvinger vi spesielt fedre inn i en firkant, og passer de ikke inn i den, får de bare ha det så godt. Da gikk toget. Vi mener at pappiene ikke skal stå igjen på perrongen når toget går. Vi mener at det skal være en rute som passer dem også.

Statsråd Audun Lysbakken [12:52:50]: La meg først understreke at dagens foreldrepermisjon kan tas ut helt fram til barnet fyller tre år. Foreldrene kan kombinere arbeid og permisjon og på den måten forlenge permisjonen. De kan arbeide full tid en periode og utsette deler av permisjonen til senere. De fleste foreldre tar ut mesteparten av permisjonen i barnets første leveår. Det er helt forståelige grunner til det. Det er et privilegium å kunne være hjemme med barnet det første året. Men foreldre har ulike behov, og mange utnytter den fleksibiliteten som ligger i dagens ordning. For eksempel er det en del fedre som ikke tar ut fedrekvoten sammenhengende, men fordelt over lengre tid, og mange strekker permisjonen ved gradert uttak. Det er fullt mulig med den ordningen vi har i dag.

For meg er det et poeng at fedrene tar ut permisjon tidlig, både for å knytte tidlig god kontakt med barnet og for å ta sin del av spedbarnsomsorgen. Dette bidrar til et likestilt foreldreskap. Vi vet at et likestilt foreldreskap også bidrar til mer stabile og bedre familier for fedre, mødre og barn.

Fordeling av permisjonen legger grunnlag for en god fordeling av omsorgsoppgavene mellom foreldrene, ikke bare det første året, men også senere, og gir mor og far likere muligheter for yrkesdeltakelse. En likestilt familie er mest robust i dagens samfunn.

Regjeringen har i Soria Moria II varslet utvidelse av foreldrepermisjonen til 48 uker med 100 pst. dekning eller 58 uker med 80 pst., og utvidelse av fedrekvoten til 14 uker. Venstre foreslår 15 måneder permisjon, derav tre måneder øremerket far.

Erfaringer fra Island, Sverige og Norge tilsier at få fedre tar ut mer enn fedrekvoten, dvs. at de fleste fedre sannsynligvis vil ta tre av de 15 månedene som Venstre foreslår. Det vil altså gi et relativt mindre fedreuttak enn med Regjeringens opplegg. I tillegg kan fedrene i Venstres modell ta ut sine måneder når barnet er i skolealder. Det gir etter mitt syn ikke den samme effekten på omsorgsfordelingen som 14 uker tidlig i barnets liv.

Når det her kommer beskyldninger om gammelsosialistisk tenkning fordi spørsmålet om makt i arbeidslivet blir tatt opp, må jeg si at det ikke handler om det, men om virkeligheten til mange menn. Den fleksibiliteten som de borgerlige snakker om, vil fort kunne vise seg å bli ufriheten for mange menn i vårt arbeidsliv. Det er få ting jeg får så mange henvendelser om, som fedre som på ulike måter møter hindringer på sin arbeidsplass for å ta ut permisjon.

Jeg støtter derfor ikke Venstres forslag om en foreldrepermisjon som kan brukes til barnet er tolv år. Permisjon bør brukes til å gi fleksibilitet og god omsorg når barna er små, og samtidig bidra til økt likestilling mellom foreldrene.

Når Venstres forslag i tillegg er vesentlig dyrere enn det opplegget Regjeringen foreslår, uten å svare på de viktigste utfordringene, nemlig hvordan vi skaffer mer tid med barna for far, og sørger for uttaksrett til flere menn, synes jeg det er en spesiell bruk av store penger.

Avslutningsvis vil jeg si at selv om vi har en svært god foreldrepengeordning i Norge, har vi fortsatt noen veldig viktige utfordringer å jobbe med. I dagens regelverk er

ikke foreldrene fullt likestilte som omsorgspersoner. Fars mulighet til å ta ut egne opptjente rettigheter er avhengig av mors tilpasninger før og etter fødsel, mens mor kan ta ut sine rettigheter helt uavhengig av hva far gjør. Mannemeldingen varslet utredning av en likestilt og forenklet ordning, og Soria Moria II slår fast at Regjeringen vil sikre flere grupper av fedre selvstendig uttaksrett. Dette er noe jeg er i full gang med å jobbe med. Jeg har en veldig klar ambisjon om å komme med forslag til hvordan vi kan lage en mer likestilt og enklere ordning som sikrer rettigheter for flere menn, og som sikrer barna våre god kontakt med begge foreldrene når de er små.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [12:57:40]: I en av merknadene i innstillingen står det at hele komiteen vil påpeke at det er viktig å fokusere på en familiepolitikk som tar utgangspunkt i at den enkelte familie skal ha stor frihet til å finne de løsninger som passer en. Komiteen er også enig i at ulike foreldre har ulike behov, og at det er viktig at den politikken som føres, tar høyde for dette.

Kan statsråden se at dette kommer i konflikt med den politikken denne regjeringen fører? Regjeringen pålegger far å ta ut ukene i fedrekvoten, mens mor ikke kan overta de ukene, slik at foreldrene selv har ikke full frihet til å fordele de ukene mellom seg.

Statsråd Audun Lysbakken [12:58:24]: Nei, overhodet ikke. Det er tvert imot slik at den politikken Regjeringen fører, gir mer frihet for hver familie enn den politikken som den borgerlige opposisjonen står for. Det er fordi det regelverket vi har i dag, gir mulighet til å overføre ukene til mor hvis det er gode grunner til det, som det for øvrig ble referert til i det eksemplet som representanten Skei Grande nettopp nevnte. Men der det er et fundamentalt skille i denne debatten mellom regjeringspartiene og opposisjonen, er at vi ser at det er mer enn formelle regler som begrenser familienes valgfrihet. Det er de tradisjoner og forventninger som samfunnet, arbeidsgivere, kvinner og menn har til det å være mor og far, som også legger klare begrensninger, og som er grunnen til at nesten ingen menn tok ut permisjon før fedrekvoten kom. Det er derfor også grunnen til at hvis representanten Horne lykkes i sitt prosjekt med å fjerne fedrekvoten, vil klokken skrus tilbake. Flere kvinner vil være hjemme. Færre menn vil være hjemme. Det mener jeg betyr mindre frihet for den enkelte kvinne og mann.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:59:40]: Jeg har to spørsmål til statsråden.

For det første: Finansministeren er hver dag ute i media og sier mye om de økonomiske utsiktene og statsbudsjettene framover. Når man har varslet utvidelse av pappapermisjonen i Soria Moria, er spørsmålet til barne- og likestillingsministeren: Vil det være aktuelt for Regjeringen å utvide pappapermisjonen, ta hele økningen av den totale foreldrepermisjonen vi har i dag, hvis budsjettssituasjonen tilsier det og finansministeren kre-

ver det, og man altså ikke får dekning for økt permisjon?

Det andre spørsmålet utløses av innlegget fra statsråd Lysbakken og innlegget fra representanten Gjøl: Hva er det som er viktig for Regjeringens syn på foreldrepermisjon? Er det den interne fordelingsbrøken mellom mor og far, eller er det den totale omsorgen som ungene får fra sine foreldre, som jo faktisk blir bedre dersom vi utvider foreldrepermisjonen totalt?

Statsråd Audun Lysbakken [13:00:49]: Den altoverveiende grunnen til at vi har innført permisjonsordningen, er hensynet til ungene. I det ligger det også en tro på at det er bra for ungene med likestilte familier. Hvis både kvinner og menn deltar aktivt i omsorgen for barn, skaper det mer stabile, robuste familier med et bedre oppvekstmiljø for barn. Derfor er de ordningene vi har, med fedrekvote, til barnets beste også.

Jeg er skeptisk til en utvidelse av den totale permisjonstiden i den retning som Kristelig Folkeparti og Venstre foreslår. Vi har allerede en veldig raus permisjonsordning. Jeg mener at vi skal bygge ut tiden noe, ikke minst for å gi rom for en videre økning av fedrekvoten, men så tror jeg tiden er inne til først og fremst å sørge for at alle har uttaksrett, framfor enda mer utvidelse av den totale permisjonstiden.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:02:04]: Det er noe nytt å sitte her i salen og høre en statsråd fra SV argumentere mot ordninger ut fra et kostnadsperspektiv. Det er interessant å ta med seg at vi åpenbart går hardere tider i møte.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for at far skal få selvstendig opptjeningsrett? Vi er alle enige om at mor og far i dag ikke er likeverdige som omsorgspersoner. Far har et B-stempel som omsorgsperson fordi han ikke har selvstendig opptjeningsrett. Hva vil denne regjeringen gjøre for at vi snarest mulig får på plass en ordning der far også sikres selvstendig opptjeningsrett når han skal ta ut sin fedrekvote?

Statsråd Audun Lysbakken [13:03:05]: Det er ikke radikalt å bruke penger på en dårlig måte. SV har aldri vært for utvidelse av permisjonen så langt som Venstre og Kristelig Folkeparti foreslår. Det mener vi ikke er nødvendig. Men vi mener at en viss utvidelse, i tråd med det Regjeringen har foreslått, er klokt, ikke minst for å skaffe mer rom for far.

Så er det sagt veldig tydelig, både i mannemeldingen og i Soria Moria II, at Regjeringen har som ambisjon å få til en mer likestilt foreldrepengordning. Det er ca. 6 000 menn som i dag ikke har uttaksrett, og det er det viktig å gjøre noe med. Derfor jobber jeg med en gjennomgang av hele denne ordningen for å se på hvordan vi kan lage både en mer likestilt ordning og en enklere ordning for familiene. Det er noe vi jobber med nå, og som vi vil komme tilbake til Stortinget med når vi har et klart forslag til hvordan en slik modell bør være.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De representantene som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gina Knutson Barstad (SV) [13:04:24]: Det er ikke min intensjon å dra denne debatten ut, men det ble en liten disputt om hvem som forvalter virkeligheten. I SV har vi et litt annet virkelighetsbilde – og jeg vil selvfølgelig mene at det ligger nærmere opp mot det jeg møter ute. Ikke alle i Norge er sin egen sjef. Fedre arbeider i Statoil, på Rema, i Siemens, i helsevesenet, i barnevernet og rundt omkring, og det er ikke alle som driver sitt eget firma. Vi vet at menn som ønsker å ta ut permisjon, møter hindringer, også uformelle. Vi vet at med pakken og tanken om at kvinner er omsorgspersoner, kommer også en pakke og en tanke om at menn ikke er det. Kampen for fedres formelle rettigheter i foreldrepermisjonen er også en kamp for å bli regnet som skikkelige omsorgfedre, og man kan oppleve mye latterliggjøring så vel som regelrett press. Det er de historiene vi får meldt inn. Disse mennene får ikke en håndrekning fra høyresidens retorikk om valgfrihet.

Venstre må gjerne mene at det er gammeldags å snakke om makt og arbeidsliv. Jeg tror at de over 800 000 som betaler kontingent til fagforeningen sin, vil være uenig i det.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:06:11]: Jeg ønsker å knytte noen kommentarer til det som er sagt.

Jeg er veldig enig i representanten Skei Grandes innlegg. Man viser til at det har vært et bredt politisk flertall som har løftet viktige ordninger på dette området, både foreldrepermisjonen og forlengelse av pappapermisjonen. Historien – og referatene fra denne sal – viser hvem som har stemt for hvilke forbedringer, og hvem som har foreslått økninger i regjering.

Så er det nevnt et kostnadselement både ved forslaget til Venstre og forslaget fra Kristelig Folkeparti, som er nesten likelydende, og som ligger til behandling. Det er klart at det koster penger, det er det ingen tvil om, og at det er en stor investering på statsbudsjettet, men det blir et litt snevert perspektiv. Vi vet jo alle sammen at en av de store sakene som vi behandlet i salen her i forrige periode, dreide seg nettopp om en pensjonsreform som ble utløst av at det fødes for få unger. Det gir oss store finansielle utfordringer i forhold til velferdsordningene i tiden framover.

Så i det perspektivet er det faktisk en god investering å legge til rette for familieliv, legge til rette for at familier kan velge ulike løsninger som gjør at det blir attraktivt å føde flere unger. Dette er ikke den eneste motivasjonen for et sånt forslag, men det hører med å løfte blikket litt når man diskuterer kostnader knyttet til slike viktige investeringer.

Så viser representanten Gjøl igjen til utspillet fra Simonsen og Yssen den 8. mars. Jeg synes det er relativt forenklet å si at de sier det samme som Likelønnskommisjonen sier, rett og slett fordi de viser til konsekvensene i forhold til karriere og lønn osv. Så sier de at hvis kvinner er rasjonelle, så bør de ikke få barn. Det håper jeg fak-

tisk representanten Gjøl ikke slutter seg til, fordi det er et veldig klart verdivalg å si at de verdiene er viktigere enn det å gi omsorg til unger og bruke tid og investere en del av livet på det. For at vi skal skape en likere fordeling når det gjelder ansvaret for foreldrerollen, må vi snakke opp foreldrerollen, oppvurdere den, slik at vi viser at det også for menn faktisk er et privilegium, og ikke snakke det ned som en byrde, som noe som hemmer andre ting som virkelig er viktig i livet, som karriere og status. Det tror jeg er et grunnleggende utgangspunkt for at vi skal nå de intensjonene som mange av oss her i salen har knyttet til likere fordeling av omsorgen for unger og å få fedre på banen.

Gunn Karin Gjøl (A) [13:09:34]: Representanten Håbrekkes siste innlegg gjorde at jeg ble nødt til å ta ordet igjen. Håbrekke kan virkelig ikke ha skjønt hva dette dreier seg om, for er det noen som virkelig har kjempet for friheten til kvinner, er det jo venstresiden i norsk politikk. Det som har skjedd, er jo at norske kvinner har fått en valgmulighet. Norske kvinner har den muligheten som de fleste andre kvinner, bl.a. i Sør-Europa, ikke har. Vi kan faktisk velge både å få barn og å være yrkesaktiv. Det vi har gjort, er jo at vi har lagt til rette for gode foreldrepermisjonsordninger, barnehage og ikke minst det at vi har et organisert og regulert arbeidsliv. Så det å trekke Yssen og Marie Simonsen inn, som sier at hvis kvinner er rasjonelle, så ville de ikke valgt å få barn – da har man på en måte ikke skjønt hva denne debatten egentlig dreier seg om. For det den dreier seg om, er at vi er nødt til å få ordninger som gjør at kvinner får mulighet til å ta valg – ikke ut fra det som forventes av morsrollen, men ut fra hva *hun* synes er best.

Fremdeles er det sånn at vi har store forventninger til morsrollen. Det er mange som snakker om «en dårlig mor», men det er veldig sjelden du hører begrepet «dårlig far». Ved samlivsbrudd er det veldig mange mødre som opplever at hvis det er far som blir hovedomsorgsperson, vil det automatisk bli stilt spørsmål ved mors omsorgsevne og evne til å ta seg av ungene. Det forteller egentlig at vi har en ganske lang vei å gå, og at det må gjøres en del grep for å sikre at kvinner faktisk får reell valgfrihet, og at familiene får en reell valgfrihet.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:11:45]: Det var representanten Gjøl som fikk meg til å ta ordet. Jeg synes det er synd at denne debatten har utartet til å bli en debatt om det tåpelige utspillet som kom fra Ingunn Yssen og Marie Simonsen den 8. mars. Det er så tåpelig at det ikke engang skulle vært nevnt fra denne talerstolen. Det viser hvor krampaktig initiativene fra venstresiden i norsk politikk er, når man ikke har noe annet å diskutere på 8. mars enn at kvinner som føder barn, er ulykkelige fordi de ikke får de samme mulighetene i arbeidslivet. Nå begynner det å bli satt så på spissen at selv folk som er for likestilling og nesten for kvotering, begynner å riste på hodet og si at nå begynner hele debatten rett og slett å bli en parodi.

Det som skremmer meg, er de rød-grønnes argumentasjon i debatten om foreldrepermisjon. De argumenterer ut fra at far og mor skal likestilles i størst mulig grad. De

glemmer helt at foreldrepermisjon faktisk er en ordning som skal sikre barnet et godt omsorgstilbud. Det første året i livet skal foreldrepermisjonen gi barnet muligheten til å bli tatt godt vare på og knytte sterke bånd både til mor og far. Det virker som om det er fullstendig underordnet – det viktigste er at mor og far tar ut akkurat like mye permisjon. Det blir for meg helt feil. Vi glemmer helt at det her er snakk om å ta vare på barnet i dets første leveår. Jeg synes det blir helt feil når likestillingen går så langt at det fremste målet er at mor og far skal tjene akkurat likt, at både mor og far skal bli direktør, og at mor og far skal være like mye hjemme. Man overser fullstendig det behovet som enhver familie har for å velge hvordan de skal leve livene sine, og det er også å ikke vise respekt overfor kvinner som i noen år av livet sitt kanskje velger å jobbe i en mindre stillingsandel, som kanskje velger å ikke tjene en halv million, men å være hjemme med ungene og følge opp dem. Jeg synes det er trist at vi har kommet dit at man ikke respekterer kvinner for det valget de tar, både i forhold til yrkesliv og til barn, at det skal være slik at man ikke blir sett på som en vellykket kvinne hvis man ikke tjener godt nok og jobber hundre prosent, men faktisk velger å være hjemme med ungene sine.

Presidenten: Presidenten vil minne om at begrepet «tåpelig» er blitt påtalt av tidligere presidenter, selv om det i denne sammenheng dreide seg om uttalelser fra andre enn stortingsrepresentanter.

Statsråd Audun Lysbakken [13:15:05]: Etter den siste tiraden har jeg behov for å komme med et par refleksjoner til slutt. Nå har ikke jeg lest Yssen og Simonsens bok, det har jeg tenkt å gjøre. Men dette er vel ikke en debatt om hvorvidt noen mener det er feil å få barn, men en påpekning av det Likelønnskommissjonen også har sagt, nemlig at mange kvinner taper i arbeidslivet når de får barn. Det synes jeg, med respekt å melde, er noe som burde bekymre oss alle, og som er politisk viktig å adressere.

La meg si at når representanten Hofstad Helleland går løs på de rød-grønne for å mangle respekt for kvinners valg, synes jeg det er temmelig spesielt, også disse antydningene om at vi ikke skal være opptatt av barnets beste. Det er altså to dager siden vi behandlet barneloven, der vi på en rekke områder ser at det kan være viktige likestillingspolitiske hensyn som det er vanskelig å ta fordi vi prioriterer barnets beste. Det har vi vært veldig tydelige på.

Jeg må også si at jeg synes det er litt artig både å lese Høyres merknad og å prøve å tolke Høyres posisjon i denne debatten. Representanten Hofstad Helleland sa i sitt innlegg i stad at det tydeligvis er viktigere for Regjeringen å øke likestillingen enn å gi familien et bedre familieliv. Nei, det er ikke det. Det er viktig med likestilling fordi det gir familier og barn et bedre familieliv. Det er der vi har en fundamental uenighet, fordi høyresiden ikke ser den viktigheten. Da synes jeg også det er litt underlig at det er umulig å finne ut hva Høyre nå mener om foreldrepermisjon for fremtiden. På den ene siden er representanten Hofstad Helleland ute og vil avskaffe fedrekvoten,

mens andre representanter for Høyre ikke vil det. Merkna- den i denne saken er umulig å tolke i noen som helst ret- ning, så det er stor uklarhet rundt hva dette betyr. Da får jeg litt behov for å minne om at det korstoget som repre- sentanten Hofstad Helleland tydeligvis er inne på mot alle former for kvotering, ikke er et oppgjør med all verdens sosialisme og skadelige krefter som hun er opptatt av. Det er et oppgjør også med hennes eget partis historie, som har bakket opp de fleste kvoteringsforslagene – enten det er næringslivskvotering eller fedrekvote – opp gjennom årene.

Så hva Høyre egentlig står for i denne saken, er det kul umulig å finne ut av, og jeg tror det er flere enn meg som hadde hatt glede av å få det oppklart.

Presidenten: Presidenten er ikke sikker på om begre- pet «korstog» er et begrep en bør bruke fra talerstolen, særlig mot Høyre.

Neste taler er Øyvind Håbrekke. Representanten har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:17:48]: Det var ikke min intensjon å dra debatten så mye lenger. Men jeg vil presisere i forhold til representanten Gjuls innlegg at det jeg prøvde å adressere, var at Gjøl refererte Simonsen og Yssen som om de i praksis sa det samme som Likelønns- kommisjonen. Men ifølge VG 8. mars sier Yssen:

«Poenget vårt er at hvis kvinner hadde handlet rasjonelt, ville de ikke fått barn.»

Derfor var det oppsiktsvekkende at representanten Gjøl sa at de sa det samme som Likelønnskommissjonen. Men det gjør de altså ikke. Jeg skal ikke ta representanten Gjøl til inntekt for det som de har sagt.

Men jeg synes, også etter den siste runden, at det er viktig å påpeke at det at det er for store forventninger til morsrollen, ikke behøver å bety at vi skal trekke forvent- ningene ned til den rollen som far har hatt historisk. Det bør ikke være noe mål, og det er ikke til barnets beste. Vi burde oppvurdere farsrollen og dermed få bedre omsorg for ungene totalt sett.

Solveig Horne (FrP) [13:19:20]: Nå begynner denne debatten å bli riktig interessant. Hvem det er som har æren for de gode ordningene vi har i dag, skal være usagt her. Men jeg har bare lyst til å minne salen om at en av lan- dets fremste kvinneforkjempere er Betzy Kjelsberg, som er oldemor til Fremskrittspartiets partileder. Det kan være at det er en del gode ting der.

Den ordningen vi har i dag, er det er vel ingen som har sagt at vi skal kutte i. Vi har en av verdens beste ordninger. Hvem som har æren for det, er ikke det vik- tige, men at vi har en veldig god ordning. Statsråden står her og sier at han er livredd for å gi familien full frihet, han er livredd for å tenke at barnets beste kanskje er at mor er lenger hjemme, eller kanskje at far er lenger hjem- me enn de ukene han har i dag. Han sier at flere menn vil la være å være hjemme, eller flere kvinner vil være hjemme. Ja – hva så? Det viktigste må vel være barnets

beste, at barnet har foreldrene hjemme med seg lengst mulig.

Fremskrittspartiet er et borgerlig parti, og forskjellen mellom de borgerlige og de sosialistiske partiene i dette er at vi har tro på familien, vi har tro på far. Jeg tror at når den moderne far i dag får frihet til å velge hvor mange uker han vil være hjemme, velger han å være hjemme. Jeg er ikke redd for at han skal si at da kan det være, da gid- der han ikke å være hjemme. Fremskrittspartiet har tro på familien, tro på den moderne far. Det er det som kommer til å være barnets beste – at foreldrene selv får full frihet til å bestemme hvem som skal være hjemme med barnet.

Olemic Thommessen (H) [13:21:20]: De spørsmåle- ne vi diskuterer i dag, er i veldig stor grad spørsmål om utvikling, om holdningsutvikling. Jeg synes det er påfal- lende hvordan de rød-grønne partiene, og kanskje særlig SV, sliter med å henge med i tiden. Det er en retorikk og en argumentasjon som jeg synes jeg husker – og det er da jeg føler meg gammel, når jeg begynner å huske – fra veldig, veldig mange år tilbake. Jeg tror det er viktig å minne om at verden faktisk har utviklet seg ganske mye, at verden er dynamisk, og holdninger er i sterk utvikling. Høyres ut- gangspunkt er at Høyre vil være et parti som vil se frem- over, og vi vil ha debatt om dette ut fra vår tids realiteter. Dette er ikke et statisk fenomen.

Det er helt riktig, som statsråden påpekte i stad, at Høyre har støttet kvotering. Høyre har støttet mange grep rundt likestilling som har hatt å gjøre med det å legge ram- mer for valg. Men vi mener at det er på høy tid å ta en del av de debattene opp igjen, fordi vi mener at nye ge- nerasjoner menn ser annerledes på spørsmålet om det å ta ansvar på hjemmebane. Heldigvis har vi vært i en slik ut- vikling. Vi tror det er viktig å ta disse debattene nå, og vi kommer til å ha viktige debatter om disse spørsmålene på vårt landsmøte i mai.

Så tror jeg også det er slik at en del av dette er et re- sultat av en berettiget og sterk kvinnekamp opp igjennom, kanskje særlig på 1970- og 1980-tallet. Jeg tror nok at likestillingsperspektivet den gangen var minst like viktig som perspektivet barnets beste, uten at man skal behøve å gjøre opp noe endelig regnskap på det ene eller andre i det. Jeg vil heller ikke nødvendigvis kritisere det fordi li- kestillingsspørsmålet var – hva skal jeg si – veldig beret- tiget å ta opp. Men jeg tror nok at når vi nå diskuterer dette om igjen, er det nødvendig å løfte hensynet til bar- nets beste frem som overordnet, ha det tyngre med seg i diskusjonen, enn jeg tror var tilfellet ved mange korsveier da hovedkursen for dette ble lagt for 20 år siden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2358)

Sak n r. 4 [13:24:08]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om represen- tantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Gran-

de og Borghild Tenden om å overføre oppgaver fra Barne-, ungdoms- og familieetatens regionskontorer til den kommunale barnevernstjenesten (Innst. 173 S (2009–2010), jf. Dokument 8:18 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Linda C. Hofstad Helleland, som får ordet på vegne av sakens ordfører, Lars Bjarne Tvette.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:25:34]: Jeg vil starte med å gi ros til Venstre, som står bak dette forslaget. Det er et veldig godt forslag. Det eneste som er synd med forslaget, er at det ikke får flertall her i salen i dag.

En enstemmig komité er likevel enig med forslagsstillerne fra Venstre i at barnevernet er en svært viktig deltaker for å sikre at alle barn får en trygg og god oppvekst. Det er ingen tvil om at barnevernet har betydelige oppgaver i dagens samfunn, særlig når det kommer til det kommunale barnevernet, der vi opplever at noen kommuner har et velfungerende og godt barnevern, mens andre sliter med lite ressurser og lange restanser. Dette får alvorlige konsekvenser for de ungene det gjelder.

En enstemmig komité er også enig med Venstre i at barnevernet ikke makter å gi den hjelpen mange barn trenger, på grunn av store utfordringer knyttet til ressurser og samhandling. Det er derfor viktig å understreke betydningen av at forsknings- og utviklingsprogrammer etableres og videreføres, slik at det formidles god kunnskap om hvilke utfordringer barnevernet står overfor, og hvordan barnevernet lykkes i sitt arbeid, og hvorfor det ikke lykkes.

Det er viktig å se på økonomistyring og ressursforvaltning innenfor barnevernet, både på statlig og kommunalt nivå. Målet er å få til et effektivt barnevern, hvor ressursene brukes på tiltak direkte rettet mot barn og deres familier, og ikke på en topptung organisasjon med unødig byråkrati og administrasjon og hvor politiske og ideologiske føringer virker styrende på virksomheten.

Høyre mener at et totalansvar for barnevernet på kommunalt nivå i en rekke kommuner vil gi et bedre barnevern. Dette har vi bl.a. sett gjennom forsøksprosjektet i Trondheim, der de gjennom fire år som forsøkskommune viste til meget gode resultater. I forsøksperioden ble det barnevernsfaglige kompetansenivået i kommunen styrket, og det ble høy grad av både stort politisk engasjement for og vilje til å satse økonomisk på barnevernet. Det er ikke noe rart. Lokalpolitikerne fikk ansvar, og de ble gjennom det ansvaret også mye mer engasjert i arbeidet med barnevernet, og det sørget for økte økonomiske ressurser. I det

hele tatt ble tilbudet til barn og unge bedre, og det utviklet seg til å bli veldig mangfoldig i perioden forsøksprosjektet i Trondheim fikk virke. Det er veldig synd at forsøksprosjektet ikke ble videreført når alle er enige om at prosjektet viste seg å ha så gode resultater.

Fra Høyres side deler vi forslagsstillerens ønske om å åpne mulighetene for at kommunene kan ta et helhetlig ansvar for alle barnevernets virkeområder. Høyre støtter derfor forslaget fra Venstre om å se på arbeidsfordelingen mellom den kommunale barnevernstjenesten og Bufetat.

Jeg går ut ifra at de andre partiene redegjør for sine enkelte syn, og jeg ønsker å ta opp de forslag som Høyre fremmer i saken.

Presidenten: Representanten Linda C. Hofstad Helleland har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Arild Stokkan-Grande (A) [13:29:33]: Det er et stort fokus på barnevernet, og det er viktig. Forslagsstillerne skal ha ros for å sette spørsmålet på dagsordenen.

Det kan være helt avgjørende for en persons liv at samfunnet makter å gripe inn så fort som mulig når man ser at barn trenger ekstra oppfølging og kanskje er utsatt for omsorgssvikt. Derfor er det også bred og tverrpolitisk enighet om at vi vil ha et likeverdig og godt barnevernstilbud over hele landet.

Men dessverre får vi stadig meldinger om at det ikke er sånn. Enkelte kommuner bryter loven hver dag. Vi ser også at det er stor ulikhet mellom kommunene.

Nok et eksempel på en utilgivelig unnlattessynd fikk vi i Aftenposten i dag, hvor vi ser at barnevernet har mottatt et tosifret antall bekymringsmeldinger om to barns oppvekst hos en mor og likevel ikke grep inn. Det fortelles om at guttene ble voldtatt, at de er blitt holdt under vann for å trues til å utføre seksuelle handlinger på menn og på hverandre. Barnevernet meldte det til politiet, men politiet grep ikke inn. Det vi også ser i saken, er at de første bekymringsmeldingene ble meldt inn allerede da den eldste gutten var bare et halvt år gammel. Her handler det altså ikke bare om barnevernets unnlattessynd, men det handler om at det er et bredt spekter med tiltak som tydeligvis ikke fungerer godt for å beskytte og hjelpe barn.

Det er ønskelig med oppmerksomhet også i denne salen og med forslag fra partiene om hva som kan gjøres for å bedre situasjonen. Men jeg kan vanskelig se at forslaget vi nå debatterer, løser noen verdens ting når det gjelder dagens situasjon, snarere tvert imot. Jeg tror kanskje at de største byene ville maktet å ta et sånt ansvar, men for det store flertallet av dagens kommuner vil dette kunne bli dramatisk. De sliter allerede med for få ansatte og stor turnover, som begrenser kontinuitet og god faglighet. Forslagsstillerne sier jo også selv i forslaget at dette blir vellykket hvis det «gjennomføres en kommunereform der flere offentlige oppgaver blir desentralisert fra staten til kommunene», og at «en slik reform krever en ny kommunestruktur som vil sikre at langt flere barn enn i dag bor i kommuner med nok ekspertise og fagfolk innen barnevernet». Men disse forutsetningene er langt fra på plass i dag. Derfor argumenterer egentlig forslagsstillerne selv for at dette for-

slaget ikke bør bli vedtatt i dag. Jeg er enig med statsråden i svarbrevet i at dette må evalueres grundig, og at man må se på helheten i tiltakene rundt de barna som trenger hjelp.

I går la fylkesmannen i Nord-Trøndelag fram årsstatistikken for barnevernstjenesten i fylket. Det resulterte i forsiden på Trønder-Avisa i dag, som sier at barnevernet svikter barn, og at det er en dramatisk situasjon rundt omkring i kommunene.

Fylkesmannen peker særlig på tre områder, som jeg også vil be statsråden ta med seg i sitt evalueringsarbeid i forbindelse med en opptrapping av barnevernet.

Det ene er eierrollen i dagens kommunestruktur. Vi ser at interkommunalt samarbeid fungerer godt, men ikke godt nok, og at det kan tyde på at en del rådmenn som ikke har vertskommuneansvaret, lener seg noe tilbake, og det kan være en potensiell risiko for at de overlater ansvaret til dem som har vertskommunerollen. Man har allerede i dag store bemanningsproblemer, med stor turnover, noe som hindrer stabiliteten, og det bør det ses på i denne sammenhengen.

Det andre er henleggelsesprosenten i barnevernet. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har funnet fram statistikk for de siste ti årene som viser at henleggelsesprosenten har vært rundt 40 i hele tiårsperioden. Samtidig sier barnevernsledere over hele landet at kompleksiteten i sakene blir stadig større, og at alvorlighetsgraden stadig stiger. Jeg stiller spørsmålet om dette betyr at terskelen for faktisk å gripe inn overfor barn som trenger hjelp, er blitt høyere, i tråd med en utvikling av mer alvorlige problemer rundt disse barna. En stabil henleggelsesprosent tyder faktisk på det.

Det tredje er at $\frac{2}{3}$ av de barna som i dag er under tiltak, faktisk mangler tiltaksplan. Det er et brudd på de retningslinjene som er, derfor må det også tas med i evalueringen.

Med bakgrunn i dette vil jeg vise til forslagsstillernes egen argumentasjon. Jeg tror at Stortinget gjør klokt i å avvente evalueringen som statsråden har skissert.

Solveig Horne (FrP) [13:35:02]: Barnevernet er svært viktig. Det er en av de viktigste sakene som denne komiteen jobber med. Barnevernet skal være statens verktøy for å hjelpe de barna som trenger hjelp.

Men når jeg hører på representanten Arild Stokkan-Grandes innlegg – som for øvrig var et veldig bra innlegg – der han pekte på veldig mye svikt i barnevernet, at barnevernet svikter barn, at det er en høy henleggelsesprosent, og at vi har hatt flere episoder i media den siste tiden som viser hvor gal situasjonen i barnevernet er, må jeg minne om at regjeringspartiene og Arbeiderpartiet har styrt Barne- og likestillingsdepartementet i mange av de siste årene. Hvorfor har ikke dette blitt tatt tak i før? Det bare spør jeg meg.

Intensjonen i forslaget som ligger på bordet i dag, er veldig godt, men jeg tror ikke de forslagene som ligger der, er det som er løsningen for barnevernet i dag. Jeg tror mer løsningene ligger i det forslaget som vi skal diskutere neste torsdag, der det kommer kon-

krete forslag som kanskje kan hjelpe på i barnevernet.

Barnevernet er viktig for å sikre at alle barn får en trygg oppvekst. Når de nærmeste svikter, er det viktig at vi har et apparat som fungerer helt optimalt og sikrer at de barna som trenger det, får hjelp. Barnevernet har en av de viktigste oppgavene. De har et stort ansvar som de er nødt til å ta med seg.

For Fremskrittspartiet har det vært viktigst at barnevernet hjelper familiene lengst mulig, sånn at en kanskje kan unngå å få en overtakelse. Men altfor ofte ser vi at man er nødt til å ta barna fra foreldrene. Ofte ser vi at det skjer for sent, noe som barnevernet bør se på. Det er katastrofalt når barnevernet svikter, for de barna som trenger den hjelpen, er faktisk de svakeste av de svake, og de trenger hjelp fra staten.

Jeg viser også til den saken det sto om i Aftenposten i dag: I Vestfold fylke har altså tre kommuner fått kraftig kritikk – én har fått kraftig kritikk og de to andre har brutt barnevernsloven. Jeg er helt sikker på at dette ikke er noen unike tilfeller. Dette skjer faktisk flere hver eneste dag ute i de enkelte kommunene. Det er noe som statsråden er nødt til å ta med seg, og se på hvilke retningslinjer og hvilke rutiner barnevernet i den enkelte kommune har, for å påse at dette ikke skjer igjen.

Det er viktig å ha et tilsyn. Vi har fått en rapport fra Riksrevisjonen, før jul, som viser at veldig mange av de barna som har krav på tilsyn, ikke får tilsyn. Vi ser også henleggelse som ikke får følger. Det er vi nødt til å rette opp i.

Den barnevernsreformen som ble vedtatt, hadde mange gode intensjoner. Den skulle sikre et likt tilbud til alle barn i landet. Men vi ser ofte at det ikke er tilfellet. Vi har veldig mange små kommuner der alle kjenner alle, og der kommunen ikke har økonomi eller ressurser til å gi barn det tilbudet de skal ha.

Stortinget lager lovverket, men barnevernet følger ikke opp. Det har vi sett flere ganger. Så skryter Regjeringen av at de har et statsbudsjett med 400 nye stillinger. Veldig mange kommuner har sagt at de ikke har klart å følge opp dette. Det er bekymringsfullt, for når det da bevilges penger og skrytes av at nå skal vi få et løft i barnevernet og det ikke skjer, så går det ut over ungene.

For Fremskrittspartiet har også fylkesnemndene vært en viktig sak. Vi ønsker å legge ned fylkesnemndene. Vi ønsker å ha en annen løsning på dette. Vi ser helt klart at den situasjonen vi har i dag, med lang saksbehandlingstid, ikke er god verken for familien eller for barnet. Det må det også rettes opp i.

Vi ser at det er store konflikter mellom kommunene og det statlige barnevernet. Det er noe som en er nødt til å fokusere på. Likevel vil ikke Fremskrittspartiet på det nåværende tidspunkt være med på å overføre alt til kommunene – vi har ikke tro at det er det som er løsningen. Kommunene må få det til å fungere, det som de har i dag.

Intensjonen i det forslaget som vi har til behandling nå, er god: Alle barn skal få like muligheter, og alle barn skal sikres trygge oppvekstvilkår. Men jeg tror det er viktig at vi ser på de ordningene vi har i dag, at vi gjør dem

bedre, og at det barnevernet som vi har i dag, oppfyller det lovverket som allerede er der.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:40:13]: Innledningsvis vil jeg igjen rose Venstre for at de prioriterer familiepolitikk og barnevern, også når de, dessverre, ikke lenger er representert i komiteen.

Når det gjelder det konkrete forslaget fra Venstre som vi nå behandler, er Kristelig Folkeparti enig i at det er fornuftig å gå igjennom arbeidsfordelingen mellom det statlige og det kommunale barnevernet. Men vi vil samtidig understreke at det er for tidlig å konkludere på hvorvidt dagens organisering av barnevernet bør endres vesentlig. Vi skal heller ikke undervurdere verdien av en sterk barne-, ungdoms- og familieetat, med de mulighetene det gir for god kompetanseheving, faglig utvikling og et godt forankret samarbeid med andre relevante tjenester. Men vi støtter altså forslaget om å gjennomgå arbeidsfordelingen.

Likevel er det viktig å se et slikt forslag i sammenheng med den totale situasjonen i barnevernet. Og det er viktig å understreke at det er ikke først og fremst organiseringen som er hovedproblemet, for dagens situasjon er at det er store mangler i alle barnevernets ledd. Det er for øvrig dokumentert også i den siste budsjettproposisjonen fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Vi lykkes ikke med å hjelpe alle de unge som trenger vår hjelp. Det er veldig alvorlig og trist, og vi kan ikke akseptere at situasjonen er slik.

På grunn av svak kommuneøkonomi er det bekymringsmeldinger som kommer inn, som ikke gjennomgås. Av samme grunn er det mange som ikke får tilbud om ettervern. Ressurssituasjonen i kommunene fører altså til for liten kapasitet, for få ansatte, for lite tid og for liten kompetanse. Derfor kan det også være fornuftig å gjennomgå arbeidsfordelingen mellom det statlige og det kommunale barnevernet.

Men jeg vil understreke at det ikke bare er det kommunale barnevernet som sliter. Fylkesnemndene klarer ikke å overholde tidsfristene for saksbehandlingstid. Hundrevis av barn venter på å få et fosterhjem. Likedan er det med dem som har et fosterhjem og ikke får tilsynsfører.

Det er altså behov for en bred opptrapping av ressurser til barnevernet som sådant. Da er det trist å konstatere at den innstillingen som komiteen har levert i dag, som handler om nettopp det, og der man har sjansen til å gjøre et tverrpolitisk, bredt nasjonalt løft for barnevernet, viser klart at flertallet i salen, regjeringspartiene, ikke vil gjennomføre en slik opptrapping. Man har ikke ambisjoner eller mål for barnevernet som på noen måte står i forhold til utfordringene.

Representanten Stokkan-Grande sier at barnevernet svikter barnevernsbarna. Det er en veldig sterk uttalelse fra det største regjeringspartiet. Men hvem er det som styrer barnevernet? Det er flertallsregjeringen som styrer barnevernet. Konklusjonen er derfor at det er de rød-grønne og Regjeringen som svikter barnevernet. Man har hatt sjansen til å være med på et felles tverrpolitisk løft, og det viser komitéinnstillingen i dag at man ikke er villig til å være med på. Når man uttaler seg så sterkt fra talerstol-

len her i dag om situasjonen i barnevernet og det eneste konkrete bidraget er at det forslaget vi har til behandling i dag, ikke skal vedtas, så holder ikke det, og det står ikke til troende.

Man må gjerne oppfordre opposisjonen til å avvente Regjeringens egen evaluering av barnevernsreformen og vurdering av tilstand. Men det som den saken vi har til behandling i dag, viser, er at opposisjonen er utålmodig. Vi har ikke tid til, og barnevernet har heller ikke tid til, å avvente evaluering fra en regjering som ikke er i stand til å vise fram sine ambisjoner for barnevernet, som ikke er i stand til å fortelle oss hvilke mål og hvilke frister man har satt for å komme i mål i en helt uakseptabel situasjon, der barn som myndighetene har overtatt ansvaret for, ikke blir gitt et skikkelig tilbud. Det krever ambisjoner, det krever målsettinger, det krever handlekraft. Det er det denne debatten må dreie seg om.

Trine Skei Grande (V) [13:45:28]: Intensjonen bak Venstres forslag er at vi ser at vi i dag har et barnevern som er under kraftig press, og som ikke fungerer godt, og da må vi se på om strukturene og ressursene er prioritert på riktig måte. For meg er det viktig at det er barnet som er i sentrum for barnevernet – at det ikke er statens behov eller organisering eller strukturer og heller ikke kommunestrukturen. Jeg mener at vi skal organisere den offentlige velferdsstaten på en slik måte at en får løst oppgavene sine. Hvis det er slik at den er feilorganisert, må vi organisere på nytt, for det er oppgavene som er poenget. Hvis vi har en struktur som ikke er tilpasset det å gi gode tilbud, må vi gjøre noe med det.

Det er en annen ting som undrer meg, og som gjør at jeg også støtter forslaget om prøveordninger: Når man har gjennomført prøveordninger og prøveordningene viser seg å fungere, hvorfor får de da ikke lov til å fortsette? Det er for meg et stort under.

Det hender at jeg sier til barnevernsfolk at man får håpe at man som barnevernsbarn er i en av de store kommunene, som f.eks. Oslo. Grunnen til dette er tallene vi ser f.eks. i Trønder-Avisa i dag. Der ser man at antall bekymringsmeldinger pr. ansatt i Nord-Trøndelag ligger langt over snittet. 253 barn i lille Nord-Trøndelag fikk bekymringsmeldingen sin henlagt uten noen form for undersøkelse. Vi ser tall på tall på hvordan man ikke klarer å takle utfordringene. Det er ikke slik at det er et paradisi noe annet sted heller, men skal man lage gode ordninger rundt barn, må man faktisk lage ordningene rundt barna og ikke prøve å få barna til å passe inn i ordningene. Slik strukturen er i dag, fører man makt oppover – man fører strukturene oppover – og så får barna bare vær så god å passe inn i det. De som sitter og bestemmer hva som skal gjelde for hvert enkelt barn, er ikke de som møter barna engang. Her er det klart at det ikke bare er ressurser – mer ressurser – som trengs for å få til et godt barnevern, men også en ny organisering og ikke minst kompetanse. Vi må flytte kompetanse og kunnskap nærmere barna – nærmere dem det gjelder. Samme hva man har vært med på tidligere, må man være i stand til å vurdere ordningene på nytt.

I dagens BT er det lagt fram en undersøkelse som viser

hva folk som er ansatt i barnevernet, syns om den jobben de sjøl gjør. Da viser det seg at når man innenfor institusjons- og fosterhjemstilbudet til Bufetat får spørsmål om de syns det er godt tilpasset behov, svarer 77 pst. av de barnevernsansatte i kommunene at de er helt eller delvis uenige. 77 pst. av dem som jobber i kommunalt barnevern, mener at institusjons- og fosterhjemstilbudet til Bufetat er for dårlig. Det er faktisk slik at 41 pst. innenfor Bufetat også mener det er for dårlig. Men 77 pst. av dem som sitter med barna på sitt kontor, syns det er for dårlig.

Det er først og fremst barnevernsansatte i kommunene som syns at systemene rundt dem ikke fungerer. Da er spørsmålet: Er det de som har rett, eller er det vi som har rett? Jeg mener at det er de som jobber i det lokale barnevernet – de som møter hvert enkelt barn, de som skal finne systemer for hvert enkelt barn – som er de beste til å vurdere dette.

Jeg skjønner at Fremskrittspartiet ikke er enig i Venstres forslag – det er helt logisk. Fremskrittspartiet vil ha mer stat og mer stykkpris og mer individ, mens vi vil ha desentralisering av makt og løsninger som er tilpasset hver enkelt, og ikke standarder som folk skal inn i. Så det er helt logisk. Men jeg er veldig glad for at vi i dag har fått et forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti som jeg mener også er et ideologisk grep med hensyn til hvor vi syns at makta i forhold til barna skal være. Jeg syns den skal være så nær barna som overhodet mulig. Jeg vil at fagfolk som kan se barna i øynene, kan finne løsninger for dem. Jeg vil at folk som vet hvilken hverdag barna står i, finner løsninger for dem. Da må det gjøres organisatoriske grep, man må gjøre kompetansegrep, men man må først og fremst flytte makt ned – makt ned til der barna er.

Statsråd Audun Lysbakken [13:50:41]: Alle barn skal ha like muligheter og gis trygge oppvekstvilkår. For oss som samfunn er det en særlig viktig oppgave å sørge for at det også gjelder barnevernsbarna. Vi har et særskilt ansvar. Det er den kommunale barnevernstjenesten som har hovedansvar for barna i barnevernet, og det statlige regionale barnevernet skal bistå kommunene gjennom å gi tilbud om institusjon, skaffe fosterhjem og hjelpe kommunene i de vanskelige sakene. Målet er et likeverdig og godt barnevernstilbud i hele landet.

Representantene Skei Grande og Tenden mener at det kommunale barnevernet ikke klarer å gi barnevernsbarna tilstrekkelig og god nok hjelp, og jeg er til dels enig i det. Mange kommuner utfører sine lovpålagte plikter, men vi erkjenner at det er geografiske forskjeller i tilbudet for de mest utsatte barna. En del kommuner bryter barnevernsloven hver dag. Det kan vi på barnas vegne ikke akseptere, og derfor må vi gjøre noe med det.

Representantene Skei Grande og Tenden mener at barnevernsreformen har ført til ytterligere byråkratisering av barnevernet, og at løsningen er å gi kommunen et helhetlig ansvar for barnevernet. Det er et forslag som tidligere har vært utredet. Forut for reformen i 2004 ble det også vurdert overføring av de fylkeskommunale oppgavene til kommunal sektor. Kommunens kompetanse og kapasitet var et av argumentene mot en slik overføring. Små kommu-

ner har i utgangspunktet vanskelig for å få kvalifisert personale, og i tillegg var det ikke realistisk å tenke seg at alle kommuner skulle ha et eget institusjonstilbud. Det var i utgangspunktet vanskelig for fylkeskommunene, og det var ingen grunn til å tro at det skulle være lettere for kommunene. For de største kommunene, som har et befolkningsgrunnlag tilsvarende eller større enn mange fylker, mente departementet i høringen den gangen at en overtakelse av fylkeskommunenes oppgaver på barnevernsområdet og muligens også familievernområdet ville vært gjennomførbart. Men med daværende kommunestruktur, kjennetegnet ved et stort antall småkommuner, var det også den gang grunn til å stille spørsmål ved de små kommunenes kompetanse og kapasitet til å overta det fylkeskommunale ansvaret.

Jeg finner grunn til å minne om at det var de partiene som i dag framstår som mest kritiske til denne reformen, som hadde regjeringsansvar da denne reformen ble jobbet igjennom. Slik sett er det fristende å tolke de nye tonene fra de borgerlige partiene som en erkjennelse av at de ikke gjorde godt nok arbeid den gangen. Det er strukturproblemer i barnevernet som vi må ta fatt i, men jeg savner en litt mer edruelig holdning fra de borgerlige med tanke på den historie de har i forbindelse med denne reformen.

Dagens organisering har vært virksom siden 2004. Det er grunnlag, mener jeg, for å stille spørsmål ved om vi er best tjent med dagens organisering, eller om vi kan gjøre det på andre måter. Men for å gjøre slike vurderinger må vi ha systematisk kunnskap. Vi er nå i startfasen av en omfattende evaluering av den statlige barnevernsreformen. Vi skal se på en rekke viktige områder. Det omfatter statlig barneverns bistand til kommunalt barnevern, institusjonstilbudet, samarbeidet mellom barnevernet og psykisk helsevern, og vi skal også få evaluert den økonomiske og faglige styringen av det statlige barnevernet.

Den evalueringen skal ikke bare omfatte egen organisasjon, men også se på barnevernets samarbeid med andre viktige instanser i barns liv, f.eks. det psykiske helsevernet. Kommuneperspektivet blir viktig i evalueringen. Kommunene har et hovedansvar for barnevernsbarna og et oppfølgingsansvar når barnet mottar hjelp i form av statlige tiltak. Vi har ett barnevern i Norge i dag, og det må også denne evalueringen avspeile. Resultatene fra evalueringen vil foreligge i 2011. Det vil gi oss et bedre grunnlag for å vurdere de spørsmålene som representantene fra Venstre også er opptatt av.

Det er viktig å vurdere hvordan vi innenfor dagens struktur kan få til bedre resultater både når det gjelder samarbeid mellom kommune og stat, når det gjelder samlet ressursbruk, og når det gjelder f.eks. institusjonstilbudet til barna. Regjeringen har gjort mye på dette området i det siste, både når det gjelder å styrke det kommunale barnevernet, når det gjelder å styrke tilsynet, og når det gjelder å sette i gang prosesser for å forbedre Bufetat. Jeg erkjenner at det må gjøres mer, og jeg er enig i at vi må se på strukturene i barnevernet, men jeg mener det er en forutsetning at vi sikrer oss grundig kunnskap før vi kommer til konklusjonen.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [13:56:06]: Det er godt å høre at statsråden er like bekymret over situasjonen i barnevernet som komiteen er. Jeg håper bare at det blir en orden på det.

Den saken vi leste om i Aftenposten i dag om tre kommuner i Vestfold, hvorav to har begått lovbrudd og én får sterk kritikk, er skikkelig bekymringsfull. Det var forferdelig å lese og høre om en slik situasjon. Problemet er bare at jeg tror ikke dette er de eneste tilfellene. Mange kommuner henlegger ofte saker fordi de håper at en kanskje flytter til en annen kommune.

Statsråden sa selv at en del kommuner bryter barnevernsloven hver dag. Det er statsråden som har ansvaret for at dette ikke skjer. Mitt spørsmål til statsråden blir da: Vil statsråden nå pålegge alle kommuner å gå gjennom sine rutiner og sikre at kommunene ikke bryter barnevernsloven? Og jeg har et spørsmål til: Hvilke konsekvenser vil det få for kommuner som bryter barnevernsloven?

Statsråd Audun Lysbakken [13:57:13]: Jeg tror jeg reagerer på den saken som er kommet fram, på samme måte som alle komiteens medlemmer gjør. Vi er dypt bekymret over at slike ting kan skje i Barneverns-Norge. Det er viktig at dette følges opp. Det er slik at det i for mange kommuner bl.a. er et lite tilfredsstillende forhold mellom antall saker og saksbehandlere. Det er et ressurs spørsmål, men det er også et viktig struktur- og rutinespørsmål.

Det er nå Statens helsetilsyn som har det overordnede ansvaret for å føre tilsyn. Det er viktig at vi i saker der det er innsigelser mot forholdene, enten det er statlig eller kommunalt barnevern, sørger for at tilsynet følger opp disse tingene, og at kommunene igjen, i siste instans, følger opp de rapporter og pålegg de får. Det forutsetter jeg vil skje.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [13:58:32]: De rød-grønnes talsmann for barnevernet sier på talerstolen her at barnevernet har sviktet barnevernsbarna. Det er en felle dom fra de rød-grønne selv over deres egen innsats siden 2005. Det betyr bare én ting, at de rød-grønne har sviktet barnevernsbarna på det groveste når vi – om ikke hver dag, så nesten ukentlig – leser i avisene alvorlige historier om hvordan barnevernsbarna opplever hverdagen.

Jeg registrerer at statsråden på flere områder hevder at det pågår et arbeid også i forhold til barnevernet. Fra Høyres side har vi ikke tid til å sitte og se på at så mange barn blir utsatt for grove overgrep. Vi har ikke tid til å se at flere barn utsettes for flere grufulle hendelser. Hva vil statsråden gjøre på kort sikt for å bedre barnas situasjon?

Statsråd Audun Lysbakken [13:59:40]: Jeg er opptatt av å forbedre ressurs situasjonen i det kommunale barnevernet, og jeg er opptatt av at vi ser på hvordan vi kan snu steiner for å gjøre noe med de strukturelle problemene vi har i barnevernet. Men jeg må få lov å minne om når det sies at Høyre ikke har tid – jeg er helt enig i det, jeg har heller ikke tid – at vi må ha grep som virker, og der har

vi et felles ansvar. Jeg tror det ville være formålstjenlig for barnevernet om vi tar på alvor den tverrpolitiske bekymring som er for dette, istedenfor å gjøre dette til partipolitikk, for jeg registrerer jo at heller ikke Høyre i sitt alternative budsjett hadde løsninger som f.eks. ville gjort at vi fikk en annen ressurs situasjon i barnevernet. Vi må ta inn over oss at en viktig grunn til den situasjonen vi er i i kommunene, ikke er at det ikke har vært satset de siste årene, men at saksmengden har økt enda mer enn satsingen. Det er også et resultat av at barnevernet har lyktes bedre, og når fram til flere. Men det skaper også større utfordringer, og betyr at vi må satse enda mer.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:00:49]: Det er riktig som statsråden sier, at det var Bondevik II-regjeringen som foreslo og fikk gjennomført den reformen som organiserer barnevernet i dag. Men det er jo ingen partier som seks år etter at man gjennomførte en reform, vil lene seg tilbake og si at nå er alt greit. Vi vil videreutvikle organiseringen av barnevernet og gjennomgå arbeidsfordelingen.

Statsråden er jo – må jeg si – prisverdig ærlig om situasjonen i barnevernet, ikke minst i det kommunale, når han sier at enkelte kommuner bryter barnevernsloven hver eneste dag. Da må jeg si: Vi har lyttet og lyttet og lyttet til statsråden som har snakket og snakket og snakket om barnevernet i lang tid, og det har også andre statsråder før ham. Men jeg må bare si: Vi vet ikke hvordan statsråden har tenkt å forholde seg til det. Vi vet ikke hva statsråden har tenkt å gjøre med barnevernet. Så spørsmålet er rett og slett: Hvor lenge skal vi vente før vi får vite hva statsråden har tenkt å gjøre med barnevernet?

Statsråd Audun Lysbakken [14:02:06]: Det er sånn, som jeg har varslet, at vi skal evaluere reformen. Jeg mener det er nødvendig å gjøre det før vi kan foreslå store strukturelle endringer. Det vil jeg også tro representanten som representerer det partiet som brukte fire år på å lage reformen, vil være enig med meg i. Den evalueringen kommer altså i 2011.

Når det gjelder ressurs situasjonen i det kommunale barnevernet, etterlyser jeg litt mer raushet fra representanten Håbrekke, som jeg synes har lagt fram et godt forslag – som vi skal diskutere neste uke – som er kunnskapsrikt, og som i større grad går til kjernen av problemene enn det forslaget vi diskuterer i dag. Men når han svinger seg til de store høyder over at Regjeringen ikke vil stemme for hans forslag neste uke, synes jeg han heller skal se på i hvor stor grad vi kommer i møte virkelighetsbeskrivelsen, og sier at vi skal gjøre noe med det, og så innse at det alltid har vært sånn i Norge – alltid vil være sånn – at en regjering styrer gjennom budsjettproposisjoner, og ikke gjennom private forslag fra Kristelig Folkeparti. Sånn vil det fortsatt være. Men jeg mener den raushet vi møter Håbrekkes forslag med, burde det være rimelig ble gjengjeldt, at vi ser at vi har en tverrpolitisk bekymring og et tverrpolitisk ansvar.

Trine Skei Grande (V) [14:03:25]: «Raushet» var et godt stikkord, og Regjeringa syns de er rause når de stemmer ned forslag både i dag og andre dager – det er greit.

Statsråden mener at det daglig skjer brudd på lovgivningen, og er enig med oss når vi sier at det ikke er akseptabelt. Det som er interessant da, er å høre om det i det hele tatt er mulig å vise noe raushet i forhold til det forslaget som ligger her i dag. Er det elementer som statsråden syns er positive i det forslaget som er kommet, eller er dette helt skivebom – og alle skal begynne på nytt igjen? Regjeringa har tross alt hatt fem år på å begynne på nytt igjen, sjøl om det ikke er statsråden sjøl som har sittet og hatt ansvaret hele tida.

Statsråd Audun Lysbakken [14:04:11]: Jeg mener, som jeg sa i mitt innlegg, at denne reformen, som også Venstre i regjering var med på å skape, og den kritikk som nå kommer mot den, viser at det er ting ved reformen som ikke ble gjort godt nok. Det er også en slags innrømmelse fra Venstre gjennom dette forslaget.

Jeg er enig i at vi må se på de strukturelle utfordringene vi har i samhandlingen mellom kommunalt og statlig barnevern, og se på hvordan vi får best mulig ressursutnyttelse, hvordan vi unngår dobbeltarbeid, og hvordan vi får til en mest mulig enhetlig måte å møte ungene på. Så jeg har ved flere anledninger, også i innlegget mitt i debatten i dag, sagt at mange av disse utfordringene er utfordringer jeg også ser, det er problemstillinger jeg også ser, men jeg synes det er forhastet i dag å konkludere med hva som bør være den framtidige organiseringen. Vi kommer til å få et godt grunnlag for en sånn debatt når evalueringen foreligger neste år. Jeg er i utgangspunktet villig til å snu steiner her og har ingen forutinntatt holdning til hva løsningene bør være. Det er en debatt jeg ser fram til, som det er nødvendig at vi tar med tilstrekkelig åpenhet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arild Stokkan-Grande (A) [14:05:32]: Jeg vil tro at også medlemmer i Kristelig Folkeparti mener at det er feil å tale usant, og kanskje særlig fra denne talerstol. Men når Øyvind Håbrekke påstår at regjeringspartiene ikke ønsker en opptrappingsplan i barnevernet, er det en feilaktig påstand. Håbrekke vet det både når han ser på statsbudsjettet som har tatt høyde for 400 nye stillinger innen barnevernet, og når han leser svarbrevet fra statsråden der han sier at det kan være første steg i en langsiktig og helhetlig opptrappingsplan for barnevernet.

Jeg synes også det er grunn til å minne forsamlingen om at det tross alt har vært tatt ganske store grep innen barnevernet de siste årene. Det har vært gjennomført reformer, det er bevilget penger, lovverket er skjerpet, bl.a. plikten til dokumentasjon og det å evaluere hvordan man følger opp barna, og plikten til å gi tilbakemelding til dem som melder bekymring til barnevernet. Problemet er at til tross for stadige regelendringer, strukturendringer og be-

vilgninger, skjer dette, og det vil sannsynligvis fortsette å skje. Til tross for en fantastisk innsats fra dem som jobber i barnevernet, må de også se at de ikke klarer å hjelpe alle barn som de så gjerne hadde ønsket å hjelpe. Det handler om systemsvikt også fra andre etater, noe som jeg pekte på i mitt forrige innlegg.

Vi må også huske at en del av økningen i henvendelser til barnevernet faktisk handler om en større tillit til barnevernet. Det er positivt. Derfor er en stadig økning i henvendelser sånn sett ikke bare et problem. Men det blir problematisk hvis vi ser at ressursmangelen, koblet med det økte antallet henvendelser, fører til at terskelen for å gripe inn overfor barn blir høyere. Da har vi et alvorlig problem.

Komiteen har også gjennom høring hørt at barnevernet får oppgaver som andre etater strengt tatt har ansvaret for. Derfor mener jeg at det er feil å vedta et slikt forslag som vi har foran oss i dag, nettopp fordi det tar høyde for en kommunestruktur med en portefølje som er totalt annerledes enn hvordan virkelighetsbildet er i dag. Derfor mener jeg og flertallet at vi trenger en helhetlig og grundig evaluering, og at vi i den prosessen, når Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en egen sak etter evalueringen, har muligheten til å snu alle steiner for å sørge for at vi får et barnevern som fungerer til beste for våre barn. Det må vi alle sammen være enige om.

Olemic Thommessen (H) [14:08:51]: Det er fristende med lite grann historieskriving på bakgrunn av statsrådens helt korrekte utgangspunkt om at denne reformen var det Bondevik II-regjeringen som sto for. Jeg kan forsikre statsråden om at det ikke var noen enkel sak den gangen heller å finne det grepet som da ble resultatet.

I løpet av hele forrige stortingsperiode var barnevernet en gjenganger i denne sal. Under vekslende statsråder hadde vi den ene debatten etter den andre – jeg får nesten si den ene verre enn den andre – med utgangspunkt i faktiske eksempler på hvordan barnevernet har fungert.

Jeg synes det er meget gledelig at statsråden i alle fall har kommet til den erkjennelse at her er det nødvendig å gjøre noe. Det er nemlig noe nytt med denne statsråden. Det har vært noen statsråder før vi kom dit. Jeg gleder meg til å få den evalueringen som er bebudet. Jeg håper at det ikke vil gå lang tid fra man har en evaluering til vi faktisk får en reell debatt og forslag til løsninger, for dette er til de grader på overtid.

Jeg synes nok at når Regjeringen har syslet med dette i snart fem år, er det på tide med en litt annen, skal vi si, fantasi når det gjelder å høste erfaringer. I den grad jeg synes Regjeringen fortjener kritikk, er det rett og slett fordi jeg synes man har vært stivbeint i tilknytning til f.eks. å iverksette noen piloter på dette området. Noen kommuner har helt for egen maskin satt i gang interkommunalt samarbeid mellom de små kommunene, og har sånn sett forsøkt å nærme seg det som har vært den viktigste og sentrale problemstillingen for en kommunal løsning. Jeg synes godt at Regjeringen kunne ha styrket de forsøkene og kanskje hentet erfaringer også fra disse forsøkene.

Høyre har gjennom de årene som har gått, hatt en rekke

helt konkrete forslag til hvordan vi skulle få et bedre barnevern. Jeg kan jo håpe at noen vil bli i papirene, for jeg kan ikke redegjøre for det her nå. Men blir en i papirene, vil en f.eks. finne tanker om en felles Internett-portal for barnevernet som kunne gjøre tilbudene mer tilgjengelige, se på balansepunktet mellom fosterhjems plasseringer og institusjon og kanskje også se på de private ressursene som er på dette området, og hvordan man kan styrke det totale tilbudet.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:12:15]: La meg først understreke at det gjøres veldig mye godt arbeid i norsk barnevern hver eneste dag av dyktige fagfolk over hele landet. La meg også si at jeg har respekt for at regjeringspartiene ønsker en løsning der man vil kjøre sin egen evalueringsprosess, man vil bruke lenger tid osv. og avvente den. Det jeg ikke klarer å slå meg like mye til ro med, er at man skal avvente en sånn lang evalueringsprosess og så komme tilbake til Stortinget etter noen år, uten at vi vet noe om i hvilken retning man tenker seg – hvilke mål, hvilke ambisjoner man har for denne sektoren.

Statsråden viser i sin svarreplik til meg til at regjeringspartiene styrer gjennom sine budsjetter og ikke gjennom Dokument 8-forslag fra opposisjonen. Jeg synes det var en ganske spesiell uttalelse. Jeg går ut fra at han ikke mente det sånn, men han var svært nær ved å fraskrive regjeringspartiene ansvaret for sin egen stemmegivning i denne salen. Det er det grunn til å stille spørsmål om, spesielt når han i tillegg benevner det forslaget som omtales, som et godt forslag.

Når man i tillegg sier at man styrer gjennom de årlige budsjettene, hva betyr det? Det er faktisk statsrådets og Regjeringens eget valg at man ønsker å styre barnevernssektoren fra budsjett til budsjett, for man har lagt inn midler til noen nye stillinger i det kommunale barnevernet for inneværende år. Men hva skjer neste år? Det er det ingen som vet – ikke engang statsråden – før budsjettkonferansen til Regjeringen er over.

Faktum er at på andre områder har Regjeringen lagt fram stortingsmeldinger og planer, og vi har vedtatt felles plandokumenter her i salen – det gjelder omsorg, det gjelder psykisk helse, det gjelder barnehagesektoren og full barnehagedekning. Regjeringen har lagt fram planene sine for flere år framover: Her er vi i dag. Dit skal vi, og det skal vi følge opp i budsjettene framover.

Under sitt foredrag nylig til fylkesmannsmøtet 23. februar sa statsråden ifølge departementets nettsider:

«Men vi må være ærlige på at utfordringene er store, og at det er behov for et løft – ikke minst innenfor det kommunale barnevernet, i tillegg til at det trengs en forbedring av samarbeidet mellom ulike aktører innenfor barnevern.»

Jeg holder fast på min påstand. Statsråden har snakket og snakket. Vi har lyttet og lyttet. Og jeg vet ikke hva statsråden vil med barnevernet, hva slags ambisjoner, mål og tidsfrister han har satt seg for å løse de meget alvorlige utfordringene som regjeringspartiene selv har påpekt her i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2358)

Sak nr. 5 [14:15:31]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2008 (Innst. 94 S (2009–2010), jf. St.meld. nr. 43 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Sivertsen (A) [14:16:38] (ordfører for saken): Staten Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Begge folkene har den samme retten og det samme kravet til å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samene er i tillegg et urfolk som har et folkerettslig krav på et særlig kulturvern. Sametinget er derfor også gjennom sameloven etablert for å etterleve Grunnloven § 110a. Dette gir Sametinget en særstilling som folkevalgt organ med stor frihet.

Jeg ønsker å benytte anledningen til også å takke komiteen for et godt samarbeid, og jeg vil uttrykke tilfredshet med at det er en så bred enighet her i landet i synet på samiske spørsmål. En samlet komité, dvs. samtlige partier med unntak av Fremskrittspartiet, står sammen om merknadene i denne saken.

Sametingets årsmelding for 2008 gjør rede for arbeidet i Sametinget, de oppgavene Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer. Meldingen tar for seg en lang rekke områder som Sametinget arbeider med, alt fra arbeid med diskriminering og likestilling, samisk samarbeid på tvers av landegrensene, regionalpolitiske spørsmål, areal- og miljøpolitiske spørsmål, via kultur, kulturminnevern og språk, til barnehager, skoler og sikring av tradisjonell kunnskap.

Det er ikke mulig innenfor rammene av dette innlegget å komme inn på alt som berører de samiske samfunn. Jeg må trekke fram noe, og det er ikke slik at det som ikke blir nevnt her, ikke anses som viktig.

Komiteens flertall har merket seg – og gir gjennom en merknad uttrykk for – behovet for en avklaring av hvilke budsjettprosedyrer som skal gjelde mellom Regjeringen og Sametinget. Jeg har forståelse for at Sametinget, i likhet med kommunene, har behov for en viss forutsigbarhet i budsjetttrammene fra år til år. Det samme gjelder behovet for å få avklart rammene for neste års virksomhet så tidlig at det er mulig å gjøre en forsvarlig budsjettering

for neste år. Disse behovene er det mulig å ha forståelse for, uavhengig av Sametingets formelle stilling. Det har vært en arbeidsgruppe i sving som har sett på ulike modeller som kan anvendes, men det er ikke oppnådd enighet mellom Sametinget og Regjeringen i konsultasjonene om spørsmålet. Forhåpentligvis vil en avklaring av budsjettprosedyrer komme snarlig, og det er flertallets håp at dette ivaretar behovene for større forutsigbarhet og noe tidligere avklaringer for Sametingets budsjettarbeid.

Kunnskap om det samiske samfunnet, og særlig kunnskap om spesielle samiske forhold, er et viktig beslutningsgrunnlag for oss som politikere. Det er derfor viktig at arbeidet med samisk statistikk videreføres. Jeg er tilfreds med at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil bidra til å sikre en videre finansiering av dette arbeidet. Flertallet i komiteen har også merket seg at Sametingets langsiktige mål er at utarbeidelse av samisk relatert statistikk blir en fast og etablert virksomhet.

Forslaget til ny minerallov vakte stor debatt både i Finnmark og i samiske miljøer. Det ga seg også uttrykk i krevende konsultasjoner mellom Regjeringen og Sametinget. Sametingets plenum endte også opp med ikke å kunne gi sin støtte til lovforslaget. Jeg er derfor veldig tilfreds med at Sametingsrådet i sin tiltredelseserklæring klart gir uttrykk for at de vil forholde seg til den vedtatte loven. At det uttrykkes så eksplisitt og klart, er et ansvarlig bidrag til å dempe motsetningene mellom ulike interesser i forbindelse med innføringen av loven. Når det er sagt, er det likevel grunn til å respektere Sametingets betraktninger om behovet for langsiktige lokale ringvirkninger og medvirkning som sikrer ivaretagelse av samiske interesser. Flertallet i komiteen har da også gitt uttrykk for at dette vil være viktige forutsetninger i forbindelse med mineralvirksomhet.

Til slutt vil jeg nevne betydningen av at Regjeringens handlingsplan for samiske språk blir fulgt opp. Planen ble lagt fram i mai 2009 og har en virketid på fem år. Språket er en av faktorene – om ikke den aller viktigste – som sikrer en kultur. De samiske språkene, særlig lule- og sørsamisk, er truet, i den forstand at de snakkes bare av et hundretall personer. De tiltakene som er beskrevet i handlingsplanen, må følges opp, og vil bli fulgt nøye også fra min side.

Med dette har jeg på vegne av flertallet i komiteen gleden av å anbefale innstillingen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:21:10]: Sametingets virksomhet for 2008 er det vi debatterer i dag, men dette er også den årlige debatten som Stortinget kommer tilbake til om norsk samepolitikk i praksis.

Det har skjedd en del ting siden 2008, bl.a. har det vært et sametingsvalg. I det sametingsvalget skjedde det en vesentlig endring i forhold til tidligere. Blant annet fikk Fremskrittspartiet for første gang inn representanter i Sametinget – tre representanter fikk Fremskrittspartiet inn i Sametinget. Det gjorde de på et program som i all hovedsak handler om nedleggelse av Sametinget.

Det er altså slik at mange samer har stemt på Fremskrittspartiet, fordi man ønsker å nedlegge Sametinget.

Det synes jeg er interessant å merke seg, og det synes jeg denne salen bør tenke litt over.

Det er noen veldig gode grunner til det. I Stortingets omgang med samepolitikken har man gjort en del dramatiske feilgrep opp gjennom historien. Et stikkord er prinsipløshet. Man har altså klart å konstruere et system hvor mennesker har ulike rettigheter i et samfunn, basert på etnisitet. Stortinget har altså konstruert et DNA-demokrati i Finnmark, og for så vidt også i hele landet, men det er særlig i Finnmark at dette er av stor betydning. Det er noe jeg mener er – og Fremskrittspartiet oppfatter som – totalt uforenelig med prinsippene i et liberalt demokrati. Likevel har Stortinget stått for en politikk hvor man skiller folk etter blodbakgrunn.

Et annet stikkord i den politikken som føres, er historieløshet. Som nordlending – jeg har familie langt tilbake i tiden i Nord-Norge – klarer jeg ikke å se det kunstige skillet som man snakker om fra en del representanter i denne salen, om to folk, og at dette er klare etniske grupper. For det første, så er det vel faktisk tre grupper som har lang historie i Nord-Norge: Det er samer, kvener – eller det som kanskje mer korrekt bør kalles for norsk-finske – og det er andre nordmenn. Det er mennesker som har bodd side ved side og giftet seg på kryss og tvers gjennom århundrer. Det finnes ingen klare etniske skillelinjer i Nord-Norge. Derfor blir hele den politikken som har vært ført fra denne salen, fra Stortinget, komplett meningsløs. Men det er kanskje noen grunner til at det har blitt slik; kanskje er det ting tilbake i historien, Alta-kampen og alt dette. Det handler kanskje litt om avstand. Jeg konstaterer at det er en avstand på over 2 000 km fra Stortinget til Karasjok. Det er kanskje det vi ser et utslag av på dette området.

Komiteen var nylig på reise i Finnmark, og i indre Finnmark, og fikk se nærmere på særlig samepolitikken. En av de tingene som jeg tror mange ble overrasket over, var de konfliktene som nå er til stede i Finnmark. For meg, og for Fremskrittspartiet, er ikke dette noe nytt. Det er noe som har skjedd på grunn av at man har skapt en politikk – med alle gode intensjoner – men man har skapt en politikk hvor man skiller mellom folk som bor i Nord-Norge, etter konstruerte etniske skillelinjer.

Av og til er det lov å tenke seg om og konstatere at kanskje har man gjort en feil. Kanskje var det feil å opprette Sametinget hvor valgbarhet er avhengig av rett DNA. Kanskje var det en feil å opprette FeFo, hvor man i praksis gir samene særrettigheter. Kanskje er det en feil i måten vi håndterer hele reindriftsforvaltningen på og alle de sterke rettighetene som ligger der. Kanskje er det på tide at Stortinget tar lærdom og at dette kanskje, forhåpentligvis, er den siste perioden vi behandler en årsmelding fra Sametinget, rett og slett fordi vi legger det ned.

Trond Helleland (H) [14:26:40]: Nå er vi i mars 2010, og vi skal behandle Sametingets årsmelding for 2008. For to uker siden var komiteen i Sametinget og overvar debatten om årsmeldingen for 2009. Både Regjeringen og Stortinget bør bestrebe seg på å få årsmeldingen til behandling noe før. Jeg legger også merke til at Regjeringen i sin gjennomgang av Sametingets årsmelding viser til tiltak som

er iverksatt i mai 2009, altså språkhandlingsplanen, fem måneder etter den perioden vi nå behandler. Nok om det, man trenger ikke å være så formell når man skal behandle en årsmelding, og jeg skjønte på Per-Willy Amundsen at han la opp til den store samepolitiske debatten, der historieskrivingen fra Fremskrittspartiet nå skulle få gjenklang i Stortinget. Jeg tror jeg skal skuffe Per-Willy Amundsen med å si at Fremskrittspartiet står ganske isolert i sitt syn på det samiske folk, og minner om at Grunnloven § 110a faktisk likestiller samisk og norsk, så det forsøket Fremskrittspartiet gjør på å skrive om historien, tror jeg han blir stående alene om. Jeg minner også om at Høyre f.eks. ønsker å legge ned fylkestinget og fylkeskommunen, men vi stiller til valg og gjør gode valg ved fylkesting, så det er altså ikke noe unikt at Fremskrittspartiet har fått inn representanter i Sametinget. Jeg synes det er flott. Jeg merket meg også da vi var i Sametinget, at de representantene som var der fra Fremskrittspartiet, syntes de hadde blitt tatt imot på en utmerket måte og hadde glidd inn i fellesskapet – og det virker jo positivt.

Sametinget har sikkert ikke så store problemer med at Stortinget behandler årsmeldingen så lenge etter at den ble aktuell, men det er litt lite tilfredsstillende. Sametinget og Regjeringen har i sine konsultasjoner ikke klart å oppnå enighet om nye budsjettprosedyrer. Dette var saksordføreren inne på, og Høyre støtter at dette må komme på plass og at begge parter nå må bestrebe seg på å finne en god løsning på dette.

Også når det gjelder ny minerallov, er det uenighet. Dette var jo også et viktig tema da finnmarksloven ble behandlet, uten at det der heller ble gjort noen konklusjoner. Det er viktig nå at man finner løsninger som kan realisere de mange spennende og verdiskapende prosjekter i Finnmark og andre deler av landet og i områder der det er behov for mer verdiskapende virksomhet, samtidig som man ivaretar samiske interesser, reindrift og annen utmarksnæring på en måte alle kan leve med.

Sametinget har, som vi hørte da vi var der oppe, stort fokus på samiske språk. Særlig lulesamisk og sørsamisk er sårbare språk, og det foregår nå et betydelig arbeid for å styrke disse. Her er det viktig at Regjeringens handlingsplan fra mai 2009 følges opp, samtidig som det legges opp til desentraliserte og fleksible språkopplæringsopplegg. Selv har jeg besøkt Brekken skole i Røros kommune som har undervisning i sørsamisk. Jeg ble imponert over den entusiasme og kreativitet som brukes for å drive språkundervisning både på stedet og interaktivt gjennom fjernundervisning. Dette er sårbare miljøer som det er viktig å gi gode arbeidsvilkår.

Vi hadde også gleden av å besøke Samisk høyskole, som nå har fått nye, flotte lokaler i Kautokeino.

Høyre tror det er viktig at høyskolen nå får anledning til å utvikle seg som en selvstendig institusjon som har Sameland som arbeids- og opptaksområde, der en legger vekt på det nordiske samarbeidet, og at Regjeringen i større grad søker å få også Finland og Sverige – og kanskje Russland – med på å finansiere Samisk høyskole, slik at vi kan få en samisk høyskole, som allerede i dag har studenter fra de nordiske nabolandene, men som i større grad

også kunne bli en samisk høyskole for hele Nordkalotten. Det tror jeg er viktig.

Det hadde vært spennende å høre om statsråden har noen tanker om hvordan Samisk høyskole skal utvikle seg videre. Det har jo vært signaler, bl.a. fra Helga Pedersen, om at de bør slå seg sammen med Høyskolen i Finnmark, noe som Høyre vil sterkt advare mot.

Sametinget har avholdt valg og konstituert seg, nye partier har kommet inn, og mange nye unge representanter setter nå sitt preg på det viktige arbeidet Sametinget gjør. Men dette får vi komme tilbake til, forhåpentligvis om mindre enn et år, når vi diskuterer årsmeldingen for 2009.

Heikki Holmås (SV) [14:31:12] (komiteens leder): Jeg vil begynne med å si at jeg er helt enig med representanten Trond Helleland i at det både fra Regjeringens side og fra Stortingets side må være et mål å klare å få behandlet årsmeldingen for 2009 atskillig kjappere enn det vi klarte nå. Mye av dette skyldes jo at det var valg i fjor, men det er klart at hvis vi alle gjør en ekstrainsats, blir også denne debatten mer up-to-date. Det tror jeg vi skal jobbe for å få til.

Etter å ha vært borte fra det samepolitiske området i forrige stortingsperiode, synes jeg det er veldig kjekt å være tilbake og se hvordan en del av de sakene som ble drøftet veldig sterkt i perioden 2001–2005, nå i mye større grad er kommet på plass. Det har skjedd veldig mye på det samepolitiske området i løpet av de siste årene. En av de sakene var Finnmarkseiendommen, en annen var Samisk høyskole, som er et praktbygg der det ligger og skuer ut over hele Kautokeino og fungerer som en samlingsplass og et kraftsenter, ikke bare for den nordsamiske delen, men også for hele Nordkalotten. Det var veldig spennende å se hvordan dette har utviklet seg i løpet av de årene.

Noe annet som jeg ønsker å gripe fatt i, er nettopp det som flere andre har vært inne på, nemlig stillingen til lulesamisk og sørsamisk. Da vi var på besøk i Finnmark, var vi på et språkseminar. Jeg ble overrasket, må jeg innrømme, over hvor dårlig det sto til for det lulesamiske og det sørsamiske språket. Det var en vekker for meg. Jeg stusset også på én ting, og det var at når man gjennomfører debatter i Sametinget, gjennomføres det ikke tolking til lulesamisk og sørsamisk. Det er noe som jeg synes det hadde vært fornuftig om Regjeringen gikk i dialog med Sametinget om, at Sametinget tok en diskusjon rundt akkurat det. For det er helt klart at skal man få en utvikling der man styrker lulesamisk og sørsamisk, må det også være mulig å tale de språkene i det samiske parlamentet. Sett fra min side ville det i hvert fall helt klart være en fordel.

En annen ting som det er veldig lett å merke seg når man reiser i Finnmark, er at det her er mange konflikter. Det har vi vært klar over. Det er ikke riktig, som Per-Willy Amundsen sier, at dette er noe som vi ikke er klar over. Dette leser vi om. Det er veldig lett å merke seg at her går det mye konflikter. I de fleste partier er det diskusjoner der det går skillelinjer når det gjelder en del av de samiske spørsmålene. Dette er kanskje særlig knyttet opp mot reindriften og det som går på Finnmarkseiendommen. Jeg

tror at det som er viktig, og som også diskuteres i Sametinget, er at Sametinget ansvarliggjøres i større grad når det gjelder spørsmål knyttet opp mot reindrift. Bakgrunnen for det er: Når man ser at så mange konflikter er knyttet opp til det, mens det er noe som det samiske parlamentet ikke tar opp og diskuterer i sin fulle bredde, er det underlig at det ikke blir en sentral sak også i Sametinget. Hvordan dette skal gjøres, mener jeg at det er helt naturlig at Sametinget selv bestemmer. Men den diskusjonen er det fornuftig å ta.

Det er også veldig spennende hvis Finnmarkseiendommen i større grad kan utvikle seg med tanke på å bidra til næringsutviklingen i hele Finnmark. Det tror vi vil være positivt for Finnmarks befolkning, både for dem som er samiske og for dem som ikke er samiske.

Når det gjelder samisk høyere utdanning, har Regjeringen nå en gjennomgang av dette, for å se på hvordan man kan styrke den samiske utdanningen. Det er naturlig å komme tilbake til alle de spørsmålene som er knyttet opp til Samisk høyskole, i etterkant av at den utredningen er gjennomført. Den utredningen ser også Samisk høyskole veldig positivt på og ønsker å delta aktivt i den prosessen. Jeg tror det er helt nødvendig for å sørge for å styrke det samiske som et kraftsenter.

Når det gjelder historieskrivningen, er det én ting som er viktig å si. Hvis det er noen som er historieløse i sin omtale av samepolitikken, er det jo Fremskrittspartiet. I Per-Willy Amundsens innlegg nevnes det ingenting om for- og forskningspolitikken. Det nevnes ingenting om hvordan det samiske språket har vært fullstendig overkjørt gjennom det forrige århundret, det nevnes ingenting om at språk faktisk er veldig viktig. Både med tanke på identitet og som kulturbærer er det ekstremt viktig å sørge for å styrke språket. Det er ikke mulig å se forskjell på mennesker i Finnmark, om de har samisk blod eller ikke, men det er fullt mulig å høre forskjell på samisk og norsk når det tales. Det regner vi med at også Fremskrittspartiets Per-Willy Amundsen gjør.

Heidi Greni (Sp) [14:36:49]: Kommunal- og forvaltningskomiteen var nylig på ekskursjon til Finnmark, der vi bl.a. besøkte Sametinget. For meg var det en nyttig innføring, ikke bare i generell kommunal- og nordområdepolitikk, men også i urbefolkningspolitikk og de utfordringene som samene står overfor.

Som representant for Sør-Trøndelag kjenner jeg best til den sørsamiske befolkningens utfordringer. De er bl.a. knyttet til språkopplæring og læremiddelproblematikk. Sørsamene er en minoritet i minoriteten. De er bosatt veldig spredt – ofte noen få i hver kommune – med den følge at mange skoler har veldig få elever, kanskje bare én eller to som skal ha opplæring i sørsamisk. Det sier seg selv at ressursbehovet pr. elev da blir veldig stort. Mye av den sørsamiske språkopplæringen og revitaliseringen av språket foregår ut fra idealisme og som rent dugnadsarbeid.

Jeg er opptatt av at Sametinget tar hensyn til dette, og av at de legger til rette for at lulesamisk og sørsamisk også skal få sin språkrevitalisering. Her mener jeg Sametinget må gå foran med et godt eksempel, og gjennom egne prio-

riteringer vise at de tar bevaring og utvikling av sørsamisk og lulesamisk på alvor. Som det har vært sagt før her i dag, mangler Sametinget pr. i dag tolking på disse språkene – selv der. Heller ikke i Sametinget kan sørsamene snakke sitt eget språk.

Reindriftnæringen i Trøndelag, i likhet med reindriftnæringen i Finnmark og ellers i landet, står overfor en tøff hverdag når det gjelder rovdyrproblematikken. Det gir vanskelige forhold for næringen, og det vanskeliggjør næringsutvikling i tilknytning til reindriften. Denne utfordringen deler den samiske befolkningen med Distrikts-Norge for øvrig. Det haster både for samene og for andre at vi får endringer i dette. De varslede endringene i rovdyrpolitikken i Regjeringens plattform, Soria Moria II, må vises i praktisk politikk. Det er en reell fare for at reindriftnæringen i mange områder utraderes hvis ikke antall rovdyr reduseres.

Samene har sitt virke til dels på tvers av landegrensene, og det skjer mye internasjonalt i forhold til urbefolkningens rettigheter. Forhandlinger om en felles nordisk samekonvensjon står bl.a. på trappene. Den skal samordne samenes rettigheter og lette samhandlingen mellom samer fra forskjellige land, på tvers av landegrensene. Jeg håper Stortinget, i likhet med Sametinget, vil bli holdt løpende orientert, slik at vi blir i stand til å vurdere de endringer i norsk rettsstilstand som dette eventuelt vil medføre.

Avslutningsvis vil jeg også påpeke at vi faktisk behandler årsmeldingen om Sametingets virksomhet for 2008, og det etter at Sametinget selv har vedtatt årsmeldingen for 2009. Jeg håper vi kan få behandlingstiden for slike meldinger ned, slik at Stortinget ikke, som nå, får årsmeldingen til behandling over ett år i etterkant.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:40:53]: Som det er gjort et poeng av nå, behandler vi altså årsmeldingen for Sametingets virksomhet for 2008. Jeg er enig med dem som har sagt at vi må prøve å få det til slik at vi er noe mer oppdatert. Det er jo årsmeldingen for 2009 det ville vært interessant for Stortinget å diskutere nå i 2010. Det må det kunne gå an å få gjort noe med.

Vi har i Norge ett urfolk, og det er samene. Samene kommer som kjent fra det som i dag er fire land: Norge, Sverige, Finland og Russland. Norge er det landet som har ratifisert ILO-konvensjon nr. 169, som stadfester urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Kristelig Folkeparti vil være med på å sikre samenes rett til eget språk, kultur og samfunnsliv, slik det er forankret i internasjonale konvensjoner.

Det må bygges opp under mangfoldet i det samiske samfunnet. Samepolitikken krever oppfølging på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå. Sametinget er et demokratisk valgt organ for den samiske befolkningen og må derfor være Regjeringens fremste premissleverandør i samiske spørsmål.

Samenes egenart må sikres ved at deres levemåte, kultur og verdier blir ført videre til nye generasjoner. Mange utfordringer ligger i skjæringspunktet mellom samiske næringsinteresser, generell næringsutvikling, bruk av natur-

ressurser og arealforvaltning i områder med samisk bosetting. Sentrale myndigheter har et selvstendig ansvar for å bevare og videreutvikle samisk kultur.

Assimileringspolitikken som ble ført fra 1800-tallet og langt fram i tid, var til stor skade for det samiske språket og dets anseelse. Manglende kunnskap om samiske forhold er med på å skape fordommer. Mange samer er blitt møtt med skjellsord og mobbing fordi de er samer eller har samisk bakgrunn. Dette er en skamplett i vår felles historie.

Språket er en svært viktig del av kulturen. Det er derfor viktig at det samiske språket blir bevart og videreført. Samisk er heller ikke bare samisk. Det finnes hele ti hoveddialekter eller språk i denne gruppen, og en rekke underdialekter. Barneombud Reidar Hjermand skrev i en kronikk i Nordlys 6. februar 2009 at en av de største utfordringene for samiske barn i dag finnes i skolen. Han sa bl.a. at deres opplærings situasjon mildt sagt er bekymringsfull, med både mangel på læremidler på eget språk, manglende lærere til å lære bort, og rektorer som ikke gir rom for en smidig timeplan. Barneombudet mener samiske barn ikke får det de har rett til, nemlig en god samisk språkopplæring. Dette inntrykket bekreftes også bl.a. i Elin Anita Sivertsens svært interessante masteroppgave om unge samers identitet. Hun skriver at for enkelte har det å få anledning til å lære samisk vært en kamp, der den unge selv, eller familien, har måttet undersøke og kreve retten til å lære seg samisk.

Undersøkelser om samisk språk foretatt i Sametinget i 2000, i 2004 og i 2008 samt evalueringen av samelovens språkregler av 2007 har avdekket at de fleste offentlige organer som omfattes av samelovens språkregler, ikke oppfyller lovens krav fullt ut i forhold til retten til bruk av samisk i kontakt med offentlige organer i forvaltningsområdet for samisk språk. Vi har med andre ord en jobb å gjøre her.

Regjeringen la fram handlingsplan for samisk språk i mai 2009. Den er utarbeidet i dialog med Sametinget og skal ha en virkningstid på fem år. Jeg forventer at Regjeringen nøye følger opp planen, slik at dette virkelig legger grunnlaget for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder, særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlige sammenhenger.

Helt til slutt vil jeg bare si at jeg håper jo at Fremskrittspartiets tre innvalgte representanter i Sametinget finner de oppgaver som Sametinget skal ta tak i, så interessante at de ikke har én eneste agenda, nemlig det å legge ned Sametinget.

Statsråd Rigmor Aasrud [14:46:18]: I henhold til sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes Regjeringen og legges fram for Stortinget hvert år.

Jeg har merket meg at flere representanter har påpekt at det er lenge siden 2008. Jeg bare minner om at meldingen ble lagt fram fra Regjeringen den 12. juni 2009. Jeg skal selvsagt ta med meg at vi i større grad skal bidra til å få framdrift i saken, men det er også viktig for oss å

involvere departementene i oppfølgingen av Sametingets årsmelding.

Det er, som flere har sagt her, viktig å huske på at samene er et anerkjent urfolk i Norge, og det er utviklet spesielle rettsstandarder internasjonalt for å sikre at urfolks levesett og kultur opprettholdes og utvikles. Jeg er glad for at Norge står bak de folkerettslige forpliktelsene, og det er en sentral del av Regjeringens samepolitikk.

Behandlingen av denne årsmeldingen her i dag viser at det er en bred enighet i synet på samiske spørsmål, og at en nesten samlet komité – med unntak av Fremskrittspartiet – står sammen om de få merknadene som er fremmet i saken.

La meg derfor få lov til å kommentere noen av de spørsmålene som er tatt opp. Det framgår av innstillingen at komiteens flertall har merket seg at det ikke er oppnådd enighet om de nye budsjettprosedyrene mellom Regjeringen og Sametinget, og at Sametinget overfor departementet har signalisert behov for mer tid til å vurdere foreliggende skisse og eventuelt foreslå alternative budsjettmodeller.

Flertallet peker på at det er behov for en avklaring av budsjettprosedyrene mellom Regjeringen og Sametinget. Til dette vil jeg orientere om at departementet er i jevnlig dialog med Sametinget om saken og avventer nå en tilbakemelding om skissen til nye budsjettrutiner mellom Regjeringen og Sametinget som ble forelagt Sametinget høsten 2008.

Saken ble sist tatt opp av Sametinget på det halvårslige konsultasjonsmøtet rett før nyttår. Sametinget ønsker at arbeidet med budsjettprosedyrer kommer i gang og vil komme tilbake med et forslag til konsultasjonsprosedyrer. Saken ble også drøftet med Finansdepartementet i de årlige møtene som Sametinget, Finansdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet avviklet i februar.

Så er jeg enig i at et levende samisk språk er sentralt for opprettholdelsen av den samiske kulturen. Mister vi de samiske språkene, mister vi en viktig del av vår kulturarv. De samiske språkene er i dag i en utsatt stilling. Spesielt gjelder dette i områdene utenfor forvaltningsområdet for samiske språk og i de sørsamiske og lulesamiske områdene. For Regjeringen er det derfor viktig å legge til rette for at de samiske språkene skal være levende bruks- og samhandlingsspråk også i framtiden.

På denne bakgrunn fremmet Regjeringen i 2009 en handlingsplan for samiske språk. Handlingsplanen er utarbeidet i dialog med Sametinget. Regjeringen vil i handlingsplanperioden legge grunnlaget for en fortsatt innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlige sammenhenger. En forutsetning for en trygg framtid for de samiske språkene er å fremme språkenes status samt å synliggjøre etablerte språklige rettigheter for brukere og myndigheter på ulike nivåer.

Handlingsplanen har en virketid på fem år. Det vil bli foretatt årlige rapporteringer på gjennomføringen av mål og tiltak i handlingsplanen. Den første rapporten kommer i 2010.

På grunnlag av de problemstillingene som kommer

fram i evalueringen av samelovens språkregler fra 2007 og på bakgrunn av at forvaltningsområdet for samelovens språkregler er utvidet til å omfatte både nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk, har departementet, i samarbeid med aktuelle departementer og Sametinget, satt i gang et arbeid med gjennomgang av samelovens språkregler. Jeg vil i den forbindelse også ta med meg det Trond Helleland sa om behovet for å samordne nordisk innsats på høyskolenivå. Jeg tror det er en god idé, og jeg vil ta med meg det.

Så er det også viktig at vi har god kunnskap når vi skal utvikle politikkområdet. Derfor er det viktig å fokusere på at vi skal ha gode data om utviklingen når det gjelder folketall. Det har vært en stor nedgang i folketallet i de samiske områdene, og det må vi ta på alvor.

Jeg tror det er viktig å være klar over at de store utfordringene krever at vi legger til rette for videre fornyelse av det norske samfunnet. Det gjelder også de samiske områdene. Så vitner den debatten jeg møter i de samiske områdene – og delvis også debatten i denne salen – om at det er behov for mer informasjon om samiske spørsmål, og det er noe jeg vil ta initiativ til å følge opp videre.

Presidenten: Det åpnes da opp for replikkordskifte.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:51:45]: Jeg har lyst til å ta opp den tråden som representanten Heikki Holmås var inne på, nemlig at det i Sametinget ikke er tolking av lulesamisk og sørsamisk. I likhet med Heikki Holmås ble også jeg veldig overrasket over det. Når vi samtidig vet at lulesamisk og sørsamisk har store utfordringer, vil jeg utfordre statsråden til å se på om ikke hun også kan bidra til at vi kan få dette på plass i Sametinget. Så vil statsråden i samråd med Sametinget se på om det går an å få til det ganske raskt?

Statsråd Rigmor Aasrud [14:52:26]: Jeg vil si at på samme måte som komiteen har jeg også vært i Sametinget og besøkt de samiske områdene ganske nylig, og jeg ble også overrasket over at man kun hadde tolking på nordsamisk i Sametinget, og jeg hadde en dialog med sametingspresidenten om det.

Det er Sametinget som har ansvaret for å organisere Sametingets virksomhet, og jeg vil mene at det er mulig, innenfor de rammer som Sametinget har til rådighet, å ha tolking på andre samiske språk enn nordsamisk. Men det som jeg oppfatter er en stor utfordring i de samiske områdene, er tilgang på tolker. Derfor har jeg også, i møte med Samisk høgskole, fokusert på behovet for å få flere og bedre tolker sånn at vi har nok tolker til å tolke i Sametinget og til å dekke det behovet som er for tolker utover Sametingets virksomhet. Vi kan følge opp det i forhold til den dialogen vi har med Sametinget, og se hvilke muligheter Sametinget ser innenfor sine rammer.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Eirik Sivertsen (A) [14:53:56]: Jeg må få lov til å si at jeg lar meg provosere over den retorikken Fremskrittspartiet bruker i forbindelse med denne debatten om Sametingets virksomhet.

Etter min oppfatning forsøker representanten Amundsen gjennom bruk av retoriske virkemidler å tegne det bildet at samer i Norge får en særdeles positiv forskjellsbehandling i forhold til andre nordmenn.

Det er greit at Fremskrittspartiet har det standpunktet at de ikke anerkjenner begrunnelsen for Grunnloven § 110a om at staten Norge er etablert på territoriet til to folk, og at staten dermed har et ansvar for å bevare og respektere kulturen til to folk.

Det jeg ikke synes er så greit, er forsøket på å framstille det som om samers rettigheter ensidig går på bekostning av nordmenns rettigheter. Jeg vil utfordre Fremskrittspartiet til å angi konkret hvilke rettigheter de egentlig snakker om.

For meg handler dette først og fremst om å ta vare på det kulturelle, språklige og andre særskilte forhold ved det samiske. Faktum er, som flere av debattantene har vært inne på, at disse forholdene gjennom mange år systematisk har blitt undertrykt – også villet undertrykt – av norske myndigheter, og derigjennom har det oppstått et behov for å forsøke å gjenreise språket, kulturen og andre forhold.

For Fremskrittspartiet er det et argument at samer ikke er den største minoriteten i Norge. For meg viser det at partiet har gått glipp av en helt sentral premisse i demokratisk tenkning – at det ikke er størrelsen på minoriteten som er viktig, men at alle har krav på respekt for hvem de er.

Det følger videre av dette at det påhviler majoriteten – altså oss – et særskilt ansvar i forhold til alle minoriteter, uavhengig av hvor mange de er. Det er den betydelige forskjellen på demokrati og flertallsdiktatur.

Fremskrittspartiet forsøker å framstille det som om den demokratiske ordningen vi har med et sameting, i fremtiden også vil være et grunnlag for at andre grupper, særlig i Oslo-området, som det heter i merknaden deres, skal gjøre krav på tilsvarende rettigheter. Det er en påstand som faller på sin egen urimelighet, all den tid begrunnelsen for Sametinget og § 110a er en erkjennelse av at staten Norge er etablert på territoriet til to folk.

Det er vel avklart at staten Norge ble etablert før 1970-årene, da innvandringen av de gruppene jeg antar Fremskrittspartiet viser til, startet. I så måte mener jeg det er liten sjanse for at de skal kunne gjøre krav på sitt eget «sameting».

Frank Bakke Jensen (H) [14:56:36]: Som finnmarking er det flott å sitte og høre på debatten, og det er flott å høre at en så vidt viktig komité har hatt en lang reise i mitt eget fylke. Så har dere liksom fått sett litt av variasjonen der oppe, dere har fått sett det mest mangfoldige fylket vi har – annerledesfylket Finnmark – og dere har fått kjent litt på forskjellige språk, kulturer og antakelig spist veldig mye god mat, ved besøket der.

Så er det litt av debatten som jeg synes er interessant. Veldig ofte blander vi ting når vi debatterer samiske spørsmål. Vær klar over at samiske spørsmål handler om sa-

misk kultur, historie og språk, mens reindriften har bedt om å få lov til å bli behandlet som en næring, og har derfor selv bedt om ikke å komme inn under og bli forvaltet av Sametinget. De vil gjerne bli behandlet som en næring på lik linje med andre næringer der oppe. Så vi skal ta oss i akt for å legge for stor kulturbelastning på reindriften, for det er ikke sikkert at reindriften som næring vil overleve med det.

Så til Holmås og diskusjonen rundt FeFo. Der må jeg også be Stortinget om å fare med nennsom hånd. La finnmarkingene prøve seg med å forvalte de verdiene som kommer ut av Finnmarkseiendommen. Der har vi muligheten til å få en god dialog mellom Sametinget og fylkestinget. Kanskje fikser vi den oppgaven selv? Hvilken sterk rygg ville Finnmark fylke kunne stå med etterpå, hvis finnmarkingene selv hadde fått samlet seg og blitt enige om hvordan man skulle forvalte verdiene – skapt gode ting ut av det!

Jeg kan dessverre ikke unngå å kommentere Fremskrittspartiet og retorikken deres. Her får vi altså uttrykket oppkonstruerte etniske forskjeller. Med respekt å melde, jeg stusset da jeg satt nede og så på TV. Fikk vi her et eksempel på oppkonstruert intelligens? Det er altså vitterlig sånn at det går ikke an å si at det ikke er etniske forskjeller når man ser på befolkningen i Finnmark. Det er ute av diskusjonen.

Så må jeg få legge til at hvis det er sånn at Fremskrittspartiet er så alvorlig bekymret for de konfliktlinjene som er i Finnmark fylke, og for de konfliktene som raser der oppe, så er det fullt mulig for dem å helle olje på vannet. Det er jo sånn at disse diskusjonene kommer opp med jevne mellomrom – gjerne når det er valgår – og fremst i fakkeltøget går Fremskrittspartiet. Hvis det er sånn at man er interessert i å gjøre noe med dette, er det Fremskrittspartiet som har det største handlingsrommet – enkelt og greit.

Nå vil jeg gi Fremskrittspartiet litt av verktøyet de kan bruke i disse debattene for å dempe de konfliktene de er så bekymret for. Det første verktøyet heter respekt, og det er respekt for mangfold. Hvis dere legger det inn som en kjerneverdi, kommer dere straks mye, mye lenger når dere skal hjelpe oss i Finnmark til å leve sammen.

Det neste er respekt for debatten. Det er faktisk også sånn at man skal ha respekt for motdebattantene slik at man lar alle stemmene slippe til. Med respekt for alle hyggelig debatter jeg har hatt med Fremskrittspartiet – dere har et stykke å gå der.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:00:00]: Nå er jeg veldig glad for at det ikke er representanten Bakke Jensen som definerer hva som skal være tillatt, og hva som ikke skal være tillatt i det offentlige ordskiftet. Da tror jeg denne debatten hadde blitt relativt fattig. Problemet er at Fremskrittspartiet har vært det eneste partiet som har tort å ta opp de problemstillingene som vi ser, særlig i representanten Bakke Jensens fylke. Vi har ingen problemer med å ta den debatten, men vi gjør det selvfølgelig på et respektfullt og skikkelig grunnlag. Det er en selvfølgelighet i alle sammenhenger. Men det å tildele andre den typen karak-

teristikker som jeg opplever at representanten Bakke Jensen gjør, bør han holde seg for god til. Jeg kommenterer ikke det siste innlegget noe mer.

Det som var litt interessant, var det som representanten Sivertsen kom med. Han snakket om hvor viktig det er å ivareta samisk språk og samisk kultur. Det er jeg helt enig med representanten Sivertsen i. Det er nettopp det som er grunnlaget for samepolitikken. Men vi trenger da vitterlig ikke noe sameting for å ivareta samisk språk og samisk kultur. Vi trenger da vitterlig ikke opprette noe så spesielt som Finnmarkseiendommen for å ivareta samisk språk og samisk kultur. Det er jo det som er det springende punktet. Man har altså konstruert noen såkalte demokratiske organ, som Sametinget, som er etnisk basert, etnisk sammensatt, og som gir klare særrettigheter til samene. Det er helt uomtvistelig. Det er altså blodet ditt som bestemmer din stemmerett. Det er et DNA-demokrati. Det samme gjelder sammensetningen av Finnmarkseiendommen. Der er det også etnisk skjevt fordelt, som gjør at én gruppe i samfunnet får mer makt, og da får man selvfølgelig det på bekostning av andre grupper i samfunnet. Men dette handler altså ikke om språk og kultur; det handler om at Stortinget har trådt feil i sin samepolitikk.

Så var det altså ikke kun to grupper som bodde i Finnmark den dagen man trakk grensene – i 1751 var det vel? Det var faktisk tre grupper. Man skal ikke glemme at de som i enkelte sammenhenger omtales som kvener – andre kaller dem norsk-finske – også var til stede da de grensene ble trukket opp. Så jeg tror det er flere som bør forholde seg til historiebeskrivelsen på en litt mer korrekt måte.

Så er det også slik, og det er mitt ankepunkt, at det er ingen som er stolt av fornorskingsprosessen som skjedde når det gjaldt samene. Men en ny urett kan heller ikke gjøre opp for en gammel urett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 2359)

Sak nr. 6 [15:03:14]

Interpellasjon fra representanten Per Roar Bredvold til landbruks- og matministeren:

«Ifølge Statistisk sentralbyrå var det i 2008 34 000 tomme gårdsbruk i Norge. Dette betyr at 22 pst. av landbrukseiendommer med boligbygning står tomme. Samtidig fremkommer det i undersøkelser at nær 400 000 personer kan tenke seg å kjøpe et småbruk, mens det er svært få eiendommer til salgs, bl.a. grunnet politiske reguleringer. Dette viser at den gjennomregulerte landbrukspolitikken, der mye av disposisjonsretten over landbrukseiendommer er overført fra grunneiere til politikere og byråkrater, er mislykket. Dagens reguleringer av eiendomsforholdene i landbruket medfører fraflytting og tomme gårdsbruk samtidig som mange mennesker har et ønske om å kjøpe en landbrukseiendom.

Vil statsråden ta et initiativ for å styrke grunneiers disposisjonsrett over egen eiendom i landbruket?»

Per Roar Bredvold (FrP) [15:04:39]: Ca. 34 000 gårdsbruk står tomme i Norge i dag, mens undersøkelser viser at ca. 400 000 mennesker kunne være interessert i å overta disse, og ikke minst, bruke dem.

Som tidligere kommune- og fylkestingspolitikker – selv om det er en del år siden – var jeg ofte involvert i denne type saker, hvor det var en selger og en kjøper; en selger som av en eller flere årsaker ønsket å selge sin eiendom til en som kunne tenke seg å bo og videreutvikle denne eiendommen. De ble enige om pris, overtakelsestidspunkt, hva som skulle være inkludert i handelen, eventuelt at selger skulle få bo der en stund, eller få andre rettigheter i en viss periode – dvs. at alt var ordnet mellom selger og kjøper. Ofte var papirene skrevet av f.eks. en advokat, slik at alt var ordnet og gjennomtenkt. Så kom saken til kommunen for politisk behandling med en tilrådning fra rådmannen og ofte med et avslag, eller et delvis avslag, fordi f.eks. prisen var for høy i forhold til gårdens avkastning eller at noe av eiendommen skulle selges som tilleggsjord til en eller flere naboer. Dette førte ofte til et politisk flertall for rådmannens innstilling, og det resulterte i at det ikke ble noen handel, fordi selger ikke ønsket å selge gården til en for lav sum. Tross alt var dette et livsverk som noen ganger flere generasjoner hadde bygd opp. Det kunne også være at handelen ikke ble noe av fordi kjøper ønsket å kjøpe hele gården og ikke bare en del av den, eller det kunne være for kort tid for kjøper til å flytte til eiendommen. Dermed endte det ofte med at selger, dvs. eier, beholdt gården, forpaktet bort jorden og hadde avvirkning i skogen når det var ønskelig. Men det som er ille, er at bygningsmassen, både bolighus og driftsbygninger, bare sporadisk ble brukt, og forfallet begynte. Det samme kan sies om kulturlandskapet både i og rundt tunet, med spredning til hele eiendommen.

Dermed starter forgubbingen av distriktene våre. Ingen nye overtar. Årene går, og ved dødsboet en del år senere er forfallet kommet for langt. Ingen ønsker å overta en falleferdig eiendom, og gården selges som tilleggsjord til naboen.

I Rendalen kommune i Hedmark fylke er gjennomsnittsalderen 48 år, mens den på Jæren er 35 år. Dette sier noe om at skal man ha vekst, må et regel- og lovverk følge med i tiden. Skal man ha jobber ikke bare til noen få bønder, men også til elektrikere, snekkere, folk i butikker, helsepersonell, folk i velforening og idrettslag, må vi si ja, altså ha en ja-mentalitet, selv om noen av dem som overtar et gårdsbruk, ikke bor der hele tiden eller ikke bare driver med det gården har produsert i alle år.

Mange leste sikkert i Bondebladet for en stund siden om han som fikk 3 000 kr i bot hver dag for at han drev med lafting inne på låven. Slik jeg forsto det, var dette en god nok levevei for ham, men myndighetene sa nei. Dessverre er ikke han den eneste som får nei, når man ønsker å utvide inntektene.

Et annet eksempel er fra min kommune. En småbruker ønsket å legge ut en liten del av eiendommen til sju hyttetomter. Han hadde potensielle kjøpere, og han fikk lov av kommunen, men bare til fem tomter. Da ble det ikke noe av, for inntekten hans ved å selge disse tomtene

lå i tomt nr. 6 og tomt nr. 7. De andre dekket utgiftene til opparbeidelse og salgskostnader.

Jeg kan ramse opp mange situasjoner der folk ønsker å kjøpe tomme gårdsbruk, men de ønsker til en viss grad å bruke dem på en litt annen måte enn tidligere. Det ville skapt den veksten som distriktene trenger. Det ville skapt livskvalitet, og ikke minst ville det skapt lys i vinduene. Det ville også skapt optimisme hos dem som allerede bor der. Det er ofte slik at hvis naboen pusser opp, bygger noe nytt, smitter det. Kanskje gjør man ikke like mye, men noe vil man gjøre. Dette ville igjen ha skapt en verdiøkning som både eier og hans etterkommere ville hatt nytte av, og ikke minst samfunnet generelt. Det ville også gjort mye for turistene, og det vi ønsker å vise dem. Ingen vil vel være stolt av å vise fram et område eller en bygd der mange av de 34 000 tomme gårdsbrukene står.

I tillegg til de 34 000 tomme gårdsbrukene har vi en sørgelig utvikling når det gjelder antall gårdsbruk som blir drevet. I den siste fireårsperioden, mens Senterpartiet har hatt landbruks- og matministeren, og vi har hatt den samme regjering som nå, har det blitt 4 419 færre gårdsbruk. Jeg tror det har en klar sammenheng med de tomme gårdsbrukene. Når det ikke lønner seg å pusse opp bygninger og eiendommer fordi det bl.a. er makspriser ved salg, gir man opp, eller i beste fall, holder det på samme nivå.

Enkelte motstandere – og kanskje også det store flertallet – hevder at med Fremskrittspartiets politikk ville mange av disse gårdsbrukene bli kjøpt opp av rike folk og bare bli benyttet til feriesteder. Ja, det er kanskje riktig at noen av dem ville ha blitt det, men det ville blitt lys i vinduene i deler av året, bygningene ville blitt tatt vare på, pusset opp og utvidet. Det ville skapt arbeid og positive ringvirkninger, og jorda ville blitt leid bort til naboen, slik at han hadde fått styrket sitt bruk – en vann-vinn-situasjon for alle. Servicetilbudet i bygda ville ha blomstret, og det ville alle ha tjent på.

Det er sagt av nåværende og tidligere regjeringer at landbruket skal være ryggraden i bosetningen ute i distriktene. Slik var det kanskje før, men den ryggraden er i dag svært skrøpelig og tåler lite. Jeg tror at det gryende bondeopprøret vi ser i dag, ikke bare er politisk bråk foran et jordbruksoppgjør, men noe mer alvorlig.

For å redde distriktene og landbruket må man tenke nytt. Lover, regler, arealplaner, reguleringsplaner m.m. må forandres til dagens nivå, og ikke minst må man se framover. Dagens eier av en gård, uansett om det er et lite småbruk eller en storgård, må få råderetten tilbake. Disposisjonsretten må over til eier. Det er ingen som frivillig ønsker å gi fra seg gården for en latterlig liten sum, når den har en helt annen verdi. Da sitter eieren på den til det blir forandringer, og håper at det blir i hans tid.

Optimismen i landbruket må tilbake. Antall dekar god matjord må styrkes, slik det ble i de to siste årene med borgerlig styre, før Stoltenberg-regjeringen overtok. De siste fire årene har vi mistet ca. 141 000 dekar.

Den som ikke skjønner at noe må gjøres med dagens landbrukspolitikk, lover, regler og reguleringer på alle måter, vil, slik jeg oppfatter det, være med på å rasere distriktene i et raskt tempo. Nytenkning må til, slik at opti-

mismen og livskvaliteten kommer tilbake. Det er viktigere med bolyst enn med den botvangen vi har i dag.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:13:11]: Cirka en femtedel av bolighusene på norske gårdsbruk brukes ikke til bolig. Noen står tomme, andre hus brukes som hytter eller fritidsboliger. Diskusjonen om hvordan de tomme gårdsbrukene i Norge bør tas i bruk, er en viktig debatt. Den handler om mer enn grunneiers disposisjonsrett, nemlig om hvordan en skal opprettholde og skape levende bygder. Det har betydning for utvikling både i by og land, og det forutsetter kontinuerlig innsats fra ulike aktører. Jeg takker derfor for interpellasjonen som gir mulighet for å rette oppmerksomheten mot dette spørsmålet.

Det er heldigvis slik at mange i dag ønsker å ta del i bydenes tradisjoner og livsmiljø. Undersøkelser viser at nær 400 000 personer kan tenke seg å kjøpe et småbruk. Mange vil kjøpe en gård for å bo der, mens andre vil bruke den som hytte eller fritidsbolig. Mange ønsker noe mer eller noe annet enn det dagens marked jevnt over kan tilby. De vil ha det vi kan kalle en livsstilseiendom, som er mer enn en tomt, men mindre enn et gårdsbruk. De vil ha en blomstereng og en vedteig. Holdninger som dette bør vektlegges når politikken skal utformes, og det krever at den politiske tenkningen nyanseres.

Vi vet at størrelsen og avkastningsmulighetene på landbrukseiendommer varierer, og at mindre eiendommer kan egne seg for slike livsstilsønsker. For mer ressurssterke landbrukseiendommer er grunnlaget for landbruksproduksjon mer avgjørende. For slike eiendommer opplever jeg at det er bred aksept for at eieren må underlegges visse reguleringer og plikter. Slike eiendommer, som ofte har rett til offentlige overføringer, som er avhengig av drift, må forvaltes på en slik måte at det ytes noe tilbake til lokalsamfunnet i form av matproduksjon, næringsutvikling, kulturlandskap, bosetting og levende bygder.

Jeg deler ikke representanten Bredvolds kullsviertro på at lovgivningen er årsaken til at gårdsbruk ikke blir bebodd. Jeg tror tvert om at dersom reguleringene skulle bli fjernet, legges det til rette for at mange flere gårdsbruk enn i dag vil bli tatt i bruk som fritidseiendom, og kun som fritidseiendom. Det kan etter min mening være mange årsaker til at eiendommer står tomme. Dels er det vane-tenkning – eierne ser ikke mulighetene for salg, og potensielle kjøpere tror ikke det er mulig å få kjøpt. Dels er det familiære, slektskapsmessige, forhold, utsatt arveoppgjør f.eks., dels tror jeg det er manglende tilrettelegging og planlegging. Kommunene ser ikke og utvikler ikke det potensialet mange mindre eiendommer har i et livsstilsmarked. Jeg tror at mye kan gjøres med mer oppmerksomhet og informasjon om dette spørsmålet.

Det politiske målet må være å legge til rette for at ressursene de tomme boligene representerer, blir utnyttet for å sikre bosetting i sårbare lokalsamfunn. Etter min mening handler dette om flere ting: Hvis eieren ikke selv bruker gården til bolig eller næring, bør vi stimulere til å få gården eller boligen på salg. I tillegg må de som ønsker å bo i huset, få reell mulighet til å kjøpe, de må ikke konkurrere på pris med eiere som vil bruke eiendommen til rene

fritidsformål. Skal bosettingen sikres på sikt, må det dessuten finnes eller skapes arbeidsplasser for dem som skal bo i husene.

I 2008 ble det omsatt ca. 2 300 eiendommer med mer enn 5 dekar jordbruksareal eller 25 dekar skog. Omtrent halvparten av disse eiendommene var under de någjeldende grensene for boplikt og priskontroll. Omsetningstallene viser at det innenfor gjeldende regelverk både er tilgang på livsstilseiendommer og på eiendommer for landbruksdrift. Det er en viktig oppgave å ta denne muligheten i bruk på en mer målrettet måte.

Resultater kan bare oppnås ved felles innsats fra både lokalsamfunn og storsamfunn, og innsatsen må bygge på et mangfold av virkemidler. Virkningene av innsatsen må ses i et langsiktig perspektiv. Mange kommuner og fylker gjør i dag en solid innsats. Vi må være opptatt av praktiske løsninger som legger til rette for at arbeidet de gjør, kan lykkes.

Flere regioner og kommuner har satt i gang et målrettet prosjektarbeid for at fraflyttede bruk får fast bosetting. Jeg har særlig merket meg at noen prosjekter har satset på det som kan kalles «bygdlevsmeglere» – personer og nettsteder som aktivt oppsøker passive eiere med ubebodde gårdsbruk, og som formidler kontakt med personer som ønsker å kjøpe gårder. I praksis har dette vist seg å være en fruktbar tilnærming. Landbruks- og matdepartementet har gitt støtte til flere slike prosjekter. Et eksempel er prosjektet «Lys i alle glas», som er et samarbeidsprosjekt mellom kommuner i Buskerud. Prosjektet har en bred politisk forankring, bl.a. i fylkestinget. Målet for prosjektet var å få til bosetting på 100 flere bruk i løpet av fem år regnet fra 2007. Etter tre år, ved inngangen til 2010, var 40 bruk solgt og 19 utleid til bolig, og de hadde 150 interessenter som ønsket å overta. Dette viser at det nytter å gjøre en målrettet innsats.

Som sagt, dette nytter fordi innsatsen er målrettet. Jeg mener det bør satses på denne typen tiltak i større omfang enn det som gjøres i dag. Sammen med målrettet bruk av dagens lovgivning kan dette føre til at de som ønsker det, kan skaffe seg en bolig å bo i uten å bli utkonkurrert av folk som ønsker å kjøpe seg en hytte.

Per Roar Bredvold (FrP) [15:19:21]: Jeg takker statsråden for innlegget, og jeg hører at statsråden har samme mål som vi sikkert har alle sammen, at flest mulig av de 34 000 gårdsbruk vi har som står tomme, skal bli bebodd. Hvis man tar et lite regnestykke: La oss si at alle disse blir solgt – det gjør de selvfølgelig ikke, men la oss si det – og det flytter tre personer til hvert av disse gårdsbrukene, er det altså 100 000 mennesker som flytter fra et senter ut i distriktene. Det er ganske mange mennesker, og det er klart at dette vil skape livskvalitet, ikke bare for dem som flytter ut, men også for dem som allerede er der.

Jeg kjenner til en del av disse tiltakene, og det er mange kommuner også, i hvert fall relativt mange, som prøver å få utenlandske innbyggere. Blant annet er det mange som reiser til Nederland, til messer der, og får nederlendere hit, og f.eks. i min hjemkommune har det vært positivt. Men det monner så lite, og da må vi kanskje ha målrettede til-

tak, som statsråden sier. Jeg har egentlig ikke sett så mye av de målrettede tiltakene.

Så sa statsråden at en bør «stimulere» til salg. Når en statsråd fra Senterpartiet og en sosialistisk regjering sier at en bør stimulere til salg, skurrer det litt i hodet mitt: Hva betyr ordet «stimulere»? Er det med litt tvang, eller er det andre ting som skal til? Det håper jeg statsråden kommer tilbake til, hva statsråden og Regjeringen legger i ordet «stimulere».

Ellers må det bli enklere, som jeg nevnte, å drive att-åtnæring på et gårdsbruk. Jeg nevnte eksemplet med han som drev med lafting. Det fikk han ikke lov til, 3 000 kr i bot hver eneste dag, og det sier seg selv at da gjør myndighetene det vanskelig for folk som ønsker å bosette seg på en gård og drive med annen type næring eventuelt i tillegg til den næringen som har vært der før. Så jeg vil også gjerne høre litt mer – hvis statsråden vil si noe mer om det – om hvordan statsråden vil bidra til at det blir smidigere å drive med annet enn melkeproduksjon, kornproduksjon eller grasproduksjon, f.eks. lafting osv.

Et annet eksempel kan jo være at man satser mer på gårdsturisme. Gårdsturisme er i skuddet, men da kan ikke bygdene vi viser fram, ha 34 000 gårdsbruk som står tomme. Jeg tror også det er viktig at vi er med på dette alle sammen, for, som jeg sier, hvis naboen gjør et eller annet positivt, bygger på, maler, dyrker, så sprer det optimisme, og de andre vil også være med på dette. Så jeg tror at det er mye vi kan være med og bidra til her alle sammen, men det må være frivillig, og ikke med tvang og de reguleringer som forefinnes i dag.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:22:37]: Jeg tror at målsettingen til representanten Bredvold om mer aktivitet i bygdene – utnyttelse av ressurser som finnes der – har vi felles. Men det er vel en del forskjell i holdningen når det gjelder hvordan en skal få gjennomført målene. Og i stor grad snakker Fremskrittspartiets representanter – også representanten Bredvold – om at de vil erstatte fellesskapsløsninger med individets frihet til selv å bestemme – altså at en skal ta bort lover og regler, at en skal avregulere og «slippe bonden fri», som er et slagord som Fremskrittspartiet noen ganger bruker.

Etter mitt syn er valgfrihet, for å bruke det begrepet, et verdifullt utgangspunkt. Men det er ikke nok. Samfunns-hensyn er viktig når det skal tas stilling til hvordan eiendomsressursene i dette landet skal utnyttes. Dette er et hensyn som en ikke kan forvente at eierne tar selv. Eiendomslovgivningen, som ble nevnt i det første innlegget til representanten Bredvold, gjør det mulig å foreta avvæininger der både eierens interesser og samfunns-hensyn har en sentral plass. Og jeg mener det lovverket vi har i dag, ivaretar denne balansegangen på en god måte.

Samtidig vil jeg understreke at det er en kontinuerlig prosess å sikre at lovverket er tilpasset vår tids utfordringer. Senest i fjor vedtok Stortinget omfattende endringer i lovgivningen – bl.a. slik at færre eiendommer ble omfattet av konsesjonsplikt, boplikt og odelsrett. Reglene om boplikt ble dessuten forenklet slik at de er blitt bedre redskap for kommunene i arbeidet for å sikre bosetting på gårds-

bruk. Endringene ble vedtatt med støtte i et stort flertall i Stortinget.

I tillegg til dette sendte jeg for ca. en måned siden ut et nytt rundskriv med endringer i priskontrollen etter konsesjonsloven. Jeg har besluttet at priskontroll skal unnlates dersom kjøpesummen for bebyggd landbrukseieendom er under 1 500 000 kr. Den nedre grensen for når det skal gjennomføres priskontroll, er dermed økt til det dobbelte. Det innebærer at mindre eiendommer, hvor boligfunksjonen er mer framtrædende enn næringsaspektet, kan bli prissatt nærmere markedsverdi. Dette legger til rette for at flere små eiendommer kan komme på salg. Det bygger altså videre på en tankegang om at noen eiendommer kan tilbys i et større marked der også ønsket om en livsstils-eiendom kan ivaretas – mens andre eiendommer med større ressursgrunnlag forbeholdes dem som vil ha yrket sitt – og aktiviteten – i landbruket.

Endringene bygger ikke på lettvinne løsninger hvor hensynet til fellesskapet er fraværende. De kan imidlertid etter min mening, sammen med en bevisst bruk av reglene i kommunene og aktiv lokal bygdelivsmeglerinnsats, bidra til at tomme gårdsbruk igjen blir bebodd. Jeg har tillit til at kommunene er klar over dette, og at det må arbeides målrettet over tid for å oppnå slike resultater.

Ingrid Heggø (A) [15:25:56]: Eg vil innleingsvis gjere ros for at det er reist ein interpellasjon om tomme gardsbruk. Men eg vil hevda at denne debatten hittil viser veldig godt skilnaden mellom Framstegspartiets lettvinne løysing, der det er einsidig fokus på retten til grunneigaren, og Regjeringas heilskapstilnærming, til beste for fellesskapet.

Framstegspartiet vil erstatta fellesskapets og storsamfunnets verdiar med individets rett til sjølv å bestemma ut frå kva som gir best gevinst for den enkelte. Representanten Bredvold og Framstegspartiet kjem etter mitt syn med feil medisin i nedleggings- og fråflyttingsdebatten.

Eigedomslovgjevinga i landbruket gjer det mogleg å gjera avvegingar der både eigarane sine interesser og samfunnsomsyn har ein sentral plass. Dette handlar om meir enn grunneigarens disposisjonsrett – nemleg om å halda ved like og skapa levande bygder.

Det store spørsmålet vert: Korleis vil vi eigentleg at landet vårt skal sjå ut?

Arbeidspartiet er samd med landbruksministeren i at det politiske målet må vera å leggja til rette for å utnytta og sikra busetjing. Her representerer dei tomme bustadene ein uutnytta ressurs. Når eigaren sjølv ikkje brukar garden til næring og bustad, så er eg med på at vi bør stimulera til sal.

Så vil eg gjere representanten Bredvold rett i at det nok har vore retta for lite fokus nettopp mot dei små landbrukseieedommane. Er garden av ein viss storleik, kan vi ikkje setja oss i den situasjonen at garden går til fritidseigedom og vert lagd brakk, når nokon vil overta og driva han.

Skal vi ha levande bygder, matproduksjon, aktive gardsbruk og kulturlandskapspleie, må vi ha dyr på beite. Berre slik kan vi òg i framtida ha opne landskap utan at det gror igjen med skog. Det er opne land-

skap med levande bygder turistane vil sjå og oppleve i Noreg.

Eg greier ikkje dy meg for å dra fram eit anna aspekt som er avgjerande for å behalda bønder som vil driva gardsbruka også i framtida: Det er at bøndene må ha ei avkastning – ei inntekt – å leva av. I tillegg veit vi at jordas befolkning aukar i framtida, og då må det vera heilt feil medisin å føra ein politikk som gjer at matjord vert lagd brakk.

Landbruksministeren tok opp livsstilseigedom som eit omgrep – litt meir enn ei tomt, men mindre enn eit gardsbruk. Eg ser fram til den vidare diskusjonen om dette i landbruksmeldingane, for bygdene har mykje å tilby som appellerer til mange.

Regjeringa har gjort endringar. Seinast i fjor gjorde vi lovendringar slik at færre eigedommar vert omfatta av konsesjonsplikt, buplikt og odelsrett. Landbruksministeren har foreslått at ein doblar den nedre grensa for når ein skal gjennomføra priskontroll. For mindre eigedommar der bustadfunksjonen betyr meir enn næringsaspektet, vil det verta ei prisfastsetjing nærare marknadsverdien. Men eg meiner bestemt det er rett at vi framleis skal frita eigedommar med større ressursgrunnlag for marknadsprising, og gje dei som vil ha yrket sitt i landbruket, forrang til desse eigedommane.

I motsetning til Framstegspartiet har eg tiltru til at lokalpolitikarane tek avgjersler som er til beste for bygda.

Det finst titusenvis av eigedommar som ikkje er omfatta av lovverket i dag. Viss representanten Bredvold har rett i at fjerning av reguleringane er det som skal til, så ville desse småbruka ha gått unna som varmt kveitebrød.

I mitt fylke er det mange generasjonsskifte i emning. Mange bruk treng òg store investeringar for å stetta nye krav til f.eks. lausdrift. Viss dei unge som skal overta, òg skal konkurrera på pris med eigarar som berre skal bruka eigedommen til fritidsformål, vert det ikkje mange att som har økonomiske musklar til å fortsetja med gardsdrift. Og kva med pressområda, der svært mange landbruks-eigedommar vil ha ein alternativ verdi i marknaden langt utover det som faktisk er avkastninga på garden?

Vi må ha stabile og aktive næringsutøvarar i landbruket, og då må det vera inntektsmoglegheiter og sosiale forhold som gjer både heiltids- og deltidsstillingar i landbruket mogleg. Då er eg samd i at både buplikt og priskontroll er gode verkemiddel som vi må byggja vidare på.

Til slutt vil eg seia: Eg har hatt ganske mange rådslag rundt omkring med bønder, både små og store bønder. Eg har ikkje høyrte eit rop frå næringa og bøndene sjølve om å sleppa fri, slik som Framstegspartiet framstiller det.

Torgeir Trældal (FrP) [15:31:00]: Fremskrittspartiet ønsker en landbrukspolitikk der man går fra politisk styring og over til å anse bonden som en selvstendig næringsdrivende på lik linje med andre småbedriftsledere og småbedriftseiere i Norge. Bondens oppgave er å produsere god, sunn og trygg mat og ikke stå med lua i handa overfor byråkratene i departementet. Fremskrittspartiet vil legge til rette for matproduksjon og ikke for en slags ordning med samfunnsgartnere.

Norske bønder må få et enklere regelverk å forholde seg til og i større grad frigjøres fra offentlig styring. Arbeidet med å forenkle og modernisere jordbruket har stoppet helt opp med den rød-grønne regjeringen. Fremskrittspartiet mener at det er på tide at regjeringen Stoltenberg viser handlekraft og gir bøndene mulighet til selv å bestemme hvordan de vil drive sin egen virksomhet.

Det må være et paradoks at siden år 2000 er det blitt over 20 000 færre bønder i Norge, samtidig som produksjonen har økt. Det må også være et paradoks at det er med Senterpartiet i regjering at avvikling av norsk landbruk når nye høyder, med nesten 5 000 nedleggelse på få år.

Fremskrittspartiet beskyldes for å være den største trusselen mot norsk landbruk – som vi også har hørt i innleggene her tidligere – men vi ser i praksis at den rød-grønne regjeringen, med Senterpartiet i spissen, nærmest har startet en avvikling og nedleggelse av norske bønder over hele landet.

Fremskrittspartiet er opptatt av at det må være en gjennomgang og endring av bl.a. jordloven. I dag er det kun på papiret at bonden selv får bestemme over egen jord, for alle bønder har fått merke at i praksis er det byråkraten hos landbruksmyndighetene som bestemmer hvordan jorda skal benyttes, og ikke bonden selv.

Fremskrittspartiet vil gjeninnføre full eiendoms- og produksjonsfrihet for matprodusenter. Behovet for dagens system med støtteordninger vil da gradvis reduseres, og vi vil også innføre en kompensasjonsordning som i en periode støtter dem som på en negativ måte blir vesentlig berørt av endringene i landbrukspolitikken. Vi mener det må gis omstillingstiltak for dem som ønsker å få fram nye næringer i landbruket og markedsrette sin produksjon.

Med Fremskrittspartiet i regjering ville norske bønder fått en betydelig skatte- og avgiftslette. Fremskrittspartiet vil ha en ny landbrukspolitikk som kan legge grunnlag for en robust norsk matproduksjon over hele landet, som offensivt kan møte den internasjonale konkurransen som stadig kommer nærmere, og utnytte eksportmuligheter ved en friere matvarehandel.

Fremskrittspartiet mener det sosialistiske landbrukspolitiske styringssystemet er et hinder for å utvikle matproduksjon i retning av forbrukerhensyn og bort fra byråkratiske begrensninger.

Fremskrittspartiet er skuffet over at de øvrige partier på Stortinget ikke tar et oppgjør med en landbrukspolitikk som har sviktet i forhold til målsettingene om bosetting, sysselsetting og inntektsnivå.

Jordbruksnæringen har vært gjennom store omveltninger de siste 20 årene, og antallet produksjonsenheter er halvert. Til tross for en negativ utvikling med lave inntekter og nedleggelse har man fortsatt politikken med produksjonsreguleringer og begrenset eiendomsrett.

Fremskrittspartiet mener det haster med å innføre en ny landbrukspolitikk gjennom en entreprenørskapsmodell, der den private eiendomsretten og næringsfrihet er sentralt. Vi mener det er viktig å skille nærings- og distriktspolitikk og å sørge for å gi bonden næringsfriheten tilba-

ke gjennom en fullverdig eiendomsrett og rett til å styre sin egen produksjon.

Konkurranse er den viktigste forutsetning for et godt entreprenørmiljø, og derfor må de etablerte ordningene som hindrer dette, avvikles snarest. Der har vi vært og sett til New Zealand, der det virkelig går så det suser, fordi de har deregulert det som er å deregulere av regler, de lar næringen styre og lar også markedet være med og styre.

Fremskrittspartiet vil gi bonden næringsfrihet og myke opp de rigide produksjons- og markedsreguleringene som begrenser konkurransen i dag, og som hindrer produsenten fra å utvikle produksjonen. Vi mener fri etablering i alle produksjoner må gjenopprettes, og vil kun beholde produksjonsbegrensninger som sikrer miljøet og et godt dyrevern.

Vi foreslår en nedtrapping av næringssubsidiene og viser til at større næringsfrihet vil gi bedre inntektsmuligheter for matprodusentene enn det passive støtteordninger gir grunnlag for. Som eneste parti har vi i budsjettet lagt fram forslag om å legge 1,5 milliarder kr i omstillingsstøtte for landbruket, som skal bidra til omstilling og innovasjon. Det er på tide at norsk landbruk får lov å være innovativ.

Fremskrittspartiet mener at jordbruksnæringen må finne sin plass blant vanlige produksjoner som søker et marked i friest mulig konkurranse. Vår politikk legger til rette for moderne rammebetingelser som vil skape nye muligheter for matproduksjon over hele landet.

De som har fulgt med i utviklingen i landbruket i den siste tiden, har registrert at flere og flere bønder, sammen med stortingsrepresentant Lundteigen, nå går offentlig ut og kritiserer Regjeringens landbrukspolitik, og det må vel si nok for ministeren.

Landbruksnæringen er på grunn av sine rammebetingelser preget av tilbakegang og pessimisme. Bøndene er misfornøyd med lave inntektsmuligheter og liten næringsfrihet, og forbrukerne er misfornøyd med Europas høyeste matvarepriser.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [15:36:37]: Interpellanten Bredvold tar opp til debatt en svært alvorlig og viktig sak – i realiteten en stor verkebyll for Distrikts-Norge, som nå opplever av boplikten kveler bygdene. Interpellanten viser til Statistisk sentralbyrå, som kan fortelle at fra 2008 sto 34 000 landbrukseiendommer tomme. Meg bekjent – og ifølge Statistisk sentralbyrå fra 2009 – står det allerede i dag langt flere landbrukseiendommer ubebodde som direkte følge av et lite fleksibelt regelverk.

Saken er den at det haster med å ta nødvendige grep for å gjøre lovverket mer fleksibelt, slik at det blir lettere å drive gårdsdrift eller å bo på en landbrukseiendom. Det gjøres ikke ved å stramme til regelverket og nekte folk å bygge kårhus der det ikke er husdyrhold. Den typen landbruks- og bygdepolitikk har vist seg å føre til avfolkning.

Høyre har gjentatte ganger fremmet forslag i Stortinget og vist til at norsk landbruk trenger armslag og bolyst framfor detaljregulering og overstyring. Vi mener dagens regelverk med lave priser og Regjeringens skjerpning av boplikten virker kvelende på Bygde-Norge, som opplever

økende fraflytting med det resultat at bolighus blir stående tomme og forfalle istedenfor å bli lagt ut på markedet for salg.

Når nesten 35 000 eiendommer står tomme, er det alvorlig for Bygde-Norge. Det viser at det er på høy tid å gjøre noe med bopliktsspøkelset, som griper tungt inn i den enkeltes eiendomsrett, samtidig som den er et sterkt inngrep i den enkeltes rett til å bestemme hvor man vil bo. Det er faktisk god distriktspolitikk å oppheve boplikten.

Jeg har med glede merket meg at landbruks- og matministeren har hevet grensen til det dobbelte for når det kreves prisvurdering ved salg av landbrukseiendom, og at maksimal boverdi tredobles. Jeg registrerer også at statsråd Brekk uttalte følgende:

«Endringene bidrar til at vi får et enklere regelverk for prisvurdering. Jeg vet også at mange nordmenn har en drøm om å få kjøpe seg et bruk. Håpet er at disse endringene skal gjøre det mulig å øke omsetningen av landbrukseiendommer, slik at flere kan få realisert denne drømmen.»

Dette er viktig, og det er et steg i riktig retning som vi i Høyre har kjempet for lenge. Men ser vi på Landbruks- og matdepartementets egen argumentasjon og tar den på alvor, burde de oppheve hele priskontrollen fordi den demper omsetning. Vi ser dessverre at virkemidlene fra Regjeringen langt ifra er gode nok, og at stadig flere landbrukseiendommer blir stående tomme og til forfall.

Ser vi hele landet under ett, står faktisk 21,8 pst. av de drøyt 175 000 eiendommene uten bosetting, dette ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå fra 1. januar 2009. Det tilsier ut ifra mitt regnestykke at ca. 38 000 boliger står tomme, og det utgjør 4 000 flere enn i 2008.

Man skal ikke langt utenfor bykjernen før boplikt oppleves som blodig alvor. Til tross for denne situasjonen ser vi at Regjeringen med Senterpartiet i førersetet stikker hodet i sanden og framholder skjerpning av boplikten og en stram priskontroll.

Høyres representant Svein Flåtten fremmet 3. desember 2009 et skriftlig spørsmål til statsråden vedrørende en sak der fylkesmannen i Vest-Agder fattet vedtak om å nekte fradeling av kårboligen i Eigersund kommune, der eierens eldste sønn ønsket å overta gården, og datteren ønsket å overta kårhuset. En slik løsning ville gitt flere av eierens etterkommere mulighet til å overta eiendommene og bosette seg på gården. Det var ikke drift på bruket, og jorden var leid ut til et bruk som ligger ca. 1 mil fra gården. Til orientering har andre kårhus i samme område som ligger betydelig nærmere gårdstunet enn dette, tidligere blitt fradelt – da riktignok før brevet fra tidligere statsråd fra Senterpartiet kom om en innskjerpet praksis i slike saker.

I sitt svar på spørsmålet fra representanten Flåtten sa statsråd Brekk følgende:

«Jeg er enig med representanten Flåtten i at dagens praksis med hensyn til fradeling av kårboliger kan gi urimelig utslag. Jeg er derfor innstilt på å se nærmere på dette i tilknytning til arbeidet med gjennomgangen av delingsforbudet.»

Jeg har et spørsmål til statsråden som jeg håper han vil besvare: Vil statsråden holde løftet som ble gitt om å

se nærmere på dette? Når vil det i så fall skje? I hvilken form vil denne viktige saken, som har så stor betydning for alle dem som skal leve og bo i Distrikts-Norge, komme til Stortinget?

Alf Egil Holmelid (SV) [15:42:19]: Det er ei viktig problemstilling som representanten frå Framstegspartiet tek opp, men vi er nok usamde om konklusjonen. Eg sende interpellasjonen til nokre venner av meg som er bønder. Det var lite støtte til dei konkrete forslaga frå representanten Bredvold blant mine bondevenner.

Regjeringa er oppteken av å føre ein politikkk som i størst mogleg grad sikrar drift av dyrka jord. Vi har nettopp behandla ei stortingsmelding om klimapolitikkk og landbruk. Her var mattryggleik eit viktig element, og i det perspektivet er det viktig å halde dyrka mark i hevd. For SV er det viktig å ta vare på og vidareutvikle eit allsidig landbruk som utnyttar viktige ressursar som beite og grovfôr.

Eg har hatt kontakt med folk som arbeider med omsetning av gardsbruk. Dei peikar på at det gjerne er unge folk som ønskjer å kjøpe landbrukseigedomar, og dei har ofte lita kjøpekraft. Frislepp av pris og fjerning av buplikt, slik interpellanten ønskjer, vil føre til auka pris. Det vil vere ein fordel for kjøpesterke folk som ønskjer å skaffe seg ein fritidseiendom. Men denne kjøpesterke gruppa vil fortrenge mindre kjøpesterke grupper som ønskjer å investere i driftsbygning og buskap, vidareføre landbruksproduksjonen, utnytte beitelandet og halde jorda i hevd.

Vi som har vakse opp på ein gard, veit at gardsbruk er livsverket til mange tidlegare generasjonar. Dette skaper ofte sterke bindingar til garden, og det er naturleg nok med på å avgrense omsetning av gardsbruk. Fjerning av prisregulering og oppheving av buplikt vil i liten grad endre på dette, berre fortrenge unge som genuint ønskjer å drive landbruk.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Natur og Ungdom og Norsk Bygdeungdomslag har etablert prosjektet «Slipp oss til – ungdom inn i landbruket». Der arbeider ein konkret med å få ungdom inn i landbruket. Prosjektet samarbeider med fleire kommunar for å auke tilgangen på landbrukseigedomar til folk som er genuint interesserte i å drive bruket, og heilt eller delvis vil gjere bruket til eit levebrød. I ein del kommunar er det arbeidd godt med slike prosjekt. Det har skapt større omsetning av bruk, og det er skapt levekraftige bygder ikkje berre med folk som bur der i periodar, men med folk som genuint driv med å halde jorda i hevd.

Det er dette som er vegen å gå, ikkje å la fri pris fortrenge dei som ønskjer å byggje seg ei framtid og skaffe seg eit levebrød på aktiv gardsdrift. Vi treng dei som vil drive aktivt landbruk, og vi skal følgje opp dei intensjonane vi var samde om då vi behandla stortingsmeldinga om klima og landbruk.

Irene Lange Nordahl (Sp) [15:45:36]: Jeg vil takke interpellanten for denne muligheten til å få fram forskjellene mellom de ulike partienes politikk for landbruket og for distriktene.

Jeg vil også takke statsråden for et godt og utfyllende svar.

Jeg må si at jeg synes det er rørende at Fremskrittspartiet bekymrer seg over tomme gårdsbruk, når partiet samtidig ville redusere jordbruksavtalen med 7,5 milliarder kr i 2010. Dette tilsvarer et kutt i vederlaget til arbeid og egenkapital i jordbruket med om lag 70 pst. eller 129 000 kr pr. årsverk i 2010 – noe som særlig ville rammet unge brukere og de som har satset på næringen med nyinvesteringer de siste årene.

Kuttforslagene i støtte, kombinert med de andre forslagene, ville etter en konkursbølge sentralisere landbruket i Norge rundt de største byene, mens det ikke ville være mulig å opprettholde noe landbruk i resten av landet. Det hjelper heller ikke med omstillingsstøtte, som Fremskrittspartiet foreslår, dersom grunnlaget for landbruket er borte.

Jeg synes det er merkelig at Fremskrittspartiet snakker om å styrke grunneiers disposisjonsrett, når de samtidig vil avvikle landbruket og dermed rive ned grunnlaget for levende bygder rundt om i landet. Dette er sannheten om Fremskrittspartiets politikk for landbruket, distriktene og grunneierne.

Med denne bakgrunnen kan man med rette spørre om Fremskrittspartiets bekymring over tomme gårdsbruk og grunneiere snarere er rene krokodilletårer enn reell bekymring.

Fremskrittspartiet vil også avvikle omsetningsloven og markedsregulering til fordel for et rent markedsbasert omsetningssystem. Dagens markedsordninger bidrar til å gi stabile og forutsigbare priser for både bonde og forbruker. Uten regulering vil prisene variere betydelig, og det er verken produsent eller forbruker tjent med. Ustabile priser, og dermed inntekter, vil påvirke risikovurderinger og investeringslyst.

Når det gjelder de gårdsbrukene som i dag ikke er bebodd, deler jeg ikke representanten Bredvolds syn om at det er lovgivningen som er årsaken. Jeg tror tvert imot at dersom reguleringene skulle bli fjernet, legges det til rette for at mange flere gårdsbruk enn i dag vil bli tatt i bruk som fritidseiendom.

Senterpartiet er helt klar på at det politiske målet må være å legge til rette for at ressursene de tomme boligene representerer, blir utnyttet til å sikre bosetting i sårbare lokalsamfunn. Vi er opptatt av levende bygder og å legge til rette for positiv utvikling i distriktene.

Dersom eieren selv ikke bruker gården til bolig eller næring, mener vi i Senterpartiet at vi må stimulere til å få gården eller boligen på salg. I tillegg må de som ønsker å bo i huset, få reell mulighet til å kjøpe. De må ikke konkurrere på pris med eiere som vil bruke eiendommen til fritidsformål. Skal bosettingen sikres på sikt, må det dessuten finnes eller skapes arbeidsplasser for dem som skal bo i husene.

Statsråden nevnte i sitt innlegg at flere regioner og kommuner har satt i gang målrettet prosjektarbeid for at fraflyttede bruk får fast bosetting. Sammen med målrettet bruk av dagens lovgivning kan det føre til at de som ønsker det, kan skaffe seg en bolig til å bo i uten

å bli utkonkurrert av folk som ønsker å kjøpe seg en hytte.

Det er viktig å se på hva det enkelte parti står for i praktisk politikk, og forslagene til Fremskrittspartiet i statsbudsjettet for 2010 viser helt klart hva partiet står for i landbrukspolitikken. Det er verd å merke seg for alle. Senterpartiet er ikke villig til å rasere landbruket, slik Fremskrittspartiet legger opp til. Vi vil fortsatt kjempe for en politikk med levende bygder og landbruk i hele landet.

Borghild Tenden (V) [15:49:39]: Interpellanten peker på et svært stort paradoks i den norske landbruks- og distriktspolitikken: Over 22 pst. av landbrukseiendommene med boligbygning står tomme, samtidig som det er en rekke mennesker som ønsker å overta disse, noe som landbrukets kompliserte og unødvendige regelverk er direkte til hinder for. Det gjelder odelsloven, det gjelder delingsforbud i jordloven, det gjelder regler om statlig boplikt, og det gjelder konsesjonsloven.

Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og til bosetting også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må kort sagt få mindre øremerking, færre skjemaer og færre og enklere retningslinjer.

Venstre vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Derfor må det bli enklere å få kjøpt småbruk for å sikre bosetting og økt mangfold på bygdene.

For noen år siden gjennomførte Landbruksdepartementet et prosjekt som handlet om ulike scenarier for fremtidens bygder. Konklusjonen var at det er to scenarier som står sterkt opp mot hverandre.

Det er det som der er kalt for motvindsbygdene, de som er imot forandring, de som alltid vil at ting skal være som det er. Det er bygder det går ganske dårlig med. Det blir stort sett bønder igjen, og dem blir det stadig færre av.

Det andre er de bygdene som tør tenke helt annerledes. Det å tenke annerledes på bygdene handler svært ofte om å slippe annerledes mennesker til – med annerledes tanker, annerledes erfaring og annerledes utdanning. Hvorfor kommer de til bygdene? Det er for å få det som er bygdens kvaliteter: plass, anledning til å gjøre noe spennende, gjøre noe fargerikt og gjøre noe som er mangfoldig. Til det trengs det eiendommer og boliger.

Bygdene trenger ikke bare folk som lever av eiendommene sine. De trenger noen som lever for eiendommene sine og tar med seg spennende tanker og næringer i tillegg. Til det trengs flere spennende eiendommer på bygdene, som nye mennesker har lyst til å leve av og for på nye måter. Det er det dette dypest sett handler om.

Derfor er dagens regelverk et sterkt signal til norske borgere om at bygdas arealer er for bønder. Opphever man dette, sender man et sterkt verdisignal – at vi ønsker annerledes mennesker som ønsker å bo på en annerledes og mer fargerik og spennende måte.

For Venstre er hovedmålet i landbruks- og distriktspolitikken å gi grunnlag for økt verdiskaping og livskvalitet

bygd på en bærekraftig forvaltning av landbrukets og bygdens ressurser. Skal vi lykkes med dette, er ikke svaret gårdsdagens tankesett, gårdsdagens løsninger eller gårdsdagens regelverk. I stedet for innstramminger i boplikten må vi ha en aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Derfor må det bli langt enklere å få kjøpt de aller fleste av de 32 000 småbrukene som i dag står tomme – i all hovedsak på grunn av en feilslått politikk.

Avslutningsvis vil jeg rose interpellanten for å ta opp dette viktige temaet. Jeg kjenner selv så altfor godt til denne problemstillingen. Vi må nok avvente et regjeringsskifte for å få en endring på dette området.

Per Roar Bredvold (FrP) [15:53:41]: Jeg takker for deltakelsen i debatten, og jeg takker for den rosen jeg har fått. Jeg tror vi alle sammen synes at dette er en viktig debatt. Noen forskjeller er det, og den største forskjellen er kanskje mellom Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Men vi må huske på – særlig til Senterpartiet – at i løpet av fire år har det blitt 4 419 færre gårdsbruk og 141 000 mål mindre dyrket. Det er ikke 34 000 tomme, ubebodde gårdsbruk, som jeg nevnte – det er enda verre, dessverre. Det har økt i denne tiden. Lønnsforskjellen mellom en bonde og f.eks. en industriarbeider har ikke bedret seg, og leser man noen aviser i dag, vil man kunne se at det er heller ikke sikkert at landbruksoppgjøret som kommer nå til våren, vil bidra til å gjøre situasjonen noe bedre.

De som har vokst opp på en gård – det er flere enn én i denne salen som har vokst opp på en gård – kjenner alle til dette. Vi kjenner til at det å gi fra seg et livsverk – om det kommer fra besteforeldre, foreldre eller en selv – handler ikke bare om kroner og øre. Det handler om frihet til å kunne selge og overdra gården til den man tror og mener er best skikket til det, og som vil ivareta de tradisjoner, den kultur og de muligheter som finnes på et gårdsbruk i dag. Mulighetene som finnes på et gårdsbruk i dag, er helt annerledes enn de som var for noen år tilbake, og da må vi gi ungdommen mulighet til å gjøre dette.

De som har fulgt med i overtakelser, vil se at det ikke alltid er odelsgutten eller odelsjenta – altså den eldste gutten eller den eldste jenta – som overtar i dag, slik det var tidligere. Det er en grunn til det, og det synes jeg den sittende regjering og den sittende statsråd skal tenke på. Hvorfor er det ikke alltid så gjevt å overta et gårdsbruk, slik det er i dag?

Ellers fikk Fremskrittspartiet kritikk fra Senterpartiet – med forbehold om at jeg husker riktig – for at vi ikke har tro på lokalsamfunnet og lokalpolitikkerne. Det er jo akkurat det Fremskrittspartiet har. Hvem var det som f.eks. la ned fylkeslandbruksnemnda? Den er borte. Hvem er det som f.eks. ønsker at rovdyrpolitikken skal legges til et nivå og så nær lokalpolitikkerne som mulig, fordi nettopp de kjenner problemene best? Slik kan vi gå inn i mange tema når det gjelder hvordan vi skal ivareta det norske landbruket.

Jeg har fremdeles ikke fått noe svar på hva man legger i «stimulere» til salg. Er det ved tvang, eller er det andre muligheter? Jeg vil oppfordre særlig Senterpartiet til å se

på Fremskrittspartiets landbrukspolitikk. Det handler ikke bare om 7,5 milliarder kr i minus. Det handler om å gi omstillingsmuligheter. Det handler om skatter, avgifter, frihet, råderett, etc., til å kunne bruke gården til det den enkelte ønsker. Det finnes mange muligheter utenom det å drive bare med korn og poteter, som vi gjør på Hedmarken.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:57:07]: Innledningsvis vil jeg i dette avslutningsinnlegget mitt understreke at etter min mening er Trældals, Bredvolds og Fremskrittspartiets frisleppspolitikk den største trusselen mot det norske landbruket – og et landbruk i hele landet. Representanten Trældal understreket full produksjonsfrihet, full etableringsfrihet og fjerning av importrestriksjoner, som antageligvis også ligger i kjømda ved et eventuelt fremskrittspartistyre. Det er en medisin for avfolkning av store deler av de norske bygdene – og dermed for store deler av den norske matproduksjonen – og det vil ikke minst ødelegge den norske næringsmiddelindustrien, som er en av de største vi har.

Opposisjonen etterlyser endringer i lovgivningen. Jeg mener at lovene, med de endringene som ble vedtatt i fjor, gir et godt utgangspunkt for den politikken som jeg har skissert i dag. Jeg oppfatter også at jeg har mange med meg i det.

Vi har i det siste gjennomført regionale konferanser i forbindelse med arbeidet med den nye stortingsmeldingen om landbruk og matpolitikk, og der er det ingen som tar opp de synspunktene som Fremskrittspartiet her fremmer, og som også Høyre stiller seg bak når det gjelder boplikten.

Jeg mener at de virkemidlene vi har i dag, er gode, men de må brukes aktivt for å sikre levende bygder. Da må vi særlig rette søkelyset – mer enn tidligere – på bruken av mindre eiendommer, altså eiendommer under

konsesjonsgrensen. Hvis flere får anledning til å skaffe seg livstidseiendommer, noe mer enn en tomt, kan vi få en vann-vinn-situasjon. Det har jeg understreket i mitt tidligere innlegg, og jeg skal ikke gjenta det på nytt.

Så har jeg fått et par spørsmål fra Røbekk Nørve som jeg gjerne vil svare på. Representanten nevner en sak i et skriftlig spørsmål som jeg har svart på, som gjelder kårbolig i Eigersund. Jeg vil bare igjen understreke at vi jobber nå med en gjennomgang av prinsippene for praktisering av delingsforbudet. Nye retningslinjer vil bli utarbeidet, og vi er i gang med det. Stortinget vil bli informert om det på en adekvat måte så raskt som mulig.

Så til representanten Bredvold. Han har også tatt opp et par spørsmål som han ønsker svar på. Jeg vil bare understreke at i forbindelse med arbeidet for å utvikle nye næringer i bygdene med basis i landbrukets ressurser, er jeg opptatt av reiseliv, som også Bredvold understreker, og annen bruk av de ressursene vi har på gårdene. Da må selvsagt produksjonen være innenfor de rammene som lov og regler tilsier. Det forutsetter jeg er et ansvar som den enkelte utøver har. Vi bruker virkemidler gjennom endring av lovgivningen, justering av delingslov og justering av prisreguleringsvirkemidler, for å stimulere til disse satsingene, i tillegg til at vi har satt av virkemidler over jordbruksavtalen gjennom Innovasjon Norge.

Helt til slutt har jeg bare lyst til å understreke at når vi snakker om å øke omsetningen av eiendommer i jordbruket, må vi huske på at de som eier disse eiendommene, også har sin eiendomsrett, som de må ha lov til å ivareta. Det innebærer også at de kan avstå fra salg.

Presidenten: Da er behandlingen av sak nr. 6 avsluttet. Møtet avbrytes nå. Nytt møte settes kl. 18. Første sak er sak nr. 7.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.00.

Møte torsdag den 11. mars 2010 kl. 18

President: Øyvind Korsberg

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 56)

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Vest-Agder fylke, Tor Sigbjørn *Utsogn*, har tatt sete.

Sak nr. 7 [18:01:19]

Interpellasjon fra representanten Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren:

«Ved utgangen av året 2007/2008 var det registrert ca. 252 400 rein. Man må tilbake til driftsåret 1988/1989 for å finne et tilsvarende høyt reintall. Det er reintallsutviklingen i Finnmark som er styrende for utviklingen på landsbasis der reintallet i perioden 2000/2001 til 2003/2004 økte med 50 pst. Finnmark har omtrent 74 pst. av det samlede reintallet. Antallet rein gir et sterkt press på ressurs-situasjonen og skaper store problemer for folk flest i Finnmark ved at rein trekker inn på innmarken til bønder og inn på riksveiene flere steder i Nord-Norge, noe som stadig fører til trafikkulykker. Det er også en økning når det gjelder erstatningsutbetalingene for tap av tamrein for reindriftsåret 2008/2009. Bare for Finnmark ble det meldt inn et tap på 49 000 tamrein av et totalt reintall på drøyt 187 000. Både Riksrevisjonen og næringskomiteen har tidligere påpekt behovet for å få på plass en bærekraftig reindrift.

Hva vil statsråden gjøre i saken?»

Torgeir Trældal (FrP) [18:02:57]: De siste tiårene har reintallet i Finnmark økt betydelig, og dette er ansett som et problem, siden en ønsker en bærekraftig ressursutnyttning, dvs. et reintall som er best mulig tilpasset beitet. Det har vært slik at den enkelte reineier selv bestemmer hvor mange rein som skal slaktes. Dette var og er ikke noe problem så lenge det er et overskudd på beite, men når det samlede reintall blir for stort i forhold til beitetilgangen, har man et problem med økt risiko for tap av dyr.

Det er flere grunner til at en utøver gjerne vil ha flere rein. En av de åpenbare er ønsket om bedre inntekt i påfølgende år. En annen grunn er behovet for å forsikre seg mot de tap som man vet kommer år om annet. Som egen forsikring er løsningen å ha så mange rein at en tåler tapet uten at eksistensgrunnet går tapt. Hver og en av disse årsakene er i og for seg logisk og fornuftig, og som enkeltindivid vil de fleste i samme situasjon forsøke å øke sin egen reinflokk. Problemet oppstår når alle tenker likt og alle øker sitt dyretall. Dette vil i seg selv øke risikoen og framskynde tap på grunn av redusert næringstilgang. Når alle øker, vil en altså før eller siden oppnå den motsatte effekt av det en ønsker. I stedet for å forsikre seg mot tap, framskynder og øker en tapene av rein.

Problemene med å tilpasse seg et begrenset naturgrunn-

lag er ikke et særskilt fenomen i reindriften. En finner klare paralleller i andre deler av samfunnet. I Norge er det mest nærliggende å sammenlikne med overfisket på sild og torsk. Selv om den enkelte fisker skjønnte at fangstene var for store, og at det bar galt av sted, var den enkelte fisker maktesløs. Dersom en fisker stopper sitt fiske, er det andre som fisker den siste torsken. Den logiske strategi er å delta for å sikre at han ikke blir dobbelt taper: Bestanden blir overfisket uten at han selv får en del av det som høstes.

I prinsippet er det to mulige løsninger på problemet med tilpassning av virksomheten til ressursgrunnet. Den ene løsningen er at næringsutøverne selv blir enige om et høyeste reintall som de fordeler mellom seg. De må da innføre nødvendige kontrolltiltak internt. Dette krever en oversiktlig gruppering av næringsutøverne. Det nytter f.eks. ikke å satse på en slik løsning for torskefiske i Barentshavet. Den andre mulige løsningen på ressurs-tilpassningen er at en utenforstående myndighet fastsetter kvoter som fordeler de begrensede ressursene. De må samtidig gjennomføre nødvendige kontrolltiltak for å sikre at reglene etterleves.

Professor Reidar Elven uttaler følgende til forskningsmagasinet Apollon:

«Den samiske reindriften skader det biologiske mangfoldet på Finnmarksvidda. Problemet er størrelsen på reinsdyrflokkene. Vinterbeiteområdene i hele indre Finnmark er omtrent ødelagt.

(...)

Mesteparten av reinlaven er allerede spist opp eller trakk ned av rein.

(...)

De hardest rammete områdene er allerede ørken.

(...)

Nedbeitingen av Finnmark er derfor en økologisk katastrofe.

(...)

Det kan ta opptil femti år før reinlaven er tilbake

(...).

(...)

Driften har allerede vært i ubalanse med naturen i minst 30 til 40 år.»

Rolf Anker Ims, som er prosjektleder for Økosystem Finnmark, som kombinerer fagfeltene økologi og samfunnsfag for å finne årsaker til og konsekvenser av variasjoner i reintall innenfor begge fagfelt, uttaler følgende:

«Prosjektet har blant annet samlet data fra slakterier, for å vurdere om overtallighet i reinflokker fører til lavere slaktevekt på dyrene. En slik sammenheng har vært allment akseptert tidligere, og ble også klart påvist i Økosystem Finnmark.

Men undersøkelsen har i tillegg vist noen av de biologiske mekanismene som ligger bak de lave slaktevektene.

Fostre hos simler som slaktes på ettervinteren ble undersøkt, og det ble funnet at fostrene er mindre hos simler fra bestander med høy tetthet enn hva som er tilfelle for bestandene med lav tetthet. Beiteslitasje får altså effekter på reinen allerede i mors liv.

– I tillegg ser vi at tennene hos rein fra høy-tetthetsområder i Finnmark slites raskere enn hos alle andre sammenlignbare hjortedyrbestander. Tennene slites faktisk ned til gommene på ganske få år.

– Årsaken er nedbeitingen, som fører til at reinen må spise mer fiberrik kost. Dyrene får sannsynligvis også i seg en del sand og stein som følge av nedslitt beitevegetasjon.

– De dårlige tennene gjør at dyrene i enda mindre grad klarer å nyttegjøre seg den dårlige kosten de får i seg (...).

(...)

Enkelte forskere har eksempelvis ment at svært høyt beitepress over tid kunne tippe økosystemet i positiv retning ved at beitene etter hvert domineres av produktive beiteplanter slik som næringsrike arter av gress.

– Denne teorien har vi tilbakevist. Vårt prosjekt viser helt entydig at for mange rein reduserer beitegrunnlaget, også innen de mest produktive sommerbeitene (...).

Konklusjonene baserer seg på et stort materiale fra feltarbeid. Ikke mindre enn 15 961 målepunkter har blitt analysert. Tjue sommerbeitedistrikter i Finnmark ble brukt som studieenheter.

Distriktene ble valgt slik at områdene til sammen utgjorde 10 par med nabodistrikter, hvor hvert par har et distrikt med relativt høyt reintall og et distrikt med lavt reintall.

På denne måten fikk storskalamålingene nesten et eksperimentelt oppsett som la grunnlag for robuste analyser.

– Studiet har vært omfattende, kanskje til og med unikt i sitt omfang. Vi hadde rene armeen av økologer i felt for å samle felldata. I tillegg brukte vi satelittfoto til å vurdere beiteeffekter i områder som var vanskelig tilgjengelige for feltarbeid. Den kombinasjonen viste seg å være veldig fruktbar (...).

(...)

Den samfunnsfaglige delen av prosjektet har også avlivet noen myter. Blant annet teorien om at medvirkning, frivillige avtaler og økonomiske insentiver, såkalte «gulrot-virkemidler», er mer effektive enn den gode, gamle piskan.

– Reindriftsnæringen deltar selv aktivt i prosessen med å sette rammebetingelser for næringen, og uttrykker samtidig misnøye med reintallsjusteringene.

– Det viser seg at det finnes mange uenigheter knyttet til hvordan reintallet fastsettes, hvilke deler av næringen som bør redusere antallet, og hvilke virkemidler som bør brukes, forteller Ims.

Han mener også at medforvaltningssystemet har ført til at personer med mange rein får større makt, samtidig som subsidie- og erstatningssystemet favoriserer store flokker. Dette kommer ekstra godt til syne etter såkalte katastrofevintre.

Etter slike vintre vil personer som driver stort både sitte igjen med flest dyr til videre produksjon og få storparten av erstatningene fra myndighetene.

– I realiteten virker systemet slik at de som driver minst bærekraftig favoriseres av staten. Hensikten fra myndighetenes side har nok vært å hjelpe reindriftsnæringa i bærekraftig retning, men myndighetene har ikke klart å se de langsiktige konsekvensene av forvaltningen (...).

(...)

Reindriften oppfattes som en viktig kulturbærer i Finnmark. Samtidig skal næringen leve opp til produksjonskrav som sammenfaller med resten av samfunnet.

– Reindriftsnæringa ligger i skjæringspunktet mellom ny og gammel tid, og møter derfor mange utfordringer, ikke minst i forbindelse med klimaendringer. Et varmere klima i Finnmark kan få stor effekt på vinterbeitene for reinen.

– Mildvær med påfølgende frost eller mer snø på vidda er utfordringer som vil kreve mye av både næring og myndigheter (...).»

Økolog Rolf Anker Ims legger ikke skjul på at prosjektet Økosystem Finnmark har vært utfordrende.

Dette er fagmiljøet som har gått inn i systemet.

Reineierne dokumenterer flere rovviltskader på dyrene sine enn før. Fra i fjor til i år har erstatningen økt med 40 pst. Erstatningssøknadene for siste reindriftsår er nå behandlet. I år er det kompensert for om lag 20 000 rein som er drept av rovvilt, totalt ble det gitt 57 mill. kr i erstatning for tapte dyr, mot 35 mill. kr i fjor – altså en stor økning.

Siste reindriftsår har reineierne klart å dokumentere rovviltskade på 1 300 rein, og dette er en økning på ca. 50 pst. fra i fjor. Av dette er omtrent halvparten dokumenterte gaupeskader. Anslagsvis 80 000 dyr har gått tapt av ulike årsaker det siste reindriftsåret. Av disse har reineierne søkt om erstatning for 65 000 dyr. Det vil si at det dør 213 dyr hver dag i Finnmark.

Om ikke dette skal være nok, må også norske skattebetalere betale rovdyrerstatning i hundretusen kronersklassen til svenske reineiere. Jeg spurte mine kollegaer i Nordisk Råd om de ville betale erstatning for norske samer på svensk jord. Svaret var at de var ikke naive, og de hadde heller ikke tilgang til norske oljemilliarder.

Hvor skal dette ende?

Vi må få på plass effektive og rettferdige kontrollordninger. Et slikt forslag bør være å øremerke reinsdyr elektronisk på samme måte som sauer. Hvert reinsdyr må få et eget nummer. Bare på den måten kan vi kontrollere antallet.

Vi er nødt til å starte en storstilt nedslaktning av tamrein, spesielt på vestvidda, slik at antallet tamrein kan komme ned på et slikt nivå at vi kan ha en bærekraftig næring. Istedenfor å stå for en bærekraftig utvikling av reindriftsnæringen i Finnmark velger Stortinget og dagens regjering ikke å gjøre noe. Regjeringen burde prioritere å ivareta beite- og ressursgrunnlaget, men isteden velger dagens regjering en politikk som ikke ivaretar bærekraftighet. Tvert imot velger man å forholde seg til samiske rettigheter og krav og ignorerer prinsippet om bærekraftighet. Dette er en bjørnetjeneste overfor reindriftsnæringen generelt, men er også ødeleggende for all annen næringsetablering. Situasjonen i Finnmark er slik at en næring som årlig mottar

over 100 mill. kr i statlige subsidier, er blitt gitt eksklusiv rettigheter, samtidig som den fungerer ekskluderende på all annen utvikling og etablering av næringsliv som har livets rett. Når skal Regjeringen begynne å ta ansvar for sin mislykkede politikk?

Statsråd Lars Peder Brekk [18:13:12]: Først vil jeg takke representanten Trældal for interpellasjonen, som gir oss en anledning til å diskutere premissene for en bærekraftig reindrift.

Innledningsvis vil jeg også påpeke at Finnmark er landets største reindriftsfylke, og at reindriften her utgjør en betydelig økonomisk og sysselsettingsmessig faktor. Uavhengig av reintallsdiskusjonen vil det uansett måtte være slik at man i Finnmark på ulike måter må forholde seg til reindriften som en viktig del av samfunnslivet.

Reintallet i deler av Finnmark har stått på dagsordenen i flere tiår. I St.meld. nr. 13 for 1974–1975, Om en aksjonsplan for de samiske bosettingsområder, er situasjonen for reindriften beskrevet nærmere. Jeg skal ikke komme inn på alt som der kom til uttrykk, men til illustrasjon skal jeg gjengi følgende passus:

«Samtidig forsterkes de uheldige sider ved overbeskatning av beitemediet ved at slaktevekten av dyrene går nedover, og for å opprettholde det økonomiske utbytte økes bestanden. Denne onde sirkel vil bare kunne brytes om antall bruksenheter i reindriften bringes noe nedover, samtidig som det finnes fram til en rimelig begrensning av flokkstørrelsen. Slike reguleringer må søkes hjemlet i reindriftsloven.»

Reintallsspørsmålene har senere vært tatt opp og drøftet i ulike sammenhenger, ikke minst fra Stortingets talerstol. Det har vært satt inn en rekke forskjellige tiltak opp gjennom årene, bl.a. det femårige omstillingsprogrammet for Indre Finnmark, som var en oppfølging etter St.meld. nr. 28 for 1991–1992 med tittel: En bærekraftig reindrift. Som representanten Trældal påpeker, har også Riksrevisjonen hatt en omfattende prosess i forhold til problemstillingene knyttet til ressursituasjonen i disse områdene.

Representanten Trældal stiller spørsmål om hva jeg som statsråd vil gjøre i saken.

Først må jeg presisere at det var Reindriftsstyret som i 2002 fattet vedtak om høyeste reintall for reinbeitedistriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde, med i alt 64 300 dyr. For Øst-Finnmark reinbeiteområde er det tilsvarende tallet 74 200 dyr, men reintallet for distriktene her er fastsatt på ulike tidspunkt. Jeg finner også grunn til å presisere – og det er viktig – at det bare er i enkelte områder i Finnmark at reintallet er for høyt i forhold til beitegrunnlaget. Det er derfor viktig å være nyansert når man omtaler reindriftsnæringen. Det kan klart slås fast at i de fleste distrikter og områder har man ikke problemer knyttet til reintallet.

Som jeg nevnte innledningsvis, har problemstillingen knyttet til et for høyt reintall i deler av Finnmark stått på dagsordenen i mange tiår. Mange regjeringer og statsråder har jobbet med disse problemstillingene i mange år uten å ha løst saken. Dette viser etter min mening at man for det første står overfor en svært kompleks problemstilling, og

for det andre at det er nødvendig å tenke helt nytt og ta helt andre grep enn det man har gjort fram til ganske nylig. Et slikt skille må vi klart kunne si har skjedd gjennom den nye reindriftsloven som vi nå har fått.

Muligheten for å ta helt andre grep i reindriftspolitikken enn tidligere kom etter mitt syn klart fram ved at Stortinget vedtok en ny reindriftslov i juni 2007. Raskt etter at regjeringen Stoltenberg I overtok ansvaret, ble det tatt initiativ til å få vedtatt ny reindriftslov. Et slikt initiativ ble positivt mottatt fra flere hold fordi man gjennom mange år hadde erfart at det redskapet man hadde hatt fram til da, ikke hadde ført fram i tilstrekkelig grad. Ikke minst var næringen selv positiv til regjeringens oppfølging.

Den nye reindriftsloven ble satt i kraft 1. juli 2007. En vesentlig endring fra tidligere reindriftslov er at man i ny lov har fått et helt nytt opplegg for reintallsfastsetting. Gjennom bruksreglene skal det fastsettes reintall for den enkelte sida ut fra det areal sidaen disponerer. Reintallet får dermed en direkte forankring i det tilgjengelige beitemediet på sidanivå. Dette reintallet skal så godkjennes av Reindriftsstyret.

I forkant av arbeidet med bruksregler og reintallsfastsettelse ble det utarbeidet kriterier for fastsettelse av reintall i samarbeid med næringen. Disse kriteriene skal legges til grunn på alle nivå i beslutningsprosessen. I den forbindelse må jeg bare få framheve at det samarbeidet som man har fått til mellom myndigheter og næring under fastsettelsen av kriterier, er både nytt og unikt.

Den nye reindriftsloven ansvarliggjør og involverer reindriftsnæringen i langt større grad enn tidligere. Erfaringer fra tidligere prosesser har nettopp vist at mangelen på samarbeid og mangelen på involvering av næringen har vært en klar og medvirkende årsak til manglende måloppnåelse. Jeg er overbevist om at det er viktig å unngå en ovenfra og ned-holdning når en jobber med denne type saker, dersom en ønsker reelle resultater og ikke konflikt.

Arbeidet med utarbeidelse og godkjenning av bruksregler pågår nå. Distriktene hadde frist til 1. juli 2009 med å innlevere bruksreglene. Hvilke reintall man her vil komme ut med, gjenstår å se. Den prosessen det er lagt opp til, legger imidlertid etter mitt syn et så godt grunnlag som mulig for en ansvarlig beitebruk som er bærekraftig over tid. Når denne prosessen er slutført, forutsettes reintallet redusert der dette er for høyt i forhold til det fastsatte.

Det må også nevnes at reindriftsloven har egne prosedyrer for reintallsreduksjon, prosedyrer som er langt mer effektive enn etter gammel lov. Sanksjonsmulighetene overfor dem som ikke retter seg etter offentlige vedtak, er også langt mer nyanserte og effektive enn etter gammel lov. Dette gir myndighetene et langt bedre redskap enn man har hatt fram til nå.

Jeg vil følge utviklingen framover nøye og fortløpende vurdere framdrift og effekt. I forlengelsen av dette vil jeg også påpeke nødvendigheten av å skape ro og et godt samhandlingsklima i dette viktige arbeidet. Om den nye lovens virkemidler gir de ønskede resultater, vil det ta noe tid å erfare i alle detaljer. Men man må i hvert fall ikke komme i en situasjon der man gir opp før man har prøvd ut det nye verktøyet som loven gir. Etter min vurdering er

den framgangsmåten vi nå følger, den riktige, og som man også bør jobbe med framover. Jeg kan heller ikke se at noen andre aktører har presentert et alternativt og troverdig opplegg som skulle tilsi at vi nå skulle endre kurs.

For øvrig er det satt i gang et arbeid med en stortingsmelding om landbrukspolitikken som skal legges fram i 2011. I denne meldingen vil også reindriften få sin naturlige plass. I meldingen vil det bli foretatt en bred og grundig gjennomgang av reindriftspolitikken for å se om det er nødvendig å justere kursen eller ta nye grep. I dette arbeidet vil det være viktig med mange gode premisslevedorere. Foruten innspill fra reindriften selv vil jeg bl.a. peke på at det pågår arbeid i lys av forskningsinstitusjoner som det vil være naturlig å gjøre seg kjent med og trekke inn i vurderingene. Når denne meldingen foreligger, håper jeg vi får en god debatt i Stortinget om hovedspørsmål og veivalg. Men utgangspunktet er at vi fortsatt skal ha reindrift i Norge, og alle gode krefter må nå forenes for at denne skal være livskraftig og et viktig og positivt element i vårt samfunn.

Torgeir Trældal (FrP) [18:20:53]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg hører at det er satt i gang et arbeid og startet en prosess, men jeg føler ikke at det skjer nok.

Statsråden bekreftet det som jeg sa i mitt innlegg. I Vest-Finnmark har man altså vedtatt et tall på 64 300 dyr. Vi har i dag nesten 100 000 dyr i Vest-Finnmark. Så vi har omtrent 30 000 dyr for mye bare der. Summerer vi videre, kommer vi kanskje opp i et sted mellom 40 000 og 50 000 dyr for mye i Norge som helhet.

Det jeg vil utfordre statsråden på, er: Statsråden erkjenner at tallet er for høyt, men hva gjør statsråden for å få tallet ned på det nivået som er satt av staten, som i Vest-Finnmark er 64 300 dyr, for å ta et eksempel?

Så har man også eksempler der man sier at reintallet er satt ut fra arealet som sidaen har. Det er vel og bra. På Tjeldøya i Nordland fikk de reintallet satt opp. Når man har fått lov til å gjøre det, øker man bare reintallet. Når det så blir klaget inn av kommunene, gjør ikke statsråden noe med det. Man bare overser at man bryter med det man er blitt enige om. Man gjør ingenting for å få ned tallet.

Så her tror jeg man må endre kurs. Hvis man sier en ting og iverksetter et reglement, må man også gå inn og styre etter det reglementet.

Bøndene i Finnmark har det problemet at de blir invadert av rein som ødelegger jordsmonnet og gresset som de trenger for å fø sine dyr igjen. Bønder i Alta som jeg har pratet med, kan fortelle at de skal slakte ned noe av buskpen sin fordi de ikke har nok fôr – det er ødelagt av rein. Til det uttaler reindriftssjefen, som er styrt av statsråden, bl.a. at man bare kan kontakte henne, så skal man få reinen bort fra jordene. Når man da kontakter reindriftssjefen, får ikke bøndene noe svar fra henne. Og når man etterlyser det, får man det svaret fra reindriftssjefen at hun ikke kan gjøre noe med det fordi hun tapte mot sitt styre, der samene sitter med tre og de andre sitter med to. Det er altså et flertall i styret som stemmer ned at reinen på jordene skal bli hentet. Dette gjør at frustrasjonen blir ganske stor, og man får konflikter av det.

Hvis ministeren viser at han har – skal vi si – en måte å ordne opp på, at det er et slags ris bak speilet hvis man ikke følger de reglene som er satt opp, tror jeg dette skal gå bra.

Statsråd Lars Peder Brekk [18:24:13]: På mange vis opplever jeg dessverre – jeg beklager å måtte si det – at representanten Trældal gjennom mange av de påstandene som her framsettes, stigmatiserer reindriftsnæringen.

Som jeg understreket i mitt første innlegg: I mange områder er det ingen problemer med reintallet, i noen områder er det problemer. Det som er svaret, er selvsagt å ansvarliggjøre reindriften slik som en har gjort, og slik som man har lagt til grunn i den nye reindriftsloven. Men en må samtidig gi reindriften en sjanse til å følge opp det regelverket som Stortinget, med stort flertall, har vedtatt.

Det er mangel på forståelse, synes jeg, fra representanten Trældals side når han holder innlegg i dag. Han har ikke forståelse for de prosesser som må foregå når vi nå har etablert og iverksatt et nytt regelverk, et nytt lovverk, der en nettopp gjennomfører det han ønsker seg, en regulering av reintallet.

Det gjøres mye, og det gjøres mye fornuftig, både gjennom det at en har fått på plass denne nye reindriftsloven, som ansvarliggjør næringen, og som gir oss sanksjonsmuligheter med hensyn til å følge den opp, og gjennom reindriftsavtalen, der en gjennom de økonomiske virkemidlene fremmer nedslakting eller økt uttak fra de områdene der det er nødvendig å ta reintallet ned.

Så har jeg lyst til å understreke at dersom det er slik at man mener det gjøres feil i reindriftsforvaltningen, er det fritt fram å ta det opp med meg. Men da vil jeg gjerne få dokumentert skriftlig det som her påstås fra Stortingets talerstol.

For øvrig vil jeg også understreke at konflikten i Alta, som representanten Trældal også tar opp, er blitt fulgt opp av meg direkte. I begynnelsen av november var jeg på et møte i Alta der vi møtte alle aktørene. Det vi her har gjort, er å ansvarliggjøre reindriftsforvaltningen, reindriften, bøndene og Alta kommune. De sa alle at de var enige om at de skulle jobbe i lag, på basis av det som reindriftsloven forventer, for å få til gode løsninger.

Og jeg har bare lyst til å si at jeg skal etablere et meklingsråd. Dette meklingsrådet skal komme med forslag som kan redusere konfliktnivået i Alta direkte. Oppstartsmøtet for dette meklingsrådet er neste uke. Oppstarten er selvsagt nå, fordi det er viktig å få arbeidet slik at eventuelle problemer med rein på innmark til våren kan avverges. Jeg vil være klinkende klar på at det ikke er beiterett for rein på innmark eller på fredede områder, og det skal følges opp. Selvsagt skal det følges opp av reindriftssjefen og av andre som har ansvaret for dette i den lokale forvaltningen. Styringsorganer skal følge opp dersom dette ikke overholdes, og dersom offentlig interesser tilsier at man skal gripe inn.

Arne L. Haugen (A) [18:27:36]: Med jamne mellomrom har spørsmål om øvre reintall, erstatningsutbetalinger osv. vært diskutert her i salen, og det kan skapes et inn-

trykk av at det ikke blir gjort noe for å få til en bærekraftig reindrift. Det er særlig situasjonen i Finnmark som blir fokusert på, for det er åpenbart at det er i deler av Finnmark vi har de største problemene.

I likhet med statsråden synes jeg det er betimelig å minne om at i store deler av landet hvor det er samisk reindrift eller reindriften utøves av andre, er det en bærekraftig drift. Og hvis det er problemer, er det ikke overbeiting som er problemet, det kan være andre forhold som spiller inn. Derfor tror jeg det er viktig å ha en litt nyansert tilnærming, slik at vi ikke skjærer alle over en kam. I mange områder er det f.eks. rovdysituasjonen som er den største trusselen mot samisk reindrift og samisk kultur, og også mot beiteområder for husdyr.

Jeg synes statsråden har gitt en tydelig og grei redegjørelse for det arbeidet som er igangsatt, med bakgrunn i den nye reindriftsloven, som trådte i kraft 1. juli 2007. Her har man fått ansvarliggjort næringen på en helt annen måte enn tidligere. Det er reineiernes ansvar å fastsette et øvre reintall, med utgangspunkt i det areal sidaen disponerer. Da kan det bli en bærekraftig drift, og etter det jeg får opplyst, er det nå etablert gode prosesser i de fleste områder.

Men utfordringene i dette arbeidet må ikke undervurderes og bagatelliseres. Her må tilvante holdninger, vaner, sed og skikk, ja hele kulturen for hvordan en er vant til å agere, brytes opp og endres. Derfor tar dette tid. Det er viktig, som statsråden var inne på, å få til gode prosesser rundt dette. Og det har vært nødvendig å utarbeide detaljerte veiledere for dette arbeidet. Når mange skal med i en slik prosess, så må det etter mitt syn vises en smule forståelse for at ting tar noe tid.

Jeg mener derfor at den nye reindriftsloven har skapt et tidsskille, at prosessene for å få på plass et øvre reintall i alle sidaer og distrikt er i gjenge, og så forutsetter jeg at reintallet skal ned i de områdene det er for høyt. Det må vi se resultater av, og kommer ikke resultatene, så har statsråden sanksjonsmuligheter. Det er riktig å ha trykk på dette arbeidet og det er betimelig å reise spørsmål om tempoet i prosessen.

I deler av Finnmark er konfliktnivået høyt. Beitekonflikter internt i reindriften mellom jordbruk og reindrift er krevende å løse. Skal en lykkes med dette, må alle involverte gjøre sitt ytterste for å løse problemet på en konstruktiv måte. Ingen er i det lange løp tjent med uløste beitekonflikter og andre mer eller mindre lovløse tilstander.

Interpellanten reiser spørsmål rundt de høye erstatningsutbetalingene. Etter min mening er dette en kompleks problemstilling som har med mer enn for stort reintall å gjøre. Store mengder rein blir påkjørt, både av bil og tog – der tog er. Vi leser jevnlig om store dyremassaker på og ved jernbanen. De store rovdirene er også en stor trussel i deler av landet. Jeg er derfor glad for at Soria Moria II slår fast at vi skal ha en gjennomgang av rovdyrpolitikken, bl.a. for å sikre at det skal være mulig å ha beitedyr i områder der det også er rovdyr. Det har noen konsekvenser som jeg ikke vil komme inn på her. De store dyretragediene grunnet en rovdyrstam-

me ute av kontroll er det i hvert fall mulig å gjøre noe med.

Per Roar Bredvold (FrP) [18:32:25]: Fremskrittspartiet mener at reindrift må behandles som annen næringsvirksomhet. Næringen bør utøves så fritt som mulig, og det offentlige ansvar bør begrenses til en fornuftig ressursforvaltning av offentlige beiteområder. Tap av reinsdyr på beite ved rovdyrangrep har etter hvert blitt et stort problem for reindriftnæringen i samiske områder. Forvaltningen av rovviltbestanden må sikres på lokal basis. Videre må det pålegges staten å gi erstatning ved tap av dyr. Fremskrittspartiet ønsker også å redusere byråkratiet i forbindelse med reindriftnæringen.

Det er slik interpellanten sier, et svært høyt antall reinsdyr nå. Over 250 000 dyr er mange, og man må mange år tilbake for å finne et tilsvarende høyt tall. Spesielt er det i Finnmark fylke, som har ca. 74 pst. av totalt antall dyr, og her har også tallet økt betraktelig den siste tiden.

Det sier seg selv at så mange dyr skaper problemer. Mangelen på beite tilsier at antall dyr bør og må tilpasses etter dette. Men for den enkelte reineier er ofte det antall rein som slaktes, det som bestemmer inntekten dette året – desto flere dyr, desto større inntekt. Dette er selvfølgelig ikke noe problem når arealer og beitemulighetene er gode og store, men åpenbart har kryssningspunktet mellom hvor mange dyr man kan ha, og mulighetene for at disse får utvikle seg, kommet i ubalanse.

Det viser seg nå at fostrene fra simler fra bestander med høy tetthet er vesentlig mindre enn hos de som har mer plass. Beiteslitasje får altså effekt på reinen allerede i mors liv. Overtallighet fører også til at slaktevekten går nedover, slik at man skulle tro at et mer balansert antall dyr vil føre til en bedre økonomi for næringen totalt sett.

Det hevdes også at nedbeiting fører til at tennene til reinen slites mer, og det igjen gjør at reinen i mindre grad klarer å nyttiggjøre seg det den spiser.

Reindrift oppfattes som, og er, en viktig kulturbærer i Finnmark og ellers i landet. Det er det stor forståelse for hos oss alle. Samtidig må næringen leve opp til produktjonskrav som sammenfaller med resten av samfunnet. Reindriftnæringen ligger i et skjæringspunkt mellom gammel og ny tid. Det igjen gjør at næringen møter mange utfordringer – og kanskje vanskelige utfordringer.

Ellers er dette en næring som plages av mange tap. Tapene skjer av ulike årsaker. Ca. 80 000 dyr er tapt det siste året. Dette er et altfor høyt tall til at næringen kan leve med det. Tallet må reduseres sterkt, og vi må få klarhet i hvorfor tallet er så høyt. Rovdyrskader utgjør en stor del av dette og det har vært sterkt økende de siste årene. Erstatningsbeløpet fra forrige år til siste år er økt fra 35 mill. kr til 57 mill. kr, med forbehold om at alle tallene er riktige.

Et annet problem som har forsterket seg de senere år, er konflikten mellom fastboende, og da spesielt bønder, og reindriftnæringen. Uklare grenser og rettigheter gjør at problemet noen steder har blitt kjempet stort.

Også antall trafikkuulykker har økt betraktelig. Dette har som resultat store lidelser for dyrene samt materielle skader og andre utgifter, både for bileierne og jernbanen. Der-

for er det positivt at representanten Trældal tar opp denne problematikken. Det er positivt at Landbruksdepartementet vil se på saken, og det er positivt at næringen selv også ønsker å regulere antallet dyr – i hvert fall kan det virke som at de ønsker det.

Men vi må ikke regulere i hjel næringen, men la det være en næring med sine rike kulturtradisjoner som må få rammebetingelser og vilkår som gjør at den overlever og kan leve av sine dyr, uten at det går på bekostning av andres næring eller andres livskvalitet.

Frank Bakke Jensen (H) [18:36:58]: Først vil jeg få takke interpellanten for å ha løftet dette temaet inn til debatt. Dette må for en politiker være en mye mer behagelig og inspirerende form for politisk håndverk enn å drive cowboyagitasjon i diverse medier med krav om rettet avliving av annenmanns buskap. Det er derfor med oppriktighet jeg takker interpellanten for denne muligheten til å debattere en flott næring og rammene rundt denne, og ikke minst et stort og alvorlig problem.

Reindriftsnæringen, som andre primærnæringer, driver en vanskelig balansekunst for å finne plass i dagens moderne samfunn, et samfunn der man kan hevde at vår formue beregnes av det som sitter mellom ørene på oss og ikke primært av hvor mange merker man kan sette i ørene på det man eier – et samfunn der man i større og større grad mister kunnskap om det å leve i og av naturen.

I dette bildet blir interpellantens tema enda viktigere. Her vises det til eksempler der to næringer som på mange måter er under samme krysspress, kommer i konflikt med hverandre. Statsråden har tidligere engasjert seg på forbillig måte i konflikten mellom reindrift og bønder i Alta. Og ved sin tilstedeværelse markerte han alvoret i situasjonen. Han var også klar på at det beste var å løse dette lokalt. Så langt alt vel. Så er det mitt inntrykk at man mister litt interessen for problemet.

I resten av Finnmark fylke opplever man også konflikter rundt reindriften. I mange saker framholdes også at antallet rein er for høyt. Vi har eksempler på at sauebønder opplever større og større tap til rovdyr. På Varangerhalvøya opplever man nå at det er rein til stede hele året og i større og større antall. På grunn av problemer med å finne beiteland går man bort fra å flytte deler av flokken fra sommer- til vinterbeite. Dette igjen medfører et større trykk på sommerbeitene med fare for beiteskader og dårligere kvalitet på kjøttet. Antallet rovdyr som jerv og gaupe øker også når det blir større tilgang på mat hele året. Dette igjen skaper problemer for både jordbruks- og reindriftsnæringen.

Det er også store diskusjoner mellom de forskjellige reinbeitedistriktene. Noen driver godt med strukturerte flokker, og henter på den måten ut et godt levebrød samtidig som de leverer et flott produkt som de kan få godt betalt for. Disse distriktene kan vise til høy slaktevekt, lønnsom drift og en lite konfliktfylt hverdag. Så har vi andre eksempler med distrikter med for store flokker, som kan vise til veldig lav slaktevekt. Dette kan skyldes ordninger med for mange drivere. Det kan skyldes drivere som egentlig ikke er drivere, men som har en sidaandel like-

vel, eller det kan skyldes den gamle tanken om at et høyt antall dyr er et godt bilde på god egenkapital.

Fra næringen hevdes det at gjennomsnittlig slaktevekt på kalvene kan gi et veldig greit mål på forholdet reintall kontra beiteland. Når man da ser at gjennomsnittlig slaktevekt kan variere fra 12 til 24 kg i de forskjellige distriktene, aner man kanskje at her er det ting man bør se nærmere på. Det å øke tilskuddet for å slakte kalv hevdes å være en treffsikker måte å få ned reintallet på. Her kan innsatsen økes betydelig hvis man vil ta problemene på alvor.

I gjeldende landbruksmelding bruker man om reindriften et begrep som heter «kulturell bærekraft». Reindriftsnæringen skal drives innenfor rammen av økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft.

Når omgivelsene og rammefaktorene endrer seg stadig raskere, kan dette med kulturell bærekraft fort bli et tveegget sverd. Høyre mener det er på høy tid å se på reindriftsnæringen i forhold til dagens virkelighet. Derfor fremmet vi i opposisjonen i forbindelse med årets budsjett forslag om en egen reindriftsmelding. I en melding vil det være naturlig å drøfte spørsmål om struktur på næringen, antallet utøvere, eierform og i hvor stor grad man skal være engasjert i næringen for å få delta. Det er beklagelig og for reindriften, frykter jeg, skadelig at regjeringspartiene ikke er villig til å ta næringen så alvorlig at de følger oss i dette.

En varslet landbruksmelding kan fort bli så stor at vi mister reindriften av syne. Hvis statsråden tar reindriften så alvorlig som det her sies, bør den få sin egen stortingsmelding.

Heidi Greni (Sp) [18:41:29]: Jeg vil takke interpellanten for interpellasjonen, og takke statsråden for et godt og utfyllende svar.

Finnmark er landets største reindriftsfylke, og reindriften utgjør en betydelig del av samfunnslivet i fylket. Det er også slik at reindriften er et viktig grunnlag for samisk kultur og tradisjon. Men også utenfor Finnmark er reindriften viktig for samisk bosetting. Jeg kommer selv fra et område der reindriftsnæringen er viktig for å utnytte utmarksressursene.

I Sør-Norge er overbeiting ikke et problem. Slaktevekten på kalv har faktisk økt jevnt de siste årene, og hvis jeg ikke husker aldeles feil, har den økt med 20 pst. bare det siste tiåret. Tvert imot, utmarken er heller truet av gjengroing på grunn av at det er for få beitedyr fordi sauene næringen er marginalisert i mange områder. Det skyldes selvsagt de store rovdyrstammene, og justering i rovdyrpolitikken er nødvendig for å beholde det biologiske mangfoldet.

I denne saken er det viktig å understreke at det er bare i enkelte områder i Finnmark at reintallet er for høyt i forhold til beitegrunnlaget. Det er viktig å være nyansert når vi snakker om reindriftsnæringen. Jeg viser i den sammenhengen til uttalelser fra Norske Samers Riksforbund i NRK i går. Det kan klart slås fast at i de aller fleste distriktene og områdene er det ikke noe problem knyttet til reintallet. Det gjør selvsagt ikke situasjonen noe bedre i de områdene dette gjelder, og jeg har stor forståelse for de ut-

fordringene som landbruksnæringen i disse områdene har. Rein skal selvsagt ikke beite på innmark. Dette er imidlertid en problemstilling som ikke er ny. Problemet knyttet til for høyt reintall i deler av Finnmark har stått på dagsordenen i mange tiår. Mange regjeringer har jobbet med disse problemstillingene uten at saken har blitt løst.

Det er nå mulig å ta helt andre grep i reindriftspolitikken enn det har vært tidligere. Den nye reindriftsloven ble vedtatt i juni 2007, og en vesentlig endring er at man i den nye loven har fått et nytt opplegg for fastsettelse av reintallet. Gjennom bruksreglene skal det fastsettes reintall for den enkelte sida ut fra det areal sidaen disponerer. Reintallet får dermed en direkte forankring i det tilgjengelige beitet som er på sidanivå. Dette reintallet skal godkjennes av Reindriftsstyret. I forkant av arbeidet med bruksregler og reintallsfastsettelse ble det utarbeidet kriterier for fastsettelse av reintall i samarbeid med næringen. Disse kriteriene skal legges til grunn på alle nivåer i beslutningsprosessen.

Den nye reindriftsloven vil være med og ansvarliggjøre reindriftsnæringen, og den vil involvere næringen selv i langt større grad enn tidligere.

Hvilke reintall man vil komme ut med for den enkelte sida, vil bli fastsatt i løpet av 2010. De fleste sidaene har nå kommet med sine anslag, og da er det opp til styret å godkjenne dem. De som ikke kommer med sine beregninger selv, vil få en beregning fra styret. Den prosessen det er lagt opp til her, legger etter Senterpartiets syn grunnlag for en beitebruk som vil være bærekraftig over tid. Når denne prosessen er fullført, forutsettes det, selvfølgelig, at reintallet blir redusert der det er for høyt i forhold til det som vil bli fastsatt.

Jeg viser for øvrig til at det er satt i gang et arbeid med en stortingsmelding om landbrukspolitikken, som skal legges fram i 2011. Statsråden bekreftet i sitt innlegg at også reindriften vil få en plass i denne meldingen, og at det vil bli foretatt en bred og grundig gjennomgang av reindriftspolitikken for å se om det er nødvendig å justere kursen eller ta nye grep.

Senterpartiet står fast ved at vi fortsatt skal ha livskraftig reindrift i Norge, og jeg ser fram til en god debatt i Stortinget om hovedspørsmål og veivalg når landbruksmeldingen skal behandles.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:46:38]: Interpellanten tek opp ei viktig problemstilling som kjem inn på både dyrehelse, næringsgrunnlag og økologisk berekraft. Som interpellanten peikar på, er det utfordringar med reindrifta i Finnmark, både når det gjeld konflikt med bønder, og når det gjeld trafikkulykker.

Denne vinteren har òg skapt uvanleg store problem for reindriftsnæringa i Nordland. På grunn av vanskeleg vintervêr har reinsdyr trekt ned frå fjellet og samla seg på andre beitestader. Dette har resultert i tragiske ulykker på Nordlandsbanen. Nær 100 reinsdyr har blitt påkjørt av tog langs Nordlandsbanen, med dei lidingar og smerter det påfører dyra. I tillegg kjem òg den psykiske belastninga både på reineigarar og tilsette ved Jernbaneverket, som må ta hand om døde dyr til stadigheit. Næringa sjølv har lenge

varsla at noko må gjerast, og unge etablerarar ser ikkje ei framtid for næringa dersom tiltaka ikkje verkar.

I Sør-Trøndelag har dei nyleg avslutta eit dialogprosjekt om arealreguleringar i område med reindrift. Der har dei blitt einige om køyrereglar for behandlinga av interessekonfliktar mellom reindrifta og t.d. utmarksturisme. Kanskje kan eit slikt prosjekt òg bli gjennomført i andre fylke.

Det er nesten 20 år sidan Stortinget har behandla ei eiga stortingsmelding om reindrift, nemleg St.meld. nr. 28 for 1991–1992. Kristeleg Folkeparti meiner at det må utarbeidast ei ny reindriftsmelding, og ikkje berre ei omtale, i den neste meldinga om landbruket, på bakgrunn av dei store endringane som har skjedd i reindrifta i denne perioden. Dette gjeld både på det økologiske planet med arealinngrep, tap av beiteland, rovdyrartap og klimaendringar; på det rettslege planet med auka fokus på sedvane rett, ny reindriftslov og ny reinbeitekonvensjon og på det økonomiske planet med omlegging av tilskots- og erstatningsordningar. I tillegg har reindriftsnæringa, særleg i Finnmark, utfordringar knytte til produksjonsvariasjonar, låge slaktevekter, svært høge rapporterte rovdyrartap og låg produktivitet. Me treng ein heilskapleg gjennomgang av næringa.

Våren 2007 blei det vedteke ein ny reindriftslov i Stortinget. Loven var resultatet av ein lang og grundig prosess, og dei nye reglane er ei nyvinning både for reindrifta og for samfunnet. Den nye reindriftsloven legg på ein heilt annan måte enn tidlegare til rette for internt sjølvstyre i reindrifta, samtidig som det gjev styresmaktene moglegheit til å ta vare på det overordna ansvaret sitt for at reindrifta er berekraftig. Reindriftsdistrikta har ei viktig rolle i arbeidet med oppfølging av ny reindriftslov, og skal utarbeide bruksreglar for ressursforvaltninga.

Det blei òg etablert nye verkemiddel som kan setjast inn når eit for høgt reintal skal reduserast. Dei verkemidla treng me no! Situasjonen for lågbeita på Finnmarksvidda er langt frå god nok. Gjennom avtalen blir det gjeve ein kraftigare stimulans til alle reineigarane i Vest-Finnmark for å redusere og tilpasse reintalet, ved at dei tidlegare ordningane med kalveslaktetilskot og tidlegslaktetilskot er erstatta med eit nytt tilskot der reineigarane må oppfylle eit fastsett slaktekrav.

Kristeleg Folkeparti er bekymra over at arbeidet med å redusere reintalet i dei mest utsette områda i Finnmark tek lang tid, og er oppteke av at dette viktige arbeidet blir følgt opp, slik at ein sikrar ei mest mogleg berekraftig reindrift. Dette er spesielt viktig av omsyn til dyrevelferda, men òg for å sikre at reindrifta skjer innanfor forsvarlege økologiske og økonomiske rammer.

Kåre Simensen (A) [18:50:31]: Jeg tror denne debatten om reintallet i Finnmark er svært viktig, fordi det også er en omforent enighet om at reintallet i deler av fylket er for høyt. Ifølge den nye reindriftsloven fra 2007 skal reintallet fastsettes slik at det skal være bærekraftig både økologisk, økonomisk og kulturelt. Der er vi ikke i dag, og vi har en lang vei å gå.

Vi vet alle at reindriften er en arealkrevende næring.

Det kan være en utfordring i forhold til samfunnets øvrige behov. Vi registrerer nesten daglig utspill hvor representanter for næringen gir uttrykk for stor frustrasjon for at de blir presset på areal. En slik sak er den planlagte 420-kilovoltslinjen til Finnmark. Det må vi både ha respekt og forståelse for. Men et for stort reintall gjør ikke situasjonen bedre, heller vanskeligere, og som interpellanten var inne på, bidrar et for høyt reintall også til konflikter med andre næringer. I min hjemkommune, Alta, er konfliktnivået høyt i forhold til landbruket, og vi opplever også liten respekt for beitegrenser. Men jeg vet at statsråden jobber med det, noe han også har bekreftet her i kveld. Vi er mange som forventer at denne type konflikter snart er historie. De må bare ryddes unna. Ingen næringer kan utvikle seg hvis man er i konflikt med sine omgivelser, heller ikke reindriftsnæringen.

Skal vi få til en positiv utvikling av reindriftsnæringen, tror jeg det blir viktig å flytte fokus fra konflikt til utvikling. Mange mener at reindriftens betydning for økt verdiskaping i Finnmark er undervurdert og ikke minst underdebattert. Som politiker fra Finnmark er jeg enig i denne påstanden. Vi har nok hatt for mye fokus på konfliktene og ikke i stor nok grad fokusert på mulighetene.

Tall forteller at reindriften er en viktig distriktsnæring i fylket. Svært mange er sysselsatt i denne næringen. På samme måte som fiskeriene og annen aktivitet er viktig for å få lys i husene på kysten, er reindriftsnæringen viktig for å få lys i husene på Finnmarksvidda. Vi kjenner da også til at potensialet for en positiv utvikling av næringen er stort.

Mye spennende arbeid er på gang. Det er et godt utgangspunkt for å utvikle de forretningsmessige mulighetene som er i næringen. Vi har alle en viktig oppgave med å sette det på dagsordenen. Det bør bli en mer profesjonell debatt om at reindriften også er en viktig næring, og ikke bare viktig sett i en kultursammenheng.

Finnmark har nesten en monopolsituasjon på reinkjøtt her i landet. Det gir muligheter. Vi vet at markedet er der, men vi kjenner også til at det har vært vanskelig å nå fram i markedet. For tiden pågår det et spennende markedsarbeid som vi alle håper skal lykkes.

I dag er det mye snakk om reintall og slaktevekt. Jeg tror at vi i tiden framover i mye større grad må fokusere på å tilpasse riktig reintall i et bærekraftig perspektiv, slik den nye reindriftsloven legger opp til. Noen sidaer har tatt tak i denne utformingen. Vi finner i dag eksempler på sidaer som har halvert reinflokken, men som allikevel har økt omsetningen og verdiskapingen. Det bekrefter bare at utviklingspotensialet er til stede.

Det som kanskje i for stor grad har preget reindriften så langt, er at det å ha mange rein har vært viktig for den enkelte reineiers plass og posisjon innenfor reindriftsutøverne. Med andre ord: Driften har vært svært kulturelt påvirket. Men vi registrerer at en ny generasjon utøvere nå er på vei inn i næringen, og de driver annerledes. De prioriterer økonomisk lønnsomhet og drifter etter moderne oppdrettsprinsipper. Men det å få nye generasjoner inn i næringen betyr også at noen må ut, og det skjer ofte gjennom generasjonsskifte. I den forbindelse fins det en del ut-

fordringer, spesielt i tilknytning til uklare og til dels dårlige generasjonsskifteincentiver. Her må det gjøres noe. Jeg oppfordrer statsråden til å se på de utfordringene næringen har i forbindelse med generasjonsskifte.

Næringen er under sterk statlig påvirkning. Denne posisjonen bør utnyttes i mye større grad enn det vi til nå har klart. Etter det jeg kjenner til, er man i gang med å utforme bruksregler og subsidier som styrker reindrift basert på bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske kriterier.

Jeg er svært fornøyd med at dette er forankret i den nye reindriftsavtalen, ved at det stimuleres til økt verdiskaping gjennom å endre tilskuddsordningen. I den forbindelse synes jeg erfaringene fra prøveordningen i Vest-Finnmark er interessante, der tidligere og tradisjonelle utfordringer er blitt erstattet av tilskudd med vilkår om at mottakeren skal oppfylle et bestemt slakte- og produksjonskrav. Etter min mening er det en fin måte å møte fremtiden på, både med tanke på utfordringene og ikke minst med tanke på de mulighetene vi ser innenfor næringen. Lykkes vi her, noe som jeg tror på, får vi et bærekraftig reintall både økologisk, økonomisk og kulturelt.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [18:55:49]: Statsråd Brekk begynte sitt innlegg med å påstå at det var noen stortingsrepresentanter som var mindre seriøse og ansvarlige enn andre. Han fremhevet i så måte seg selv i forbindelse med sitt besøk i Alta, hvor han tilsynelatende hadde ryddet opp i en prekær situasjon. Jeg kan opplyse statsråd Brekk om at 14 dager etter at han dro fra Alta, var det fortsatt noen hundre reinsdyr inne på privat mark.

Det er ingen tvil om at situasjonen i Finnmark vedrørende et altfor høyt reintall er prekær. Det er heller ingen tvil om at hvis forutsetningene for reindriften i Finnmark hadde vært basert på bærekraftighet og samspill med beiteressursgrunnlaget, ville situasjonen innenfor næringen ha vært en helt annen enn den er i dag. Dessverre må vi bare erfare at på områder hvor storting og regjering burde satt bærekraftighet og beiteressursgrunnlaget som de viktigste faktorene for næringen, har vi i prinsippet og i realiteten en pågående rettighetskamp der næringen, som er den største bærer av samisk kultur, blir brukt for hva den er verdt – på bekostning av bærekraftighet, på bekostning av beiteressursgrunnlaget, og på bekostning av bøndene. Stortinget og dagens regjering har i over 15 år utvist en fullstendig manglende vilje til å ta inn over seg hva bærekraftighet faktisk er.

Selvfølkelig er jeg klar over at det er store lokale forskjeller i Finnmark. Det er ikke alle områdene som er like hardt nedbeitet, men Vest-Finnmark er spesielt utsatt for overbeite av rein og har vært det i årevis, uten at storting eller regjeringer har foretatt seg noe som helst. Grunnen til det er nettopp det jeg har vært inne på. Ingen har ønsket å gripe inn. Hva er resultatet? Resultatet er overbestand, det er dyretragedier, og vi opplever at deler av Vest-Finnmark står i fare for å bli en høyfjellsørken.

Frykten for å gripe inn i rettighetsspørsmålet gjør regjering etter regjering handlingslammet. Nettopp derfor har reintallet fått lov til å øke med 50 pst. over ganske få år. Så vil selvfølgelig næringen klage og si: Nei, storsamfun-

net kommer inn på våre områder – man bygger hus, man anlegger linjer, man får dårlige forhold for å drive med næring. Men sannheten er faktisk den at antall reinsdyr i Finnmark har økt med 50 pst. på ti–tolv år.

Hva skjer når ingen griper inn og ønsker å regulere en næring? Selvfølgelig er det slik at enhver utøver ønsker å ha flest mulig dyr, som gir mest status, som gir størst subsidier, og som gir mest inntekt. Det er jo ikke næringens feil – tvert imot er det mangelen på regulering fra statens side. Man kan jo undre på hvor mye fisk det ville vært igjen i havet hvis hver enkelt fisker selv fikk bestemme sin egen kvote. Nettopp derfor er fisket strengt regulert. Det er ikke tilfellet med reindriftsnæringen.

Dette året har vært et gullår for næringen. Vær og klima er den viktigste årsaken til det. Men til tross for at det har vært et gullår mange steder, har altså antallet erstatnings-søknader og utbetalinger nær sagt gått rett i taket. Hva som vil skje når det igjen blir et normalår, kan vi bare forestille oss, ikke minst med tanke på at næringen allerede er subsidiert av staten med 50 pst. av brutto omsetning.

Det ble i 2008/2009 søkt om erstatning for over 62 000 dyr av en total stamme i Finnmark på 187 000. Om det er noen som mener at det er en god sammenheng mellom disse to tallene, vet jeg ikke, men jeg finner sammenhengen meget påfallende.

Ivar Kristiansen (H) [19:01:04]: Dette er en viktig og interessant interpellasjon, og jeg er positivt overrasket over at interpellanten bryr seg så mye om reindriftsnæringen og vårt urfolk at han velger å ta opp dette viktige temaet. Jeg synes også at det svaret som landbruksministeren returnerer, på mange måter er positivt. Likevel tillater jeg meg å kommentere noen av disse forholdene.

Reintallet i Finnmark har variert veldig opp gjennom årene. Man kan si at den myndighetsbestemte økningen av reindriftstallet startet på 1970-tallet, med en statlig oppmuntring til fattige, små enheter om å skaffe seg større flokker. Det var starten på en ganske dramatisk økning av reintallet, for i Finnmark på 1960-tallet var situasjonen den at det gjerne var mindre enn 100 000 dyr, færre enn det som er tilfellet i dag. Tallet har variert veldig sterkt. I sesongen 1988/1989 var eksempelvis antallet rein i Finnmark mer enn 200 000, for igjen, ved årtusenskiftet, å være nede på vel 100 000. Klimatiske forhold, rovdyruttak osv. har påvirket situasjonen i betydelig grad. Men det er ikke slik som enkelte ønsker å fremstille dette, at det er en så til de grader gjennomsubsidert næring at indre Finnmark bærer preg av en velstand som ingen andre deler av landet kan sammenligne seg med, snarere tvert imot. Det er slik at når storsamfunnet velger å styre denne næringen så til de grader rundt kulturbegrepet – man mener at kultur og næring skal gå i hop på denne måten – og når storsamfunnet nesten forventer at man skal drive denne næringen slik man gjorde det for 250 år siden, må det ofte bære preg av en «mismatch». Spørsmålet er om man i dag er villig til å omjustere i forhold til det som liksom er storsamfunnets krav. Det er slik som en kjent norsk statsminister sa en gang, at «alt henger sammen med alt».

Jeg tror at noe av det som statsråd Brekk var inne på,

er viktig å ta inn over seg, for denne næringen har i veldig stor grad vært produksjonsstyrt. Det er ikke slik at denne næringen har mer støtte pr. produsert kilo enn eksempelvis landbruksnæringen. Det er det stikk motsatte som er tilfellet. Og gjennom det politiske verktøyet vi har her i huset, reindriftsavtalen, må man i større grad prøve å rette søkelyset i langt større grad mot markedsarbeidet, ikke bare mot produksjonsarbeidet.

En kjent norsk politiker som nettopp ble velsignet med en biografi, tidligere Venstre-leder Sponheim, sørget i et nokså vanskelig år, 2003/2004, for ekstraordinær markedsføring, tv-reklame, noe som bidro til et veldig løft for næringen, som dog var kortsiktig. Jeg tror ikke at norsk reindriftsnæring er tjent med at det er landbrukssamvirket i Norge som har hånd om næringens markedsarbeid. Jeg vil så sterkt jeg kan anmode statsråd Brekk om å se på dette, samtidig som han ser på det som flere talere har understreket, bl.a. Frank Bakke Jensen og Kristelig Folkepartis talsmann, at man må være villig til å la norsk reindriftsnæring få en egen stortingsmelding. Ikke la dette bli et venstrehåndsarbeid i og rundt en kommende landbruksmelding. Det hjelper ikke hvor viktig man sier at det å få et eget kapittel kommer til å bli, hvis man ikke tar seg bryderiet med å sørge for at verdiskapingsbegrepet og markedsarbeidet får en helt annen og større dimensjon for denne næringen, med sitt enorme potensial. Da vil man ikke komme til å nå det målet man ønsker å nå.

Jeg tror vi alle sammen har et felles mål om at denne næringen skal utvikle seg konstruktivt videre, for det er et stort oppbud av et særdeles verdifullt produkt, og det er et stort kjøpekraftig marked, og så er det en «mismatch» mellom de to viktige delene av kommunikasjonen. Det håper jeg virkelig statsråd Brekk tar tak i.

Torgeir Trældal (FrP) [19:06:14]: Jeg synes det har vært en veldig god debatt, med utrolig mange gode innspill fra samtlige. Den eneste jeg er skuffet over, er statsråden.

Jeg registrerer at samtlige partier her – men ikke statsråden – ser alvoret i situasjonen. Jeg vil håpe at man etter veldig mange gode innlegg fra posisjonen og Arbeiderpartiet nå klarer å presse statsråden til å handle, og at det ikke her blir som med Lofoten, der SV og Senterpartiet på en måte presset de andre ut. Det er altfor viktig til det.

Så går jeg litt videre. Jeg stilte statsråden et direkte spørsmål – hvorfor man i 2002 har vedtatt 64 300 som høyeste reintall i Vest-Finnmark, mens nærmere 100 000 nå – men ingenting er skjedd. Det eneste statsråden gjør, er å komme med fraser der han beskylder undertegnede for å stigmatisere reindriftsnæringen. Denne retorikken har ministeren hatt hele veien, fra problemene i Finnmark startet. Jeg tok opp saken i begynnelsen av november i fjor. Da svarte man at man skulle sette ned et utvalg for å megle. Det skulle skje øyeblikkelig. Fra november til nå har det gått fem måneder. Det er hurtigarbeidet til ministeren, så med all respekt, her er det litt mangel på handling og mest prat.

Så sier også representanten fra Arbeiderpartiet at man må se tapstallene i sammenheng med flere ting, bl.a. påkjørsel av bil og tog. De tallene jeg refererte til, gjelder tap

på grunn av rovdyr, og så vidt jeg vet, er ikke tog eller bil et rovdyr, det ligger under andre tapsdeler. Når det gjelder tap på grunn av rovdyr, har utbetalingene økt med nærmere 50 pst. Det er mye som går med av skattebetalernes penger. Det går med over 56 mill. kr til å betale tap av rein. Det er klart dette også er rovdyrproblematikk.

Så registrerer jeg også at med Senterpartiet ved makten lar man rovdyrene regjere over hele landet. Det gjør at det er skattebetalerne, reindriftsnæringen og bøndene som må ta regningen. Dette er også et bevis på at man ikke er handlingsdyktig.

Jeg registrerer også at man i juli 2007 satte seg ned for å se på næringen. Vi er nå i 2010, og det har fortsatt ikke skjedd noe. Igjen viser det at det er langt mellom handling og vilje.

Til slutt vil jeg bare takke, og jeg ber Arbeiderpartiet om å presse Senterpartiet her, slik at vi får en løsning. Uten press fra Arbeiderpartiet så blir det ingen løsning.

Statsråd Lars Peder Brekk [19:09:27]: Tusen takk for mange nyanserte innlegg, og tusen takk også for dem som jeg opplevde ikke var så veldig nyanserte. Jeg er glad for at vi har fått mange innlegg og en god diskusjon. Poenget mitt med mine to innlegg var å understreke at det har skjedd mye de siste årene gjennom endring av reindriftsloven og gjennom de økonomiske virkemidlene vi har i reindriftsavtalen. Denne næringen har, som flere har sagt, fantastiske muligheter, hvis vi sammen med næringen greier å forvalte disse mulighetene på en god måte.

Jeg har lyst til å understreke at NRLs leder, Sara, har uttalt at han registrerer en endring i holdning hos ungdommen i reindriften nå. Nå er det vekt og kvalitet som gjelder, ikke størst mulig flokk. Det synes jeg også lover bra for fortsettelsen. Og når det da er enkelte i denne sal som hevder at vi slipper alt fritt i forhold til driften, så må jeg gjøre oppmerksom på at det er et generelt tak på 600 dyr for å komme innunder reindriftsavtalen, som på sett og vis understreker at det ikke er fritt fram for å få støtte til den driften en ønsker seg.

De siste årene har reindriften hatt en positiv inntektsutvikling, og foreløpige tall for 2009 viser en fortsatt positiv utvikling. Hovedårsaken til økningen kan relateres til et fortsatt høyt slakteuttak, og ikke minst en økning i prisen. Vi ser gjennom de siste års positive inntektsutvikling i reindriften at reindriftsavtalens virkemidler bidrar til økt slaktning og verdiskaping. Men fortsatt er det slik at gjennomsnittsinntekten i reindriften er for lav. For meg er det viktig at man framover prioriterer tiltak som bidrar til å videreutvikle de inntekts- og velferdspolitiske tiltakene i reindriften, slik at man får løftet reindriften opp på et nivå som samsvarer bedre med sammenlignbare næringer. I denne sammenhengen er det altså reindriftsavtalen som er det sentrale virkemiddelet. Det er viktig å stimulere til reell markedsrettet produksjon og verdiskaping, som også noen i sine innlegg i dag har understreket.

Erfaring viser at de produksjonsavhengige tilskuddene har bidratt til å øke slakteuttaket av rein det siste året og bidratt til økt verdiskaping i næringen. Det er derfor viktig at kommende reindriftsavtaler også stimulerer til økt

slaktning og produksjon gjennom de produksjonsbaserte tilskuddene, slik at reintallet kan bli redusert til et bærekraftig nivå i alle reinbeiteområdene. Den siste reindriftsavtalen som akkurat nå har blitt inngått, legger vekt på akkurat det. Avtalen legger stor vekt på tiltak som kan bidra til økt uttak, og ikke minst bidrar den til, slik som også representanten Kristiansen understreket, at en legger stor vekt på tiltak som kan bidra til bedre gjennomføring av slaktning gjennom sesongen, og ikke minst økt salg. Jeg har lyst til å understreke at det altså er næringen selv som har ansvaret for markedsføring i henhold til reindriftsavtalen.

Til slutt vil jeg si at det ikke er riktig at reintallet det siste året har fortsatt å øke. De siste tallene vi har, er 10 000 færre rein i Finnmark i løpet av det siste året.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 7 avsluttet.

Sak nr. 8 [19:12:42]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til landbruks- og matministeren:

«For kort tid tilbake ble det avdekket kritikkverdige forhold på norske pelsdyrfermer. Dette har ført til at ulike initiativ er blitt tatt fra Landbruks- og matdepartementet og Mattilsynet. Forholdene i pelsdyrnæringen reiser spørsmålet om flere sider av oppfølgingen av norsk dyrehold krever en kritisk gjennomgang. Flere peker på at det i dag finnes alternativer tilgjengelig som kan styrke dyrs velferd, men som av ulike årsaker ikke tas i bruk i dyreholdet. Vi har også sett eksempler på at uklare ansvarsforhold i forvaltningen kan føre til at det offentliges håndtering av mishandlingssaker fremstår som passiv. Målet med en kritisk gjennomgang av dyreholdet må være å styrke dyrs levevilkår og å forhindre at dyr utsettes for unødvendige lidelser.

Vil statsråden ta initiativ til en ny og bred kritisk gjennomgang av oppfølgingen av dyreholdet i Norge?»

Trine Skei Grande (V) [19:13:59]: Bondevik II-regjeringa la fram en dyrevelferdsmelding, og etter det har det også blitt vedtatt en dyrevelferdslov. Jeg synes likevel det er riktig å ha en gjennomgang her i Stortinget av om alt er som det skal være på alle sektorene i forhold til dyrevelferden.

Jeg har lyst til å starte med å si litt om det jeg mener er grunnlaget for holdningen vår til dyrevelferd. For meg handler det om respekten for liv, en grunnleggende respekt for liv. Det handler også om graden av sivilisasjon: Måten mennesker behandler dyr på, sier noe om graden av sivilisasjon i et samfunn. Det sier også noe om velferd og menneskesyn, hvordan du behandler livet rundt deg. Det er også viktig å si at dyr har en egenverdi. Liv har en egenverdi utover det økonomiske som dyr kan bidra med. Og så synes jeg det er viktig å si at dyr heller ikke skal menneskeliggjøres i sine behov, men at dyr har sine behov som dyr.

Jeg har lyst til å gå gjennom noen av de sektorene der jeg synes at man har spesielle utfordringer i dag. En av

grunnene til at jeg har formulert denne interpellasjonen, var først og fremst forholdene i pelsdyrbransjen. Det ble inngått en avtale med pelsdyrnæringa under Bondevik II-regjeringa om at man innen 2012 skulle få en forbedring innenfor næringa, både når det gjaldt avl, og når det gjaldt det generelle tilsynet.

Mattilsynet kom i 2009 med en rapport, der 94 pst. av farmene som drev med rev, og 71 pst. av farmene som drev med mink, fikk merknader. De fikk altså merknader ved et varslet tilsyn. Nettverk for dyrs frihet avdekket lovbrudd eller forskriftsbrudd ved samtlige farmer når de kom på uanmeldte besøk.

Jeg ser at statsråden har møtt næringa, men jeg har ikke sett at statsråden har gjennomført noen ordentlige sanksjoner med tanke på næringas brudd. Jeg vil spørre statsråden: Er situasjonen grei nok? Eller støtter statsråden en avvikling i 2012?

Så har jeg lyst til å ta opp et punkt som ikke er så mye diskutert, og det gjelder kjøledyrene våre. Vi ser nå en utvikling i kjøledyrbransjen, der det er veldig mye penger, og der man avler opp dyr som man får solgt for store summer. På noen av disse rasene avles det på så underlige, feil ting og deformeringer at vi kan oppleve hunder som blir kåret til beste i sin rase, men som kan ha så deformerte pusteorganer at de nesten ikke er i stand til å gå inn i sirkelen for å motta prisen. Vi opplever det samme når det gjelder katter, og veterinærene varslers om at det på hesteområdet er akkurat likedan. Vi ser at det er mye penger i denne driften. Man avler på så mange underligheter hos dyr, at de nesten ikke er i stand til å leve med de feilene som de får ved avl.

Det som jeg lurer på, er om vi her burde innføre kompetansekrav for dommere, om vi burde sertifisere dem som er dommere på dette området, slik at de faktisk vet at når de dømmer en hund som er vinner og champion på et område, dømmer de også en hund som det blir avlet på, og som kan ha så mye deformering at de nesten ikke har normale kroppsfunksjoner, som f.eks. å puste. Kanskje bør man veilede oppdrettere om hva man skal avle på, og kanskje bør man informere eiere når de kjøper noen av disse hundrasene, om at de faktisk kjøper et dyr som lever et veldig mindreverdige liv fordi det er avlet på så mye underligheter at de nesten ikke har normale kroppsfunksjoner.

Jeg tror at de aller fleste eiere ønsker det beste for dyret sitt, men det har nå gått en sport i akkurat dette, som gjør at mange av oss begynner å elske bastarden – for det bastarden er. Men her er det så mye penger at man kanskje bør innføre noen reguleringer med tanke på hva man dyrker fram.

Så til landbruket: Det har skjedd mye positivt innfor landbruket når det gjelder dyrehold. Mye skyldes at vi får til større enheter, som også fører til at vi har fått til bedre dyrehold. Men jeg er veldig glad for at statsråden har satt ned et utvalg som skal se på makt innfor matmarkedet, for det tror jeg er veldig viktig. I framtida tror jeg kundene vil velge de produktene som faktisk er gode produkter, også for dyrene. I dag er det veldig vanskelig. Produsenter som ønsker å prioritere dyrevelferd, opplever at deres produkter går inn i den samme kverna som alle andre produkter.

Ved sporing, det å gi kunder valgfrihet, det å gi kunder informasjon tror jeg at man hadde verdsatt dyrevelferden.

Et annet område som kanskje er det som bekymrer meg mest innenfor landbruket, er fjøfædriften. Her lurer jeg på om man kanskje burde ha bidratt til at flere arter hadde blitt tatt inn – at man ikke bare dyrker fram den ene sorten, som man gjør i Norge, og at man burde lage klarere kjøperegler for å ivareta dyrevelferden også på det området.

Det er mange organisasjoner som jobber på dette området. Noen jobber politisk – og det er bra at noen gjør det – men noen jobber også med praktisk arbeid. Jeg har f.eks. sett at Dyrebeskyttelsen her i Oslo, bruker veldig mye av medlemskontingenten på å avlive dyr. De samler inn dyr som lever et forferdelig liv ute i gatene, ville katter f.eks., og de bruker da medlemskontingenten som folk har betalt inn for dyrenes beskyttelse, til å avlive dyr. Jeg synes det er viktig at man verdsetter den frivillige innsatsen som gjøres for dyrevelferd. Det er litt meningsløst at dette er noe som folk skal gjøre i sin fritid, når det egentlig handler om hele vårt livsmiljø, at vi ikke skal ha for mange dyr som ikke har eiere, som skal gå rundt i våre bymiljøer, f.eks.

Da dyrevelferdsmeldinga ble lagt fram av daværende landbruksminister Lars Sponheim, var et av de punktene som vakte mest munterhet, knyttet til sirkusdyr – sjøl om han sa at noen av de verste rapportene han hadde fra myndighetene på dyrevelferd, var knyttet til sirkusdyr. Jeg mener at det nå kan åpnes en debatt om hvilke dyr som egentlig er egnet til å være sirkusdyr, og at man burde diskutere forbud på enkelte.

Et annet område er bruken av forsøksdyr. Venstre er et forskningsparti. Å komme helt bort fra bruken av forsøksdyr innen forskningen, tror jeg ikke vi klarer. Men jeg synes kanskje vi skulle ha satt noen grenser for hvor sterk og hvor langvarig smerte det faktisk skal være lov å utsette dyr for. Vi har i det siste hatt flere episoder knyttet til dyrehold som kan defineres som dyretragedier. Noen ganger er det knyttet til ren psykiatri, noen ganger er det knyttet til noe annet. Det som jeg synes er en utfordring, er at vi ser at her er det en håndhevingsgrense mellom hva som i noen situasjoner er Mattilsynets ansvar, og hva som i andre situasjoner faktisk er politiets ansvar. Jeg synes ikke at Mattilsynets muligheter for utrykning er helt tilpasset, eller likner på, politiets tankegang når det gjelder utrykning. Håndhevingen av flere episoder har vært uklare, og ansvaret for hvem som skal gripe inn, når det er åpenbart at noen bør gripe inn, er uklart.

Til slutt må jeg tilbake til det jeg begynte med, nemlig pelsdyr. Når Mattilsynet skal overvåke pelsdyrfarmer, blir det varslet at det kommer tilsyn. Hvis det er dyr som lider, vil Mattilsynet sørge for avliving på stedet. Det jeg etterlyser – når vi nå skal vurdere om pelsdyrnæringen skal få lov til å fortsette – er tall på hvor mange dyr Mattilsynet faktisk avliver på stedet. Det fins ingen rapportering om hvor mange dyr som har det fælt, og hvor mange som faktisk blir avlivet der og da fordi det er så ille under det varslede tilsynet.

Jeg synes det er mange ting som er uklart innen pelsdyrnæringen. Jeg håper statsråden kan avklare både sanksjo-

ner og tilsyn her, og hvilke krav man setter – innen fristen i 2012.

Statsråd Lars Peder Brekk [19:24:10]: Først vil jeg takke representanten Skei Grande for interpellasjonen. Som landbruks- og matminister med ansvar for dyrevelferd er jeg opptatt av at dyr skal ha det godt. Spørsmål om norsk dyrehold ut fra et velferdsperspektiv ble utførlig behandlet gjennom arbeidet med den nye dyrevelferdsloven som trådte i kraft fra årsskiftet. Utredningen – bakgrunnen for lovarbeidet – startet allerede med det arbeidet som ble gjort i forbindelse med St.meld. nr. 12 for 2002–2003, Om dyrehold og dyrevelferd. Stortingsmeldingen identifiserte en rekke områder hvor det var behov for ytterligere utredninger knyttet til forskjellige typer dyrehold, ut fra et velferdsperspektiv.

I forbindelse med utarbeidelsen av den nye dyrevelferdsloven ble det således foretatt en rekke nødvendige utredninger. Dette omfattet bl.a. utredninger fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet, fra Veterinærmedisinsk Oppdragscenter, fra SINTEF og fra Universitet for miljø- og biovitenskap.

Den nye loven er ment å ta høyde for ny kunnskap som måtte komme, og omgjøre dette til egnet og godt regelverk for hold av dyr. Jeg har derfor store forventninger til at loven vil være et godt redskap til å fremme dyrevelferden. Loven anerkjenner at dyr har en egenverdi, i tillegg til å ha nytteverdi for mennesker. Det er innført et krav om kompetanse for alle som holder dyr. Mattilsynet arbeider med å utarbeide forskrifter som skal avklare slike kompetansekrav. Det er også viktig å peke på at det nå er innført en generell varslingsplikt i loven, slik at det skal bli lettere å fange opp manglende tilsyn og stell, og dermed forhindre at dyretragedier får utvikle seg. Dyretragedier henger ofte sammen med sykdom og personlige problemer hos dyreholder, som også representanten Skei Grande understreket. Helsepersonell har i denne sammenheng fått varslingsrett, slik at det er mulig å varsle om mulige dyrelidelser uten å komme i konflikt med den taushetsplikten de vanligvis er bundet av.

Forskriftene på dyrevelferdsområdet vil bli oppdatert etter hvert som det etableres ny kunnskap om dyrs behov, og om faktorer som spiller inn på deres velferd. Når det skal settes krav til hold av husdyr, vil det måtte gjøres en avveining av hva som gir tilfredsstillende dyrevelferd, samtidig som rammene må være slik at det er mulig å gjennomføre dette i praksis.

Det har i den senere tid vært et sterkt fokus på pelsdyrhold, etter at det ble avslørt uholdbare forhold i deler av næringen. Dette har jeg tatt fatt i, og jeg har gjort det klart overfor næringen at hvis de ikke rydder opp, står den politiske støtten på spill. Jeg har også hatt flere møter med pelsdyrnæringen, og latt meg bli informert om det arbeidet som er gjort, og de oppfølginger de planlegger for å forbedre og følge opp dyrevelferden i landets pelsdyrhold. Jeg har gjort det klart at næringen ikke er friskmeldt før den tåler et kritisk blikk på sin virksomhet hver eneste dag. Hovedansvaret/forsvarslinjen for dyrevelferden går i det enkelte anlegg, hos den enkelte pelsdyroppdretter – dette

må vi aldri gjøre unntak fra. Jeg har tro på at næringen vil gjøre sitt beste for å følge opp dette.

Dyrevelferdsmeldingen slo også fast at pelsdyrnæringen står overfor en rekke utfordringer som må finne sin løsning før næringen kan framstå som allment akseptert. Velferd hos pelsdyr må forbedres vesentlig i framtiden, sammenlignet med dagens driftsformer. Mattilsynet har som oppfølging av denne meldingen fått i oppdrag å utarbeide et utkast til ny forskrift om hold av pelsdyr. I mandatet som ble gitt til Mattilsynet, ble det sagt at forskriftsforslaget måtte inneholde alle forhold av betydning for å oppnå tilfredsstillende dyrevelferd i tråd med ny dyrevelferdslov. Det ble også presisert at arbeidet måtte bygge på at pelsdyrnæringen er en distriktsnæring som det er ønskelig å beholde.

Et utkast til ny forskrift er for tiden ute på høring. Utkastet har tatt opp i seg mange av rådene som er utarbeidet av Vitenskapskomiteen for mattrygghet, sammen med annet faglig og vitenskapelig grunnlagsmateriale. Dette er i tråd med føringene i den nye dyrevelferdsloven, å bygge på gjeldende fagkunnskap og ta høyde for ny kunnskap. Forskriftsforslaget legger til rette for vesentlig forbedring av dyrevelferden for pelsdyr. Samtidig vil de foreslåtte endringer medføre merkostnader og merarbeid for næringen. Jeg er innstilt på at vi skal få et oppdatert regelverk som bedrer forholdene for pelsdyr, og jeg vil ta stilling til den konkrete utformingen av regelverket etter høringen.

Når det gjelder tilsyn med regelverket for dyrevelferd, er ansvaret for dette lagt til Mattilsynet. Dyrevernemndene opprettholdes for å ivareta lekmannsskjønnet, de gir lokal forankring og legitimitet til dyrevernarbeidet. Fra nå av er nemndene også organisert som en del av Mattilsynet. Denne organiseringen er valgt for å få et ryddig og effektivt system. Det er således ingen uklarhet i dag knyttet til myndighetsansvaret. Tilsyn med dyrevelferden er en prioritert oppgave for Mattilsynet, og Mattilsynet har også i den nye loven om dyrevelferd fått flere virkemidler for effektivt å kunne følge opp brudd på regelverket.

Svaret på interpellanten Skei Grandes spørsmål er derfor at jeg ikke i dag ser et behov for på nytt å sette i gang en kritisk gjennomgang av alt dyrehold i Norge. Dette er noe som, i tråd med den nye dyrevelferdsloven, vil bli vurdert hver gang det ut fra ny kunnskap blir aktuelt å endre på eksisterende regelverk, eller utarbeide nytt regelverk.

Regjeringen er opptatt av dyrevelferd, og har gjennom sitt omfattende arbeid med den nye dyrevelferdsloven lagt til rette for at dyr skal bli behandlet på en god og forsvarlig måte. Den nye loven er et godt grunnlag for det videre arbeid med å sikre at dyrehold skjer innenfor forsvarlige rammer, basert på kjennskap til og kunnskap om dyrenes adferdsmessige behov.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Trine Skei Grande (V) [19:30:42]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Jeg er av den oppfatning at det er flott at vi har fått denne loven, sjøl om vi ikke var enig i alle punktene.

Jeg har lyst til å gjenta noen av de spørsmålene som jeg hadde i interpellasjonen – som ikke sto i teksten, men som jeg hadde i min tale her – for at statsråden skal få en sjanse til å svare på disse når han nå har svart på utfordringene i teksten.

Det første går på pelsdyr. Hvis jeg skal replisere til det med pelsdyr, så er utfordringen å få rapporter på bordet, slik at vi kjenner den reelle situasjonen når 2012 kommer. Da mener jeg f.eks. at det må føres en klar logg over hvor mange dyr som faktisk blir akutt avlivet av Mattilsynet ved tilsyn. Det er et tall jeg gjerne skulle ha visst.

Det andre går på det med kjæledyr. Dette bryter ikke loven slik som den er i dag, men det er helt klart at det nå er så mye penger i næringen med avl av kjæledyr, at vi ser at den manglende kompetansen hos dommere f.eks. i konkurranser med kjæledyr har ført til at mye av det som skjer, er ren dyremishandling. Man trodde ikke at det skulle være noen fare for det for noen år siden. I dag ser vi at det er det. Veterinærforeningens rapport til meg om tilstanden på dette feltet var meget skremmende. Jeg håper at det er kunnskap som også statsråden vil tilegne seg, og at han vil vurdere å sette i verk tiltak. Jeg tror at det er viktig å løfte også dette feltet.

Så til begrepet «forsøksdyr». Dette er jo veldig forskriftsmessig regulert, men det er en klar utfordring til statsråden å se på om vi f.eks. burde ha regulert med tanke på hvor langvarig smerte, og hvor mye smerte, man kan utsette dyr for – ikke bare det at vi i dag regulerer ganske strengt hvem det er som har lov til å gjøre forsøk på dyr. Så mener jeg også at det må være en klar grense mellom dem som har et alternativ til, og dem som ikke har et alternativ til, sine dyreforsøk. I dag ser vi at teknologien har beveget seg dramatisk fort framover når det gjelder andre måter å simulere følger av forskning på.

Så det var mine utfordringer. Jeg gjentar disse for statsråden i håp om at han nå får tid til å svare på dem.

Statsråd Lars Peder Brekk [19:33:40]: Jeg skal da prøve å svare på en del av de spørsmålene som kom i talen, slik at jeg også kan følge opp det svaret som jeg ga på den skriftlige interpellasjonen som vi mottok tidligere.

For det første vil jeg understreke at når det gjelder diskusjonen om Mattilsynet og politiet, har det også kommet fram forslag om at vi skal etablere et eget dyrepolitiet i Norge. Til det har jeg bare lyst til å understreke at det er Mattilsynet som er dyrepolitiet i Norge. Det jeg understreket, var at tilsyn med dyrevelferd og oppfølging av dyrevernsaker skal ha høy prioritet, og Mattilsynet har nå fått flere virkemidler for effektiv oppfølging av brudd på dyrevernsloven, bl.a. muligheten til å frata retten til å ha dyr. Det er også slik at både Mattilsynet og politiet kan rykke ut på varsling. Så jeg opplever at det ikke er problematisk med grensegangen mellom Mattilsynet og politiet, som jeg forsto interpellanten antydte.

Når det gjelder kjæledyr, gikk spørsmålet på avl og utviklingen i den siste tiden med hensyn til avl og de egenskaper som dyr da får, pluss kunnskapene til dommerne. Jeg vil bare understreke, for å orientere interpellanten, at den nye loven har krav til avl. Det er et samarbeid med

Norsk Kennel Klub om utdanning av dommere, og der har Mattilsynet og departementet dialog med dem. Så det området mener jeg blir godt ivaretatt, selv om også jeg ser at det i enkelte tilfeller er egenskaper ved enkelte raser, ved enkelte dyr, som synes å være vanskelig eller ikke særlig tilrådelig å avle videre på.

Så til slutt var det spørsmål om pelsdyr. Jeg forsto det slik at interpellanten var opptatt av at det ved anmeldte besøk skulle rapporteres eventuell avlving av dyr som var skadet, eller som ikke var i den tilstanden de burde være. Det poenget vil jeg måtte ta med meg tilbake til departementet og se nærmere på, dersom det ikke foreligger slik statistikk i dag. Det er jeg dessverre ikke kjent med, og jeg vil komme tilbake til interpellanten med et nærmere svar på det spørsmålet.

Helt til slutt: Når det gjelder forsøksdyr, vil jeg bare understreke at det er opprettet en alternativ plattform ved bruk av dyr i forsøk. Jeg vil bare understreke at de prinsippene som skal legges til grunn i forsøksdyrarbeidet, er de tre R-ene – som det heter på godt norsk – «reduction, replacement and refinement». Det betyr at det også jobbes med forsøksdyrområdet for å gjøre situasjonen bedre for disse dyrene.

Arne L. Haugen (A) [19:37:12]: Dyrevelferd er vel verd en interpellasjonsdebatt. Jeg vil gjerne understreke innledningsvis at Arbeiderpartiet selvfølgelig fullt og helt står bak § 3 i den nye loven, der det heter:

«Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»

Vi vil at all håndtering av dyr skal skje med omsorg og respekt for dyrets egenart.

Vi i Arbeiderpartiet er fornøyd med den nye dyrevelferdsloven, som plasserer Norge i front når det gjelder dyrevelferd. Men likevel er det nødvendig å være på kontinuerlig søken etter forbedringer.

Viktigst av alt er å forebygge at dyr lider. Forebyggende, holdningsskapende arbeid er viktig informasjon. Det er helt klart at det er eieren som er ansvarlig for dyrevelferden. Når eieren ikke tar tilstrekkelig ansvar for dyrene, må det offentlige gripe inn.

Når dyretragedier dukker opp i media, spør en seg ofte: Hvordan kan dette utvikle seg? Hva slags samvittighet og holdninger kan folk ha, som lar dette skje? Det kan være mange svar. Men da vi behandlet og vedtok ny dyrevernslov i forrige periode, drøftet vi mye hvordan dette kunne utvikle seg uten at det offentlige grep inn i tide. En av grunnene til at dette kan utvikle seg kan være helsemessige problemer hos dyreeieren, ensomhet, økonomiske problemer osv. Da kan det være viktig at det er god kommunikasjon mellom helsepersonell og veterinærtjenesten/Mattilsynet. Derfor er det bra at vi gjennom den nye loven har fått en varslingsrett for helsepersonell om dyremishandling eller alvorlig vanskjøtsel.

Men helsepersonelloven har sterke begrensninger i forhold til taushetsplikten. Jeg kan ha mistanke om at den praktiseres noe ulikt. Jeg synes det er gode grunner til å

se nærmere på denne når det gjelder kommunikasjon med andre faggrupper som arbeider inn mot en felles problem-sak. Taushetsplikten må ikke være til hinder for tverrfaglig samarbeid for å sikre dialog som kan forhindre at dyretragedier får utvikle seg.

Jeg tror ikke vi er i mål med dette arbeidet, selv om jeg er enig i at vi nå må konsentrere oss om at den nye loven må få komme i funksjon, og at de ordningene vi har vedtatt, må få fungere over tid. Men vi må hele tiden ha fokus på området, og være på søken etter forbedringer. Når det dukker opp kritikk, ja, så må vi ta det alvorlig og vurdere muligheter for forbedringer. Det kan bl.a. være nødvendig å få til en bedre registrering av dyrevernssaker, utvikle indikatorer på dyremishandling osv.

Under behandlingen av St.meld. nr. 12 for 2002–2003, Om dyrehold og dyrevelferd fastslo Stortinget at hvis pelsdyrnæringen ikke kan dokumentere vesentlige forbedringer innen 2013, bør det vurderes å avvikle næringen. Ingen partier reservertet seg mot denne formuleringen.

Det har versert skremmende bilder i media av vanskjøtsel i pelsdyrfarmer av en slik karakter at det er fullstendig uakseptabelt. Jeg føler at næringen nå er inne i en nådetid. Får man ikke slutt på dette, ja, så er det slutt.

Jeg har inntrykk av at næringen har tatt dette veldig alvorlig, og at det nå ryddes opp. For det første er nye forskrifter nå ute på høring, og det er en klar oppfatning fra Mattilsynets side at det vil gi bedring. De nye forskriftene legger til rette for vesentlige forbedringer av dyrevelferden for pelsdyr. I tillegg arbeider næringen med en egen sertifiseringsordning som skal verifiseres av utenforstående fagfolk, en ordning som på enkelte områder går lenger i forhold til dyrevelferd enn forskriftsutkastet. De første farmene blir etter planen sertifisert allerede i år. Jeg synes dette virker lovende.

Per Roar Bredvold (FrP) [19:42:19]: Jeg tror ikke det er noen i denne salen, eller andre, som er mot dyrevelferd. Vi ønsker alle at våre dyr, uansett rase, skal ha det bra, få stell og pleie, inklusiv god, næringsrik mat, gode boforhold, veterinærhjelp når det er påkrevd, nok lys, areal osv. – kort sagt, slik at de kan leve under forhold som er best mulig.

God dyrehelse er en forutsetning for god dyrevelferd, mattrygghet og en bærekraftig produksjon. Norge har et godt omdømme når det f.eks. gjelder forekomster av og kunnskap om smittsomme dyresykdommer sammenliknet med andre sammenliknbare land. Det er kanskje det viktigste kvalitetsstempelen norsk landbruk har.

Men, det er et stort men. Nesten daglig kan vi lese om dyretragedier som vesentlig skyldes menneskelig svikt av forskjellige årsaker. Det kan være at eieren har blitt syk og ikke innser, eller at andre ikke innser, at han ikke kan ta vare på dyrene sine. Det kan være eiere som ikke er skikket til å ha dyr, og at f.eks. Mattilsynet ikke griper inn tidsnok bl.a. på grunn av mangel på ressurser, eller det kan være at det norske regelverket ikke er godt nok.

Det kan også være slike ting som at bygninger hvor dyrene oppholder seg, ikke er bra nok, og at dyrene brenner opp. I 2009 var det 223 branner i driftsbygninger over en

viss størrelse i Norge – et tall som er ca. dobbelt så stort som for bare fire år siden. I slike branner dør ofte mange dyr. Her må det sterkere egeninnsats til, og regelverket må innskjerpes. Det å ha dyr medfører et stort ansvar uansett antall eller type.

Fremskrittspartiet sier det så enkelt som at Norge skal ha et sterkt dyrevern. Personer som har vist seg uskikket til å ha og holde dyr, skal umiddelbart miste retten til dyrehold. Her synes jeg enkelte dommer i slike saker er merkelige. Er du f.eks. fradømt retten til å ha en type dyr, kan du allikevel ha andre typer dyr. Her må dommen være klarere; et dyr er et dyr uansett rase.

En annen ting som forbauser meg, er at de som snakker om dyrevelferd, oftest er de som forsvarer rovdyr, som f.eks. ulv. I mitt distrikt, Hedmark, er det forholdsvis mange av de bøndene vi har igjen, som har bufe som hoved- eller biinntekt. Det er, f.eks. etter Galven-tispas herjinger i sommer og høst, ingen av disse som snakker om dyrevelferden til alle de sauene og andre dyr som blir tatt av rovdyrene. Ofte blir ikke bufe drept med én gang, men pines over flere døgn.

Når det gjelder den spesifikke pelsdyrnæringen, har sikkert denne også et forbedringspotensial. Men jeg vet at det har skjedd mange forbedringer de siste årene også her. Oppdrett av pelsdyr begynte man med i Nord-Amerika på 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet i Europa. Europa står for ca. 70 pst. av verdens pelsdyrhold. I Norge er det ca. 350 pelsdyrgårder. De fleste av disse er små, familiedrevne enheter som sammen med andre inntektsmuligheter på gården, eller med en inntekt utenfor gården, gjør at det blir en årsinntekt. Dette er viktige arbeidsplasser for små distriktskommuner. Pelsdyrhold er underlagt strenge nasjonale bestemmelser i tillegg til anbefalinger fra EU. Det legges spesielt vekt på burmiljø, hygiene, avl, rutiner for stell og håndtering og føring. Pelsdyr har også generelt en god helse.

Pelsdyrnæringen er også viktig som avtaker av store mengder avfalls- og biprodukter fra næringsmiddelindustrien, som fiskeforedling og slakterier. Det er også minimal eller ingen transport for avlivning, noe det er for andre typer dyr i produksjon.

Når man vet at antall slakterier i Norge har blitt redusert fra 28 til 14 på noen få år, sier dette at dyr fraktes lenger nå enn tidligere. Dermed øker sjansene for at noe kan gå galt.

Tilbake til pelsdyrnæringen. Pelsdyrnæringen utviklet i 2001 en handlingsplan for dyrevelferd i samarbeid med andre. Norge er visstnok det eneste landet i verden som har dette. Men også Fremskrittspartiet sier i sitt program at vi ønsker en gjennomgang av regelverk knyttet til dyrevelferd for pelsdyrnæringen med sikte på forbedringer. Meg bekjent jobber også norsk pelsdyrnæring med en sertifisering av de norske pelsdyrgårdene. Dette viser seriositeten i bransjen.

Avslutningsvis vil jeg takke interpellanten for at en viktig sak er blitt brakt på banen.

Svein Flåtten (H) [19:47:46]: Med bakgrunn i mye av det som har skjedd i pelsdyrnæringen, er det ikke

det minste rart at interpellanten er opptatt av det, og jeg oppfatter at det er noe av hovedbudskapet her.

Samtidig som også jeg er bekymret, føler jeg tiltro til det som landbruksministeren har gitt uttrykk for her, at man må se på gjennomføringen av loven etter hvert og ikke minst på det nye høringsutkastet som virker relativt strengt. Jeg tror dette vil sette om ikke en rakett, så i hvert fall fart i bransjen, som jo også selv er i ferd med å utvikle, som det har vært sagt av andre her, både sertifiseringsordninger og andre prosedyrer for å sikre næringen sin. For dette er jo en næring, som drives i distriktene, som drives av små bedrifter, og nettopp derfor tror jeg det er viktig at myndighetene også bidrar til at de kan få denne bærekraftig, for å si det slik. Jeg tror det er viktig, og derfor tror jeg man bør ha ytterligere litt tålmodighet, selv om historien tilsier at man kanskje har den utålmodighet som interpellanten har.

Så har jeg lyst til å ta opp en av de utfordringene som representanten Skei Grande kom med i sin innledning, hvor hun snakker om maktutredningen i matmarkedet, og at gode matprodukter har en sammenheng med dyrevelferd og med dyrehelse. Det er det ingen tvil om at den har, og jeg tror moderne forbrukere etter hvert vil være meget opptatt av dette. Vi har sett det. Vi har sett det til og med i verdensøkonomien. Når vi har hatt utbrudd av smittsomme sykdommer på verdensbasis, har vi sett hvilken virkning det gjør på verdensøkonomien. Verdens børser raser når man ser at noe kan skje med matproduksjonen. Denne sammenhengen tror jeg blir mer og mer viktig, og akkurat i den forbindelse har jeg lyst til å bruke litt tid på å henlede statsrådets oppmerksomhet på medisinerings av dyr.

Hvis vi skal ha tillit til at norskprodusert mat skal holde høy kvalitet og bli produsert på en slik måte at dyret selv har et godt liv og en bra velferd, slik at man også får et godt produkt, må man være opptatt av medisineringsen. Kvalitetssystem i landbruket, KSL, har da en viktig rolle. De setter medisinstandarder med kontroll til medisinerbruken, slik at det ikke skal være unødvendig behandling, og at man har et lavest mulig forbruk av medisiner generelt, selvsagt spesielt antibiotika. Men nå er det en bekymring for at den nye standarden kommer med regler som gjør at bonden eller dyreeier mer enn tidligere skal kunne behandle egne dyr, altså uten bruk av veterinær. Jeg mener det kan være problematisk ut fra forbrukernes trygghet og selvsagt også for dyrevelferden. I dyrehelsepersonelloven som veterinærer er bundet av, er det strenge regler for medhjelper. Den standarden er faktisk utformet ikke bare for forbrukerne, ikke bare for at det skal være rimelig og god mat i Rema-butikkene, men også for velferden, slik at det ikke skal være unødig medisinerings og ikke feil medisinerings, og derved undergrave formålet med lovgivningen.

Jeg håper at landbruksministeren tar med seg minst mulig bekymring for også dette. Dyrevelferd er viktig. Profesjonell assistanse ved dyresykdom bør stå sentralt, og forbrukerne må være 110 pst. sikre på at både dyrevelferden og tryggheten for at vi får kvalitetsmat, blir ivare tatt på en slik måte av myndighetene at vi ikke kan sette spørsmålsteget ved det.

Alf Egil Holmelid (SV) [19:52:56]: Det er eit viktig spørsmål representanten Skei Grande tek opp. SV har lenge vore pådrivar for betre dyrevelferd. Vår tidlegare parlamentariske leiar Inge Ryan markerte seg sterkt på dette området og gjorde ein stor innsats for dyrehelse og dyrevelferd. Det er positivt at Venstre engasjerer seg i spørsmåla, slik at vi får ein god debatt om desse viktige tema.

SV er oppteke av at alt husdyrhald skal vere dyreetisk forsvarleg. Dyrevelferd må byggje på anerkjening av at dyr har eigenverdi i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket. Dyr skal handsamast godt og vernast mot unødige påkjenningar og belastningar. Det er viktig å ha lovverk og kontrollmekanismar som vernar dyra, på basis av fagleg kunnskap og med utgangspunkt i kva som er i dyras interesser, slik det er lagt opp til i lov om dyrevelferd.

SV har programfesta at vi vil arbeide for å styrkje dyrevernet, både i Noreg og internasjonalt. Det er eit arbeid som stadig må følgjast opp, etter kvart som det kjem ny kunnskap som gir oss moglegheit til å auke dyrevelferda. Det er viktig å sikre eit godt tilsyn med husdyrhaldet og ha klare ansvarslinjer for kontroll og sanksjonar.

SV er oppteke av å styrkje arbeidet for å finne fram til alternativ til dyreforsøk som påfører dyr lidning. Organisasjonen Norecopa gjer eit viktig arbeid for å finne fram til og formidle informasjon om alternativ til dyreforsøk. Dette er eit viktig arbeid som må vidareførast. Norecopa og Noregs forskingsråd har også sett i gang arbeid for å sjå på dyrevelferd blant fisk som blir brukte som forsøksdyr. Her har vi faktisk ganske store utfordringar framover, sidan fisk utan samanlikning er blant dei dyra som blir brukte mest i dyreforsøk pr. i dag. Det er kanskje mange som trur at fisk ikkje føler smerte, men det gjer dei.

Representanten Skei Grande snakka spesielt om pelsdyrnæringa. SV meiner at erfaringane hittil tyder på at det er vanskeleg å ha ein pelsdyrproduksjon som sikrar god dyrevelferd. Her er vi på line med fråsegnen frå Den norske veterinærforening. Alt i 2001 peika dei på at pelsdyrhald byr på stor utfordringar for dyrehelsa, og i fjor haust uttalte foreininga følgjande:

«Dagens pelsdyrhold baserer seg på hold av aktive rovdyr i små nettingbur. Denne driftsformen medfører at dyrene ikke får tilfredsstillt sitt naturlige atferdsbehov. DNV har tidligere uttrykt skepsis til pelsdyrholdet. På tross av gode intensjoner i næringen, har det vist seg at det fortsatt er store dyrevelferdsmessige problemer i pelsdyrholdet. DNV mener derfor at tiden nå er moden for å vurdere avvikling av alt pelsdyrhold i Norge.»

På bakgrunn av den informasjonen, som vi ikkje kan skyve frå oss, har vi i SV med basis i dyrehelsesituasjonen programfesta at vi vil arbeide for eit forbod mot pelsdyrproduksjon i Noreg.

Heidi Greni (Sp) [19:56:43]: Jeg vil takke interpellanten for interpellasjonen, og jeg vil også takke statsråden for svaret.

Innledningsvis vil jeg vise til at det har skjedd en betydelig kunnskapsutvikling om dyrs evner og behov gjennom de senere år. I Senterpartiet er vi opptatt av at vi skal

ha et oppdatert regelverk som sikrer god dyrevelferd i alt dyrehold. I internasjonal sammenheng ligger Norge langt fremme når det gjelder dyrevelferd.

Jeg vil videre vise til at det nå er innført krav til kompetanse for dyreholdere i den nye dyrevelferdsloven, og med kompetanse menes det både kunnskap og ferdigheter. Kompetansekravet skal sikre at dyr blir ivaretatt på en tilstrekkelig og faglig kompetent måte, og Mattilsynet arbeider nå med å få på plass forskrifter på dette området.

Det er også viktig å peke på at det er innført en generell varslingsplikt i loven, slik at det kan bli lettere å fange opp manglende tilsyn og stell og dermed hindre at dyretragediene får utvikle seg. Ofte henger de verste dyretragediene sammen med sykdom og personlige problemer og personlige tragedier hos dyreholder. At helsepersonell nå har en varslingsplikt, vil gjøre at det blir mer oppmerksomhet fra det holdet, og vi har mye større sjanse til å fange opp tragediene, forhåpentligvis på et tidlig tidspunkt.

Dyrevelferdsmeldingen slo fast at pelsdyrnæringen står overfor en rekke utfordringer som må løses, før den vil framstå som allment akseptert. Velferd hos pelsdyr må forbedres vesentlig i framtiden.

Pelsdyrnæringen selv har også forsikret om at de vil rydde opp i de uakseptable forholdene som har blitt avdekket, og en ny forskrift om pelsdyrhold er ute på høring. Dette forslaget legger til rette for vesentlige forbedringer av dyrevelferden for pelsdyr. Forslaget bygger på mange av de rådene som er utarbeidet av Vitenskapskomiteen for mattrygghet, og annet faglig og vitenskapelig grunnlagsmateriale. Jeg tror næringen har tatt dette på alvor, og jeg har tro på at dette vil bedre velferden for pelsdyr. Alle disse tiltakene viser nettopp at vi har hatt en gjennomgang av dyrehold i Norge, og at vi har en kontinuerlig oppfølging.

Senterpartiet er opptatt av dyrevelferd, og vi viser til at Regjeringen gjennom arbeidet med den nye dyrevelferdsloven har lagt til rette for at dyr skal bli behandlet på en god og forsvarlig måte.

På denne bakgrunn støtter Senterpartiet statsrådets syn om at det ikke er behov for på nytt å sette i gang en bred, kritisk gjennomgang av alt dyrehold i Norge på nåværende tidspunkt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [20:00:16]: Først vil eg få lov til å takke interpellanten for ein viktig interpellasjon. For me har vore vitne til mange grufulle bilete frå pelsdyrnæringa. Både Mattilsynet og næringa sjølv har teke grep, og me håpar at dei lykkast. Kristeleg Folkeparti vil arbeide for at dei forbedringstiltaka som pelsdyrnæringa har gjennomført, blir vidareført, slik at dyrevelferda i næringa blir betre. Me vil også stille krav til dokumentasjon av dette.

I dag er det om lag 350 pelsdyrfarmer over store delar av landet. Det gjer næringa til ei viktig distriktsnæring. Alt dyrehold skal baserast på god dyrevelferd, og avlivinga skal skje raskt og utan unødig lidning. Ein må ikkje tillate avl eller bioteknologisk utvikling som framskaffar individ utan dyras naturlege instinkt og eigenart.

Som pelsdyrnæringa sjølv seier det: «Mye har skjedd det siste året.» Til hausten er det klart for sertifisering av dei første norske pelsdyrgardane. Ein sertifisert pelsdyr-

gard skal vere ein veldriven pelsdyrgard der forskrifter og bransjekrav blir etterlevde, og der dyrevelferdstanken går igjen i daglege rutinar og gjeremål. For å bli sertifisert etter næringas kravstandard blir det kravd at ein ekstern, uavhengig revisor skal gjennomgå pelsdyrgarden for å kontrollere at krava blir etterlevde. Det er bra, og det er heilt nødvendig.

Pelsdyrnæringa er først og fremst ei distriktsnæring som blir driven i tilknytning til annan husdyrproduksjon og gardsdrift i Utkant-Noreg. 80 pst. av produksjonen foregår i næringssvake kommunar, der pelsdyrproduksjon styrker næringsgrunlaget på garden, slik at busetjinga kan tryggast.

Me har naturlege føresetnader for pelsdyroppdrett i Noreg. Me klarer å konkurrere internasjonalt, fordi me har ei stor fiskeforedling som gir biprodukt. Me har klimatiske forhold som er ideelle for pelsdyrhold, og med sit kompetanse som gjer oss i stand til å drive med pelsdyroppdrett på ein god og dyrevelferdsmessig forsvarleg måte. Miljøperspektivet i næringa må ein ikkje undervurdere: Om lag 80 pst. av pelsdyrføret er avfall frå fiske- og slakteindustrien.

Men uavhengig av lønsemd og distriktsperspektiv er det avgjerande at dyrehelsa er i førarsetet. Det reknar me med at næringa vil samarbeide med myndigheitene om å sikre. I den samanheng vil eg også trekkje fram behovet for kompetanse i næringa. Kompetanse og etisk bevisstheit må ligge til grunn dersom me skal unngå liknande tilstandar som det me fekk dokumentert i fjor. Her har næringa ein stor jobb å gjere.

Nye forskrifter for pelsdyrhold er ute på høyring. Forskriftsutkastet byggjer på St.meld. nr. 12 for 2002–2003 om dyrehold og dyrevelferd i tillegg til forskingsresultat som Vitenskapskomiteen for mattryggleik har lagt fram. Mattilsynet meiner dei føreslåtte reglane vil gi ei betring av dyrevelferda. Eg håpar dei har rett, men me avventar dokumentasjon og grundig ettersyn for å sikre at me unngår slike tilstandar som blei dokumenterte i fjor.

Trine Skei Grande (V) [20:03:56]: Jeg vil takke for debatten og for at alle partiene har deltatt såpass ivrig.

Jeg har lyst til å oppsummere med to utfordringer til statsråden – jeg skal begrense det til det – og to kommentarer. Jeg tror det er viktig å være bevisst på at vår velferd og vår mulighet til å produsere mat på en etisk god måte, også er et konkurransefortrinn for Norge. Hvis vi klarer å bli gode på det, tror jeg at vi også har et konkurransefortrinn i forhold til vår matproduksjon.

Så mine to utfordringer til statsråden. Det er for det første å gå inn i det området som jeg har løftet i forhold til kjæledyr. Jeg skjønner at det jobbes i forhold til organisasjonene på området. Dette feltet var ukjent for meg før jeg begynte å jobbe med det, og spesielt Veterinærforeningens alarmklokker her synes jeg også bør ringe for statsråden. Så jeg vil gjerne utfordre ham på å tilegne seg kunnskap på akkurat det området, for det var for meg ganske oppsiktsvekkende da jeg fikk det.

For det andre: Vår betegnelse av liv har forandret seg, og vi ser i dag at fisk og fugl, som før kanskje var

nederst på denne rangstigen, er av de feltene som nå utfordres mest. Spesielt kyllingproduksjon og fiskeoppdrett er to store utfordringer på det området. – Det var mine to utfordringer til statsråden.

For Venstres del må jeg si at klokkene har nok ringt for pelsdyrnæringa. De har nok brukt sine sjanser, og jeg syns ikke at det som nå skjer, er pyntebåndene på våre kåper verdt. Dette er dyr som man har holdt i 100 år. Katt har man holdt i kanskje 8 000 år, og jeg vet ikke hvor lenge man har hatt ku, jeg vet ikke hvor lenge man har hatt sau, men det er en helt annen form for drift i forhold til de dyrene.

Så må jeg si til slutt at jeg er veldig for dyrevelferd. Jeg er villig til å ofre veldig mye for dyrevelferden. Men å være så mye for dyrevelferd at jeg skal være imot at katter tar mus, at gauper tar katter, og at ulv spiser elg og sau, det klarer jeg ikke. Jeg må innrømme at det å tro at en skal avvikle næringskjeden, klarer ikke jeg ut fra mitt dyreen-gasjement å være for, sjøl om Fremskrittspartiet snakker for det her i dag. For meg handler det om at dyr må få lov til å være dyr, og at næringskjeden fungerer. Jeg spiser kjøtt, og de under meg spiser kjøtt. Det er slik systemet fungerer, og det er en naturlov jeg ikke vil oppheve.

Statsråd Lars Peder Brekk [20:07:17]: Også jeg vil takke for denne debatten og denne interpellasjonen.

Jeg vil innledningsvis i mitt siste innlegg understreke det samme som interpellanten, at våre muligheter til å produsere mat på et etisk, forsvarlig og bærekraftig vis er et konkurransefortrinn, og det er også grunnleggende i det arbeidet vi nå gjør med å videreutvikle norsk matpolitikk.

Så har jeg bare lyst til å understreke til interpellanten at når det gjelder kjæledyr, mener jeg den loven som nå nettopp er vedtatt og implementert, ivaretar problemstillinger rundt avl. Men vi vil selvsagt følge det råd vi får fra Mattilsynet og eventuelt fra Veterinærforeningen – og altså følge dette videre.

Når det gjelder kyllingproduksjon og fiskeoppdrett mv., har Mattilsynet et klart ansvar for oppfølging, og det forventer jeg at de gjør.

Så vil jeg tilbake til det spørsmålet som jeg var litt uklar på i mitt forrige innlegg. Det er slik i forbindelse med tilsyn i pelsdyrfarmer at tilsyn fra Mattilsynet skjer både varslet og uvarslet. Det er ikke slik at det bare er varslede tilsyn. Vi har – det har jeg fått undersøkt nå – ikke tall på avlivede dyr, bare antall hastedtak som fattes i forbindelse med de tilsynene. Det skal jeg gå tilbake til Mattilsynet og ta tak i – som jeg også ble oppfordret til av interpellanten.

Når det gjelder pelsdyr, stiller den nye pelsdyrforskriften som er på høring, krav til plass og utstyr som gir mulighet for og skal stimulere til aktivitet. Jeg skjønner at det i mange partier er slik at man allerede har bestemt seg i forhold til om man ønsker å opprettholde en pelsdyrnæring eller ikke, men mitt og Regjeringens standpunkt er i alle fall at vi jobber mye og hardt for å ivareta dyrevelferden og på det viset sikre at vi kan opprettholde aktiviteten i næringen i framtiden.

Så har jeg lyst til å understreke at vi også jobber med og

har ønske om å innføre såkalte indikatorer for dyrevelferd. Det å ha slike indikatorer er et arbeid som både Norge og EU ser behov for å utvikle. Jeg håper at det i framtiden vil gi resultater når flere land vil bruke ressurser på det.

Når det gjelder Flåttens innlegg, er det et strengt regelverk for medisiner, og det skal nå opprettes register for legemiddelbruk som letter tilsynet med bruken. Det er også slik at Mattilsynet har fokus på legemiddelbruk og tilsyn av dyrehelsepersonell.

Til slutt vil jeg bare understreke til Bredvolds innlegg at det finnes klare regler for å forebygge branner i regelverket og i lov om brannsikkerhet.

Presidenten: Dermed er sak nr. 8 ferdigbehandlet.

Sak nr. 9 [20:10:25]

Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til justisministeren:

«Det er viktig at landet har en god og velfungerende erstatningsordning for voldsofre, fordi gjerningspersonene ofte ikke kan gjøre opp for seg. Mange voldsofre opplever imidlertid en manglende oppfølging fra det offentlige når det gjelder oppfølging i tiden før erstatning blir tilkjent og utbetalt. Svært mange opplever også at erstatningen ikke er på nivå med den skade som er skjedd og de kostnader som offeret har blitt påført og vil bli påført kanskje for resten av livet. Saksbehandlingstiden for å bli tilkjent volds-offererstatning er ofte unødvendig lang i tillegg til at politiet bruker unødvendig lang tid på etterforskningen. En lovendring har også ført til at voldsofre med eldre saker får betydelig lavere erstatning enn saker etter 1. juli 2001, noe som oppleves som urimelig for disse.

Hva vil statsråden gjøre for at voldsofre får den oppfølging og oppreisning som de har krav på?»

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [20:11:36]: Natt til lørdag 9. september 2000 ble Tommy Buskerud fra Romerike i Akershus rammet av en hendelse som kom til å ødelegge livet hans. På vei hjem fra puben Barachi på Kløfta blir den da 28 år gamle Buskerud brutalt slått ned av to ungdommer på 19 og 22 år. En 21-åring stikker ham i ryggen med en 25 centimeter lang kjøkkenkniv helt til skaftet butter. Liggende på bakken blir Buskerud gjentatte ganger sparket brutalt i hodet før ungdomsgjengen forlater ham i grøftkanten, hjelpeløs og blødende. Noen timer senere blir han oppdaget liggende i en rundkjøring av en tilfeldig forbigående sjåfør.

Dette er et av mange, svært tragiske eksempler på blind vold som vi kan lese om i avisene hver eneste dag. Svært mange i vårt samfunn blir utsatt for alvorlig vold, noe som i de fleste tilfeller kommer som lyn fra klar himmel. Det skjedde også i det eksempelet som jeg her har vist til. En voldsepisode som dette endrer folks liv totalt og gjør at de fleste får store sosiale og økonomiske problemer. Mange opplever at de ikke klarer å følge opp arbeidet, og familielivet går i oppløsning. Gjerningsmennene er ofte unge og totalt ute av stand til å gjøre opp for seg. I tillegg er

straffenivået for slik kriminalitet i Norge for lavt. Resultatet er at det er voldsofferet som blir sittende igjen med regningen, dvs. et tapt liv og økonomisk ruin.

I tilfellet til Tommy Buskerud ble gjerningsmannen som kjørte kniven i ryggen hans, straffet med ni måneders fengsel og dømt til å betale 30 000 kr i oppreisning. De to andre gjerningspersonene ble begge dømt til 15 dagers betinget fengsel og bøter på 3 000 kr.

Jeg tror at de fleste i samfunnet vil mene at dette er helt urimelig. Det gjør i hvert fall jeg, og jeg håper også at statsråd Storberget er av den samme oppfatningen.

I dag er Buskerud skilt og hundre prosent arbeidsufør. Daglig tar han syv til åtte reseptbelagte medikamenter mot sterke smerter for i det hele tatt å kunne komme seg ut av senga. Ofte holder han senga flere dager i strekk.

Det er mange problemstillinger som man kan sette fokus på i en interpellasjon som denne, temaene er svært mange, men jeg vil sette fokus på behovet for å ha en romslig voldsoffererstatning, og at vi har fleksibilitet i ordningen, slik at den fanger opp alle som har vært utsatt for uforskyldt vold.

Tommy Buskerud har også blitt et offer for samfunnets regelstivbenthet. Fordi overfallet skjedde i 2000, kom han ikke inn under endringen som skjedde i voldsoffererstatningen fra 1. juli 2001, hvor høyeste erstatning er 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Han må klare seg med et beløp begrenset opp til 200 000 kr, mens de som ble utsatt for vold ett år etter, kan få en erstatning opp mot 1,4 mill. kr. Dette viser noe av samfunnets mangel på sje-nerøsitet overfor dem som blir utsatt for en annen av samfunnets mangler, nemlig mangelen på trygghet. Her burde vi som ansvarlige myndigheter vise en større grad av romslighet, slik at ved en regelverksendring som denne burde alle som etter endringen får avgjort sine saker, få den på det tidspunktet høyest mulige erstatning.

Burde erstatningen utmåles etter situasjonen og det regelverk som gjelder på det tidspunktet når saken er ferdig behandlet? Mitt svar på dette er ja. Voldsofre må vente lenge på å få utbetalt erstatning, bl.a. fordi det tar lang tid å få saken opp til behandling i domstolene og å få søknad ferdigbehandlet av Kontoret for voldsoffererstatning. I tillegg er det en stor svakhet at erstatningsbeløpet gjelder pr. sak og ikke for hvert enkelt voldsoffer. Dette bidrar til diskriminering av voldsofre, noe Fremskrittspartiet har påpekt i en merknad under Justisdepartementets budsjett for inneværende år. Mange voldsofre må legge ut store beløp på forhånd og sette seg i gjeld for å få midler til nødvendige medisiner og behandling. Inntekt bortfaller fordi man ikke lenger klarer å arbeide og blir gående på sosialstønad før man får innvilget søknad om uføretrygd. Den oppreisning man får fra overgriper og det offentlige, dekker ikke de utgifter man har hatt, og de man vil få i fremtiden. Voldsofferet er og blir taperen i systemet. Voldsutøveren slipper ofte unna bare med noen skraper i form av erstatning og lav fengselsstraff.

Vi vet at behandlingen av disse sakene gjerne tar mange år. Derfor må det sørges for at saksbehandlingen kan gå raskere, og at de offentlige etater som er involvert i behandling av disse sakene, fungerer på en optimal måte.

Vi har kommet i en situasjon med stadige regelendringer innenfor voldsoffererstatningsordningen ved at voldsofre blir behandlet svært ulikt, og det er uheldig i et samfunn hvor likebehandling ellers står sentralt.

Jeg mener at det er positivt og riktig at nivået på voldsoffererstatningen har økt betydelig de siste år, men vi kan stille oss spørsmålet om erstatningen fortsatt er på et riktig nivå. Å verdsette prisen på et ødelagt liv er en vanskelig oppgave, men det er åpenbart at nivået fortsatt ligger for lavt. I tillegg må straffe- og erstatningsnivået betydelig opp, slik at gjerningspersonene må ta en større del av ansvaret for den ugjerning som er begått.

Jeg er også informert om at ved mange anmeldelser for vold svikter ofte politiet i å informere om de rettigheter den voldsutsatte har, og om hvilket tilbud det offentlige har til voldsofre, herunder hvilke rettigheter og muligheter som gjelder for å kunne søke om voldsoffererstatning. Jeg er kjent med at det er utarbeidet et veiledningshefte fra Kontoret for voldsoffererstatning, og at man kan benytte seg av nettsiden til Kontoret for voldsoffererstatning og også frivillige organisasjoner på dette området. Det er bra, men vi må likevel være klar over at det fortsatt ikke er alle i vårt samfunn som har like forutsetninger for å kunne finne ut av hvilke rettigheter de har, og muligheten til å kreve dem. Vi må jo være klar over at for personer som sliter med betydelige skader, både fysisk og psykisk, etter vold, er veiledning og bistand spesielt viktig. Jeg håper at statsråden overfor politi, helsevesen og andre som møter voldsofre tidlig, presiserer viktigheten av at disse får hjelp og veiledning for å kunne hevde sine rettigheter.

Jeg ønsker med denne interpellasjonen og det jeg har sagt i dette innlegget, å sette situasjonen for voldsofre på dagsordenen og få debatt her i salen rundt dette temaet. Mitt spørsmål er: I hvilken grad er dette et tema som opptar statsråd Knut Storberget?

Presidenten: Det vil vi få anledning til å få svar på umiddelbart – neste taler er statsråd Knut Storberget.

Statsråd Knut Storberget [20:19:43]: Jeg er veldig glad for denne debatten. Den trengs, fordi vi ofte når vi står overfor denne type kriminelle handlinger, har et helt annet fokus. Vi snakker ofte om gjerningsperson, straff og det mer politiere i det, og det er alltid på høy tid å løfte fram ofre for kriminalitet.

Det å bli utsatt for voldshandling er for mange en veldig stor belastning. Det er derfor viktig for meg å styrke rettighetene og hjelpetilbudet til ofre og pårørende. Regjeringa har satt i verk en rekke tiltak for å ta vare på dem som er utsatt for eller er vitne til vold.

Å bli offer for kriminalitet kan ha alvorlige konsekvenser for den enkeltes helse, sjølbilde, trygghetsfølelse og livskvalitet. Kriminalitetsofre generelt fortjener å bli tatt mer på alvor. Deres stilling er derfor betraktelig styrket de senere årene, og særlig voldsofre har blitt gjenstand for økt oppmerksomhet innad i politiet og i hjelpeapparatet for øvrig.

Fra 1. juli 2008 ble fornærmedes og etterlattes rettigheter styrket ved at flere fikk rett til bistandsadvokat. Det

er nettopp for å ivareta interpellantens helt riktige påpeking; at mange av disse trenger hjelp for å få gjennomført sine rettigheter. Påtaleinstruksen er endret fra 1. november 2009 for å presisere fornærmedes og etterlattes rett til informasjon underveis i saken, og det er gjort store endringer i straffeprosessen for de fornærmede, som sammenholdt med at man har rett til bistandsadvokat, setter dem i en helt annen situasjon i dag enn den de hadde for bare få år siden. Dersom det oppnevnes bistandsadvokat, skal politiet oppnevne en egen kontaktperson, bl.a. for ofre for seksualforbrytelser, gjentatt eller grov vold i nære relasjoner, menneskehandel, overtredelse av kontaktforbud/ besøksforbud og kjønnslemlestelse.

Som også interpellanten var inne på, er det av Politidirektoratet og riksadvokaten høsten 2009 utarbeidet en brosjyre om «Fornærmedes og etterlattes rettigheter». Denne brosjyren gir en oversikt over de viktigste rettighetene til kriminalitetsofre. Den gir også opplysninger om kontaktinformasjon om aktører som gir bistand til dem som har vært utsatt for slik kriminalitet.

På politiets hjemmeside – ikke bare på Voldsoffererstatningskontorets sider – vil man også kunne finne en mer omfattende oversikt over ulike rettigheter til kriminalitetsofre, med linker til øvrige aktører. Finansiert av Justisdepartementet har Juridisk Rådgivning for Kvinner, JURK, som for øvrig gjør en glitrende jobb, og Krisesentersekretariatet utarbeidet en brosjyre: «Juridiske rettigheter og hjelp til deg som er blitt utsatt for kriminelle handlinger i Norge». Denne brosjyren er oversatt til en rekke språk, inkludert blindeskrift, og kan lastes ned bl.a. fra politiets hjemmeside.

Så er Støttetelefonen for kriminalitetsofre etablert, som er et grønt nummer, og tjenesten er et landsdekkende lavterskeltilbud for både menn og kvinner. Støttetelefonen kan bidra til å hjelpe ofre både gjennom samtaler og gjennom informasjon om hvor veien videre kan gå. Den betjenes av erfarne rådgivere ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre og er åpen hver dag.

Disse rådgivningskontorene finnes i dag – og det tilbudet har Regjeringa vært veldig opptatt av at vi skal få utvidet – i 14 byer, med god geografisk spredning, og jeg vet de gjør en utmerket jobb for mange, ikke bare med å finne rettigheter og få gjennomført rettigheter, men også med å gi praktisk støtte bl.a. gjennom den prosessen som folk skal gjennom. Disse kontorene er uvurderlige i det arbeidet vi nå gjør for å løfte ofres rettigheter og bedre deres situasjon. De kan også yte bistand ved søknad om voldsoffererstatning fra staten, og de kan gi informasjon om gangen i straffesaker og gi støtte til vitner.

I 2007 la Regjeringa fram en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Vendepunkt. Jeg legger ikke skjul på at det er et av de viktigste dokumenter jeg har vært med og legge fram. Planen skal gjennomføres i den perioden vi nå er inne i – 2008–2011 – og har bl.a. som mål at ofrene skal sikres nødvendig hjelp og beskyttelse, og at voldsspiralen skal brytes ved å styrke behandlingstilbudet til voldsutøveren.

Gjennom opprettelse av til nå seks Barnehus har Regjeringa sikret et mer helhetlig og bedre samordnet tilbud

til barn som har vært utsatt for overgrep. Barnehusene skal være et sentralt knutepunkt mellom offentlige instanser som har oppgaver knyttet til og ansvar for behandling av saker som gjelder vold og overgrep mot barn, og ikke bare det strafferettslige sporet. Vi vil derfor i år åpne ytterligere et Barnehus i Stavanger, og Ålesund står jo for tur i løpet av perioden.

Jeg håper og tror at det hjelpetilbudet som er tilgjengelig i dag, og den oppmerksomheten politi og øvrige støtteapparat nå har på ivaretagelse av voldsofre, sikrer at den enkelte får god oppfølging. Jeg tror også at det er god og lett tilgjengelig informasjon om hvilke tilbud som finnes for å følge opp og hjelpe den enkelte videre – som jeg har vært inne på tidligere. Men jeg vil følge utviklingen nøye, for interpellanten har poenger med hensyn til de problemer mennesker har i en sårbar situasjon, for å ta del i det rettighetsbildet som omgir disse. Men det er grunn til å peke på at mye nå er gjort for å sikre at voldsofre ivaretas på en god måte hele veien.

Så litt om nivået på voldsoffererstatningen. Regjeringa har jo ikke ligget på latsiden når det gjelder spørsmålet om å heve nivået på voldsoffererstatningen. Selv om et liv aldri vil la seg erstatte av penger, og en skade aldri vil bøtes fullt ut, vil det ofte føles som om man får for lite når man prøver å erstatte noe uerstattelig. En erstatning kan likevel medvirke til at den voldsutsatte eller pårørende ikke får økonomiske bekymringer som en tilleggsbelastning. Der voldsutøveren har dårlig betalingsevne, er voldsoffererstatning et riktig tiltak.

Utmåling av voldsoffererstatning følger alminnelig erstatningsrett. Det betyr at det økonomiske tapet den enkelte har lidd, i utgangspunktet skal erstattes fullt ut, likevel slik at det for voldsoffererstatningens del er satt en grense for hvor mye det offentlige skal dekke. Gjerningspersonen kan bli idømt ytterligere ansvar.

For å bedre situasjonen for den voldsutsatte sjøl og etterlatte der erstatningen blir delt mellom flere, ble den øvre grensen for voldsoffererstatning doblet, fra 20 G til 40 G, for skadetilfeller inntruffet fra 1. januar 2009. Det er en betydelig økning. Dette har ført til at omtrent alle voldsutsatte fullt ut kan få dekket sitt økonomiske og ikke-økonomiske tap som følge av at de har blitt utsatt for vold, gjennom voldsoffererstatningen.

Jeg har imidlertid registrert at noen voldsofre mener at de ikke har fått dekket hele tapet sitt. Dette kan henge sammen med at ikke hele tapet var dokumentert på søknadstidspunktet. Dersom skaden er blitt mer omfattende enn først antatt, kan det søkes om tilleggserstatning. Kontoret for voldsoffererstatning opplyser nå om dette i vedtakene sine. Rådgivningskontoret for kriminalitetsofre kan hjelpe de ofrene som ønsker det, med å fremme en slik søknad.

Så litt om problematikken rundt endringene som gjøres i denne lovgivningen. Det er helt riktig som interpellanten sier, at her har vi faktisk opplevd mange endringer i løpet av de siste årene, og jeg håper jo interpellanten legger merke til at det går i retning av mer erstatning og bedre erstatningsgrunnlag. Men det utfordrer oss ved at det i noen av disse sakene faktisk må settes en grense for når disse nye reglene skal begynne å gjelde.

I 2001 ble voldsoffererstatningsordningen lovfestet. Reglene ble nærmere knyttet opp mot de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven, og den maksimale erstatningen ble økt fra 200 000 kr til 1 mill. kr – altså 20 G – og, som jeg sa i stad, til 40 G fra 1. januar 2009. Realiteten er altså at voldsofre ved lovfesting ble gitt rett til betydelig mer erstatning for skadetilfeller inntruffet etter lovfesting.

Ett sted må lovgiver – og jeg oppfatter det slik at man her i Stortinget i stor grad også har vært enig om det – finne ut når dette skal begynne å gjelde fra. Skal vi kunne utvikle en god voldsoffererstatningsordning også for framtida, tror jeg det ville være nærmest helt umulig for oss hvis enhver endring skulle gjelde alle tidligere skadetilfeller. Mitt anliggende i dette er at voldsoffererstatningen i løpet av de siste årene er blitt betydelig bedre, og man har fått regler som gjør sitt til at man samtidig klarer ikke bare å gi større erstatning, men også favne en videre gruppe. Det at man f.eks. ga rettigheter til barn som har vært utsatt for vold i den forstand at man har vært vitne til vold, er veldig viktig. Det at man i debatten rundt voldsoffererstatning og voldslovbrudd som sådanne også har valgt å forlenge foreldelsesfristene særlig for barn som utsettes for seksuelle overgrep, er også helt avgjørende.

Som representanten påpeker, er det viktig at vi har en god og velfungerende erstatningsordning for voldsofre. Jeg følger nøye med på utviklingen på området, og for tida vurderer jeg bl.a. om det er behov for ytterligere endringer i voldsoffererstatningsloven, særlig når det gjelder spørsmål om foreldelse, med hensyn til barn som blir utsatt for vold. Endringer som kan effektivisere saksbehandlingen, og hurtighet desslike, vil også bli vurdert.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [20:29:58]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Jeg synes han hadde mange gode poenger i sitt innlegg. Jeg kritiserer ikke det Regjeringen har gjort på dette området så langt. Det har gått i riktig retning. Men spørsmålet er jo fortsatt om vi gjør nok for dem som får livet sitt ødelagt helt uforskyldt av helt uforutsette hendelser. Der må vi som samfunn ta et felles ansvar, slik at disse kan få leve et så godt liv som det er mulig å gjøre etter en slik hendelse.

Jeg registrerer at statsråden nevner en rekke ting som han mener at han har bidratt til. Det er positivt. Spørsmålet dreier seg om dette med regelverksendringer, for det er mange som har havnet på feil side av disse regelverksendringene. Når vi gjør denne typen endringer som har så stor betydning for folk, der beløpet først går fra 150 000 kr til 200 000 kr, men så et kjempehopp til 1,4 mill kr og så enda en dobling av det, er det klart at dette oppleves som svært urimelig for dem som har kommet på feil side. Det må vi vurdere.

Så er det dette som jeg også nevnte, at i saker hvor det er flere voldsofre involvert, gjelder erstatningsbeløpet pr. sak og ikke pr. person. Det er urimelig, i og med at det er personene som får livet sitt ødelagt, ikke en gruppe. Man behandles her som en gruppe og ikke som enkeltpersoner.

Jeg skulle ønske at statsråden kunne være noe mer imøtekommende mot disse personene og vurdere en end-

ring. Nå sier statsråden at han vurderer flere endringer i voldsoffererstatningsordningen, men han sier ikke noe om dette er et pågående arbeid i departementet, og om han planlegger å komme til Stortinget relativt raskt med endringer. Men han bør kunne svare på om disse punktene som jeg nå har påpekt, er noe han vil se på i den saken.

Jeg tror nok at mange politistasjoner og kanskje også helsevesenet gjør ting med hensyn til veiledning her, men jeg skulle ønske at departementet bidrar til en skjerping av politiets veiledningsplikt når de får inn saker med voldsofre.

Statsråd Knut Storberget [20:33:18]: Jeg takker for honnøren der vi har støtte, og der vi er enige. Og på dette feltet er vi jo enige om veldig mye av de endringene som faktisk er gjort. Men det er et par dilemmaer i dette som vi som forslagsstillere til nye lover og de som foreslår budsjetter, og Stortinget som lovgiver skal være med og bidra til, som jeg har lyst til å løfte fram. Hvis vi begir oss inn på en linje hvor alle endringer som gir mer rettigheter, mer velferd og flere økonomiske goder, automatisk skal ha full tilbakevirkende kraft, er jeg redd for at det vil være veldig vanskelig å få til de endringene, uansett hvem som måtte sitte i regjering. Realitetene melder seg fort da. For det første er det et svært økonomisk spørsmål. Men jeg er ikke helt overbevist om det vil være gunstig at svært gamle, avgjorte og avklarte saker, enten det gjelder vold eller andre ting, skal åpnes hver gang man foretar en endring. Så jeg ber om forståelse for at når man ønsker å være offensiv på dette feltet, må man noen ganger også akseptere at det må settes en grense for når endringen gjelder fra.

Når det gjelder spørsmålet om flere som er utsatt for vold, men blir behandlet som en gruppe, som interpellanten hevder, er nettopp et av de viktigste motivene for at vi har valgt å ta så store sprang i maksimalrammen for voldsoffererstatning, å imøtekomme den problemstillingen. Det at man nettopp åpner opp for, som jeg også sa i innlegget mitt, at man da får dobbelt så mye å rå over, bidrar til at flere og flere får fullt ut det man har krav på ut fra vanlige erstatningsrettslige betraktninger, ikke bare når det gjelder det økonomiske tapet, men også når det gjelder oppreisning.

Så vil jeg også understreke, og det tror jeg kanskje særlig Fremskrittspartiet er enig i, at det også er viktig å påpeke den ansvarliges ansvar, slik at der hvor det er betalingssevne, bør man i veldig stor grad sikre at det er den som har begått udåden, som også må rette opp igjen skaden bl.a. ved å betale erstatning.

Så vil jeg også peke på at ved siden av voldsoffererstatningsordningen må vi heller ikke glemme at de ordinære tiltakene bl.a. i helse- og sosialsektoren fortsatt gjelder, uten foreldelse og avgrensning, slik at folk skal kunne få hjelp. Vi kan ikke la hele livet og framtiden hvile på at voldsoffererstatningen skal reparere alt. Samfunnet må være der med andre virkemidler også.

Stine Renate Håheim (A) [20:36:36]: Det er en stor belastning for mennesker å bli utsatt for vold, overgrep eller trusler eller å være vitne til at noen av deres nær-

meste blir utsatt for vold. For Arbeiderpartiet har det vært viktig at ofrene blir tatt på alvor og får den bistanden og oppreisningen som de har krav på. Jeg har lyst til å rose representanten Kielland Asmyhr for å reise en viktig interpellasjonsdebatt som også gir oss mulighet til å sette offeret i søkelyset.

I Soria Moria-erklæringen lovte den rød-grønne regjeringen å bedre erstatningsordningene for volds- og kriminalitets ofre og deres pårørende. Og det er grunn til å understreke, som også statsråden har gjort, at mye er blitt gjort nettopp for å styrke ofrenes rettigheter.

Voldsoffererstatningsordningen ble innført i 1976 som en billighetsordning og ble lovfestet i 2001 som en rettighetsordning. I 2007 ble utvidet rett til voldsoffererstatning vedtatt. Barn som er vitne til vold, etterlatte og søsken til drapsofre og mennesker som får personskade på grunn av alvorlige trusler, ble gitt rett til erstatning. Anmeldelseskravet ble liberalisert, og det ble innført en særskilt foreldelsesregel for barn og unge om at det alltid skal være tilstrekkelig at søknaden framsettes før skadelidte fyller 21 år.

For barn som opplever at vold utøves i eget hjem, og at mor, far eller søsken blir slått eller truet, kan det ha store konsekvenser, og trygghet og tillit kan bli satt på en alvorlig prøve. Jeg er derfor særlig glad for at barns rettigheter er blitt styrket de siste årene.

I evalueringer gjort av Justisdepartementet for å se hvordan voldsoffererstatningsloven fungerer i forhold til den tidligere forskriften, viser tallene at voldsofrenes stilling er blitt styrket etter lovfestingen i 2001. Innvilgningsprosenten har økt. Det samme gjelder gjennomsnittsutbetalinger og den totale utbetalingen etter ordningen. Det er positivt.

Interpellanten er inne på nivået for voldsoffererstatningen, og jeg vil i likhet med justisministeren peke på at maksimumsbeløpet er doblet, fra 20 G til 40 G. Samtidig er vi smertelig klar over at en økonomisk erstatning for de overgrepene man har blitt utsatt for, ikke kan fjerne eller lege de smertene og lidelsene som et offer utsettes for. Men en økonomisk erstatning vil kunne bidra til å gjøre hverdagen litt mindre vanskelig for voldsofferet, og i det minste sørge for at ofrene ikke får en ekstra byrde med økonomiske bekymringer for framtiden.

Det er viktig at saksbehandlingstiden i erstatningssaker er så kort som mulig. I 2007 ble det vedtatt tiltak som skulle få ned saksbehandlingstiden. Til tross for det er vi ikke på et tilfredsstillende nivå når det gjelder behandlingstid i dag, og det er derfor positivt at statsråden sier her i dag at han vil vurdere flere tiltak nettopp for å få en mer effektiv saksbehandling.

Som interpellanten og statsråden har vært inne på, er det helt avgjørende at ofrene får informasjon om hvilke rettigheter og muligheter de har. Jeg er glad for at det har blitt satt i gang mange tiltak nettopp for å styrke informasjonen, og jeg håper at vi med denne debatten – og også senere – greier å ha et kontinuerlig fokus på voldsofrene og den erstatningen og støtten de får i etterkant av vold.

André Oktay Dahl (H) [20:40:17]: I anmodningsvedtak nr. 101 for 2002–2003 vedtok Stortinget at man skulle ha en full gjennomgang av loven og praktiseringen av denne. Det har skjedd – nesten – gjennom de siste syv årene. Noen mener at det ikke har vært en full gjennomgang, det kan vi diskutere, men veldig mye har blitt gjort. Siden 2003 har loven blitt endret ganske omfattende to ganger. Vi er nå inne på et felt der jeg nok en gang har lyst til å rose den sittende statsråd. Det er jo en grunn til at man utga boken «Bjørnen sover», hvor det var veldig mange viktige og verdifulle bidrag til en viktig debatt. Hvis ikke statsråden har fått det med seg: Han har i hvert fall full støtte fra Høyre og hele Stortinget i den jobben han gjør med å ha fokus på et område som ikke har hatt det fokus det fortjener. Det fortjener statsråden og regjeringspartiene ros for.

Noe av det viktigste som har blitt endret, og som jeg vil ha enda mer trykk på, gjelder barn og det å bli utsatt for eller være vitne til vold i nære relasjoner. Man har sammenlignet hvordan det er for et barn å oppleve krig versus vold i nære relasjoner. Og det man ser, er at krig – det er følt å si det – oppfattes nesten som mindre alvorlig, for da sitter man sammen i et bomberom og snakker om hva som har skjedd, mens hvis et barn har opplevd og vært vitne til vold i nære relasjoner, er barn så lojale at de kanskje ikke forteller om det. De sitter med det inne i seg selv. Det sier noe om det perspektivet vi må ha i forhold til barn som enten opplever overgrep eller vold eller er vitne til det, at de også er eksperter på å fortrenge det i veldig mange år. Derfor er Høyre veldig glad for at statsråden vil se ytterligere på foreldelsesreglene, for der får vi fortsatt veldig mange henvendelser.

Det er viktig at vi i debatten ikke begynner å diskutere om det er 50 000, 100 000, 200 000 eller 250 000 kr som avgjør om man verdsetter mennesker eller ikke – akkurat på samme måte som ved rettferdsvederlagsordningen. Det dette i bunn og grunn handler om, er å bli sett og hørt og tatt på alvor. Veldig mange av de frustrasjonene som kommer, skyldes ikke nødvendigvis om man fikk 30 000 kr mer eller mindre, men det er følelsen av at hjelpeapparatet tar deg på alvor.

Jeg er veldig glad for at statsråden, i likhet med interpellanten, legger an en veldig bred innfallsvinkel til dette, for vi har fortsatt store utfordringer i forhold til hvordan f.eks. Nav håndterer folk som av ulike grunner sliter med psyken sin i etterkant. Er det fordommer ute og går overfor folk som har vært utsatt for overgrep og vold – måten de håndterer hverdagen på? Er saksbehandlere i Nav i stand til å sette seg inn i den situasjonen man er i, med tanke på om man kanskje vurderer uførepensjon? Er Nav i stand til å ta denne type ting på alvor? Og arbeidsgivere: For dem som har opplevd den type ting, er ikke det noe som blir borte med en voldsoffererstatning, det er noe man drar med seg hele livet, og da er spørsmålet om arbeidsgiver har en slik åpenhet overfor arbeidstakerne sine at vedkommende greier å inkludere folk på arbeidsplassen. Og i skolen: Hvordan er rutinene på skolen for å inkludere folk som har vært utsatt for vold og sett det? Er det mobbing? Er det åpenhet

om det, slik at klassekamerater blir medspillere i stedet for motspillere?

Barnevernet er ikke eksperter på vold, dessverre. Hadde det vært slik at barnevernet hadde fungert som det skulle, hadde vi antageligvis ikke hatt så mange søknader i etterkant om voldsoffererstatning som det man har.

Dette er et veldig bredt bilde, men jeg oppfatter at statsråden og alle sammen på Stortinget er opptatt av at dette må vi gjøre noe med. Det er jo et godt utgangspunkt at vi ikke bruker dette unødvendig partipolitisk, men faktisk diskuterer bredden i det.

Jeg har tenkt å ta opp et par punkter som ikke er blitt berørt om vold. Det ene er en veldig dagsaktuell sak. Det er ikke en sak som statsråden har konstitusjonelt ansvar for, men det er i nærheten av porteføljen, og det gjelder landets krisesentre. Det er veldig mange kommuner og krisesentre som er bekymret for den nye krisesenterloven og håndhevingen av den når man skal overføre ansvaret til kommunene. Krisesentre skal også legge til rette for å ta imot barn og voksne med en annen etnisk bakgrunn. Det er store utfordringer i forhold til økonomi, kompetanse og den problematikken. Så om ikke statsråden kommenterer det, håper jeg han tar med seg den bekymringen som nå kommer fra veldig mange kommuner, organisasjoner og krisesentre for at den overgangstiden man har, er bekymringsfull liten. Det har Høyre advart mot.

Så til barnehusene. Det har vi diskutert mange ganger. Det er – skal vi si – et «ektefødt barn». Det er veldig mange fedre og mødre. I alle fall er det veldig mange som har bidratt på ulike måter – det er en storfamilie som har bidratt til barnehusene. Men statsråden må fortsette å holde dem som er ansvarlige for gjennomføringen av dette, i ørene. For selv om statsråden er veldig fornøyd med at det har blitt opprettet flere barnehus enn lovet i Soria Moria-erklæringen, så er det betydelige praktiske utfordringer ved en del av barnehusene som man fortsatt må gjøre noe med.

Akhtar Chaudhry (SV) [20:45:37]: Den siste levekårsundersøkelsen, fra 2007, indikerer at vi i Norge nå har ca. 165 000 voldsepisoder hvert år. Dette tilsvarer 450 voldsepisoder hver dag året rundt. Det betyr store menneskelige lidelser for den som blir utsatt for vold, vedkommendes nærmeste familie og vennekrets, men også samfunnet blir skadelidende. Det å være voldsoffer har selvsagt individuelle konsekvenser. Mange klarer seg helt fint, andre mister grepet totalt. Spennet er stort – helt fra å få hodepine som går over etter et par dager, til å bli invalid for resten av livet og bli avhengig av hjelp fra andre. Mange mister konsentrasjonsevnen, arbeidsevnen blir redusert og livskvaliteten går tapt. Også det at barn er vitne til vold vil kunne få store konsekvenser. Barnas oppvekst kan bli skadelidende, de kan miste mange muligheter i livet, noe som kan gi innvirkninger på deres framtid og muligheter til å få en god utdanning og en lys framtid. Det er derfor ekstremt viktig at samfunnet tar vold på alvor. For oss i SV og Regjeringen er fire hovedområder viktige: Hvordan vi kan forebygge vold, hvordan vi kan etterforske vold og straffe vold, hvor-

dan vi kan bryte voldsspiralen og hvordan vi kan støtte voldsofre.

Det er viktig at det tidlig settes fokus på fredelig konfliktløsning versus voldsbruk når vi er uenige. I dag lærer vi våre barn i barnehagen om hvordan de skal sortere matrester fra plast. Vi mener det er minst like viktig at våre barn lærer å løse konflikter uten å bruke vold allerede i barnehagen og skolen. Jeg er meget glad for at Landsforeningen for Voldsofre reiser rundt på skoler osv. i Norge og driver med forebyggende informasjonsarbeid om vold og overgrep mot barn og unge.

Jeg vil også trekke fram det viktige arbeidet som gjøres ved rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Vi vet at det er en god del unge menn som blir utsatt for vold fra andre unge menn i ruspåvirket tilstand. Da er det viktig at vi begrenser tilgangen til alkohol. Det gjelder over det hele, men også skjenking av alkohol på utesteder må ses på. Regjeringen har nå hatt et forslag på høring om å innskrenke skjenketidene på utesteder. SV mener at det vil begrense voldsutøvelsen og frigjøre sårt tiltrengte politiresurser, som vil komme nettopp voldsofre til gode. Da kan politiet bruke ressursene til å etterforske raskere, slik at voldsofrene får hjelp og erstatning mye raskere enn i dag. Jeg håper at forslagsstillerne vil støtte dette forslaget når det kommer til Stortinget.

Det å etterforske og straffe vold raskt har en betydning for å redusere omfanget av vold. Igjen vil jeg påpeke at vi fra Regjeringens side har styrket politiet, men det kan gjøres en enda bedre jobb her, og da vil bl.a. denne skjenkeforskriften komme til anvendelse.

Denne regjeringen har satt vold og overgrep, og særlig vold i nære relasjoner, på dagsordenen. Når et menneske blir utsatt for vold, kan samfunnet dessverre ikke fjerne smerten og lidelsene. Samfunnet kan heller ikke erstatte en omsorgsperson eller en man er glad i. Samfunnet kan imidlertid stille opp for ofrene og for etterlatte, slik at de slipper å få økonomiske problemer i tillegg til vold og til savnet. Vi har utvidet ordningen med voldsoffererstatning, bl.a. ved at barn som er vitne til vold, etterlatte og søsken til drapsofre og mennesker som får personskade på grunn av alvorlige trusler, gis rett til voldsoffererstatning. Dette er en viktig endring. Trussel om vold kan gi alvorlig skade på barns psyke, helse og mentale utvikling. For et barn er f.eks. en trussel like farlig som selve voldsutøvelsen.

Regjeringen har også doblet den øvre grensen for voldsoffererstatning fra 20 G til 40 G. Jeg er veldig glad for at vi har en statsråd som bruker så mye tid og engasjement på dette. Signalene er viktige.

Anders B. Werp (H) [20:50:58]: Jeg vil, som flere av de foregående talerne, også ta spesielt tak i det tillegget som kom i voldsoffererstatningsloven § 1 i 2007, som ivaretar barns situasjon og rettigheter ved opplevd vold mot en nærstående person. Som flere har vært innom, kan det ikke understrekes sterkt nok hvor dype sår det setter og hvilke smertefulle minner det skaper hos barn. Altfor mange vil ha med seg dette som en tung byrde gjennom resten av livet, og ikke minst skaper det utrygghet i et barns liv at nær-

stående på denne måten blir utsatt for vold og overgrep.

Voldsoffererstatningen løser i disse tilfellene i seg selv ikke den vanskelige situasjonen for de berørte barna, og den fjerner heller ikke den vonde opplevelsen som de har hatt. Men denne delen av voldsoffererstatningsloven er likevel viktig, fordi det etter Høyres mening er viktig at barna blir sett og hørt, og at vi fra samfunnets side tar dem på alvor.

Videre er det også viktig, sett fra vårt synspunkt, at samfunnet med denne tilføyselsen i loven er pålagt å gi disse utsatte barna en oppfølging, og det stiller krav til hjelpeapparatet.

Jeg vil også understreke at det er viktig, som en del av oppfølgingen av et barn som har opplevd vold mot nærstående, at man lærer at vold i seg selv ikke løser noen problemer, men at vold bare skaper nye problemer. Selv om erstatningen i seg selv ikke avhjelper barnas vanskelige opplevelser eller de dype og såre minnene de har skapt, er det etter vår mening likevel en plattform som er viktig for barn å ha for å bearbeide situasjonen og ikke minst for å komme videre i livet på en best mulig måte.

I likhet med flere vil jeg takke interpellanten for å ha reist temaet til debatt, og jeg vil også takke statsråden for den jobben han og hans departement har gjort for å sette dette viktige temaet inn i et system på en god måte.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [20:54:05]: Voldsoffererstatning er erstatning som ytes av staten til skadelidte etter straffbare handlinger som krenker livet, helsen eller friheten. Kjente eksempler på det er voldtekt og annen mishandling. Du kan få voldsoffererstatning selv om overgriper ikke straffes eller dømmes for voldtekten. Dette kan f.eks. være aktuelt der straffesaken henlegges fordi det ikke foreligger tilstrekkelig med bevis. Det stilles strengere krav til bevis i straffesak enn i erstatningssak. Det er grunnen til det. Man kan få erstatning selv om overgriper ikke er kjent. Det er her vi er inne på noe av sakens kjerne. For det er den som er utsatt for vold og har krav på voldsoffererstatning, som skal ha fokuset. Det er den personen som skal ha, i tilfellet med voldsoffererstatning, en økonomisk hjelp til å klare seg ut av den vanskelige situasjonen som da ofte oppstår.

For at voldsoffererstatninga skal ha en optimal virkning, er det viktig at den er romslig og at den utbetales raskt. Det offentlige tar det ekstra ansvaret det er å sikre voldsofrene økonomisk sikkerhet for ekstra utlegg og kostnader, som for mange kan være umulig å klare uten en slik erstatning. Det er viktig at voldsoffererstatninga også jevner ut forskjellen mellom fattig og rik i slike situasjoner, og det må heller ikke bli sånn at det bare er de som har råd til spesielle og dyre forsikringer som klarer en sånn situasjon. Men raskere behandling, en bedre oppfølging og oppjustering av voldsoffererstatningas øvre grense for å kunne bruke dette i de aller mest kostnadskrevede tilfellene, tror jeg kan være nødvendig. En økning fra 20 til 40 ganger grunnbeløpet er bra, det skal Regjeringa ha skryt for. Men det finnes mange tilfeller der maksbeløpet likevel ikke dekker de livslange kostnadsøkninger som en-

kelte får. Dette, sammen med et enda sterkere fokus og en sterkere oppfølging av offeret, ikke bare av overgriper – selvfølgelig skal det også være noe fokus på overgriper for å unngå gjentakelse – er også lønnsomt for samfunnet, i tillegg til å være viktig for den voldsutsatte. Som det er blitt sagt her tidligere, er opplevelsen av å bli tatt vare på og det å oppleve å motta sine rettigheter viktig for resten av livet for den det gjelder, sammen med raske behandlinger. Selvfølgelig må politiet gjøre ferdig sitt arbeid først. En forhøyet erstatning for fremtidige tap, vil være et viktig verktøy for å bidra til færre nye mennesker på sosiale ytelser, trygd og annet.

Så er det fokuset på barn. Mye er sagt her allerede. Barnehus er en utrolig viktig og riktig satsing. Der skal igjen sittende statsråd og regjering ha skryt, det er et veldig viktig område. De grep som er blitt gjort rundt voldsoffererstatning, tror jeg også det er enighet om i opposisjonen og regjering. Men jeg tror vi kan gjøre enda mer i retning av fokusering og på understøtting av voldsofre allerede i en veldig tidlig fase. Jeg tror det er bred enighet om at det både er mulig og nødvendig.

Thomas Breen (A) [20:57:52]: Aller først vil jeg gi honnør til Fremskrittspartiet fordi de over år har vært opptatt av ofre for kriminalitet. Det skal de ha. Derne er det en glede for meg, som i 2007 var saksordfører for endringen i voldsoffererstatningsloven, at det er så mye ros å få for de endringene som er gjort. Det var det også i debatten i 2007, så det var for så vidt ikke overraskende.

Derne er jeg også veldig trygg på at den sittende justisminister er rette mann som til enhver tid har et våkent blikk på mulige endringer for å gjøre den loven enda bedre. Det er et stort engasjement for de svakeste i systemet vårt – når det kommer til justisfeltet – fra justisministeren, så det er jeg helt trygg på. Jeg mener at innfallsvinkelen til debatten rundt voldsoffererstatningsloven egentlig bør være, fra ethvert politisk parti på Stortinget, at det er så få som mulig som får ta del i å bruke den. Med det mener jeg at jo færre som bruker den, jo bedre arbeid gjør vi politisk. Det betyr at vi må forebygge volden, vi må hindre at 165 000 i 2011 blir ofre. Det må være den overordnede politiske målsetningen for ethvert parti.

Da stopper min ros, til f.eks. Fremskrittspartiet. Vi har nå gjennom år debattert hvordan vi skal straffe, hvordan vi skal bøte på skader. Der er Fremskrittspartiet ofte veldig aktivt, og gjerne av dem som vil ha de hardeste og lengste straffene og betale mest penger til de ofrene som har blitt utsatt for vold. Som sagt, er det for så vidt prisverdig. Men når det gjelder å hindre at mennesker blir ofre for vold, må jeg si at det som kommer fra Fremskrittspartiet, er til liten glede for de menneskene. I 2007 var det en rullering av ruspolitisk handlingsplan i Oslo kommune, bare for å ta ett eksempel. Slik som det ble sendt ut som høringsforslag, så det nærmest ut som en næringspolitisk plan som legger til rette for økt alkoholservering i byen. Planen ble av visepolitimester Roger Andresen, som svarte på vegne av Oslo politidistrikt, slaktet, vil jeg kalle det. Det var klare anbefalinger fra Oslo-politiet om en rekke punkter i planen som ble sendt ut på vegne av byrådet, om

endringer som burde gjøres i planen for å hindre at vi fikk flere ofre enn høyst nødvendig – holdt jeg på å si – i Oslo by.

Det med å ha offerperspektivet før det blir ofre, tror jeg også er veldig nyttig når man skal analysere hvordan man kan forebygge vold. Volden har mange ansikter. Noe av det vi hører mest om, er det som skjer i det offentlige rom, som man for så vidt med offentlige virkemidler kan ta tak i på en enkel måte – det er nettopp å tørre å ta debatten om hvordan man legger til rette for ruspåvirkning i det offentlige rom. Der mener jeg Fremskrittspartiet i stor grad svikter konsekvent og hele tiden. Det er en debatt man ikke vil gå inn i. Riktignok har man de siste årene endret noe politikk når det gjelder avgiftssiden på alkohol, man foreslår nå ikke like mye avgiftslette på alkoholen. Utover det er det fint lite.

Det er et viktig perspektiv med hensyn til vold og ofre for vold at veldig mange av dem det her gjelder, er de som ikke blir hørt, fordi det ikke blir utøvd vold mot dem i det offentlige rom. Man når ikke ut til dem, man får ikke tak i dem. De går hjemme og blir utsatt for vold dag etter dag. For veldig mange av disse kvinnene og barna er ikke voldsoffererstatningen en god løsning uansett, for veldig mange av disse kvinnene og barna vil kanskje ikke bryte forholdet, eller man tør ikke å bryte forholdet, man tør ikke å tilkjenne det at det er et problem. Også disse fortjener en oppmerksomhet fra alle politiske partier.

Der mener jeg for så vidt at Fremskrittspartiet har en noe pussig tilnærming. Det kom for så vidt godt til uttrykk i forrige uke da Fremskrittspartiet igjen hadde stort fokus på ofre for overfallsvoldtekter, hvor menn med utenlandsk opprinnelse var gjerningsmenn. Det er 20 pst. av voldtakts-offrene i Norge. Relasjonsvoldtekter som gjelder 80 pst. av ofrene, hører vi ingenting om fra Fremskrittspartiet. Jeg skulle ønske at engasjementet rundt offerperspektivet fra det største opposisjonspartiet snart fikk endret fokus til at det ble viktigere å forebygge og forhindre at det ble flere ofre, enn å reparere etterpå.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [21:03:13]: Det må være moro å være statsråd og komme til Stortinget en sjelden gang og få så mye skryt som han har fått i denne debatten. Jeg håper at statsråden er i stand til å bære det utover kvelden.

Jeg vil takke for debatten. Det har vært mange gode innlegg her. Det er fint å registrere at i en så viktig sak som dette er Stortinget enstemmig i oppfatningen om at man på dette området skal ha en offensiv politikk, og vi skal ha gode, romslige ordninger som gjør at voldsofre kan få leve et så godt liv som mulig etter at de helt uforskyldt har blitt utsatt for vold.

Jeg har imidlertid i denne debatten satt fokus på noen punkter som jeg håper statsråden vil ta med seg tilbake til departementet og ta med som momenter i de vurderingene som han åpenbart nå tydeligvis gjør med tanke på å komme med ytterligere endringer i ordningen.

Jeg nevner situasjonen for dem som er utsatt for regelverksendringer. Dette gjelder ikke saker som er avgjort. Dette gjelder for dem som har blitt utsatt for vold på ett tidspunkt, så skjer endringen før de får sin sak avgjort. Det er der urimeligheten er. Saker som er ferdigbehandlet, er selvfølgelig ferdigbehandlet.

Det andre er urimeligheten i at erstatningsbeløpet gjelder pr. sak og ikke pr. voldsoffer. Vi kan her tenke oss eksempler hvor det er mange voldsofre i samme sak, hvor erstatningsbeløpet, selv med dagens nivå, kan bli relativt lite i forhold til det som er behovet.

Så nevnte statsråden noe som jeg er helt enig i, at der gjerningspersonene kan gjøre opp for seg, er det viktig at de gjør det og tar sin del av regningen. Men da må vi som lovgivere sørge for at domstolene gjør sin jobb når det gjelder å utmåle erstatninger som folk oppfatter som rimelige. Vi må ha en skjerpning av politiets – og antakeligvis også helsevesenets – veiledningsplikt overfor voldsofre, og vi må se på om nivået på erstatningen er høyt nok.

Representanten André Oktay Dahl hadde et godt poeng med hensyn til andre offentlige etaters behandling av disse personene.

Representanten Breen kom inn på temaer her som kan bidra til en stor debatt i seg selv, men jeg tror at representanten Breen, som statsråden, har registrert at det er Fremskrittspartiet som har den mest offensive justispolitikken i denne sal.

Statsråd Knut Storberget [21:06:41]: Det siste skal jeg la ligge, kvelden vil bli for lang for å si det slik. Skryt er til å bære, det skal jeg klare resten av kvelden og kanskje over et lengre tidsperspektiv.

Det som er viktig i dette, er at interpellanten og alle vi andre klarer å fortelle det politiske Norge og befolkningen hvor viktig det er at vi nå klarer å få fokus på andre områder hvor vi kan møte mennesker som er utsatt for kriminalitet, enn bare i politiet og fengsler. Det er helt nødvendig, for en av årsakene til at voldsofre har blitt stemoderlig behandlet har vært at vi har trodd at løsningen har kommet når dommen for straff har blitt rettskraftig, og når saken er over. Men det vi opplever, er at – jeg holdt på å si – det er da problemene faktisk begynner, særlig for de mindreårige.

Så jeg må si at hvis vi virkelig ønsker å ta et tak for dem som utsettes for kriminalitet, er det denne type debatt som trengs, og det er derfor jeg er lydhør. Det er også derfor jeg mener at det interpellanten tar opp – og jeg mener at det er en god sontring han gjør i sitt avslutningsinnlegg – at de avgjorte sakene må vi la ligge, men vi må ha en diskusjon om dem som er til behandling, er et godt poeng. Det er et godt innspill som jeg skal ta med meg, og også de øvrige punkter som han tar opp. Det er viktig.

Samtidig vil jeg påpeke at det som representanten Oktay Dahl peker på, om krisesentrenes videre skjebne, fortjener oppmerksomhet fra flere statsråder enn den som er konstitusjonelt ansvarlig. Det er ikke for ingenting at Justisdepartementet har vært svært opptatt av at vi skal få lovfestet krisesentertilbudet, og at vi skal få den finansieringsordningen som nå ligger der, og som er mye bedre

enn det vi har hatt før. Men det er ikke bare fordi vi ser at vi oppdager mer av kriminaliteten ved at krisesentrene kommer tidlig på banen – det er jo viktige steder hvor bevis faktisk samles – men selvfølgelig for at vi skal få et sivilt spor, hvor folk skal få hjelp, uansett hvordan det går med straffedommen, uansett hvor lang straffen blir. Derfor er dette en usedvanlig viktig debatt.

Også debatten rundt barnehusenes fungering er viktig. Vi må ikke slå oss til ro med at vi etablerer barnehus, og så er det gjort. Det er egentlig svært spennende eksperimenter vi gjør for å få mer sivilt spor inn i strafferettspleien, så det skal følges nøye. Jeg takker derfor for debatten.

Jeg mener at vi trenger denne debatten, og jeg mener også det ut fra denne debatten er absolutt grunnlag for å se på mulige forbedringer i ordningene. Det vil vi gjøre. Jeg mener også at debatten har bidratt til at vi har stiftet bekjentskap med både dilemmaer og begrensninger i den ordningen vi har. Men det som må være konklusjonen, er at her er det utålmodighet hos oss alle.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 9 avsluttet.

Sak nr. 10 [21:10:46]

Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justisministeren:

«13. november 2009 streiket de ansatte i kriminalomsorgen for å markere sin sterke misnøye med Regjeringens forslag til budsjett for kriminalomsorgen for 2010. De pekte på at hver fjerde tjenestemann i fengslene ikke har etatsutdanning, og at opptaket til etatsutdanningen ble redusert. Flere frykter at soningskøene om kort tid begynner å øke igjen, at sikkerheten rundt ansatte og innsatte reduseres, og at varetektskapasiteten på tross av åpningen av Halden fengsel fortsatt vil være utfordrende.

Hvorledes vurderer statsråden situasjonen i kriminalomsorgen, de ansattes bekymringer og behovet for en bedre balanse i straffesakskjeden?»

André Oktay Dahl (H) [21:10:37]: Da vi behandlet stortingsmeldingen om kriminalomsorgen, fikk Regjeringen tilslutning til hovedlinjene i denne – ja, faktisk var alle partier enige om at f.eks. Halden fengsel skal være et pionerprosjekt for en ny måte å tenke på, selv om vi den senere tid har sett at ikke alle har vært like klippefaste i media når det gjelder det, og selv om tegningene av fengselet og budsjettene vel ikke akkurat var ukjent for noen av de foregående medlemmene av justiskomiteen eller noen partier.

Denne interpellasjonen er ikke reist fordi Høyre er imot alle statsrådets tanker om kriminalomsorgen, men fordi veldig mange av de tankene som vi står sammen om, ikke ser ut til å bli realisert i forhold til noen av de store ordene vi ser i en del pressemeldinger og medieinnslag sammenlignet med hvordan en del mennesker opplever situasjonen ute i felten. Det er behov for å ta denne diskusjonen inn i stortings salen, da det er lite tilfredsstillende at Stortinget som organ vet mindre og mindre om hva som egentlig

skjer. En del spørsmål man tar opp, blir regnet som svartmaling, og man hensettes på mange måter utelukkende til å forholde seg til informasjon som minner litt mer om kampanjenotat.

Justisministeren hadde et viktig mål. Det var å fjerne soningskøene. Han har også ved gjentatte anledninger fremhevet denne regjeringens fremragende måloppnåelse innenfor kriminalomsorgen: Kriminalomsorgen har vært satset på og har levert. Spørsmålet nå er til hvilken pris, og hva man har levert. Kriminalomsorgens Yrkesforbund beskriver situasjonen på følgende måte i innlegg i ulike media og i sitt eget KY-blad:

«Det er riktig at Kriminalomsorgen har levert. Statsråden har kynisk utnyttet Kriminalomsorgens tilsatte for å oppnå egne politiske målsetninger. Lojalt og med engasjement har de tilsatte jobbet duggad i håp om at de har bidratt til et bedre og tryggere samfunn, og i håp om å få en bedre arbeidshverdag. De har akseptert å jobbe gratis, de har akseptert å jobbe underbemannet, de har akseptert å jobbe med ufaglærte, de har akseptert å jobbe i gamle bygg som er helsefarlige, de har akseptert et arbeidsmiljø som ligger langt under den standard som en kan forvente (...) De fengselstilsatte er stolte av jobben sin, de setter samfunnets trygghet foran egen velferd, de tilsatte ønsker av hele sitt hjerte å levere god Kriminalomsorg til det beste for samfunnet.

(...)

Storberget har i sin regjeringsperiode brukt Kriminalomsorgen til å gamble med samfunnets trygghet. Kriminalomsorgen er blitt bedt om å ta større og flere sjanser i forhold til å overføre innsatte fra lukkede til åpne fengselsplasser.»

I mange av fengselsvesenets anstalter er pr. i dag antallet ufaglærte og vikarer urovekkende høyt. Grunnen må antas å være tosidig, tilgjengelighet på faglærte fengselbetjenter og lønnsforskjellen mellom faglært og ufaglært. Per i dag vil en anstalt kunne spare vesentlige lønnsmidler ved å bruke flest mulig ufaglærte.

Artikkelen fortsetter slik:

«Statsråden er skyldig i århundrets profesjonsdrap!

(...)

Nå har dagen derpå kommet. Prisen for enkle løsninger er i ferd med å bli høy. Vi har tidenes største varetektsinnsettelse og vi ligger godt an til å bygge en ny soningskø. Med fengsler som er i ferd med å bryte sammen på grunn av manglende vedlikehold, et mer effektivt og tallmessig politi, bedre teknologi, mer internasjonal kriminalitet, for få fagutdannede tilsatte i fengslene, opptak av for få aspiranter på fengselsskolen og en ubalanse i straffesakskjeden vil nok denne realiteten komme tilbake til statsråden som en bumerang (...).

Denne gangen må statsråden stå alene. Han må selv forklare samfunnet hvorfor han ikke klarer å se lenger enn i et fireårsperspektiv.»

Dette er selvfølgelig formulert av en ansatteorganisasjon, men stort klarere kan det ikke uttrykkes hvilken situasjon man nå opplever at det er i store deler av kriminalomsorgen.

LO-forbundet Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund, NFF, skriver på sin side i et notat fra forbundsleder Bjørkli til de regionale og lokale tillitsvalgte i NFF følgende:

NFF «ønsker at aktiviteten reduseres i 2010. Det er særlig ønskelig at prioritering av programmer trappes kraftig ned eller legges ned midlertidig, og at også arbeidet med framtidsplaner, individuell kartlegging og kontaktbetjentordningen reduseres da individuell kontakt er svært arbeidskrevende. (...) KY presiserer også at høy kapasitetsutnyttelse må få konsekvenser for innhold og aktivitet».

Og videre:

«Sentralstyret» – altså i NFF – «ber om at lokalforeningene og regionavdelingene følger den samme linje som forbundet sentralt. Vi ber om at forbundets tillitsvalgte i de forestående drøftingene om budsjettfordelingen foreslår at aktiviteten tilpasses budsjetttramene, dvs reduseres betydelig. Det er viktig at disse forslagene kommer med (...). Det er beklagelig, men helt nødvendig at forbundet nå må ta til orde for at den faglige utvikling på grunn av manglende finansiering, må bremses. Det bør være kjent at vårt mål er det motsatte, nemlig at kriminalomsorgen utvikler og styrker faglig arbeid i forhold til innsatte og klienter. Vi har forståelse for at alle våre medlemmer som for eks arbeider med programvirksomhet, spør om forbundet er mot faglig arbeid. Svaret er nei, men vi mener kriminalomsorgen må ta konsekvensen av politikernes vilje til å betale for sine bestillinger.»

Dette er en ganske alvorlig beskrivelse. NFF sier at kriminalomsorgen er i en krise. Spørsmålet til et samlet storting, en flertallsregjering og en statsråd er da: Hva gjør man nå, ikke minst hvis felles mål i kriminalomsorgsmeldingen skal nås?

Den 13. november 2009 streiket de ansatte i kriminalomsorgen for å markere sin misnøye. De pekte på at hver fjerde tjenestemann i fengslene ikke har etatsutdanning, og at opptaket til etatsutdanningen i realiteten er redusert i forhold til behovet. Høyre frykter, i likhet med dem, at soningskøene om kort tid begynner å øke igjen, at sikkerheten rundt ansatte og innsatte reduseres, og at varetektskapasiteten – til tross for åpningen av Halden fengsel, som vi alle er for – fortsatt vil være krevende. I tillegg føler mange av de frivillige på feltet at de ikke får støtte eller goodwill som korresponderer med festtalene, f.eks. Røde Kors' nettverksgruppe.

I saken om Skien fengsel, hvor TV 2 kom inn i det aller helligste med våpen, så vi hvordan ting varsles, men blir sett bort fra i fem år når det gjelder de ansattes sikkerhet.

Flere og tyngre kriminelle med utenlandsk bakgrunn skaper en mer utrygg hverdag.

Narkotikaen flommer i f.eks. Bjørgvin fengsel. De siste tallene viser at over halvparten av urinprøvene som blir tatt i Bjørgvin fengsel – et fengsel med såkalt lavt sikkerhetsnivå – viser bruk av narkotika. Og da er spørsmålet: Bør slike fanger sitte i et fengsel med lavt sikkerhetsnivå? I 2009 ble det tatt 611 urinprøver av de innsatte i Bjørgvin fengsel. 309 av prøvene var positive, 187 kan knyttes direkte til bruk av narkotika i selve fengselet. Dette feng-

selet ble åpnet som et ledd i å fjerne soningskøene og – spørsmålet her – til hvilken pris?

Summa summarum: Hvorledes vurderer statsråden situasjonen i kriminalomsorgen, på bakgrunn av de ansattes og befolkningens bekymringer når det gjelder behovet for trygghet – som jeg her har redegjort for – og behovet for en bedre balanse i straffesakskjeden?

Statsråd Knut Storberget [21:19:17]: Fra den Høyre-dominerte Bondevik II-regjeringa overtok vi en justissektor med betydelig ubalanse i straffesakskjeden og en svært lang soningskø. Da den rød-grønne regjeringa tok over, var mangelen på varetekts- og soningsplasser i kriminalomsorgen den største utfordringen vi sto overfor. Soningskøen hadde allerede forsterket problemet med gjengangerkriminelle og organisert kriminalitet, minsket straffens forebyggende virkning og svekket tilliten til kriminalpolitikken og straffesystemet. Fornærmede for kriminalitet fortjener bedre og raskere reaksjon, og Regjeringa tok derfor straks tak i situasjonen.

For å fjerne soningskøen og samtidig sørge for bedre innhold i soningen utarbeidet Justisdepartementet våren 2006 en svært ambisøs plan for avvikling av soningskøen. Planen inneholdt flere fengselsplasser, tiltak for bedre kapasitetsutnyttelse, mer bruk av alternative straffereaksjoner og utvidet bruk av samfunnsstraff. Planen er fulgt opp, både i Regjeringas budsjettforslag og i lovforslag som Stortinget i veldig stor grad har sluttet seg til.

Etter å ha bygget nær 400 nye fengselsplasser, bygget Halden fengsel med ytterligere 251 fengselsplasser – som skal åpnes offisielt i neste måned – innført elektronisk hjemmesoning med en kapasitet tilsvarende 150 fengselsplasser, økt bruken av straffegjennomføring i behandlingsinstitusjon etter § 12 og styrket friomsorgskontorene betydelig er soningskøene nå langt på vei avviklet. Jeg minner om at vi overtok i en situasjon hvor nærmere 2 900 mennesker overhodet ikke var i noen soningsanstalt, men sto i kø ute i samfunnet, ruset eller ikke ruset.

Siden kriminalomsorg er god kriminalitetsbekjempelse, er det viktig at vi forbedrer innholdet i soningen. Over 60 pst. sliter bl.a. med et betydelig rusproblem. Derfor er bevilgningene – som er vedtatt enstemmig i Stortinget, så vidt jeg erindrer – til undervisning, bibliotek, presstjeneste og helsetjeneste så viktige. Bevilgningene er økt med nærmere 80 mill. kr siden regjeringsskiftet, nettopp for å styrke innhold og utdanningstilbud i alle landets fengsler. Alle fengsler med mer enn 25 innsatte har f.eks. fått eget bibliotek eller fullgode bibliotekstjenester. Man har fått undervisningstilbud. Vi har også økt innsatsen når det gjelder bolig, ved at man nå får boligkonsulenter inn i fengslene, og slik sikrer løslatte bolig. Man bringer Nav inn i fengslene på en veldig spennende måte, noe som gjør sitt til at man også kan sikre løslatte arbeid.

Jeg mener vi her i Stortinget skal være varsomme med å – så å si uten filter – bringe påstander, som jeg hørte interpellanten gjøre, inn i salen og nærmest legge dem til grunn. Spørsmålet om vedlikehold, som ble betydelig kritisert, faller på sin egen urimelighet. Vedlikeholdte lokaler er viktig for straffegjennomføringen, men det er altså

grunn til å peke på at det i norske fengsler har bygget seg opp et betydelig vedlikeholdsetterslep. Nå har altså Statsbygg, som en profesjonell eiendomsforvalter, overtatt de statlige fengselseiendommene i 2009, og vedlikeholdsinnsatsen er styrket med 78 mill. kr – jeg gjentar: 78 mill. kr. I tillegg ble det i 2009 som ledd i Regjeringas tiltakspakke, bevilget 150 mill. kr til vedlikeholdstiltak og modernisering ved en rekke fengsler. Hvis man – slik jeg hørte representanten Dahl refererte til – framstiller det som om man nå er i en situasjon der man ikke satser på vedlikehold, ja, da må man rett og slett studere nærmere hva som faktisk skjer.

Å vinne kampen mot rusavhengighet er tvingende nødvendig for et bedre liv etter soning. Det forebygger ny kriminalitet, og det gjør samfunnet tryggere. Siden vi tok over, er det etablert rusmestringsenheter i ni fengsler, hvor innsatte med rusproblemer får et tverrfaglig rehabiliteringstilbud for sine problemer. I 2010 kommer nye enheter i to fengsler. Med Stifinnerprosjektet ved Bredtveit fengsel har kvinnene fått et tilsvarende tilbud som i en årrekke har vært gitt menn i Oslo fengsel. Hvis man ikke ser hva som skjer ute i kriminalomsorgen, så får det være vår oppgave – og i så måte er det fint å få denne debatten – å bringe det fram i lyset.

Selv om bevilgningene tilknyttet kriminalomsorgen er styrket med om lag 1,6 milliarder kr i perioden 2005–2009, skal det ikke underslås at kriminalomsorgen fortsatt står overfor utfordringer.

Til tross for at kriminalomsorgens driftsbudsjett ble styrket med 7 mill. kr i budsjettet for 2006, 15 mill. kr til friomsorg i 2007 og 20 mill. kr i 2008, har køavviklingsarbeidet medført en presset arbeidssituasjon for kriminalomsorgens tilsatte. Fengslene har hatt, og har fortsatt, et svært høyt belegg. Politiet gjør en bedre og bedre jobb. Det har vært nødvendig for å kunne avvikle soningskøen og for å unngå ny kø. Målet er å redusere belegget til 90 pst., noe som vil gi kriminalomsorgen bedre muligheter til å arbeide med rehabilitering. Et redusert belegg vil også trygge arbeidssituasjonen og gi ansatte bedre tid til de innsatte.

Jeg er opptatt av at det skal være tilstrekkelig og riktig sammensetning av bemanningen i alle fengsler og friomsorgskontor i kriminalomsorgen, både fengselsbetjenter og personell med annen relevant utdanning. Det at man bringer inn nye yrkesgrupper, er jo av noen blitt framstilt som om man plutselig er ufaglært – det vil jeg ta avstand fra.

Vi har valgt å satse på økte opptak ved Kriminalomsorgens utdanningssenter, KRUS. Mens opptaket til KRUS i 2005 var på 100 aspiranter, har vi økt opptaket til ca. 200 aspiranter i 2006, 200 aspiranter i 2007, 250 aspiranter i 2008 og 170 i januar 2009. For å dekke opp frafall ble det 1. september 2009 i tillegg tatt opp 25 aspiranter ved et desentralisert opptak i Bergen. For å møte de ulike behovene har KRUS rekruttert aspiranter med lokal tilknytning til områder og fengsler der behovet for nye betjenter er størst. I tillegg til opptaket i Bergen høsten 2009 har det vært gjennomført desentraliserte undervisningsopplegg ved fengslene i Kongsvinger, Åna, Ravneberget

og Vadsø/Tromsø. Til tross for ca. 450 nye årsverk i kriminalomsorgen i perioden 2005–2009 har vi likevel fortsatt behov for mer kvalifisert personell.

Som lovet i den nye politiske plattformen for flertallsregjeringa, har Justisdepartementet igangsatt arbeidet med en kompetanse- og bemanningsgjennomgang i kriminalomsorgen for å bedre straffens innhold. Gjennomgangen vil inneholde en analyse av forventet avgang av personell og årsaker til dette, nåværende og framtidig kompetansebehov og kompetansesammensetning i kriminalomsorgen, og en gjennomgang av disse forholdene sett i forhold til utdanningskapasiteten ved KRUS.

Så vil jeg peke på at bruken av varetekt siden høsten 2009 har økt betydelig. Det har hittil i år gjennomsnittlig vært 955 varetektsinnsatte i norske fengsler, mot 799 i 2009 og 730 i 2008. Per 1. mars i år var det 1 007 varetektsinnsatte i norske fengsler. Det er et stort tall – politiet leverer godt. Det er en utfordring for oss. Vi ser derfor nå på ytterligere kapasitetsutvidelse.

Jeg er glad for at vi skal åpne Halden fengsel. Men jeg minner samtidig om at det er ingen av opposisjonens partier som har lagt inn penger til ytterligere fengselsplasser i sine alternative budsjetter. Her har vi alle i felleskap en utfordring. Jeg er overbevist om at vi har mer kapasitet å hente, og at vi også skal få til det for framtida.

Det viktige nå er at vi får åpnet Halden fengsel. Det er en investering på over 1,3 milliarder kr. Det er denne regjeringa som har valgt å bruke så mye penger på dette anlegget. Vi mener det er viktig av to grunner: For det første gir det oss 251 plasser. For det andre – og jeg er helt enig med interpellanten – er det viktig at vi samtidig også klarer å tenke innhold i soningen. Den koblingen vi gjør i Halden, ved å trekke inn bl.a. flere aktører, er helt avgjørende.

Jeg må si at jeg misliker svært mye av den framstillingen som skjer av Halden fengsel ute i media – lettvinde utspill som ikke bidrar til at vi får redusert kvalitet. Jeg vil gi honnør til Høyre som har stått fast ved sine tidligere vedtak og sin holdning til kriminalomsorg, og som også forsvarer denne investeringen. Jeg tror den er viktig for å få ned kriminaliteten, men den er ikke minst viktig for nå å kunne øke kapasiteten i kriminalomsorgen – det vil hjelpe.

Så mener jeg at vi har mer å gjøre, og derfor tar vi sikte på å se på alle mulige tiltak som kan bidra til økt kapasitet i kriminalomsorgen – både nye plasser og også det å kunne tenke alternativt – for den store gruppen som sitter i norske fengsler, som sitter der gjerne for veldig korte dommer, som har betydelige rusproblemer, og som egentlig ville kunne fått langt bedre rehabilitering ved å sone alternativt. Det vil gi mindre kriminalitet og mer trygghet, men det vil også bidra til at kapasiteten i større grad kan vris over for å dekke nettopp det økte varetektsbehovet vi nå står overfor.

André Oktay Dahl (H) [21:29:36]: Stortinget forholder seg til hva statsråden og Regjeringen informerer og orienterer Stortinget om. De informasjonene vi har fått de siste fire årene, er et ganske godt stykke unna det som or-

ganisasjonene og de ansatte og innsatte i norske fengsler gir til oss.

Kriminalomsorgens Yrkesforbund sier at denne «statsråden er skyldig i århundrets profesjonsdrap». Det er heftig kost. Høyre sluker ikke alt hva en organisasjon sier, men jeg har lyst til å være veldig kort og konkretisere det jeg lurte på. Det er: Tar, ifølge statsråden, de ansatte og deres organisasjoner feil, og i tilfelle hva helt konkret er feil i deres beskrivelse?

De sier at døren er lukket, og «denne gangen må statsråden stå alene». Dette er deres holdning til den sittende regjering. Da er det slik at Stortinget og statsråden sammen må finne en løsning på noe som tydeligvis er en ganske betent konflikt – som ikke er propaganda fra Høyres side, men et forsøk på å få statsråden til å informere Stortinget noe mer i nærheten av det som er virkeligheten der ute, som de ansattes organisasjoner opplever. Så kan det være at de smører på litt, men dette er så pass klare og krasse ord at spørsmålet er rett og slett: Hva er det de ansatte og deres organisasjoner KY og LO-forbundet NFF tar feil i? Og konkretiser hvor de tar feil.

Statsråd Knut Storberget [21:31:39]: Jeg prøvde i mitt svarinnlegg nettopp å påpeke den satsingen som Regjeringa har foretatt når det gjelder kriminalomsorgen. Det har vært litt underlig noen ganger å oppleve, særlig da vi sto overfor en ganske anstrengt situasjon i politiet, å bli beskyldt for bare å favorisere kriminalomsorgen. Da var det gjennomgangstonen. Jeg var kriminalomsorgsminister. Det tok jeg som en hederstittel.

I den grad organisasjoner eller andre påstår at man har valgt å redusere tilskuddene til kriminalomsorgen, tar de feil. De er økt betydelig. I den grad organisasjoner eller personer påstår at man har redusert antall ansatte i kriminalomsorgen, både de fagutdannede og de ufaglærte, tar man feil. I den grad ansatte eller organisasjoner påstår at man ikke satser på å utdanne flere innenfor kriminalomsorgen, tar man feil. Tallenes tale er veldig tydelig. I den grad man – og som jeg også fikk referert – påstår at man nå ikke satser på vedlikehold, tar man feil. Vi kan bare reise rundt til fengslene og se hva som faktisk skjer.

Da KY og NFF og andre var veldig opptatt av at man f.eks. skulle fjerne firemannsrommene i Åna fengsel, var det mange av oss som sa at det bør vi gjøre. Det vil koste penger. Det er en etablering og en rehabilitering som nå er veldig godt i gang. Da de samme organisasjonene sa at du må gjøre noe med Rødgata på Åna for å bygge flere åpne plasser, valgte vi å gjøre det.

Flere fengsler nyter nå heldigvis godt av mer penger til vedlikehold. Det er betydelige penger som Stortinget har valgt å bevilge til dette. Det har vi alle i denne salen vært enige om. Så da finner jeg det litt underlig at man bare skal svelge at det ikke satses på vedlikehold.

Det samme kan man si om aktivitetstilbud. Aktivitetshuset i Oslo, som man valgte å legge inn i fjorårets budsjettbehandling, er en betydelig satsing. Selve Haldenkomplekset er en betydelig satsing. Så i den grad noen også påstår at man foretar profesjonsdrap, er jeg også uenig i det. Da tar man feil. Hvis vi hadde ønsket å kvele

en profesjon, ville vi ikke ha valgt å øke utdanningstakten til den samme institusjonen så mye som vi har gjort ved Kriminalomsorgens utdanningscenter.

Så skal jeg være den første til å medgi at vi må alle være åpne for at man kan være uenig i volum og si at vi vil ha mer av det samme. Det er en del av politikken. Men det fins grenser for språkbruk. Jeg tror ikke det bidrar til å gjøre politikken på dette området bedre ved å føre den slags argumenter i marken.

Stine Renate Håheim (A) [21:34:59]: Jeg har lyst til å takke representanten Dahl for interpellasjonen, som gir oss mulighet til å diskutere situasjonen i kriminalomsorgen. Det er mye bra som er blitt gjort de siste årene for å styrke kriminalomsorgen, og sette den i stand til å gjennomføre straff som virker.

Så er det verdt å minne om hva som var situasjonen da den rød-grønne regjeringen tok over i 2005. Det var virkelig ingen hyggelig arv vi tok over etter fire år med borgerlig styre. Det sto nesten 3 000 straffedømte i soningskø. Det skapte mye frustrasjon, frustrasjon blant de ansatte i kriminalomsorgen, som aldri følte de hadde hodet over vannet, frustrasjon hos de straffedømte, som måtte gå med en usikkerhet for når de kunne sone, gjøre opp for seg og komme seg videre i livet som lovlidige borgere, og frustrasjon hos ofre, som visste at gjerningspersonene ikke sonet sin straff. Vi har tidligere i dag diskutert voldsoffererstatning. I tillegg til økonomisk erstatning fortjener faktisk ofrene at gjerningsmannen blir dømt, får rask reaksjon og må sone med en gang.

Lange soningskøer var en stor utfordring som justisministeren heldigvis tok på strak arm. Det ble tatt et skikkelig krafttak for å fjerne køen inn i fengslene. 400 nye fengselsplasser, flere på plass på skolebenken ved Fengselsskolen og alternative soningsformer ble tatt i bruk, og bevilgningene til kriminalomsorgen har økt. Det er klart at det har kostet, men det har vært viktig, og det har vært helt riktig.

Så må vi nok også her i dag ta inn over oss at det har kostet også for alle dem som hver eneste dag gjør en viktig jobb i kriminalomsorgen. Det er på sin plass her i dag å gi en stor honnør til alle de dyktige, engasjerte og samvittighetsfulle ansatte. Jeg har selv vært i mange fengsler de siste månedene og møtt ansatte som forteller om en hektisk hverdag, og ansatte som er urolige fordi de ikke får gjort godt nok arbeid i forhold til rehabilitering.

Jeg deler, et stykke på vei i hvert fall, den bekymringen interpellanten og de ansatte i kriminalomsorgen har, for det er ingen tvil om at belegget er for høyt i dag. Målet vårt er derfor også å redusere belegget til 90 pst. Da vil de ansatte settes bedre i stand til å jobbe med rehabilitering, og det blir mer sikkerhet og bedre tid.

Så har vi utfordringer når det gjelder varetakt. Men det er god grunn i dag til å minne om at da vi behandlet statsbudsjettet for ikke så lang tid tilbake, var det ingen partier som foreslo en eneste krone mer til flere fengselsplasser. Så der har vi en felles utfordring. La meg si det sånn: Jeg hadde vært bekymret om Fremskrittspartiet hadde vært det største partiet i en regjering dersom de rød-grønne hadde

tapt valget. Med et fremskrittsparti som er mer opptatt av lengre straffer enn straffer som faktisk fungerer, som er imot eller i beste fall skeptisk til alternative soningsformer, og, som flere har vært inne på i dag, som ville ført en politikk som hadde ført til mer kriminalitet, hadde situasjonen i hvert fall ikke vært noe særlig bedre enn det den er i dag.

Interpellanten Dahl stiller spørsmål ved om det er nok fagutdannede i fengslene våre, og om kapasiteten ved Fengselskolen er stor nok til å møte behovet. Vel, inntaket til fengselsutdanningen har vært rekordhøyt siden de rød-grønne tok over styringen. Og det handler jo om at vi er opptatt av at de ansatte i kriminalomsorgen skal ha den rette og best egnede kompetansen for å gjennomføre straff som virker. For å forsikre oss om det er det nå satt i gang en nødvendig og helhetlig gjennomgang av kompetansen i kriminalomsorgen. Det er bra at departementet har satt i gang utredningsarbeid som skal redegjøre både for dagens situasjon og behovet for kompetanse inn i framtiden. Det arbeidet er godt i gang, og i god arbeiderpartiånd skal vi også ta de ansattes fagforeninger med i prosessen.

Denne regjeringen tok over en kriminalomsorg som på ingen måte var et glansbilde. Vi har fjernet soningskøen, men det er ingen grunn til å hvile på laurbærene av den grunn. Vår ambisjon er å fjerne køen tilbake til samfunnet. Da må vi forebygge mer, og vi må rehabilitere bedre. Derfor har den rød-grønne regjeringen satset på alternative soningsformer, ikke først og fremst for å avlaste fengslene, men fordi vi vet at det fungerer. Derfor har vi satt i gang med utdanningstilbud og rusmestringsenheter, fordi det gir den innsatte bedre verktøy til å mestre et liv som lovlydig borger. Derfor er det ansatt boligkonsulenter i fengslene, fordi vi vet det er helt kritisk hvis ikke den innsatte får et sted å bo når soningen er fullført. Derfor er det også viktig at tilbakeføringsgarantien innføres for å sikre at vi greier å fjerne køen tilbake til samfunnet. Det er både samfunnet, ofrene og de straffedømte best tjent med.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [21:40:11]: Det er en viktig debatt interpellanten reiser, for vi vet at mangelen på ansatte med kompetanse i norske fengsler begynner å nærme seg grensen for det uansvarlige flere steder. Det kreves flere ansatte og bedre kompetanse for å kunne ivareta de ansattes og innsattes sikkerhet, for det er slik at stadig flere av dem som er innsatt i norske fengsler, har dommer for grove forbrytelser, og det kriminelle miljøet blir stadig hardere. Det blir stadig flere fra det organiserte kriminelle miljøet som ikke skyr noen midler for å oppnå noe de ønsker, selv om de sitter i fengsel. Det forundrer meg at dette i seg selv ikke får en del varselklokker til å ringe, hvis de ansattes og innsattes sikkerhet er viktig.

Det er også en annen ting som forundrer meg. Politiet fikk i 2010 et stort budsjettmessig løft, i hvert fall på papiret. Intensjonen med dette såkalte løftet var å gjøre politiet i bedre stand til å utføre sine oppgaver. Flere kriminelle skulle tas. Det vil si at flere saker skulle etterforskes, flere skulle dømmes, og flere skulle havne i fengsel for sine forbrytelser. Denne effekten har i stor grad uteblitt. Det store økonomiske løftet ble spist opp av en lønns- og

prisøkning som ikke ble kompensert fullt ut, det var videreføring av igangsatte prosjekter, arbeidstidsbestemmelser, IKT-investeringer og andre nødvendige investeringer som gikk på beskostning av daglig operativt arbeid. Det vi nå ser, er, som sagt, at virkningen etter tidenes løft for politiet ikke har blitt slik vi ble forespeilet. Det har ikke blitt etterforsket flere saker, det har ikke blitt brakt mange flere inn til domstolene, og det har ikke blitt mange flere i fengslene.

Vi vet at domstolene sliter både økonomisk og saksbehandlingsmessig. Vi vet også at fengslene er rimelig fulle, varetekstsplasser finnes knapt, og at det, som jeg tidligere nevnte, er mangel på ansatte med god kompetanse. På grunn av dette er nok både domstolene og kriminalomsorgen glad for at det store løftet ikke ble som forespeilet.

I denne sammenheng må det være lov til å stille et spørsmål: I og med at politiet fikk dette såkalte løftet som skulle føre til flere arresterte, dømte og fengslede, og den økonomiske og bemanningsmessige situasjonen er som den er i domstolene og kriminalomsorgen, hvorfor ble det verken bevilget større økonomiske ressurser eller lagt klare opptrappingsplaner for domstolene og kriminalomsorgen, slik at vi kunne ta imot denne økte veksten av siktede og dømte som var forventet?

Det er fristende å påstå at regjering og statsråd visste at det ikke ville bli noe press verken på domstoler eller kriminalomsorg. De visste kanskje at dette såkalte økonomiske løftet ikke var noe reelt løft, men en illusjon. For i og med at man visste at denne skapte illusjonen ikke ville føre til flere dømte og fengslede, var det heller ikke nødvendig å bevilge økte ressurser til verken domstoler eller kriminalomsorg.

Jeg håper jeg tar feil i mine vidløftige tanker. Men det som er viktig, er at en ser realiteten og sørger for at hele straffesakskjeden prioriteres, og at kampen mot kriminalitet skjerpes. Det er også viktig å ivareta sikkerheten til både ansatte og innsatte i norske fengsler. Resurser til personell og investeringsmidler for å gjøre sikkerheten bedre må prioriteres høyt. Et godt eksempel på dette er bygging av sikkerhetsluse ved fengslet i Skien, slik at både ansatte og innsatte ikke behøver å leve i frykt for at væpnede kriminelle kommer inn i fengslet på en lett måte, slik de kan i dag.

Til slutt må jeg få lov til å håpe at statsråden har lagt merke til at jeg i mitt innlegg ikke har nevnt noen ting om statsrådets slipp fangene fri-politikk, så det ikke skal bli en debatt i dag.

Anders B. Werp (H) [21:44:21]: Interpellanten reiser en viktig diskusjon, fordi vi her debatterer situasjonsbeskrivelser i kriminalomsorgen, som spriker. Som både interpellanten og statsråden var inne på, er det en bred enighet i Stortinget knyttet til at alle ønsker å avvikle soningskøene, fordi det er viktig for hele kriminalitetsbekjempelsen.

Vi opplever altså en diskusjon knyttet til kriminalomsorgen, som interpellanten påpeker det er viktig for oss som beslutningsorgan å få mer innsyn i. Vi opplever en

diskusjon f.eks. knyttet til bruken av ufaglærte i fengslene og ved soningsstedene. Vi opplever en situasjon hvor varetektsplassene er under et meget sterkt press – for å si det mildt – med de konsekvenser det får for de øvrige soningsplassene. Vi opplever også fra tid til annen en diskusjon om fangesammensetningen, de ulike kategoriene fanger, og at det også kan være med på å øke presset på bemanning og sikkerhet. I det siste har vi også sett situasjoner knyttet til vakthold og sikring av spesielt ett fengsel, noe det også er viktig for Stortinget å gå nærmere inn på.

Sett fra Høyres side reiser dette tre grunnleggende spørsmål med hensyn til hva som er korrekt situasjonsbeskrivelse. Vi har hørt statsråden, vi har hørt organisasjonene. Spørsmål 1: Trenger vi å redusere ambisjonsnivået for å løse dette? Spørsmål 2: Er det behov for å øke ressursinnsatsen – er det det eneste svaret? Spørsmål 3: Eller er situasjonen den at vi har et nullalternativ, at alt er såre vel, og at vi ikke trenger å gjøre noen ting, men fortsette som før? Dette synes jeg er viktige spørsmål å få avklart for oss som storting.

Akhtar Chaudhry (SV) [21:47:27]: Min påstand vil naturligvis være at Regjeringen har gjort en god jobb siden den overtok regjeringskvartalene i 2005. Vi overtok ansvaret da hele straffesaksjeden skrek etter modernisering og styrking. Det eneste den daværende regjering, med Høyre i spissen, drev med, var kreativt bokholderi, slik den daværende justisministeren skriver i sine memoarer. Det var ingen friske penger, skriver Odd Einar Dørum i sine memoarer. Det var ingen friske tanker – kan jeg legge til. Det var imidlertid lange soningskøer.

Denne regjeringen har igjen satt kriminalomsorgen på kartet. Vi har bygget nær 400 nye fengselsplasser, vi har bygget Halden fengsel med ytterligere 251 fengselsplasser, vi har innført elektronisk hjemmesoning, noe som tilsvarer 150 fengselsplasser, vi har økt bruken av straffegjennomføring i behandlingsinstitusjon etter § 12, og vi har styrket friomsorgskontorene. Soningskøene er nå langt på vei avvirket. Det er noe Høyre ikke kunne drømme om i sin tid. Men det er bra med engasjement fra Høyre i partiets opposisjonstilværelse.

I vår tid har vi virkelig kjørt hardt på, både for å sørge for at de som skal sone, skal sone fortest mulig fordi det er viktig og riktig for folks rettsoppfatning, og fordi det er riktig for den domfelte å bli ferdig med sin straff og komme videre i livet. Vi har i tillegg satset på at de innsatte skal få gode rehabiliteringsmuligheter. For SV er det veldig viktig at vi som samfunn gjør alt vi kan for at domfelte blir bedre samfunnsborgere når de kommer ut av fengslene, enn da de kom inn. Det er da vi oppnår målet med frihetsberøvelsen. Og det er dét samfunnet først og fremst bør være opptatt av, selv om jeg må skynde meg å legge til at har du brutt loven, så skal du ta konsekvensen av det.

Samfunnet må legge til rette for at de innsatte blir rusfrie, tar utdanning, får yrkestrening og botrening og gøres i stand til å leve et lovlydig liv etter soningen. Vi er fornøyd med at det i vår tid er etablert utdanningstilbud i alle landets fengsler. Det er økte bevilgninger til bibliotekene

i fengslene – alle fengsler som har mer enn 25 innsatte, har nå et bibliotektilbud. De innsatte får hjelp til å skaffe egen bolig. Nav yter hjelp til de innsatte i mange fengsler og bidrar til at de innsatte kan komme tilbake til samfunnet i ordnede former. Det er etablert rusmestringsenheter i ni fengsler, og flere vil komme.

Alt dette har vært mulig med god og uunnværlig hjelp fra de ansatte. De har stått på og tatt ansvar. Det står det respekt av. Men det betyr at vi må lytte til dem. Vi har registrert at det er misnøye i etaten, til tross for at vi har utdannet langt flere aspiranter enn den forrige regjering gjorde, og til tross for at det er satset mye i kriminalomsorgen.

I Soria Moria II lovet vi at vi skulle igangsette arbeidet med en kompetanse- og bemanningsgjennomgang i kriminalomsorgen for å bedre straffens innhold. Justisdepartementet har igangsatt dette arbeidet. SV ser fram til denne gjennomgangen. Vi er sikre på at etaten kommer til å være aktiv i denne prosessen, og vi lover at vi skal lytte nøye til de ansatte. For SV og Regjeringen er det viktig å være på lag med dem som tar ansvar for kriminalomsorgen i landet.

Så vil jeg bruke de siste 50 sekundene på det morsomme innlegget fra Fremskrittspartiet. Hvis det nå er slik at det ikke er blitt et bedre budsjett, at det ikke er blitt mer til etterforskning, at ikke flere er blitt dømt, at det ikke er flere innsatte, begynner jeg å lure: Hvor ble det av de 1,3 milliarder kr som vi bevilget mer enn det som ble bevilget i fjorårets budsjett? Skal det bare kjøpes blomster? Kjøper de blomster til hverandre for 1,3 milliarder kr? Da blir det mange blomster, veldig mange, i politietaten, og mange flere bør tenke på å levere flere. Og hvis det virkelig er slik at de kjøper blomster, er det ingenting å bekymre seg for når det gjelder fengslene. Da lurar jeg på hva som var meningen med selve innlegget.

Jenny Klinge (Sp) [21:52:48]: Kriminalomsorga er ein sær s viktig etat. Dei som arbeider i denne etaten, tek imot menneske som har brote lova, og skal helst bidra til at dei ikkje kjem tilbake igjen, den dagen dei slepp ut. Og da er det opplagt at fengsla ikkje berre skal vere oppbevaringsanstalt, men at soninga skal ha eit innhald som verkar rehabiliterande og førebyggjer seinare lovbrøt.

Justisministeren har gjort god greie for alle dei tiltaka som er gjennomførte for både å fjerne soningskøen og å betre innhaldet i soninga. Dei som arbeider i kriminalomsorga, har gjort, og gjer, ein fenomenal innsats med dette som målsetjing. Det er viktig å verdsetje den jobben dei gjer, og leggje til rette for vidare innsats. Derfor er slike debattar heilt klart viktig, men endå meir viktig er det likevel kva vi faktisk gjer. Det er som sagt mange tiltak ein kan vise til: styrking i form av betre undervisningstilbod, bibliotek i fengsla, hjelp til innsette med å skaffe seg bustad og arbeid til den dagen dei slepp ut, osv. Framover blir det vesentleg å redusere belegget i fengsla, slik at dei tilsette får frigjort meir tid til å arbeide målretta med dei som er innsette.

Forsøksordninga med soning med elektronisk kontroll har gitt gode resultat, og vil vere eit viktig verkemiddel også framover. Friomsorgen fortener sin del av auken til

etaten, fordi noko av nøkkelen ligger nettopp i overgangen mellom fengsel og det å vere ute igjen, og i alternative soningsformer.

Når det gjeld varetektssituasjonen, er den nært knytt til at politiet har fått fleire ressursar og brukt desse godt, som m.a. å ta fleire utanlandske kriminelle. Også her viser statsråden handlekraft ved å sørge for tiltak for å betre tilgangen på varetektsplassar no.

Det er sagt at inga regjering er så god som ho sjølv seier at ho er, eller så dårleg som opposisjonen seier. Det er lett å bli freista til å skryte uehemma av seg sjølv – men alt er faktisk relativt. Resultata innafør kriminalomsorga har ikkje kome av seg sjølve. Resultata har si årsak i at den raud-grøne regjeringa har satsa relativt mykje meir enn den førre. Vi skal halde fram med å leggje til rette for at dei som sit i fengsel, eller som sonar på andre måtar, klarer seg den dagen dei er ferdige med soninga.

Thomas Breen (A) [21:55:35]: Jeg må si jeg til dels forstår den frustrasjonen som er ute blant de ansatte i kriminalomsorgen. Det har vært noen år nå, hvor trykket har vært enormt. Man har hatt beleggsprosent opp mot 100 pst., og i tillegg har vi kommet med en stor innholdsreform, som også skaper en hverdag hvor man ikke helt ser hvordan morgendagen blir. Dette har vært gjort i godt og tett samarbeid også med de ansattes organisasjoner.

Jeg hadde, i forrige stortingsperiode, en rekke møter med både KY og NFF, hvor vi f.eks. diskuterte kriminalomsorgsreformen. De følte at det var en riktig og viktig reform å komme med. Men det er klart at når mennesker opplever endringer i hverdagen eller i arbeidslivet, skaper det også utfordringer, og til tider frustrasjoner. Jeg skjønner deler av den frustrasjonen.

I tillegg er det ikke slik at Regjeringen hadde et ønske om å ha en beleggsprosent opp mot 100 pst., for alle skjønner at det over tid ikke går. Da får man ikke jobbet godt nok med de innsatte, og presset på de ansatte er for tøft hvis det varer for lenge. Dette har altså vært en politisk villet situasjon, og det har skjedd i godt og tett samarbeid med de ansatte.

Situasjonen da vi overtok i 2005, var, som godt beskrevet, helt uholdbar. Vi hadde nesten 3 000 kriminelle som gikk ute i samfunnet og ventet på å få komme inn til soning. Jeg har lyst til å stille et enkelt spørsmål til f.eks. Kielland Asmyhr, som skal snakke etter meg: Tror han at det har skapt flere eller færre ofre for kriminalitet, når den køen nå er borte?

Da vi i fjor hadde gjentatte debatter i denne sal om politiets situasjon, opplevde jeg, og regjeringspartiene, en rekke ganger å bli kritisert for at vi hadde altfor stort fokus på kriminalomsorgen. Da var det ingen som refererte til den samme lederen i KY, og mitt enkle spørsmål er: Hvorfor var ikke han den rette mannen å referere til da, når han var ute og kritiserte det han kalte aksjoner fra Politiets Fellesforbund? Alle husker vel at lederen i KY begynte å hoste litt i et innslag på TV 2 og følte seg litt dårlig. Så at KY nå, inn i lønnsforhandlingene, posisjonerer seg, det var både varslet og forventet. En del av det som nå kommer fra den kanten, skal man selvfølgelig ta med en klype

salt fordi det er en del av posisjoneringen i trepartssamarbeidet. Det er jeg ganske sikker på at også representanten Oktay Dahl skjønner godt. Når han da ukritisk, uten refleksjon refererte det – jeg sier ikke at det er Oktay Dahl som sier det han refererte fra talerstolen – bekymrer det meg noe. For skal vi igjen få en situasjon hvor fagforeninger nærmest kan få lov til å si hva som helst i det offentlige rom, med et heialag fra opposisjonen bak seg, som vi opplevde i forbindelse med politiets situasjon for et drøyt år siden, da er jeg bekymret for utviklingen for trepartssamarbeidet. Det kan ikke være slik at det er bare noen som skal stå opp for det systemet man har, når det gjelder fri lønnsdannelse, og det krever også at man stiller noen krav til de aktørene som er med i det trepartssamarbeidet.

Så vil jeg gi ros til Høyre for at de i hvert fall ikke har hivd seg på kritikken av pengebruken når det gjelder oppbyggingen av Halden fengsel. Det er veldig nyttig at flere ser poenget med at vi må ha flere plasser.

Det bringer meg over til varetektssituasjonen, som er utfordrende. Når Ørsal Johansen harselerte over politisatsingen, så har jeg et enkelt spørsmål til ham. I 2008 var det i gjennomsnitt 730 varetektsplasser. Nå er vi på over 1 000, altså en økning på nesten 30 pst. i forhold til varetektsplassene. Tror Fremskrittspartiet at dette har kommet av seg selv, eller er det fordi at man har tatt flere kriminelle? Et enkelt spørsmål, president.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at den reglementsmessige tid for kveldsmøtet straks er omme, men foreslår at møtet fortsetter til dagens kart er ferdigbehandlet.

– Det anses vedtatt.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [22:00:30]: Jeg vil gi representanten Dahl skryt for å ta opp denne interpellasjonen.

Det er viktig at vi tar situasjonen i kriminalomsorgen på alvor. Det er ikke noen tvil om at det har vært for få plasser, og at det er et betydelig vedlikeholdsetterslep innen sektoren. Da kan man altså ikke svare med å ta de ansattes bekymringer med «en klype salt», som representanten Breen uttaler fra Stortingets talerstol. Det synes jeg er relativt arrogant av en representant fra et regjeringsparti. Det betyr at man ikke ønsker å lytte til dem som har skoene på, og som jobber i denne sektoren daglig.

Det som fikk meg til å ta ordet, var innlegget fra representanten Stine Renate Håheim, som får det til at Fremskrittspartiets politikk bidrar til flere kriminelle. Det er grunn til å minne om at en debatt i stortingssalen ikke er det samme som et debattkurs i AUF. Her må man kunne dokumentere de påstandene som man kommer med. Jeg tror det er relativt anerkjent i det norske samfunnet at Fremskrittspartiet i alle år har vært, og fortsatt er, et parti som har en betydelig offensiv justispolitikk, og som markerer seg betydelig i den offentlige debatt med gode forslag. Vi ønsker et betydelig økt straffenivå. Det er Fremskrittspartiets press gjennom mange år som har ført til at politiet nå har fått en betydelig økning på sine budsjetter. Vi har foreslått å øke investeringsbudsjettet for poli-

tiet, slik at politiet får oppdatert og godt utstyr – det beste utstyret som man kan få tak i.

Fremskrittspartiet har i mange år etterlyst mer politi i gatene – vi gjør det fortsatt – nettopp for å skape trygghet for folk flest ute i gatene. Er det å skape flere kriminelle? Vi ønsker også flere fengselsplasser. Vi har ikke kritisert byggingen av Halden fengsel. Vi har kritisert deler av pengebruken knyttet til byggingen av Halden fengsel og nivået på standarden. Og ikke minst: Man skaper ikke flere kriminelle ved å kreve en rask utsendelse av utenlandske kriminelle til deres hjemland og foreslå soning i utlandet! Derfor burde det egentlig ha vært påtalt av presidenten når man kommer med påstander om at et annet partis politikk bidrar til flere kriminelle.

Og så er jeg usikker på om vi skal ta representanten Chaudhrys innlegg på alvor. Når man altså påstår at andre er mer opptatt av kreativ bokføring, bør man da dokumentere det.

Representanter for regjeringspartiene må ta de debatter som kommer i denne salen, på alvor og ikke harselere over de debatter som blir reist. De må ta det på alvor, ikke med «en klype salt» og «uten refleksjon», slik representanten Breen har tillatt seg å si i denne debatten.

Presidenten: Presidenten vil anmode om at alle innlegg som blir holdt på Stortingets talerstol, blir tatt på alvor.

Elisabeth Aspaker (H) [22:05:13]: Dette er en viktig interpellasjon, og en velfungerende kriminalomsorg er en viktig brikke for å sikre god og effektiv kriminalitetsbekjempelse.

Justisministeren har uten tvil investert mye prestisje i å fjerne soningskøen. Da må det kanskje kunne karakteriseres som maks uflaks at utenlandske kriminelle nå er i ferd med å overfylle norske fengsler, med det resultat at det nå er politiet som må stå i kø for å få varetektsplasser. I dag beklager direktøren i Region nord at kriminalomsorgen ikke er i stand til å stille opp når politiet har behov.

Slik kan vi ikke ha det. Det er ingen løsning at innsatte skal slippes fri før tiden for å frigjøre plasser til varetekt. Terskelen for varetekt er allerede høy, og når politiet ikke kan varetektfengsle på grunn av plassmangel, kompliseres etterforskningen, samtidig som samfunnet ikke får den nødvendige beskyttelse mot kriminalitet.

Som medlem av justiskomiteen i forrige periode har jeg hørt justisministeren en rekke ganger forsikre Stortinget om at avtaler om soningsoverføring til hjemlandet skulle frigjøre kapasitet i norske fengsler. I dag kan vi kanskje undres over hva som har gått galt, og hvorfor dette arbeidet ikke gir synlige resultater.

Mangel på varetektsplasser har vært et tilbakevendende problem, og statsråden viste selv i kveld til en radikal økning i antall varetektsinnsatte. Høyre har kritisert Regjeringen – jeg mener med rette – for en ubalansert satsing på åpne framfor lukkede fengsler. Konsekvensen ser vi nå ved at tilgangen på varetektsplasser er utilstrekkelig, og at kapasiteten stadig er sprengt.

Høyre har pekt på det spesielle problemet i nord, der store politidistrikter faktisk står helt uten varetektsplasser. Midtre Hålogaland politidistrikt er i en slik situasjon. Politiet tvinges her til å bruke betydelige midler og knappe personellressurser som ledsagere til fengsler som kan ligge hele dagsreiser borte. Å unnlate å løse dette problemet er uklok politikk, fordi dette rammer politiets effektivitet og evne til å løse langt mer presserende politioppgaver.

Høyre har siden 2005 ved flere anledninger foreslått å etablere nye varetektsplasser i Midtre Hålogaland politidistrikt. Som statsråden er vel kjent med, foreligger det konkrete forslag om lokalisering av varetektsplasser til nedlagte Nes Fort i Lødingen. Kommunen har en beliggenhet midt i politidistriktet og med flere domstoler i samme nedslagsfelt. Også disse har behov for tilgang på soningsplasser under avvikling av rettssaker.

I lys av vedvarende kapasitetsproblemer når det gjelder varetektsplasser, kunne det være interessant å høre om justisministeren har endret oppfatning og nå vil bidra til at Midtre Hålogaland politidistrikt kan utstyres med egne varetektsplasser – og derigjennom bidra til å frigjøre lukkede fengselsplasser som politiet i dette distriktet i dag legger beslag på andre steder.

André Oktay Dahl (H) [22:08:31]: Alt er ikke svart-hvitt. Statsråden og Regjeringen har gjort mye bra, og de har bevilget mer penger. Det er ingen her i denne salen som er blinde.

Men det jeg må konkludere med hvis det ikke kommer noe nytt, er jo at statsråden mener at de ansatte i kriminalomsorgen tar feil. Det er altså ikke for mange ufaglærte i kriminalomsorgen, det er altså ikke «mismatch» mellom åpne og lukkede plasser. De tar feil når de hevder at samfunnets behov for trygghet har blitt skadelidende. De tar feil når de påpeker at det er et stort behov for og manko på varetektsplasser. De tar feil når de sier at det er store problemer med rusmisbruk i norske fengsler. De tar feil når de hevder at fengselsplassene ikke er tilpasset nye og tyngre utenlandske kriminelle. De tar feil når de hevder at soningskøene kommer til å øke ganske raskt. De tar feil i at det vil bli mindre fokus på innholdet i soningen, slik som NFF varsler. De tar også feil når de påpeker at ufaglærte tar på seg oppgaver de ikke bør ha. De tar feil i at det er et rettssikkerhetsproblem at ufaglærte får anvende maktmidler de ikke egentlig etter loven har adgang til. Og de tar feil når de sier at det er et problem at det forsøkes for lite, eller at det ikke kontrolleres nok det som skjer i norske fengsler. Jeg kunne ha fortsatt slik.

Mitt og Høyres poeng er, som representanten Werp sa, at det er ikke nødvendigvis for å nagle statsråden for ikke gjør noe som helst. Det er et behov for at Stortinget og alle dets partier og organer har et virkelighetsbilde som er i nærheten av noe som er sant, fordi det er noen som har feil, og noen som har rett. Når statsråden har den holdningen at organisasjonene tar fullstendig feil, og de har den holdningen at statsråden tar fullstendig feil, er det altså noen som må ha bitte lite grann feil – og det kunne det ha vært veldig greit om Stortinget kunne ha fått et nærmere innblikk i.

Så spørsmålet mitt til statsråden er kort og godt: Er statsråden bekymret for den utviklingen man ser nå fremover i kriminalomsorgen, eller har man tenkt å fortsette å lese opp alle kronene og ørene og tiltakene man er fornøyd med å ha gjennomført de siste fem årene, mens man ikke er opptatt av å ta ansvaret for den tilspissede holdningen og konflikten mellom hans egen regjering og de ansatte og organisasjonene?

Til slutt til Representanten Chaudhry: Det var «kreativ bokføring» denne gang. Jeg må si at nok en gang viser representanten Chaudhry – som er medlem av Presidentskapet – et stort repertoar når det gjelder å insinuere at andre representanter begår kriminelle handlinger. Jeg må si at jeg lurer litt på hvor han henter all den inspirasjonen fra. Jeg håper kanskje at Presidentskapet begynner å diskutere hvor langt det er anledning til å gå, når man altså tidligere – riktignok i VG, etter at VG ringte – har måttet beklage at man har påstått at folk er kjøpt og betalt. «Kreativ bokføring» er for så vidt litt mildere, men det er grunn til å stille spørsmål om hvor han henter inspirasjon fra til alle disse innleggene.

Statsråd Knut Storberget [22:11:48]: Det er en fordel ved denne debatten, og det er jo at den bidrar til at vi kan forsøke å få fram faktum. Jeg skal prøve å gi et ytterligere bidrag.

For det første mener ikke jeg at organisasjonene på dette feltet tar feil i alt det de hevder, men det var noen ganske spesielle påstander som kom innledningsvis i debatten, som jeg følte behov for å tilbakevise. Men mange av de innspillene vi får fra både yrkesforbundet og NFF er særdeles viktige for oss å ha med. Det er derfor jeg er glad for at vi har god kontakt med disse organisasjonene, særlig opp mot den bemanningsanalyse som nå skal foretas.

Det er ikke riktig det representanten Ørsal Johansen påstår i sitt innlegg, at det nærmest er en skapt «illusjon» at vi satser på politiet, men at det ikke gir noen resultater. Der er jeg faktisk helt enig med interpellanten og Høyre i at vi nå må erkjenne at politiets innsats bidrar til såpass mye resultater. Det som er foranledningen for bekymring både hos Høyre, regjeringspartiene og organisasjonene, er jo at varetektsantallet øker så betydelig. Det må tas på alvor.

Representanten Werp stiller egentlig tre konstruktive spørsmål. Det første var: Har man tenkt å redusere ambisjonsnivået? Svaret er nei. Vi har ikke tenkt å redusere ambisjonsnivået. Vi ønsker fortsatt å ha fullt trykk på kriminalomsorgen. Det andre spørsmålet var: Tenker man å øke ressursinnsatsen? Ja, i år skal vi øke ressursinnsatsen betydelig. Hva som kommer i de framtidige budsjetter, vil jo helgens opplevelser på Thorbjørnrud – i hvert fall for min del – kanskje bidra til, men vi har ikke lagt bort ambisjonene for kriminalomsorgen. Det er viktig nå, fordi vi opplever press. Og det tredje spørsmålet: Har man bare tenkt å fortsette som før? Nei, det har vi ikke tenkt. Vi har ikke tenkt å gjøre som man gjorde i forrige stortingsperiode – ikke bygge utdanningstilbud i fengslene, la soningskøen bevege seg opp mot 3 000, ikke trekke Nav

inn i fengslene, ikke få progresjon i soning, ikke få hjemmesoning. Dette har vi ikke tenkt å gjøre. Vi har fortsatt tenkt å satse på kriminalomsorgen, for det er så viktig når politiet får tatt personer, at man da faktisk også får snudd personene, slik at de ikke begår straffbare handlinger. Det er grunn til å peke på at det er en betydelig utfordring vi har i kriminalomsorgen, særlig nå når vi ser at så mange er blitt pågrepet.

Så må jeg bare til slutt si at det er fascinerende å høre på representanten Aspaker, som ber om flere lukkede plasser. Vi refererte jo til Høyres alternative statsbudsjett. Det finnes ikke én lukket plass i det alternative statsbudsjett – ikke engang til Lødingen – så et visst ansvar må en jo ta for egen politikk. Så jeg er innstilt på å fortsette arbeidet med å bygge flere plasser. Jeg må erkjenne at det måtte en rød-grønn regjering til for å få 651 nye plasser.

Presidenten: Sak nr. 10 er dermed avsluttet.

Sak nr. 11 [22:15:02]

Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justisministeren:

«Krigen mellom Hells Angels og gjenger med innvandrerbakgrunn i København har krevd flere menneskeliv i 2009. Politiet tror at bandekrigen startet som krangel om salg av narkotika, men at det har utviklet seg til også å gjelde andre typer kriminalitet, som menneskehandel og bestikkelser. Norge har til nå vært forskånet for en sammenlignbar situasjon, men det er grunn til å advare mot at vårt lille, rike land i fremtiden kan risikere de samme forholdene her. Norske myndigheter reagerte adekvat i etterkant av NOKAS, men har kommet på etterskudd i forhold til organisert vinningskriminalitet. Det er grunn til å tro at importen av denne form for kriminalitet kan medføre flere og grovere voldsepisoder fremover.

Hvorledes vurderer statsråden Norges beredskap i forhold til å håndtere liknende situasjoner som dem man gjennom tid har sett utvikle seg i vårt naboland Danmark i forhold til de pågående «bandekrigene» der?»

André Oktay Dahl (H) [22:16:24]: Beklager at det ble sent, men sånn er timeplanen her på huset.

I Danmark har det i lengre tid pågått en bandekonflikt i København mellom MC-miljøet, i form av Hells Angels og dens støttegruppe AK 81, på den ene siden og unge med en annen etnisk eller kulturell bakgrunn på den andre. I 2008 ble det registrert ca. 900 bandemedlemmer, mens tallet i 2009 var på 1 250. Skyteepisodene mellom bandene har utvidet seg fra bydelen Nørrebro til andre deler av København.

I 2008 var det over 60 skyteepisoder. Siden 1. august 2008 og frem til 20. oktober i fjor har politiet registrert 339 skyteepisoder i Danmark. 109 av dem har vært relatert til bandekonflikten, og disse har kostet seks menneskeliv, 59 har blitt såret og 40 personer med relasjon til bandemiljøet er blitt siktet av politiet. I andre kvartal i 2009 var

det 22 skyteepisoder hvor politiet mener det er snakk om oppgjør i bandemiljøet, i tredje kvartal var det registrert 21.

I mars 2009 presenterte den danske regjeringen den såkalte bandepakken. Bandepakken gir rom for strengere straffer og en innstramning av utvisningsreglene knyttet til overtredelse av våpenlovgivningen. Gjennom denne pakken har det også blitt bevilget mer penger til å øke mengden av politi i gatene. Politiet i København og på Sjælland følte et behov for å øke innsatsen mot disse bandekrigene, og man opprettet en egen spesialenhet. Denne enheten skal styrke den videre etterforskningen mot de personene som direkte eller indirekte spiller en hovedrolle i konflikten. Den kalles «Task Force Øst» og vil samarbeide tett med andre instanser i politiet, bl.a. med Politiets etterretningstjeneste. Dette er altså situasjonen i Danmark.

I Norge er det tidligere blitt kjent at flere sikkerhetselskaper opererer med en paramilitær struktur og står bak ulovlig avlytting, overvåking, bruk av vold, trusler og drap og kan antas å stå bak trening av MC-klubbmedlemmer i Norge.

Leder ved avdelingen for organisert kriminalitet i Kripos, Atle Roll-Matthiesen, har tidligere uttalt at dette er det samme som skjer i utenlandske broderklubber. I 2007 uttalte han til TV 2 at man ikke ennå har konkrete holdpunkter for å spå en bandekrig i Norge, men at man fra tidligere vet at små, marginale hendelser har utløst store konflikter. Derfor er det grunn til å ta det som nå skjer på alvor, sa han da. Dette budskapet har også blitt gjentatt senere i år.

At man oppfatter disse som en trussel, kommer det for så vidt en rekke henvendelser om fra landet rundt. Kripos slår fast at det er kriminelle MC-bander og sympatisører til disse i mer enn 70 kommuner i Norge. Med kriminelle MC-klubber mener politiet såkalte én-prosent-motorsykelklubber, der medlemmene definerer seg selv som den ene prosenten av befolkningen som har meldt seg ut av samfunnet, med sine egne spilleregler. Dette er blant de mest og best organiserte kriminelle nettverkene i Norge, ifølge Kripos.

Mange medlemmer av motorsykelklubber er selvfølgelig familiefedre – og kanskje noen mødre også – med ærlige jobber og motorsyklar som hobby. Det kan være langt fra å være supportgruppe til en direkte støttegruppe. Men blant supporterne finnes også medlemmer som er involvert i kriminalitet – på oppdrag eller bestilling fra moderklubben.

Vi så nå nylig at danske Hells Angels har besøkt Arendal flere ganger og gjort seg kjent med deler av det lokale MC-miljøet. I januar ble en 32 år gammel dansk statsborger varetektsfengslet for det politiet mener er grov vold mot en av gjestene på en lokal pub. En arendalsmann i 20-årene skal ha fått slått ut to tenner – og flere fått skadet andre kroppsdeler. Politiet knytter hendelsen til Hells Angels og har foreslått å nekte medlemmer adgang til utesteder ikledd klubbens symboler.

Politiet i Danmark tror at bandekrigen der startet som en krangel om salg av narkotika, men at det har utviklet seg til også å gjelde andre typer kriminalitet, som mennes-

kehandel, bestiklinger og torpedovirksomhet. Norge har til nå vært forskånet for en sammenlignbar situasjon, men det er grunn – og det vet jeg at statsråden gjør – til å tenke preventivt i forhold til at vårt lille, rike land i fremtiden kan risikere det samme og lære av danskenes positive, negative erfaringer. Norske myndigheter reagerte konstant i etterkant av NOKAS, men vi er på etterskudd – det ser alle – i forhold til organisert vinningskriminalitet fra Øst-Europa. Øst-europeiske bander har stort sett tatt over markedet fra norske ransligaer, og det er en stor trussel. Dem vi kjenner til i dag, har beskrevet seg selv som en fortropp, som en diger sverm av kriminelle. De ler av oss og synes at vi er vasne.

Midt i denne situasjonen ser det ut som det er i ferd med å oppstå en ny politikrise, med kutt i årsverk sammenlignet med hva man forutsatte. Vi har diskutert kriminalomsorgen og situasjonen i den, og domstolene varsler bemanningsstopp. Mens politiet til dels har analysert trusselbildet, men mener at vi er på etterskudd, så har man valgt å gjøre soningsforholdene vesentlig mer lempelig for en fangesammensetning som man ikke på forhånd hadde vurdert trusselbildet i forhold til.

Det er ingen «quick fix» på dette, og Høyre ber Regjeringen om å ta initiativ til et bredt forlik, sånn at samfunnet slår tilbake før det er for sent og noen av disse gruppene begynner å slåss om markeder, eventuelt samarbeide. Om det er slik at man i budsjettforhandlingene har fått beskjed om at penger må spares, bør det ikke gå ut over en av statens grunnoppgaver.

Vi ser at offentliggjøring av skattemønstre, kobling til nye søkemotorer, sosiale medier o.l. bidrar til å fremme økonomisk, organisert kriminalitet og ID-tyverier, både i regi av øst-europeere og muligens også i regi av MC-bander.

I går uttalte If Skadeforsikring at de gir penger fra NOKAS-ranet til tyveriregisteret Ettersøkt. Ifølge If er dette et av de beste midlene som finnes for å hindre spredning av tyvegods, enten de genereres av østeuropeiske bander eller også av MC-bander. If understreket samtidig at de håpet at «rette myndigheter vil legge forholdene til rette slik at de som står bak nettsiden får best mulig arbeidsforhold». Dette viser hvor alvorlig private aktører ser på fremtiden.

Tidligere har statsråden avvist å kjøpe fengselsplasser i kriminelles hjemland, f.eks. ved bruk av EØS-finansieringsmekanisme, selv om det er god grunn til å anta at flere kriminelle bak murene i norske fengsel viderefører allerede godt etablerte nettverk, men også bygger nye.

Det er grunn til å tro at importen av denne form for kriminalitet kan medføre flere og grovere voldsepisoder fremover, f.eks. hvis det oppstår kamp om marked eller revir, eller også, som nevnt, hvis de ulike miljøene samarbeider på tvers. Vi er nå også midt inne i en grunnleggende debatt om integrering av mennesker med en annen etnisk og kulturell bagasje enn flertallet i Norge. Det vokser opp et stort antall sinte, unge menn som lever på siden av samfunnet med en annen kulturell bakgrunn. Vi ser at enkelte med til dels fundamentalistiske religiøse/kulturelle holdninger, MC-gjenger og andre kriminelle nettverk søker å rekruttere disse til nettverkene sine. PST sa f.eks. i sin siste rapport

at unge norsk-somalierne, norsk-pakistanere, norsk-afghanere og norsk-irakere rekrutteres til voldelig ekstremisme fra utlandet. Her ser man mulige nettverk som kan skape store problemer på kort eller lengre sikt. Det er bakgrunnen for at jeg stiller følgende spørsmål: Hvorledes vurderer statsråden Norges beredskap for å håndtere liknende situasjoner som dem man over tid har sett utvikle seg i vårt naboland Danmark, og de pågående «bandekrigene» der? Hva har vi å lære, og hva har vi ikke å lære av Danmark når det gjelder å løse disse utfordringene?

Statsråd Knut Storberget [22:24:48]: Det er et omfattende bilde representanten Oktay Dahl trekker opp i sitt innlegg. Jeg er glad for at han gjør det så omfattende, først og fremst fordi vi her må ha omfattende tiltak – omfattende i den forstand at det er forskjellige typer tiltak.

Men til Danmark først: Jeg skal om kort tid ha et bilateralt møte med den danske justisministeren, og noe av det temaet som trekkes opp i interpellasjonen, vil også være et tema der. Vi har mye å lære, og vi har mye å lære bort.

La meg innledningsvis minne om at kriminalitetsbildet i Norge og Danmark er ulikt, sjøl om vi har mange felles utfordringer. Det totale konfliktbildet i rocke- og bandemiljøene i Danmark er komplekst og består av mange ulike konflikter. Resultatet er som kjent blitt en situasjon preget av ekstreme motsetninger og et meget høyt antall skyteepisoder, hvorav flere har medført at liv har gått tapt.

Det er likevel ingen tvil om at framveksten av kriminelle gjenger er en betydelig utfordring også for Norge. Sommeren 2006 oppsto et skuddrama mellom rivaliserende gjenger midt blant publikum på Aker Brygge. Dette utløste som kjent den største samlede politiinnsats mot gjengkriminalitet i Norge noensinne, der målet var å bekjempe gjengrelatert kriminalitet i Oslo-området. Politiet har gjennomført en betydelig innsats gjennom gjengprosjektet med beslag av store mengder våpen, narkotika, penger og andre verdier. Gjennom politiets aktive tilstedeværelse og stadig bedre miljøkunnskap ser man tendens til at antallet grove voldshandlinger i det offentlige rom er redusert, og at de aktuelle gjengenes kapasitet og gjennomslagskraft er svekket. Men vi er slett ikke ferdig.

I Politidirektoratets rapport om organisert kriminalitet fra mai 2009 påpekes det at gjengbekjempelse krever kontinuitet og langsiktige tiltak. Rapporten nevner at flere politidistrikt melder om framvekst av gjenger som markerer seg ved grov og mildere narkotikakriminalitet, ran og bruk av grov vold. Rapporten anbefaler en helhetlig forebyggende innsats mot unge gjengangere som er i faresonen for utvikling av en kriminell karriere og/eller står i fare for å bli rekruttert inn i etablerte gjenger.

Regjeringas brede satsing på politiet gjør det mulig å bekjempe gjengkriminalitet, hindre nyrekruttering og hindre nyetablering av kriminelle gjenger.

Representanten André Oktay Dahl nevner at norske myndigheter «reagerte adekvat i etterkant av NOKAS», men antyder at vi skal ha kommet på etterskudd i forhold til organisert vinningskriminalitet. Det er viktig å minne om at det gjennom målrettet satsing lyktes å knekke sentrale deler av det tunge ransmiljøet i Norge. Ingen av

oss ville jo ha kunnet spådd for noen år siden at vi skulle nærme oss null, og også oppnår null, når det gjaldt bl.a. ran av verditransport, post og bank. Det viser at det nytter å gjennomføre målrettede tiltak mot alvorlig kriminalitet. Vi må ta inn over oss at kriminalitet ikke er konstant i et samfunn. Vi vil stadig utfordres av nye former for ulovlig virksomhet og må ha evnen til å identifisere nye problemområder og sette inn tiltak. Den økte vinningskriminaliteten vi har sett knyttet til utenlandske tilreisende, er jo ikke et fenomen som bare er i Norge. Det er jo et fellestema vi diskuterer med alle justisministrene i Europa. Det er ikke slik at noe land har kunnet presentere noen som helst triks i forhold til den utfordringen.

Det er et faktum at kriminalitet begått av mobile kriminelle, ofte østeuropeiske borgere, har økt de senere år. Situasjonen stiller politiet overfor utfordringer i forhold til distriktsovergripende samarbeid både på etterrettings- og etterforskningssiden. Flere politidistrikt har grepet tak i problemstillingene og kan vise til meget positive resultater i de ulike prosjektene som er etablert. Jeg vil benytte anledningen til å gi honnør til alle i politiet som har bidratt i løpet av det siste året i disse prosjektene. De har gjort en formidabel jobb. Som eksempel kan nevnes samarbeidsprosjektet «Grenseløs» som omfatter Vestfold, Telemark, Agder, Asker og Bærum samt Søndre Buskerud. Gruppen arbeider både strategisk og operativt og samarbeider innen etterforskning.

Videre kan jeg trekke fram Oslo politidistrikt, der man i mai 2009 opprettet en operativ gruppe ved Majorstua politistasjon for å redusere grove tyverier fra boliger i hele Oslo samt å straffeforfølge de mobile vinningskriminelle som står bak. Gruppen på 20 personer har hatt særlig fokus på rumenere og grovt tyveri fra villaer. Gruppas pådriverrolle har ført til – og nå ber jeg alle om å få med seg dette, for det er tross alt positivt – at antall grove tyverier fra boliger i Oslo er redusert fra 355 for månedene januar–februar 2009 til 170 i januar–februar 2010, en nedgang på 52 pst.

Hordaland politidistrikt har spesialisert seg på såkalt skimming knyttet til rumenske kriminelle. Troms, Helgeland, Salten, Midtre Hålogaland og Østfinnmark politidistrikter har innledet et samarbeid med politiet i Sverige og Finland.

I flere av prosjektene er det lagt vekt på aktiv bruk av varetektsfengsling – og det har vi jo merket – samtidig som etterforskningen målrettes med sikte på høy kvalitet og hurtig rettsbehandling. Det er dessuten en målsetting at straffereaksjonene tilpasses dette alvorlige samfunnsproblemet, og at soning følges opp med utvisning.

Den økte innsatsen har gitt en større bevissthet blant alle involverte myndigheter om behovet for en offensiv tilnærming til mobile vinningskriminelle.

Politidirektoratet og riksadvokaten har i samarbeid med Kripos – på vår oppfordring – sørget for en koordinering av innsatsen mot mobil organisert kriminalitet, herunder nødvendig samarbeid mellom politidistriktene og Utrykningspolitiet. UP har de siste årene gjort en stor innsats mot mobile vinningskriminelle, noe som har ført til en kraftig økning i pågrepne personer. Jeg leste forleden om en svær sak som ble innledet etter god aktivitet fra Utryk-

ningspolitets side, at man etter en trafikk kontroll rullet opp narkotikaforbrytelser av svært alvorlig grad. Derfor er jeg meget skeptisk til Fremskrittspartiets forslag om å legge ned Utrykningspolitiet.

Ved å prioritere kriminalitetsbekjempelse på veien har Utrykningspolitiet en mulighet til å avdekke kriminalitet på transportårene hvor kriminelle ferdes og ofte utgjør en risiko i trafikken.

I budsjettforslaget for 2010 er det foreslått opprettet 45 årsverk for å styrke innsatsen mot mobile vinningskriminelle. Dette er stillinger i den såkalte innsatsstyrken som er foreslått fordelt mellom Kripes, Utrykningspolitiet, Oslo politidistrikt og Hedmark politidistrikt. Det vil gi betydelig ressursmessig styrking av denne innsatsen.

I tillegg kommer grenseinnsatsen som er i ferd med å bli etablert. Man får nå på plass et betydelig antall nye stillinger i Østfold. Det er et viktig forebyggende tiltak for å forhindre at mennesker som ikke skal komme inn i landet, kommer hit.

Jeg vil også peke på at det er helt avgjørende, hvis man skal stå sterkt rustet, at vi har gode muligheter til bl.a. å bruke DNA, som vi ser har stor betydning for å avdekke internasjonal kriminalitet. Det har også stor betydning i forebyggende hensikt at man har mulighet for å kunne etterspore bl.a. trafikkdata. Så debatten rundt data-lagringsdirektivet er et viktig element for å kunne nå den organiserte kriminaliteten og forebygge bedre.

Videre kan det etter min mening være hensiktsmessig at Stortinget drøfter en del sider ved vår bekjempelse av organisert kriminalitet. For å ha et godt utgangspunkt for en slik debatt – og for så vidt fange opp det som interpellanten er opptatt av, en samlet strategi utover det man allerede gjør i dag, for her må vi gjøre noe på kort sikt og noe på lang sikt – tar jeg sikte på å fremme en stortingsmelding om organisert kriminalitet. Meldingen vil gi en framstilling av politiets innsats, herunder også peke på viktigheten av det tverrsektorielle samarbeidet med instanser som f.eks. Tollvesenet, Finanstilsynet, skatteetaten og bank- og forsikringsbransjen.

Jeg vil sammenfatte med å beskrive vår beredskap mot nye negative endringer i kriminalitetsbildet som tilfredsstillende på kort og lang sikt. Vi er et åpent samfunn og er derfor i utgangspunktet sårbar for anslag fra kriminelle. Vi har imidlertid et politi som i dag disponerer over store ressurser, og som også i framtida, bl.a. gjennom vår sterke økning av opptaket til Politihøgskolen, vil være rustet til å takle nye utfordringer.

Det er også viktig, og det vil bli berørt i framtidige framlegg for Stortinget, at man i kampen mot gjenger, slik vi kjenner dem i Norge, og også mot motorsykkelmiljøer, tar i bruk det jeg kanskje vil kalle utradisjonelle virkemidler når man bekjemper denne type kriminalitet. Vi må være kontante mot alvorlig kriminalitet og ha politiare virkemidler og reagere med straff og fengsel. Men det er helt avgjørende at vi også lokalt må gjøre hva vi kan for å «forkludre» muligheten for etablering. En av grunnene til at vi har valgt å etablere politirådene rundt omkring i det ganske land, er å få aktivisert særlig kommunalpolitikerne og bruke de hjemler man har, både i skjenkelov-

givingen, i plan- og bygningslovgivingen og tilslektede lovgivninger, for å markere at man ikke aksepterer den type gjengdannelser og etablering, og faktisk også gjøre det vanskelig. Jeg er ganske overbevist om at en av grunnene til at vi ikke har sett en utvikling i Norge som den vi ser i Danmark, er at man ikke bare gjennom denne regjeringsperioden, men også den forrige regjeringsperioden og lenger tilbake, har hatt fokus på forebygging og vært kontante når vi har sett spirer gro. Men vi er ikke ferdige. Derfor hilser jeg denne interpellasjonen velkommen. Det vil også kunne være en god mulighet for å komme med forslag som man kan vurdere i den samlede strategien som vil komme.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt president-plassen.

André Oktay Dahl (H) [22:35:03]: Jeg takker for svaret.

Er det et område der vi er avhengige av at vi står sammen, er det ved bekjempelse av denne type kriminalitet på bredest mulig front. Der oppfatter jeg at statsråden og Høyre har veldig mange sammenfallende synspunkter. Nå kunne jeg selvfølgelig har dratt opp en DNA-debatt og diskutert CEOP-senteret og overgrep mot barn, menneskehandel osv. Det får vi ta senere, og vi diskuterte det på en måte i forrige uke. Det er noen utfordringer som jeg mener statsråden fortsatt har i forhold til gjennomføringen av noen av de løftene som han ga i forbindelse med DNA-reformen – men nok om det.

Det å belønne samarbeid på tvers mellom politidistrikter er fortsatt en stor jobb. Det å utvikle måter å inspirere politidistriktene til å samarbeide enda mer er noe som en slik stortingsmelding som statsråden skisserte, er nødt til å ta inn over seg. Da man begynte å diskutere omorganisering av politidistriktene, synes jeg en god start måtte være å diskutere kommunestrukturen, for det er de samme kommunene som de 27 politidistriktene må forholde seg til. Det er altfor mange kommuner som ikke driver god forebygging fordi de er for små, slik at barnevernet og andre rett og slett ikke evner å ha kompetanse og mulighet til å forebygge bl.a. nyrekruttering til en del miljøer.

Så er det spørsmål om utenlandske kriminelle. I en del fengsler er det flere utenlandske kriminelle enn det er etnisk norske. Da er et vanskelig spørsmål: Hvilke soningsoverføringsavtaler kan komme på plass? Spørsmålet er om statsråden fortsatt er uvillig til å kjøpe fengselsplasser i enkeltes hjemland, også innenfor EØS, rett og slett for å forebygge at de viderefører og utvikler nettverk som de har fra før.

Så er det spørsmål som representanten Werp har tatt opp tidligere i spørretimen, om å ha et samarbeid på tvers mellom ulike offentlige etater, lokalmiljøet og politiet. Der har vi mye å gå på. Jeg regner med at statsråden på egnet måte kan redegjøre for det i timevis ved en senere anledning, men det er en stor utfordring som Høyre fortsatt kommer til å utfordre statsråden på.

Så er det spørsmål om statsråden er villig til å ta initiativ til et tverrpolitisk forlik. Man kan si at det kan være

veldig mye forskjellig. Det kommer altså en stortingsmelding. Jeg håper at kombinert med den stortingsmeldingen viser man vilje til å forhandle og diskutere med opposisjonen her på Stortinget, slik at man sørger for at vi får et bredest mulig flertall. Det er antageligvis en ny regjering som kommer på om tre og et halvt år, eller mindre enn det. Da kan det være fornuftig at man er enige om felles strategier, og hvordan man gjennomfører dem. Det kan også tenkes at opposisjonen kan riste mer penger ut til statsrådets sektor enn det han greier selv i regjeringskonferansene.

Helt til slutt: Et spørsmål som ikke ble tatt opp av statsråden, er integreringsutfordringene. Det er så viktig nå at vi i den debatten som er, som egentlig handler om fem forskjellige ting, greier å skille mellom det å reagere hardt og kontant mot uakseptable utsagn i den offentlige debatt – ikke blander det sammen med burka og hijab og den type ting – og samtidig ha respekt for de unge mennene som er i ferd med å falle utenfor samfunnet, som vi må integrere og få inn igjen.

Statsråd Knut Storberget [22:38:11]: La meg aller først si at de fire punktene som representanten nå trekker fram, er viktige punkter, men jeg skal se hva jeg rekker.

Når det gjelder samarbeid på tvers, mener jeg at det er en av de store utfordringene vi står overfor. Jeg har jo sagt lenge, og mener det fortsatt, at hovedutfordringene i kriminalitetsbekjempelsen nå ikke nødvendigvis handler bare om flere kroner og flere stillinger, selv om vi øker på med både stillinger og utdanningskapasitet på Politihøgskolen, men om at vi er helt avhengige av å få dratt lasset sammen, både mellom politidistriktene og med andre etater. Det er derfor vi har etablert politirådene, men det er også derfor vi har tatt det initiativet vi nå har gjort knyttet til det vi har kalt innsatsstyrken, og hvor man har disse regionale prosjektene. Jeg er ganske overbevist om at man har fått frigjort veldig mye kapasitet ved å samarbeide på den måten. Det er jo derfor det er veldig viktig at vi også får en informasjonsflyt politiet imellom, som gjør det lettere å drive den typen samarbeid. Jeg hørte representanten Ørsal Johansen si i sitt innlegg i forrige debatt at det å satse på IKT ville redusere driftsmulighetene. Men det er jo faktisk motsatt. Satsingen på IKT vil bidra til at man bl.a. får bedre informasjonsflyt, får på plass ny straffelov, får muligheten til å drive DNA-arbeid bl.a. overfor andre europeiske land. Det er helt avgjørende.

Så til utenlandske kriminelle som soner i norske fengsler: Ja, vi har tatt en rekke initiativ for å få til soningsoverføringsavtaler utover Europarådets konvensjon og tilleggsprotokoll, bl.a. overfor Romania, det har jeg sagt i Stortinget før, men også overfor Serbia, og vi kommer til å gjøre det nå under det baltiske justisministermøtet som skal holdes om litt. Men «it takes two to tango» – en må være to for å danse tango – vi kan ikke diktere rumenske myndigheter, men vi håper å få gjennomslag for å få lettere soningsoverføring.

Når det gjelder det å kjøpe soningsplasser ute, er jeg fascinert av tanken, men jeg har spurt mange, og det er veldig lite til salgs, for å si det pent. Det er fulle fengsler. Men det betyr ikke at vi ikke kan få til bedre soningsover-

føring, og at vi faktisk får gratis soningsplasser ute. Det er jo det soningsoverføringen vil bidra til.

Så til å bruke EØS-midler: Ja, det er en stor fordel hvis vi klarer det. Det er derfor vi har vridd en del av EØS-midlene til bl.a. kriminalomsorg i en del land hvor vi har interesse av også å få til soningsoverføring.

Så er jeg åpen for at man i debatten framover, ikke bare når det gjelder det dagsaktuelle, men også når det gjelder hva som skal være framtidens strategi inn mot gjenger, organisert kriminalitet og mobile vinningskriminelle, lytter til de innspill som kommer. Så svaret er ja på om vi vil være med og diskutere det. Det er jo det vi egentlig gjør her, så vi har en god start og har muligheter for å fortsette det.

Jan Böhler (A) [22:41:45]: Dette er en viktig debatt. Den er kanskje også preget av at den favner veldig bredt nå, fra å ta utgangspunkt i MC-kriminelle, de såkalte én-prosent-miljøene, til mobile vinningskriminelle, mulige voldelige ekstremister, burka og niqab osv.

Jeg vil ta utgangspunkt i det som var grunnlaget for interpellasjonen, nemlig MC-kriminaliteten, altså én-prosent-gjengene. Hvorfor er det slik i Norge at vi i hovedsak har vært forskånet for dramatiske bandekriger, utenom perioden 1995–1997, da bl.a. attentatet i Drammen skjedde? Hvorfor har vi for øvrig greid å møte denne trusselen på en god måte i Norge? I hvert fall ser det slik ut når vi ser på antallet hendelser. Jeg har snakket mye med politiet om det, og jeg opplever at de har vært flinke, i hvert fall i Oslo-området en 20 års tid, til å være veldig tett på miljøene. De har hatt god oversikt, de er i dialog også med klubbene, setter grenser for dem, samarbeider med kommunen slik at kommunen bruker det som er kommunale verktøyer, og definerer hvordan disse klubbene må opptre for at politiet ikke skal gripe inn. Og de griper inn – senest i februar gjorde de f.eks. et betydelig våpenbeslag i HA-miljøet, i HA-klubben i Oslo.

Arbeidet for å hindre rekruttering til gjengene, altså hindre at disse husene, møtestedene landet rundt som er omtalt her, blir steder som også andre ungdomsgrupper som kan føle seg tiltrukket av disse miljøene – hangarounds, som det er sagt – strømmer til, er noe av det politiet har tatt aller mest alvorlig, og de har vært i stand til å ta tak i ungdommer som har vært på vei inn, og advare mot det. Jeg tror vi har bedre informasjon. Politiet har hatt bedre informasjon og vært mye tettere på det miljøet vi snakker om i utgangspunktet i dag, enn på en del av den øvrige alvorlige kriminaliteten som man har kommet inn på senere i debatten. Det gjelder østeuropeiske bandemiljøer, det gjelder mobile vinningskriminelle, det gjelder ulike etniske bandemiljøer, det gjelder også rekruttgjenger som har fått utvikle seg over for lang tid bl.a. her i byen. Jeg tror at det er viktig ikke å skape for mange myter også, for hvis vi monstererklærer noen av disse én-prosent-gjengene for mye, kan det føre til at de faktisk blir mer tiltrekkende for enkelte elementer i Norge som har de sidene. Det kan også føre til at de som skal stille opp som vitner, de som skal gi informasjon til politiet om disse gjengene, kan bli for skremt. Og én av de tingene i

omtalen av én-prosent-miljøene den senere tiden som jeg synes vi bør ta veldig alvorlig, er beskrivelsen av hvordan de er i stand til å skremme vitner, i stand til å skremme folk fra å si noe om virksomheten.

Representanten Oktay Dahl nevnte at de kunne le av oss. Jeg tror én av de tingene de har kunnet le av, er når de har sett at saker som politiet har jobbet med, f.eks. alvorlige narkotikasaker, har måttet legges bort fordi man ikke har vært i stand til skjule informasjon til inngangen til sakene på en betryggende måte på grunn av truslene som bl.a. disse én-prosent-miljøene er i stand til å stille opp med. Så oppfølgingen av den NOU-en som har vært ute til høring, fra Metodeutvalget, som handler om kildebeskyttelse, beskyttelse av vitner, beskyttelse av annen type informasjon som politiet trenger for å jobbe med denne typen miljøer, blir en veldig viktig sak i forhold til hvordan vi skal jobbe med organiserte kriminelle miljøer.

På samme måte tror jeg de vil le av oss hvis vi gjør feil når vi nå skal behandle spørsmål om lagring av trafikkdata. Hvis det blir sånn i Norge når f.eks. mobile vinningskriminelle opererer landet rundt, og vi tar dem i ett tilfelle og får tak i en mobiltelefon, at vi ikke er i stand til å spore dette tilbake og gå tilbake i flere måneder, som vi vil trenge for å se hvordan de har operert landet rundt, og for virkelig å rulle det opp, så vil de le av oss. Så jeg tror en viktig side ved dette handler om metoder.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [22:47:13]: På Brennpunkt i forrige uke så vi en meget opplagt og daværende advokat Storberget som ble presentert som en nyfønet skolegutt. Jeg vil ikke omtale statsråden som verken nyfønet eller skolegutt, men én ting skal han ha: Han bærer alderen sin godt og har ikke forandret seg mye de siste 13 årene!

Jeg er enig med statsråden i en del av det han sa i det brennpunktprogrammet, fra 1997. Han sa at MC-klubber har et godt sosialt samhold. Han sa at MC-klubber og medlemmer i slike klubber stiller opp for hverandre. Det er sant, og det er faktisk positivt, i det som jeg da omtaler som ordinære, gode MC-klubber. Han sa også noe annet klokt, den daværende advokat Storberget: at en skal ikke skjære alle klubber over én kam. Det er helt riktig; vi skal ikke skjære alle klubber over én kam. De det dreier seg om, og som denne interpellasjonen dreier seg om, er de såkalte én-prosent-klubbene, som HA, Bandidos, Outlaws, Coffin Cheaters pluss deres prospect- og hangaround-klubber.

Daværende advokat Storberget sa også den gangen at en ikke skal ødelegge det sosiale miljøet ved å skape mer frustrasjon i miljøet. Der er jeg ikke helt enig med den gang advokat Storberget. Jeg tror heller ikke at statsråd Storberget er enig i den uttalelsen. Det er nemlig om å gjøre å skape frustrasjon for disse klubbene, det er om å gjøre å skape uro for dem, det er om å gjøre ikke å gi dem ro, så de hele tiden er under press og holdes under oppsikt.

Interpellanten tar i sin interpellasjon opp situasjonen i Danmark og krigen mellom HA og gjenger med innvandrerbakgrunn. Det er stor grunn til å tro at dette kan spre seg til Norge også. Om dette vil føre til at situasjonen mellom de forskjellige mafiaklubbene, som jeg vil kalle dem, til-

spisser seg, eller om de får et bedre samarbeid seg imellom, gjenstår å se. Uansett vil vi få en alvorlig situasjon.

Det som gjør det ekstra ille, er at disse mafiaklubbene har sine løpegutter som tar støytten for medlemmene i klubbene. Det er vanskelig å knytte det enkelte medlem direkte til handlinger. Vi ser også at disse klubbene har sosiale tilstelninger for å knytte gode relasjoner til nærmiljøene og til samfunnet for øvrig, og dermed prøver å virke ufarlige. Vi må slå fast høyt og tydelig at disse klubbene ikke er ufarlige. Det er kriminelle bander som står bak narko, vold og drap, og må behandles deretter.

Jeg var i desember 2009 i Montreal, der jeg bl.a. hadde et møte med Royal Canadian Mounted Police, og hadde en god samtale med lederen for orgkrim-avdelingen der. Der har de en litt spesiell situasjon, nemlig den italienske mafiaen som står meget sterkt i USA og Canada. Der har det blitt inngått et samarbeid mellom Hells Angels og den italienske mafiaen. Det har sågar blitt slik at den italienske mafiaen bruker noen av disse klubbene som sine løpegutter. Dette kan også skje i Norge. Vi har østeuropeisk mafia som begynner å bli sterke og mektige i Norge, og en situasjon der de kriminelle MC-klubbene, eller mafia-klubbene, får samarbeide med eller bli løpegutter for denne mafiaen, er en situasjon vi lett kan få. Ifølge norsk politi har det ikke skjedd ennå, men de frykter det, og det må forhindres med nær sagt alle midler.

Vi har ikke klart å hindre etablering av disse kriminelle miljøene i Norge. Der må vi si vi har mislyktes. Det vi må hindre, er nye etableringer, og vi må prøve å fjerne de etableringene som er. Jeg ser fram til den stortingsmeldingen som kommer angående organisert kriminalitet. Jeg ser fram til en god debatt om den stortingsmeldingen, og jeg ser fram til at vi kan få et godt samarbeid, der hele Stortinget sammen kjemper mot den organiserte kriminaliteten.

Anders B. Werp (H) [22:52:02]: Den rød-grønne regjeringen har i flere år sagt at bekjempelse av organisert kriminalitet er en prioritert oppgave. Stortinget har gitt tverrpolitisk støtte til dette. Men likevel ser vi at den organiserte kriminaliteten øker. Kripos, som er politiets spyspiss i kampen mot organisert kriminalitet, beskriver utviklingen slik:

«Kriminalitetsbildet i Norge er preget av økt globalisering som har medført en tilstrømming av utenlandske kriminelle aktører og nettverk, og utenlandske kriminelle grupper er i stadig økende grad involvert i organisert kriminalitet.»

Bakenfor dette litt byråkratiske språket er det en alarmerende situasjonsbeskrivelse Kripos gir oss. Politiet gjør en betydelig innsats på dette området. Men etter Høyres mening kan ikke politiet løse denne oppgaven helt alene. Det ligger i sakens natur at bekjempelsen av organisert kriminalitet må skje ut fra en sentralisert, tverrfaglig og koordinert innsats på nasjonalt nivå.

Organisert kriminalitet er samfunnsskadelig virksomhet, fordi den er bygget opp rundt et fundamentalt fravær av medmenneskelighet, f.eks. knyttet til narkotikaomsetning, pengeinnkreving og prostitusjon. Videre er det store

økonomiske verdier involvert, og vi ser at brutalitet er en viktig faktor for å skape lojalitet internt i miljøet, og frykt hos omgivelsene. På den måten skaper miljøene arbeidsro for sin kriminelle virksomhet.

NRK Brennpunkt den 2. mars viste på en skremmende måte hvordan én-prosent-MC-klubbene effektivt bruker frykt som våpen. Det kom fram at trusler og ulike former for press benyttes i forhold til også rettsvesenet. For hvert vitne som presses til taushet, blir det lettere for de organiserte kriminelle å fortsette sin virksomhet. For hver kommune som sitter stille og bare observerer utviklingen innen sine kommunegrenser, vil gjengene og bandene bare forsterke sitt fotfeste i samfunnet.

Kriminalitetsutviklingen i Norge er ofte en del av et mønster, hvor man først møter nye former for kriminalitet i Sverige og Danmark, og så tre til fem år senere møter vi de samme utfordringene her hjemme. I våre naboland har vi i lengre tid sett en alarmerende brutalisering og rivalisering i det organiserte kriminelle miljøet. Dette forsterker betydningen av at vi allerede burde hatt på plass en helhetlig strategi for å møte dette. På den måten kunne vi satt i verk brede, forebyggende tiltak, mens vi nå kan bli tvunget til å etablere en strategi som i hovedsak må konsentrere seg om brannslukking, fordi utviklingen allerede har innhentet oss.

For å møte denne massive utfordringen er det ikke nok med adhocløsninger, gode intensjoner eller fagre ord. Vi burde hatt en overordnet strategi på plass for flere år siden, en strategi som involverer flere statsetater enn politiet, f.eks. toll-, avgifts- og skattemyndighetene samt Nav. Kommunene har også en viktig plass i en slik strategi i forhold til deres unike muligheter til å iverksette lokale tiltak. Næringslivet er også helt sentralt i en helhetlig strategi for å bekjempe organisert kriminalitet, ikke minst for å etablere barrierer mot hvitvasking av penger. I det hele tatt er innsatsen for å hindre de illegale pengestrømmene en avgjørende faktor for å lykkes i denne kampen.

Justisministeren har tidligere opplyst at Stortinget vil få en stortingsmelding om organisert kriminalitet i neste sesjon. I Høyre stiller vi oss undrende til at man ikke har startet dette arbeidet tidligere. Vi har over flere år sett utviklingen med at den organiserte kriminaliteten øker. Det har vært tverrpolitisk enighet om viktigheten av å bekjempe denne, og Høyre mener derfor det er grunn til å kritisere Regjeringen for at den ikke allerede har på plass en overordnet strategi.

Det dreier seg ikke om penger – ikke fra statens side, og ikke på dette stadiet. Først og fremst er dette snakk om at vi fra myndighetenes side må sørge for å organisere innsatsen mot samfunnsskadelig virksomhet. Derfor inviterer vi fra Høyre til et tverrpolitisk samarbeid om dette, for å etablere et robust bolverk mot organisert kriminalitet.

Akhtar Chaudhry (SV) [22:57:04]: Norske borgere har rett til et fredelig liv. Det er en prioritert oppgave for SV og Regjeringen å gjøre alt vi kan for å ivareta trygghet og sikkerhet for norske borgere.

Det er derfor vi har satset høyt på politiet. Politibudsjettet er om lag doblet i løpet av de siste årene. Bare i

den rød-grønne regjeringens tid har vi tredoblet tallet på politistudenter, økt antallet sivile ansatte, styrket den generelle driften og innført DNA-reform. Alt dette gjør politiet bedre i stand til å kunne bekjempe den kriminalitet som det her er snakk om.

La meg innledningsvis også si at det er to grupper kriminelle som truer vår trygghet: våre egne kriminelle og utlendinger som er på «jobb» i Norge. Det gjelder å gjøre en jobb i forhold til begge.

Når det gjelder våre egne, er det viktig å huske at den beste kriminalitetsbekjempelse er å forebygge. Tidligere i dag var Høyre-representanten Ivar Kristiansen på talerstolen og siterte en tidligere statsminister, som sa følgende: «Alt henger sammen med alt.» Jeg synes det var klokt sagt. En billig og tilgjengelig barnehage, en engasjerende skole, et godt utbygd fritidstilbud for de unge, et robust arbeidsmarked, et rasismefritt samfunn – alt dette er avgjørende for å holde de unge på rett sti. Det er god kriminalitetsbekjempelse.

Så er det de utenlandske kriminelle, som har gjort livet surt for mange mennesker. Flere politidistrikter melder om framvekst av gjenger. Disse kriminelle driver med alt fra tyveri fra villaer og butikker til menneskehandel, narkotikasmugling, grov vold, hvitvasking osv. De må tas på alvor. Det gjør norsk politi i dag. Operasjon «Grenseløs» er et eksempel på det. Asker og Bærum, Søndre Buskerud, Agder, Telemark og Vestfold politidistrikter har gått sammen og virkelig strammet grepet. Her kommer Regjeringens innsats for å styrke politiet godt med.

Det som er behovet nå, er å ha en ny måte å tenke kriminalitetsbekjempelse på i Norge. Politiet må klare å tenke grenseløst. De må være minst like mye grenseløse som de kriminelle. Økt, tett, kontinuerlig samarbeid over distriktsgrenser må til. Videre må politisamarbeidet, både forebyggende og også etterforskende, være grenseløst mellom landene.

Først og fremst er det viktig at vi klarer å samarbeide i Europa. Et grenseløst Europa har gjort at de kriminelle reiser rundt og driver med kriminalitet. Da er lille Norge et godt mål. Det er, som noen har sagt, en godteributikk for dem. Det er avgjørende viktig at politimyndighetene klarer å samarbeide over landegrensene. Det må bli bedre utveksling av kunnskap mellom dem.

Men det er ikke bare i Europa dette må skje. Vi vet at kriminalitet kjenner virkelig ingen grenser: Menneskehandel drives fra Thailand og mange andre land i Østen og Afrika, narkotika kommer fra Afghanistan og Latin-Amerika – her må vi bli virkelig grenseløse.

Vi må få flere avtaler med andre land når det gjelder utlevering av de kriminelle – begge veier. Vi kan selvsagt ikke utlevere mennesker der de kan utsettes for tortur og dødsdom, men det må være rom for at mange flere enn i dag kan sendes til sine hjemland, uten at de blir utsatt for tortur og dødsdom. Det må være mulig å lage avtaler som gjør det mulig at domfelte utlendinger kan sendes hjem for soning. Det vil senke presset på kriminalomsorgen her hjemme, og jeg tror det vil virke avskrekkende for en god del.

Det er i det hele tatt på tide at vi virkelig drøfter organi-

sert kriminalitet og viktige utfordringer. Justisministeren har varslet en stortingsmelding om organisert kriminalitet, og jeg hilser den velkommen og ser fram til det. Og jeg vil si at jeg tar imot invitasjonen fra Høyre om et bredere forlik, eller om drøftelse for å oppnå enighet i Stortinget. Det har vi gjort tidligere i forbindelse med kriminalomsorgsmeldingen, og det kan vi gjøre nå også. Her har vi en felles utfordring, og vi må stå sammen om bekjempelsen av det.

Lise Christoffersen (A) [23:02:15]: Interpellanten reiser en viktig debatt om samfunnets beredskap til å håndtere bandekriger å la dem vi har sett bl.a. i København. Kampen mellom Hells Angels og gjenger med innvandrerbakgrunn har eskalert til et nivå langt over MC-krigen fra litt over ti år tilbake. Det var en bandekrig som også satte sine spor i Norge. Selv var jeg ordfører på vei hjem fra jobb natten mellom 4. og 5. juni 1997 da klubbhuset til Bandidos i mitt eget nabolag, Nybyen i Drammen, gikk i lufta fem minutter etter at jeg hadde gått forbi. Jeg husker det som om det var i går. Som Drammens Tidende skrev:

«I løpet av sekunder var Konnerudgata forvandlet til en krigsskueplass. Overtente hus. Voldsomme branner. Utblåste vinduer i flere hundre meters omkrets. Midt i gata et utbredt bilvrak.»

Et uskyldig liv gikk tapt. «Lille Beirut» var ordene media brukte da de beskrev synet som møtte dem i et av Drammens til da fredelige boområder.

Bandekrigen ti til tolv år etter er ifølge dansk politi mye verre. Den er farligere for utenforstående. Mens den forrige bandekrigen foregikk mellom identifiserbare grupper, er dagens bilde mer komplekst: fortsatt MC-bander, men nå mot et bredere spekter av bander med tilknytning til ulike kriminelle innvandrer miljøer.

Det understreker at beredskap er viktig. Danmark er ikke langt unna. Beredskap handler om å ha tenkt nøye gjennom hvordan man skal agere når kriser oppstår. Spørsmålet er rettet til justisministeren. Det er logisk. Statsrådets svar viser at dette tas på alvor. De kriminelle MC-miljøene i Norge overvåkes nøye. Mye blir gjort for å hindre etablering og rekruttering. Mye tyder på at vi til en viss grad lykkes.

Men interpellasjonen kunne vært formulert annerledes: Hvordan kan vi forebygge slike bandetilstander? Da kunne spørsmålet i stedet vært stilt til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren. Da kunne også svaret vært vektet litt annerledes. Da kunne hovedsaken ha vært betydningen av et godt lokalt forebyggende arbeid og en god nasjonal og lokal inkluderingspolitikk. Det aller viktigste må jo være å hindre grobunn for rekruttering. Inkluderingsministeren ville også hatt noen gode svar. Handlingsplanen for integrering og inkludering er styrket ved hvert budsjett siden 2007. Oppvekst, utdanning, språk og deltakelse er viktige satsingsområder. Den norske inkluderingspolitikken har lyktes bedre enn i mange andre land. Selv om noen også her helst vil ha fokus på konflikt og motsetning, har vi et bedre utgangspunkt enn både Sverige og Danmark.

Men vi må også være obs på faresignaler. Det er et slikt faresignal når vi ser ungdom med innvandrerbak-

grunn droppe ut av skole og unge voksne stenges ute fra arbeidslivet, oftere gutter enn jenter. Det er et faresignal når vi ser at sosiale forskjeller følger etniske skillelinjer. Vi har gjengdannelser, men det er mulig å bryte opp miljøene. I min egen kommune, Drammen, innvandrerby nr. 2 etter Oslo, var vi tidlig ute med SLT-arbeid, samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak, i et rutinemessig samarbeid mellom politi og ulike kommunale etater. Det ga resultater. Tendenser til gjengdannelser ble slått ned på umiddelbart, positive tiltak ble satt inn. Gjenger fra Oslo som prøvde seg i Drammen, ble effektivt stoppet før de greide å slå rot.

For en måned siden var Arbeiderpartiets kommunalfraksjon på byvandring på Grønland. Der traff vi tilfeldig, eller kanskje ikke helt tilfeldig likevel, Oslo-politiet seniorpatrolje, sju politifolk med til sammen 220 års erfaring, som kunne ha tatt ut pensjon, men som i stedet valgte å gå over i en tjeneste som de opplevde som meget meningsfylt. Seniorpatroljen la hovedvekt på å være til stede, prate med folk, uten at noe kriminelt hadde skjedd. Det fins mange slike eksempler.

Hovedpoenget mitt er at et samfunn med plass til alle er et samfunn med mindre grunnlag for rekruttering til kriminelle bander. Det er vår beste beredskap.

André Oktay Dahl (H) [23:06:42]: Vi kan kanskje greie å inngå forlik om en samhandlingsreform. Det har vært mer enn en diskusjon i salen her. Jeg håper at vi etter hvert kan forhandle utenfor denne salen og komme til en god enighet mellom opposisjon og posisjon når det gjelder samhandling for å bekjempe organisert kriminalitet og MC-miljøene, som er negative.

Representanten Chaudhry nevnte en del eksempler på hva som er bra. Mye av det er bra, men jeg kunne tatt en ny runde på DNA-reformen. Vi kommer inn i Prüm, men vi leverer ikke bra nok på hjemmebane. Der har vi fortsatt noe å gjøre

Vi ser av den diskusjonen vi hadde i sted om faglighet i kriminalomsorgen, at en viktig bit at den fagligheten består i at vi må ha færre ufaglærte, rett og slett fordi en del av de utenlandske kriminelle setter de ansatte i kriminalomsorgen på så stor prøve, ikke bare når det gjelder å håndheve tryggheten, men også å holde oversikten over hvordan de kommuniserer med omverdenen og faktisk driver kriminalitet bak murene og samarbeider med dem på utsiden.

Vi ser nå at utenlandske prostituerte utsettes for grove overgrep. Politiet antar at det har en nær sammenheng med kamp om markeder, at man slåss om markedsandelene. Det er en utvikling som er skremmende, og som vi må ta inn over oss. Vi ser at det er mer våpen i omløp. Stådig yngre får befatning med våpen i denne byen. Det er mer enn nok av faresignaler som en slik forhandling med opposisjonen kan ta utgangspunkt i.

Når det gjelder Politihøgskolen, er det bra. Men det er grunn til å se på kvaliteten på dem vi tar inn i politiet fremover. Antallet øker, ja. Spørsmålet er: Får vi inn mennesker i politiet nå som er like skikket som de vi har i dag til å håndtere et mer komplekst kriminalitetsbilde? Polititallet kan vi ta en debatt om senere. Det ser vel ikke ak-

kurat ut til at vi får 1 100 nye årsverk som lovt i 2009 og 2010. Det er et minimumstall hvis vi skal ha en illusjon om å nå de felles målene våre om politidekning.

Jeg synes, avslutningsvis, at det har vært en grei start på en debatt. Jeg håper som sagt at vi ikke bare debatterer dette i stortingssalen, men at vi etter mønster av hva man har gjort for å få et bredt forlik, kanskje, om Samhandlingsreformen – jeg håper at den kommer på plass – får mye god Høyre-politikk, mye god arbeiderpartipolitikk, SV-politikk, fremskrittspartipolitikk også, alt i en god forening, for å sørge for at vi har mest mulig enighet om et samfunnsproblem som vi må bekjempe.

Jeg oppfatter statsråden dit hen at han vil ta initiativ til en sånn dialog, men håper mer enn bare en dialog over talerstolen her i Stortinget. Man kan faktisk også formelt invitere opposisjonslederne til å inngå et forlik og finne forpliktende avtaler om hvordan vi skal bekjempe et samfunnsproblem.

Statsråd Knut Storberget [23:10:11]: Det begynner å bli seint, vi får avslutte i fred.

Det vi etter denne debatten sitter igjen med inntrykk av – og det er bra – er at det er en felles vilje til å satse spesielt mot denne type kriminalitet som det her er pekt på. Det er derfor jeg har sagt at dette er så viktig for oss at vi kommer til å legge fram en stortingsmelding om det. Vi kommer ikke til å legge fram en stortingsmelding om alt det vi syns er viktig, men akkurat dette er viktigere enn mye annet. Man bruker, særlig fra representanten Werps side, det som et argument for at man ikke i dag har noen samlet strategi. Det vil jeg ta sterkt avstand fra. Det at man nå skal bruke tid på å komme til Stortinget med et dokument, betyr ikke at vi ikke har en strategi. Jeg holdt på å si: snarere tvert imot. Det er ikke sånn at vi har begynt å jobbe med dette når vi varsler Stortinget om at vi ønsker å komme med en stortingsmelding. En av grunnene til at vi har etablert innsatsstyrken og disse prosjektene ute, som fungerer veldig bra, en av grunnene til at vi har gjengprosjekter i Oslo som har vært oppe og gått i flere år, er jo at vi har sett denne utfordringen og tatt tak i den. Jeg mener det er viktig å kunne få en alminnelig debatt om de tiltakene i Stortinget for å få inn nye forslag, men også få økt politisk press mot det, helt åpenbart. Det er viktig.

Så får jeg et inntrykk av når jeg hører på interpellanten Oktay Dahl, at kanskje det brede forliket er viktigere enn tiltakene. Jeg mener jo at Regjeringa i stor grad får stå på egne bein og ha ansvar for den politikken vi fører. Jeg har sagt at jeg ønsker en dialog og en debatt rundt dette og hilser alle innspill hjertelig velkommen. Men kriminalpolitikken utformes ikke i utgangspunktet gjennom bredere forlik enn det vi sjøl danner i regjeringspartiene. Så jeg håper ikke det nødvendigvis kommer til å prege den framtidige debatten om arbeidet her. Jeg har sagt og står ved at vi er lydhøre overfor forslag. Vi vil benytte enhver anledning og kanskje også anstrenge oss sjøl til å bli mer konkret i forhold til hva slags forslag det er Høyre ønsker skal gjennomføres for å bekjempe denne typen organisert kriminalitet. Det er vi mottakelige for.

Jeg vil gjerne også diskutere det i andre fora enn her,

men så langt må jeg si at de innspill som er kommet, har gått mer i prosessuell retning. Men vi er åpne og ser fram til fortsatt kamp mot denne typen organisert kriminalitet.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 11 avsluttet.

Sak nr. 12 [23:13:06]

Stortingets vedtak til lov om vergemål (vergemålsloven) (Lovvedtak 36 (2009–2010), jf. Innst. 154 L (2009–2010), Prop. 4 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 110 (2008–2009))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2359)

Sak nr. 13 [23:13:19]

Stortingets vedtak til lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven) (Lovvedtak 37 (2009–2010), jf. Innst. 101 L (2009–2010), Prop. 6 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 98 (2008–2009))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2359)

Sak nr. 14 [23:13:31]

Stortingets vedtak til lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) (Lovvedtak 38 (2009–2010), jf. Innst. 139 L (2009–2010), Prop. 12 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 108 (2008–2009))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2359)

Sak nr. 15 [23:13:46]

Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for interkommunalt samarbeid til løsning av overformynderiets oppgaver i stedet for den foreslåtte ordningen med fylkesmannen.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2359)

Sak nr. 16 [23:13:56]

Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):

«Stortinget ber regjeringen endre forskriften, jf. ny ver-
gemålslov § 49 første ledd, slik at beløpsgrensen end-
res til 250 000 kroner for når det offentlige skal overta
forvaltningen av finansielle eiendeler.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2359)

Sak nr. 17 [23:14:07]

Forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på
vegne av Fremskrittspartiet og Venstre fremsatt i Stortin-
gets møte 4. mars 2010 (jf. Innst. 154 L):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortin-
get for å klargjøre i hvilken grad mindreårige kan inngå
avtaler som forplikter dem til senere betalinger; abonne-
mentsforpliktelser og avgivelse av personinformasjon uten
godkjennelse fra verge.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2360)

Dag Terje Andersen overtok her presidentplas-
sen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Vi er da klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Akhtar Chaudhry satt
fram to forslag.

Det er ikke varslet støtte til forslagene. Det ville ikke
forundret meg om Venstre ville støttet forslagene – men
de er ikke her, og da får de ikke støttet forslagene.

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og
Presidentskapets innstilling til II.

Akhtar Chaudhry (SV) (fra salen): President! Vi har
tenkt å stemme subsidiært for flertallets forslag.

Presidenten: Det er lagt opp slik at når det gjelder Pre-
sidentskapets innstilling til I, vil det bli tatt opp til vote-
ring etterpå. Jeg vil tro at ønsket til Akhtar Chaudhry vil
bli ivaretatt i forhold til det. Men det må SV selvfølgelig
selv vurdere.

Vi kan for så vidt først votere over forslagene fra Akh-
tar Chaudhry, hvis det er ønskelig. – Vi legger altså om
voteringen.

Det voteres først over forslagene til Akhtar Chaudhry,
deretter over Presidentskapets innstilling til I og II.

Forslaget nr. 1 lyder:

«Stortinget anmoder Stortingets presidentskap om
å utarbeide forslag til en registreringsordning for dem

som oppsøker Stortinget på vegne av seg selv eller
andre for å påvirke Stortinget i saker som er til
behandling.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en registre-
ringsordning for dem som oppsøker den politiske le-
delsen i departementene eller på Statsministerens kon-
tor på vegne av seg selv eller andre for å påvirke
regjeringen i saker som er til behandling.»

Votering:

Forslagene fra Akhtar Chaudhry ble med 85 mot 7
stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.22.18)

Presidenten: Det voteres over Presidentskapets inn-
stilling til I og II – det skulle ikke være noen grunn til å
dele opp voteringen.

Presidentskapet hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med
regjeringens karantenerogler og fremlegge saken for Stor-
tinget på egnet måte.

II

Dokument 8:14 S (2009–2010) – representantforslag
fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borg-
hild Tenden om å innføre en registreringsordning for lob-
byvirksomhet i Stortinget, i departementene og på Stats-
ministerens kontor – bifalles ikke.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Siri A. Meling satt
fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.
Forslaget lyder:

«I lov om fornybar energiproduksjon til havs (hav-
energilova) skal § 3-5 (Konsesjonsvedtak mv.) andre
ledd lyde:

Konsesjonar etter §§ 3-1 og 3-2 blir gjeven for inn-
til 50 år frå anlegget er sett i drift. Konsesjonstida kan
forlengast etter søknad frå konsesjonæren.»

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt
vedtak til

Lov
om fornybar energiproduksjon til havs
(havenergilova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1-1 (Formål)

Denne lova skal leggje til rette for utnytting av fornybare energiressursar til havs i samsvar med samfunnsmessige målsetjingar, og for at energianlegg blir planlagde, bygde og disponerte slik at omsynet til energiforsyning, miljø, tryggleik, næringsverksemd og andre interesser blir tekne vare på.

§ 1-2 (Verkeområde)

Lova gjeld fornybar energiproduksjon og omforming og overføring av elektrisk energi til havs.

Lova gjeld på norsk sjøterritorium utanfor grunnlinjene og på kontinentalsokkelen.

Lova gjeld med dei avgrensingane som følgjer av folkeretten.

Kongen kan bestemme at føresegner i lova skal gjelde i jurisdiksjonsområder oppretta i medhald av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomisk soneloven).

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve bestemme at føresegner i lova skal gjelde for sjøterritoriet og indre farvatn ved Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsetje særlege reglar av omsyn til tilhøve der.

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve avgrense bruken av heile eller delar av denne lova når det gjeld innretningar, formål eller verksemdar til havs omfatta av anna lov.

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve utvide verkeområdet for einskilde føresegner i denne lova til indre farvatn.

Kongen kan bestemme at lova skal gjerast gjeldande på andre produksjonsanlegg enn dei som er omfatta av § 1-4 andre ledd.

§ 1-3 (Retten til energiproduksjon til havs)

Retten til å utnytte fornybare energiressursar til havs tilhøyrer staten.

§ 1-4 (Definisjonar)

Med fornybar energiproduksjon er meint produksjon av elektrisk energi ved utnytting av fornybare energiressursar, til dømes vind, bølger og tidvatn.

Med produksjonsanlegg er meint utrusting og tilhøyrande bygningstekniske konstruksjonar for utnytting av fornybare energiressursar til produksjon av elektrisk energi.

Med nettanlegg er meint elektrisk utrusting og tilhøyrande bygningstekniske konstruksjonar for omforming og overføring av elektrisk energi.

Med energianlegg er meint både produksjonsanlegg og nettanlegg.

Med konsesjonær er meint den som er gjeven conse-

sjon eller andre rettar i eller i medhald av denne lova. Er konsesjon eller andre rettar gjeven til fleire slike personar saman, kan omgrepet konsesjonær omfatte både personane samla og den einskilde.

§ 1-5 (Vektlegging av samiske interesser)

Ved vedtak i medhald av lova som direkte rører ved samiske interesser, skal det innanfor dei rammene som gjeld for den einskilde føresegna leggast tilbørleg vekt på omsynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

Kapittel 2. Planlegging

§ 2-1 (Forundersøkingar)

Departementet kan gje forskrifter om forundersøkingar, så som om bruken av måleinnretningar og undersøkingar av botntilhøve.

§ 2-2 (Opning av areal)

Kongen i statsråd kan fastsetje at eit nærare stadleg avgrensa område som er omfatta av § 1-2 skal opnast med sikte på tildeling av konsesjon etter § 3-1.

Før opning av område etter første ledd kan skje skal det utarbeidast konsekvensutgreiingar. Konsekvensutgreiingane skal inkludere vurderingar av miljømessige og samfunnsmessige konsekvensar av fornybar energiproduksjon, så som konsekvensar for andre næringsinteresser.

Framlegg til opning av område med gjennomførte konsekvensutgreiingar skal sendast på høyring og leggast ut til offentleg ettersyn.

Departementet kan gjere unntak frå reglane om opning av areal i særskilte tilfelle.

Departementet kan gje forskrifter om opning av areal.

Kapittel 3. Konsesjonar

§ 3-1 (Produksjonsanlegg)

Produksjonsanlegg kan ikkje byggjast, eigast eller drivast utan etter konsesjon frå departementet. Det same gjeld ombygging eller utviding av eksisterande anlegg.

Før bygging av produksjonsanlegg med konsesjon etter første ledd kan ta til, skal konsesjonæren leggje fram ein detaljplan for utbygging og drift for departementet til godkjenning. Detaljplanen skal gjere greie for dei tekniske, tryggleiksmessige og miljømessige tilhøva og elles utfylle konsesjonen så langt det er fastsett. Departementet kan i særlege tilfelle fråfalle krav om detaljplan.

Før godkjenning av detaljplan etter andre ledd, skal konsekvensutgreiing av utbyggingstiltaket vere godkjent med mindre anna er fastsett i medhald av § 4-1 tredje ledd.

§ 3-2 (Nettanlegg)

Nettanlegg kan ikkje byggjast, eigast eller drivast utan etter konsesjon frå departementet. Det same gjeld ombygging eller utviding av eksisterande anlegg.

Før bygging av nettanlegg med konsesjon etter første ledd kan ta til, skal konsesjonæren leggje fram ein detaljplan for utbygging og drift for departementet til godkjenning. Detaljplanen skal gjere greie for dei tekniske

ke, tryggleiksmessige og miljømessige tilhøva og elles utfylle konsesjonen så langt det er fastsett. Departementet kan i særlege tilfelle fråfalle krav om detaljplan.

Konsekvensutgreiingar skal leggjast ved søknader om konsesjon til nettanlegg med mindre anna er fastsett i medhald av § 4-1 tredje ledd.

§ 3-3 (Søknad og handsaming av konsesjonssøknad og detaljplan)

Konsesjonssøknad og detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2 skal sendast til departementet. Departementet kan gje forskrifter om konsesjonssøknad og detaljplan, mellom anna om:

1. rett til å søke om og få konsesjon, inklusive prekvalifiseringsføresegner,
2. kva slag opplysningar ein søknad skal innehalde,
3. kva slag opplysningar ein detaljplan skal innehalde,
4. kva slag undersøkingar søkjaren må syte for og
5. krav til kunngjering, offentleg ettersyn, høyring og medverknad frå relevante styresmaktar og interesser.

§ 3-4 (Vilkår)

For konsesjonar eller godkjenning av detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2 kan departementet gje forskrifter og fastsetje vilkår:

1. om påbyrjing, bygging, utføring, vedlikehald, drift og nedlegging av energianlegg,
2. om tidsfristar for utarbeiding av detaljplan ved tildelt konsesjon, for oppstart av anleggsarbeid og for å setje i drift anlegget eller delar av dette,
3. om beredskap og tryggleik,
4. om tilrettelegging for eller tilkopling til andre anlegg eller system,
5. om tiltak for å unngå eller avgrense skade eller ulempe for miljø, mangfaldet i naturen, kulturminne og annan arealbruk,
6. om for- og etterundersøkingar,
7. av omsyn til ei rasjonell energiforsyning,
8. av omsyn til andre næringsinteresser og
9. om bruk av eksterne oppdragstakarar og konsesjonærens ansvar for desse.

Departementet kan i samband med den einskilde konsesjon fastsetje ytterlegare vilkår dersom omsyn til allmenne eller private interesser krev det.

§ 3-5 (Konsesjonsvedtak mv.)

Konsesjon blir gjeven til juridisk person som er stifta i medhald av norsk lovgiving og er registrert i Føretaksregisteret, når anna ikkje følgjer av internasjonale avtaler.

Konsesjonar etter §§ 3-1 og 3-2 blir gjeven for inn-til 30 år frå anlegget er sett i drift. Konsesjonstida kan forlengast etter søknad frå konsesjonæren.

Departementet kan gje forskrifter og fastsetje vilkår om påbyrjing og forlenging av konsesjonstida.

Kapittel 4. Sakshandsaming ved konsekvensutgreiingar

§ 4-1 (Sakshandsaming)

Før oppstart av konsekvensutgreiingar skal det utarbeidast melding med framlegg til utgreiingsprogram. Framlegg til utgreiingsprogram skal sendast på høyring og leggjast ut til offentleg ettersyn før program blir fastsett.

Ved opning av areal etter § 2-2, og ved konsesjon eller godkjenning av detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2, skal det i saksframlegget eller i vedtaket gå fram korleis konsekvensutgreiingane og innkomne fråsegner er vurderte, og kva dei har hatt å seie for avgjerda.

Departementet kan gje forskrifter om konsekvensutgreiingar etter denne lova, så som nærare føresegner om harmonisering av utgreiingskrav for dei ulike planstadia og konsesjonane, og om kva slag tiltak og planar som er omfatta av krav om konsekvensutgreiingar.

§ 4-2 (Konsekvensutgreiingar ved grenseoverskridande verknader)

Dersom tiltak eller planar som blir handsama etter denne lova kan få vesentlege negative miljøverknader i ein annan stat, skal departementet varsle relevante styresmakter i vedkommande stat, og gje høve til å medverke i plan- eller utgreiingsprosessen etter denne lova.

Kapittel 5. Tryggleik mv.

§ 5-1 (Beredskap, tryggleik og arbeidsmiljø)

Bygging, drift og nedlegging av energianlegg i medhald av denne lova skal gå føre seg slik at eit høgt tryggleiksnivå kan haldast ved lag og utviklast i takt med den teknologiske utviklinga.

Departementet kan gje forskrifter om krav til beredskap og tryggleik knytt til bygging, drift, ombygging og nedlegging av energianlegg som er omfatta av denne lova, under dette krav til tekniske konstruksjonar, arbeidstilhøve og kvalifikasjonar.

§ 5-2 (Tryggleikssoner og merking)

Departementet kan gje forskrifter om tryggleikssoner med forbod mot aktivitet i eit nærare bestemt område i og rundt energianlegg som er omfatta av denne lova. Departementet kan gje forskrifter om merking og andre tiltak av omsyn til navigering.

Kapittel 6. Nedlegging og oreigning

§ 6-1 (Nedlegging)

Ved nedlegging av energianlegg skal anlegget fjernast, med mindre departementet fastset noko anna.

Den som har konsesjon for energianlegg skal i god tid før utløpet av konsesjonen leggje fram ein avslutningsplan for departementet. Departementet kan fråfalle

krav om avslutningsplan dersom det blir søkt om forlenga konsesjon.

Departementet kan gje forskrifter om nedlegging av energianlegg.

§ 6-2 (Oreigning)

Departementet kan gjere vedtak om oreigning av nettanlegg.

Det kan gjevast løyve til oreigning dersom omsynet til samfunnsmessig rasjonell produksjon, omforming og overføring av elektrisk energi eller allmenne interesser elles tilseier det.

Kapittel 7. Systemansvar

§ 7-1 (Systemansvar)

Departementet kan tildele mynde til å utøve systemansvar innan det stadlege verkeområdet for lova på nærare fastsette vilkår.

Den systemansvarlege skal syte for at det til kvar tid er balanse i kraftsystemet og kan gje dei pålegg som er nødvendige under utøvinga av dette ansvaret.

Departementet kan gje forskrifter og fastsetje vilkår om systemansvar innanfor verkeområdet for denne lova. Dette kan mellom anna omfatte samordning av systemansvar etter denne lova og etter lov 29. juni 1990 nr. 50 (energiloven) kapittel 6, og energianlegg etter denne lova som ikkje er knytt til kraftsystemet på land.

Kapittel 8. Utførsel og innførsel av elektrisk energi

§ 8-1 (Utførsel og innførsel av elektrisk energi)

Utførsel og innførsel av elektrisk energi til og frå framand stat kan ikkje skje utan konsesjon frå departementet.

I konsesjonen kan det setjast vilkår dersom allmenne omsyn krev det.

Departementet kan i særlege tilfelle gje fritak for konsesjonsplikt.

Kapittel 9. Skadebot til fiskarar i Noreg

§ 9-1 (Sakleg verkeområde og definisjonar)

Økonomisk tap som vert påført fiskarar i Noreg som følgje av at verksemda legg beslag på fiskefelt, medfører forureining og avfall eller ved at energianlegg eller tiltak i samband med energianlegg valdar skade, kan dekkjast etter kapitlet her.

Med forureining og med avfall er i dette kapitlet meint forureining og avfall som nemnt i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensningar og om avfall (forurensningsloven) § 6 første ledd nr. 1 og 2 og § 27 første ledd.

Med fiskarar i Noreg er i dette kapitlet meint personar registrerte i fiskarmanntalet og eigarar av fartøy innført i registeret over merkepliktige norske fiskefarkostar.

§ 9-2 (Beslaglegging)

Dersom verksemda etter denne lova i eit område heilt eller delvis legg beslag på eit fiskefelt, pliktar staten i den utstrekninga fisket blir gjort umogleg eller vesentleg vanskelegare å gje skadebot for det økonomiske tapet dette medfører.

Skadebota kan fastsetjast heilt eller delvis som ein einongssum eller som faste årlege summar. Tap som er oppstått meir enn sju år etter beslaglegginga, kan normalt ikkje krevjast stetta.

Staten kan krevje regress av konsesjonær dersom konsesjonæren burde ha avverja tapet.

§ 9-3 (Ansvar for forureining og avfall)

Konsesjonær er utan omsyn til skuld ansvarleg for økonomisk tap som følgje av forureining og avfall frå verksemd omfatta av denne lova, og for utgifter til rimelege tiltak for å avverje eller avgrense slik skade eller slikt tap.

Ansvar etter første ledd gjeld òg for forureining og avfall frå forsynings- eller hjelpesartøy og for transport eller bygging av energianlegg.

For at skadebot skal kunne krevjast for tapt fangsttid i samband med lokalisering, merking, opptak eller ilandføring av gjenstandar, må gjenstandane merkjast forsvarleg eller forast i land og visast fram for den departementet gjev mynde, med mindre det ligg føre absolutte hindringar. Posisjonen må i alle fall meldast.

Det som er nemnt i tredje ledd gjeld òg ved skadebot for anna tap for så vidt det er rimeleg å krevje slik merking, posisjonsoppgiving eller ilandføring.

Ansvaret omfattar òg andre fartøy som hjelper eit fiskefartøy med å bringe gjenstandar til land.

Dersom det er valda skade omfatta av denne føresegna utan at skadevaldar kan identifiserast, skal konsesjonærar vere solidarisk ansvarlege i den utstrekninga skaden kan tenkjast å vere forårsaka av verksemd i tilknytning til vedkommande sin konsesjon.

§ 9-4 (Innretning som valdar skade)

Dersom innretning eller tiltak i samband med plassering av innretning valdar skade som ikkje er dekt av reglane i § 9-2, er konsesjonær ansvarleg utan omsyn til skuld for det økonomiske tapet som fiskarane lir som følgje av skaden.

§ 9-5 (Nemnd)

Krav som blir fremja i medhald av dette kapitlet skal avgjerast av ei nemnd. Departementet kan gje nærare forskrifter om samansetjinga av nemnda og sakshandsaming, og reglar om klagehandsaming.

Vedtak i klageinstansen kan innan to månader etter at vedkommande part har fått melding om vedtaket ved stemning bringast direkte inn for tingretten.

Krav fastsett av nemnda eller av klageinstansen er tvangsgrunnlag for utlegg etter at klagefristen eller fristen som nemnt i andre ledd har gått ut.

Ved oversitjing av fristen i andre ledd kan klageinstansen etter reglane i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 31 vedta at tingretten tek saka til handsaming. Vedtak om fristoversitjing kan ankast til tingretten.

Kapittel 10. Ymse føresegner

§ 10-1 (Handsamingsgebyr)

Det kan krevjast gebyr for handsaming av søknader, godkjenningar og kontroll etter denne lova.

§ 10-2 (Arealavgift)

For bruk av areal til fornybar energiproduksjon kan konsesjonær ved tildeling av konsesjon eller seinare påleggjast å betale arealavgift til staten.

Departementet kan gje forskrifter om betaling av arealavgift, mellom anna om storleiken på og grunnlaget for avgifta.

Avgiftskrav med tillegg av renter og kostnader er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 10-3 (Garanti)

Departementet kan ved tildeling av konsesjon eller seinare bestemme at konsesjonæren skal stille slik garanti som departementet godkjenner for oppfyljing av dei pliktene konsesjonæren har påteke seg, og for mogleg ansvar i samband med energianlegg etter denne lova.

§ 10-4 (Opplysningsplikt)

Alle som eig eller driv verksemd omfatta av denne lova pliktar uavhengig av reglar om teieplikt å gje departementet dei opplysningane som er nødvendige for å utøve mynde etter denne lova, og for å ta vare på Noreg sine internasjonale plikter.

Informasjonsplikta omfattar òg opplysningar og statistikk av teknisk karakter knytt til utbygging, drift og produksjon, og ressurs- eller miljøtilhøve av interesse for departementet.

Departementet kan gje forskrifter om opplysningsplikt, teieplikt og om utlevering av opplysningar. Det gjeld òg forskrifter om kva slag opplysningar ansvarlege etter denne føresegna pliktar å innhente og å sitje inne med.

§ 10-5 (Kontroll)

Departementet fører kontroll med at føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova blir overhaldne.

Departementet kan gje dei pålegga som er nødvendige for gjennomføringa av føresegner fastsette i eller i medhald av denne lova.

§ 10-6 (Tvangsmulkt)

Departementet kan gjere vedtak om tvangsmulkt for å sikre at ei plikt som følgjer av eller i medhald av denne lova eller vilkår som er sette for konsesjon eller vedtak i eller i medhald av denne lova, blir oppfylte. Vedtak om tvangsmulkt kan òg gjerast ved oversitjing av fristar for detaljplan, byggjestart eller andre fristar knytt til framdrift av tiltaket.

Tvangsmulka kan fastsetjast som ei fortløpande mulkt eller som ein eingongssum. Tvangsmulka tilfell statskassen. Pålagd tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 10-7 (Tilbaketrekking av konsesjon)

Dersom konsesjon er gjeven på grunnlag av urette eller ufullstendige opplysningar om vesentlege omstende, eller konsesjonæren bryt denne lova eller føresegner eller pålegg gjevne i medhald av lova og brotet er vesentleg, kan konsesjonen trekkjast tilbake.

Konsesjon kan òg trekkjast tilbake dersom dette følgjer av konsesjonsvedtaket, ved oversitjing av fristar for detaljplan, byggjestart eller andre fristar knytt til framdrift av tiltaket.

Blir konsesjon for eit etablert anlegg trekt tilbake, skal det fastsetjast ein frist til å syte for at anlegget blir overteke av andre som lovleg kan drive det. Føresegnene i lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) § 19 gjeld tilsvarende dersom fristen ikkje er overhalden.

Blir konsesjon etter andre ledd trekt tilbake kan departementet lyse ut konsesjonen for innhenting av søknader frå andre interesserte, eller påleggje frist for overdraging etter tredje ledd. Ved utlysing gjeld kapittel 3 for handsaming av søknader så langt det passar.

§ 10-8 (Omgjering)

I særlege tilfelle kan dei fastsette vilkåra endrast av omsyn til allmenne interesser. Ved avgjerda skal det takast omsyn til kostnadene ei endring vil påføre konsesjonæren og dei fordelane og ulempene endringa elles vil medføre.

Endringar i vilkåra kan òg gjerast etter søknad frå konsesjonæren. Føresegnene i kapittel 3, jf. kapittel 4, gjeld for søknader etter denne føresegna så langt dei høver.

§ 10-9 (Lovbrotsgebyr)

Departementet kan påleggje gebyr for den som forsettle eller aktaust bryt eller medverkar til brot på føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova.

Betalingsfristen for pålagt gebyr er fire veker frå vedtakstidspunktet. Pålagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyr blir kravd inn av Statens innkrevjingssentral. Innkrevjingssentralen kan drive inn kravet ved trekk i lønn og andre liknande ytingar etter reglane i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) § 2-7. Innkrevjingssentralen kan òg drive inn kravet ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gjevast rettsvern ved registrering i eit register eller ved melding til tredjeperson, jf. lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven) kapittel 5, og utleggsforretninga kan haldast på Innkrevjingssentralens kontor etter lov 19. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdesloven) § 7-9 første ledd.

Når eit brot på føresegn som kan medføre gebyr etter første ledd er gjort av nokon som har handla på vegner av eit føretak, kan gebyr påleggjast føretaket. Dette gjeld sjølv om gebyr for brotet ikkje kan påleggjast nokon enkeltperson. Med føretak er her meint selskap, enkeltper-

sonføretak, stifting, foreining eller anna samanslutning, bu eller offentleg verksemd.

Ved avgjerd av om eit føretak skal påleggjast gebyr for brot på føresegn og ved utmåling av sanksjonen skal det særleg leggjast vekt på:

1. kor alvorleg brotet er,
2. om føretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha førebygd brotet,
3. om brotet er gjort for å fremje føretaket sine interesser,
4. om føretaket har hatt eller kunne ha oppnådd ein fordel ved brotet,
5. om det er tale om gjentakning og
6. den økonomiske stillinga for føretaket.

§ 10-10 (Forskrifter)

Kongen kan gje forskrifter til gjennomføring og utfylling av lova og verkeområdet til lova, inklusive forskrifter som er nødvendige for å oppfylle Noreg sine internasjonale plikter.

Kapittel 11. Ikraftsetjing

§ 11-1 (Ikraftsetjing)

Denne lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

Kapittel 12. Endringar i anna lovverk

§ 12-1 (Endringar i anna lovverk)

Frå den tid lova vert satt i kraft, vert det gjort følgjande endringar i andre lover:

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) blir gjort følgjande endringar:

§ 1-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift eller i det enkelte tilfellet begrense anvendelsen av enkelte bestemmelser i denne lov hva gjelder innretninger, formål eller virksomheter omfattet av havenergilova.

§ 1-1 noverande tredje til femte ledd blir fjerde til sjette ledd.

Presidenten: Det vil først bli votert alternativt mellom komiteens innstilling til kapittel 3 § 3-5 andre ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre, deretter over resten av komiteens innstilling.

Votering:

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til kapittel 3 § 3-5 andre ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 55 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.23.38)

2. Komiteens innstilling til kapitlene 1 og 2, resten av

kapittel 3 samt kapitlene 4 til og med 12 ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Øyvind Håbrekke satt fram et forslag på vegne av Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en fleksibel foreldrepermisjon på 68 uker (16 måneder). Permisjonen må benyttes innen barnet fyller 10 år. Permisjonen deles fritt, med unntak av 10 uker som er forbeholdt mor og 10 uker som er forbeholdt far.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:6 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borg-hild Tenden om å innføre en fleksibel foreldrepermisjon – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 83 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.24.52)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti.
- forslag nr. 2, fra Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Høyre.

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjenopprette og utvide forsøksordningen med lokalt ansvar for barnevernstjenesten, og tilrettelegge for at alle kommuner, enten

på selvstendig grunnlag eller gjennom interkommunalt samarbeid, gis mulighet til å søke om å delta i et slikt forsøk.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 74 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.25.34)

Presidenten: Presidenten vil så la votere alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå arbeidsfordelingen mellom den kommunale barnevernstjenesten og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) med tanke på å overføre oppgaver fra Bufetats regionskontorer til kommunene.»

Komiteens hadde innstilt:

Dokument 8:18 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å overføre oppgaver fra Barne-, ungdoms- og familieetatens regionskontorer til den kommunale barnevernstjenesten – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 71 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.26.22)

V o t e r i n g i s a k n r. 5

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 43 (2008–2009) – om Sametingets virksomhet 2008 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 6–11 foreligger det ikke noe voteringstema

V o t e r i n g i s a k n r. 12

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking, og Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen

gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

V o t e r i n g i s a k n r. 13

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking, og Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

V o t e r i n g i s a k n r. 14

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking, og Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved annen gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

V o t e r i n g i s a k n r. 15

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet, framsatt i Stortingets møte 4. mars 2010:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for interkommunalt samarbeid til løsning av overformynderiets oppgaver i stedet for den foreslåtte ordningen med fylkesmannen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.27.54)

V o t e r i n g i s a k n r. 16

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet, framsatt i Stortingets møte 4. mars 2010:

«Stortinget ber regjeringen endre forskriften, jf. ny vergemålslov § 49 første ledd, slik at beløpsgrensen endres til 250 000 kroner for når det offentlige skal overta forvaltningen av finansielle eiendeler.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.28.23)

Votering i sak nr. 17

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Åse Michaelsen på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre, framsatt i Stortingets møte 4. mars 2010:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget for å klargjøre i hvilken grad mindreårige kan inngå avtaler som forplikter dem til senere betalinger, abonnementsforpliktelser og avgivelse av personinformasjon uten godkjenning fra verge.»
Høyre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 54 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.28.55)

Sak nr. 18 [23:29:06]

Referat

1. (247) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar Jarle Grimstad, Ketil Solvik-Olsen, Kjell Ivar Larsen, Tord Lien og Robert Eriksson om ny lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (Dokument 8:79 L (2009–2010))
2. (248) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Trond Helleland, Nikolai Astrup og Siri A. Meling om opprettelse av et fond og virke-

middelapparat for utvikling av klimavennlig teknologi (Dokument 8:84 S (2009–2010))

- Enst.: Nr. 1 og 2 sendes energi- og miljøkomiteen.
3. (249) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om en helhetlig gjennomgang av vilkårene for enkeltpersonforetak (Dokument 8:85 S (2009–2010))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
  4. (250) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp (Dokument 8:82 S (2009–2010))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
  5. (251) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen og Arne Sortevik om innføring av konkrete mål for hva som er god vei (Dokument 8:86 S (2009–2010))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
  6. (252) Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den interparlamentariske Union (IPU) for 2009 (Dokument 17 (2009–2010))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
  7. (253) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Jan Tore Sanner, Hans Olav Syversen og Borghild Tenden om avgiftsfritak for autodieselavgift for høyinnblandet biodivstoff (Dokument 8:81 S (2009–2010))
Enst.: Tas ikke under behandling, under henvisning til forretningsordenen § 47.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl 23.30.
